

ČÍSLO 1.

1902.

ROČNÍK III.

SBORNÍK HISTORICKÉHO KROUŽKU.

ČTVRTLETNÍ ČASOPIS HISTORICKÝ.

MAJITEL, NAKLADATEL A VYDAVATEL:

DRUŽSTVO VLASTĚ,

REDAKTOR:

DR. MAT. KOVÁŘ.

PRAHA, FERD. TŘÍDA Č. 6.

KNIHTISKÁRNA DRUŽSTVA »VLASTĚ«.

OBSAH:

	Strana.
<i>Dr. Fr. Krásel</i> : Některé zprávy o Zbiroze a okolí	1
<i>Frant. Václav Peřinka</i> : Protestantismus a katoličtí apologeté na Moravě v XVI. a XVII. věku	7
<i>Dr. Ant. Kubíček</i> : Dva staré breviáře Olomucké	18
<i>Dr. Ant. Podlaha</i> : Z dějin katolické reformace v letech 1668—1703	26
<i>Fr. Štědrý</i> : Farář opočenský Ondřej Věžský, vymáhá před soudem lounským neodvedený sobě desátek ze vsi Zbrašina	30
<i>Dr. Fr. X. Kryštůfek</i> : Sesazení Václava IV. s království římského a papež Bonifacius IX.	37
<i>Dr. Ant. Podlaha</i> : Rukopisný sborník Evermonda Jiřího Košetického	45
<i>Fr. J. Čechetka</i> : Kolínské a kouřimské paměti cechovní z konce XVI. a z počátkem XVII. stol.	50
<i>Mikšovicova kronika Lounská</i>	57
<i>Drobné zprávy a posudky</i>	60

Předplatné na Sborník Historického kroužku, roč. III.,

obnáší 5 K, pololetně 2 K 50 h.

Administrace je v Praze, Žitná ulice č. 570-II.

Z družstva Vlast. — Ke družstvu Vlast přistoupili za členy zakládající: Jan Křtitel Roškot, zemský poslanec a kapitolní děkan Karlštyňský; Tomáš Veverka, farář v Praskolesích; Eduard Trojánec, účetní v Žižkově; JUC. Jos. Šindler, úředník Hypoteční banky v Praze; Fr. Hruška, městský stavitel v Praze; Anna Mohlhancova v Žižkově; Jos. Brožek, Loučky a Václav Kalibán, truhlář v Desné u Litomyšle. — Družstvo vydalo zvláštní obrázky, vhodné pro ty, již vystupují ze školy. Na jedné straně jest anděl strážný, na druhé vhodné poučení, a to zvláštní pro hochy, zvláštní pro dívky. Na konci jest místo pro podpis katechety. Poučení sestavil zkušený katecheta. Obrázky se prodávají po 6 h. — Dary a členy přijímá: administrace družstva Vlast v Praze, číslo 570—II., 26. n.

Každý nový člen, složí-li aspoň první vklad, obdrží zdarma knihy družstvem vydané, a to: Vzájemný poměr učení Petra Chelčického atd. (3·20); Jak píše prof. Dr. Masaryk o katolické vědě a víře (3); Z duševního bojiště (1·20); Z dějin nepatrné české vesnice (2); Almanach na oslavu bisk. jubilea sv. Otce Lva XIII. (3); Jaké byly počátky křesť. socialismu v Čechách (0·60); Devět sešitů Sborníků historických (16·30). Cení 29·30.

Z Vlasti, Vychovatele, z Dělnických Novin, z Našich Listů, Hlasů Svatováclavských a ze Sborníku Historického kroužku obdrží nový člen vše, co není rozebráno. Celkový dar pro člena má cenu 200 K.

Kalendář „Sv. Vojtěch“. Zbylo nám něco kalendářů „Svatý Vojtěch“, malý i velký. Nabízíme velký za 50 haléřů místo za 1 K a malý za 30 haléřů místo za 60 haléřů, tedy o celou polovici laciněji. Objednati lze jakýkoliv počet, třeba 1, ale poštovné si platí objednatel. K objednávce přiložíme ček.

NOVÉ BROŽURY DRUŽSTVA VLAST:

Dr. Aug. Smetana, kněz-odpadlík. Dle vlastních spisů jeho napsal Dr.

Václav Kyjovský. Cena 12 h.

Liguriánská morálka. Napsal Dr. *V. Kyjovský.* Cena 4 h.

Sv. Jan Nepomucký a „pravda“ jeho odpůrců. Od *T. J. Jirouška.* Cena 3 h.

Modlitba matky při úvodu s obrázkem. Cena 3 h.

SBORNÍK

HISTORICKÉHO KROUŽKU.

Některé zprávy o Zbiroze a okolí.

Výpisky z urbáře panství zbirožského založeného l. P. 1652.

Podává dr. Fr. Král.

Zámek Zbirov.¹⁾

Na vysokém vrchu nad miest. Zbirovem na skále ležící, k niemuž cesta od Zbirova na horu jde, s mnohými pokojemi, komorami, sejkami, marštalemí, s ratejnou, s podzemními lochy, tež sklenutými sklepy a pekarnou, v kteréž se pro čeleď a *Ziencze* chleb pecti dává, nákladně vystavený.

Vokolo téhož zámku jsou z jedné strany valy, neb příkopy dosti hluboké a s zdvihajícím mostem a vůkol okolo zámku v té vejšce hay, neb rozdílné lesní stromoví, v kterémž času letního od spievu rozličného ptactva člověka obveselovati mohou. (!)

V témž zámku jdouce k *Starému Zámku* neb stavení po levé ruce, jest kovárna panská, v kteréž kovář své bydlení majíc, ke dvorům a zámku co potřeba ukazuje, od železných věcí dělá, začez se jemu z důchodů roční služba totiž 60 kop. miš. platí.

Vedle kovárny bylo předešle stavení po levé ruce až k starému zámku, však od mnoha let za pánův z Lobkovicz ten štok vypálen byl, nyní se tu při ty kovárně sejkpa a kůlna vystavěla.

Proti té kůlně a tomu paleništi, jdouce do Starého Zámku po pravé ruce, jest stavení nové, dole dvě marštale a vedle nich pokoj s komorou, v němž nyní Pan Hegtman bydlení má, a nahore pokoje, to vše za panování Císaře Rudolfa slavné a vzácné paměti pod kurkami k obydlí J. Mti. vystavene, což až posavad na stavení dobře zpravené jsou. (!)

V *Starém Zámku* přes druhý most, jsou také mnohe pokoje a sklepy, okolo jedne okrouhle vysoke viezie s kuchyní,²⁾ v kterýchž písaři zamečti bydlejí a některé pro příjezd a další potřebu prazdni zamčete zůstávají.

V témž zámku a starém stavení jest *kaplička*, založení blahoslavené Panny Marie³⁾ na nebe vzaté.

¹⁾ Str. 5. — ²⁾ Str. 6. — ³⁾ O tomto obraze na nebe vstoupení P. Marie v zámecké kapli zbirovské zmiňuje se feuilleton v „Politik“ 1869 Nr. 173: „Unsere Kunstinstitute“ von Medardus (Conservator): „Andere Tafelbilder aus dieser (Karolinischen) Epoche der böhmischen Malerkunst, — welche vermöge ihrer auszeichnenden Merkmale mit den gleichzeitigen deutschen Malerschulen in keiner Verbindung stand, womit man eine Entwicklung von selbstständiger Bedeutung nachweisen konnte — haben sich trotz der Zerstörungswuth der Hussitenzeit und des dressigjähigen Krieges in grosser Anzahl bis auf unsere Tage erhalten z. B. Madonna in Königsaal; *Maria's Himmelfahrt* in der Kapelle des Schlosses *Zbyrow* etc. Auch die Wandmalerei muss sich zu jener Zeit einer ganz ausserordentlich schönen Blüthe erfreut haben, und zwar findet man Wandmalereien al secco und al fresco.

Proti kuchyni u jedné velmi hluboké *studnice* (v kteréž sice žádná voda se nespátruje) jest dlouhý klenutý sklep, do něhož se piva ječna na ležení vařena shromaždují a několik varuv piva se v něm složití může.

Před tím starým stavením proti mostu, v starých příkopích, jest vinopalna, v kteréž se k ruce vrchnosti z kaluv po varkách *paleny* paliti dává, a užitkův z ní ročně přes 200 kop miš. méně i více vychází.

Pod tím zamkem vedle cesty u vrchu proti mostu zdviha-jícímu bejvala *pecz vapena*, k níž od panství Točniczkeho a vsi Zdicze kamení vapene vozili a v ní vapno k stavení paliti dali, však od davního času spuštěna byla, nyní zase od nynějšího Hejt-mana spravena jest, že se v ní vápno pro potřebu zámku neb jiných stavení paliti může.

*Revír a hájemství zámecké.*⁴⁾ Tento revír mezuje s grunthy p. p. Petra Malovcze na oseku; p. Rennem na Jilowe, s p. Pau-lerem na Svinne, s p. Biešinem Hřešehlavským, s p. Tegřzovským na Kržiczi a p. Hruškou na Podmoklech. — V těch všech lesích na mnoze zvířeti srstnate, černe i červené, též pernaté se vynachází, a pro kratochvil JMCz. k střelení, myslivosti pozustava, a se opatruje.

Item⁵⁾ pod vrchem zameckým jest jedno stavení ode zdi, a pod šindelem, kde se předešle uhlí pro kovaře zameckého za-nechavalo, může v něm v čas potřeby i dobytek ovčí neb hovězí se chovati, jakož při nebezpečnosti lidu vojenského, když partage ke dvorům šli ovčí dobytek v tom stavení zůstával.

Předešle⁶⁾ na témž panství bejvali *chmelnice* čtyry. U Aujezda: z dilky 5½ provazce, z šířky 5 provazcuv. V Karžizku druhá — U Aujezda *Drahnieneho*: dilky 1½ provazce, šířky 1½ provazce. V těch letech u Karžizka k spuštění přišla, a toliko se tři chmel-nice vynacházejí. U dvoru Švabinského v nově vysazena asi pode tři strychy obilí, a ještě se drahný díl přidělati může. U dvora *Malého Aujezdce* jedna. U dvora *Aujezda Drahmíova* jedna. Na těch třech chmelnicích, když rok pohodlný jest, načesava se chmele do 118 str. Hospoda⁷⁾ v „*Aujezdě Drahonovem*“. „*Ves*“⁸⁾ *Aujezd Dra-honiuv*.“

*Mlejn*⁹⁾ pod *Zbirovskýj*. (*Kozíuv mlýn*). Na potoce ležící od mlejna Czapského svůj začátek bere.

Mlejn Podczapsky.¹⁰⁾ Od rybníka slove Podczapelského, do něhož voda z rybníkův, Niemcze, Bechyní, Prostředního, Kavky, Borku a Dvorského svůj tok ma.

V *miestečku Mejtě*.¹¹⁾ Ta fara někdy vzacna a bohata bejvala, nyní dum farní skrze vojenský běh, jest rozkotaný a pustý; kostel farní sv. Jana Kř. a fil. sv. Štěpána se připomíná; fara k děkanství Rokytskému ven z kraje, na dědiny a luka bohata, jest odloučena, tak že panství zbirovsky, Rokytským Pánům, děkana vychovavati musí.

V témž¹²⁾ miestys Mejtě jest *clo*, z kterehož se předešle schazovalo do 250 kop grošuv, a hájí se ho na každou stranu

⁴⁾ Str. 110. — ⁵⁾ Str. 6. — ⁶⁾ Str. 10. — ⁷⁾ Str. 12. — ⁸⁾ Str. 236. — ⁹⁾ Str. 18. — ¹⁰⁾ Str. 20. — ¹¹⁾ Str. 173. — ¹²⁾ Str. 157.

mily; na jednu stranu až na Starou Hutt, a na druhou stranu až po Pržisečniczi platí se. (R. 1651 jest za 100 zlatých ročně dvěma sousedům mejským pronajato.)

U pusté vsi *Holoubkova*¹³⁾ bejval také hamr železný dosti užitečný a nyní od mnoha let pustý.

Ves pusta *Svojkovicze*,¹⁴⁾ nedaleko Hurek, od mnoha let všechna pusta, dědiny zarostly a ladem leží.

V te vsi *Bnieciczch*¹⁵⁾ jest kostel farní založení na Nebevzetí bl. P. Marie Matky Boží, od zámku míle k Kraloviczum ležící. Při kterémžto kostele fara, na stavení spustla, však dědiny a luka vejborne, z kterýchžto dědin, a desátkův Pani faraři dobře se vychovali, nyní pak za filialni k faře Drahniova Aujezda se užívá. K též faře náležejí tyto vesnice ves *Bnieciczze* a ves *Ostrovetz*. Dědin k ní pod 60 strychů. Luk 4 vozy sena. Krav zádušních 42, — každá po 12 gr. miš.; předešle vycházelo desátků (mimo ouroky, které od lidí poddaných davani jsou): žita 22 str., ječmene 21 str., ovsa 21 str. Nyní vychází z Bniečic žita 11 str., ječmene 11 str., ovsa 11 str., z Ostrovce žita 3 str., ječmene 2 str., ovsa 2 str. Lesův všelijakým dřívím porostlých na mnoze, k temuž záduší náleží.

Při te vsi *Drahniovem Aujezdie*¹⁶⁾ jest kostel půl míle od Zbirova, jdouce k Kraloviczum, založení sv. Jakuba velkého.

Při ní fara neb dum farní, v kterež se *kněz katolický vzdělný* chová.

Roli se nachází při temž záduší 60 str. Z luk naklidívá se sena 12 vozův. Také se z těch vesnic (přifařených) ouroků něčto odvozuje a robot vykonává.

Item lesův zádušních také se na mnoze vynachází. Rybníčky mají plodovi náleží k záduší dva.

*Kostel filialní.*¹⁷⁾ Při též vsi Lyssna, na půl míle od zámku jdouc k Radniczum, nachází se jeden starožitný kosteliček, založení sv. Petra a Pavla pod *Ržebříkem*. Fundati se nachází na panství Křivoklatskem, poněvadž taž ves k temuž panství přináležela. Při temž kosteličku, aby kdy jaká fara byla se nenachází, toliko každoročně na den sv. Petra a Pavla pouť se zachovává a služby Boží solemnitě vykonávají, a když se v temž kostele služby Boží konají, tehdy se panu faraři oběd dává, a k tomu 2 kopy odvozuje.

Důchodův zádušních žádných se nenachází, toliko dle register zádušních mezi lidmi krav 56 z každé se platí ročně po 12 gr. miš. Item louka pod Hradištěm jedna, z níž když se užívá dává se k záduší 36 gr. Louka zarostlá pod Kněžicemi slove jedna.

Item lesu, pěkného dříví se na mnoze vynachází.

*Revír v hájemství Lišenském.*¹⁸⁾ V tomto revíru před paměti lidskou, bejvala někdy Tvrzka pod kterouž nyní kostel sv. Petra Pavla založení stojí, jaký Pan tu byl, to se neví. Nicméně na též záduší lesův velikého dříví, kde ještě záhony, někdejších dědin se znáti mohou. (Ale jakým právem takové porostliny, k temuž záduší připojeny jsou, o tom se paměti nenacházejí.)

¹³⁾ Str. 105. — ¹⁴⁾ Str. 513. — ¹⁵⁾ Str. 297. — ¹⁶⁾ Str. 247. — ¹⁷⁾ Str. 273.
¹⁸⁾ Str. 111.

*Dlouhá Lhota.*¹⁹⁾ Kostel filiální. Ta ves předešle náležela 4 vrchnostem: k klášteru 1 díl; JMCz. 1 díl; k Rokycanům 1 díl; k Voseku 1 díl. Nyní zase celá JMCz. přináleží. (Usedlých tu 30 bylo.) Při též vsi jest kostel založení sv. Filipa Jakuba, jdouc k Radnicům. Při tom chrámu Paně veliká chudoba jest, žádných téměř důchodův nemá; zachovává se pouť jednou v roce.

K temuz záduší náleží pod plat krav 18, z každé se ročně plati po 12 gr. Roli se vynachazejí vorných však zarostlých pod 24 str. Item louka jedna, jmenem Mlejniště zarostla z polovice, z druhé polovice kdo ji užívá, chce P. Patera při službách Božích stravou vychovavati.

Ves pusta *Rovnej*²⁰⁾ blíž vsi Lhoty a Pliskova ležící. Tu pod Rovnejm i mlýn se jmenuje.

Ves *Czetkov.*²¹⁾ Nad touž pustou vsí Rovnym na Radnický silnici ležící, jest taž ves od mnoha let pusta, bejvali v ní tito usedlí

Nyni²²⁾ nejní na ní žádný, dědiny ladem leží a louky se k zámku klidivají. Od této puste vsi se osum luk k zámku klidivá. Item²³⁾ byli též povinni rybníky okolo Rovneho a v Rovnym loviti a opatrovati a opravovati, též orati jako jini.

Ves pustá *Holoubkov.*²⁴⁾ Za měst. Mejtém u hlavní silnice riské ležící; když honaci voly do říše ženou, tehdy po pustých lukách voly pasou a z toho duchodu něco přichází. (Tu byl rybníček pstruhový). Kterí pak poddani tam zustávali, aneb jak mnoho ouroků vycházelo, v *Starém Urbaru Letha 1594* nic se nevynachází.

Ves pusta *Slaupek.*²⁵⁾ blíž vsi *Těžkovu* ležící, pusta od mnoha let, toliko se luka planí a

Ves pustá *Zhořz*²⁶⁾ nade vsí *Prživieticzy* ležící pusta od 60 leth.

Ves pusta *Chočzkov*²⁷⁾ blíž zámku Lybštejna, v lesích slove Chočzkovských ležící, všechna pusta a spalena od 30 let, jen místo kde stála. Bylo u ní dědin více než pod 50 str., však větším dílem zarostli, a veliké dřivi již stojí, na tychž dědinach.

Ves *Kuškov*²⁸⁾ — neví se kde bejvala: ani v *Starém Urbaru* nic o ní více doloženo není.

Ves *Lhotka*²⁹⁾ pusta — luky od volduchských, dokud k tomu panství přináleželi se k zámku klidivali. Při té vsi jest potok za půl mile vzdyly, kteréhož se postní nebo páteční dni od ryb všelijakých a rakův, drahně nalapáním užiti může. Item při te vsi jest mlejniště, na kterémž by se dobře užitečný mlejn a pila postaviti mohli, neb se při silnici nachází — však již strouhy zanešeny jsou.

Ves *Sczekov.*³⁰⁾ Poustka Řzehukovska, již jest zatopena Solm rybníkem —, Poustka³¹⁾ (statek spustlý) Kovaržovska a Uhliržovska, zatopeny rybníkem Solmem.

Ves *Bukova.*³²⁾ Taž ves leží nade dvorem Malejm Aujezdcozy, všechna od mnoha let pusta a dědiny ladem leží, v kteréžto vsi byli osedlí 2. K ruce důchodu louky 4 se klidivají. Při té vsi jest hora,³³⁾ jež slove Bukova, na niž jest les, náleží k té vsi.

¹⁹⁾ Str. 381 a 382. — ²⁰⁾ Str. 517. — ²¹⁾ Str. 522. — ²²⁾ Str. 524. — ²³⁾ Str. 525. — ²⁴⁾ Str. 528 a 529. — ²⁵⁾ Str. 532. — ²⁶⁾ Str. 534. — ²⁷⁾ Str. 537. — ²⁸⁾ Str. 529. — ²⁹⁾ Str. 543. — ³⁰⁾ Str. 435 a 436. — ³¹⁾ Str. 438. — ³²⁾ Str. 506. — ³³⁾ Str. 507.

Dvůr *Karžeský*³⁴⁾ l. P. 1652 v nově vystavený. Před mnoha lety bejvala tu jedna ves *Karžes* jmeno měla, v ní bejvalo sedlákův s potahy 6, chalupníkův 7, podruzi 2, však hned Letha 1621 od Soldatův spalena, a až do grunthu v nicz přivedena jest, tak že malo sirotkuv, od těch gruntuv v živobytu zůstava, a žádný od toho času nic nevystavěl, nybrž vše tak zruinirovane zůstalo a roli ladem leželi. Jsouce tu nemalo roli pěkných, tež luk a pastev při držané visitati v Lethu 1651. jest s dědiči a sirotky, kteří v živobytnosti zůstávali smlouva učiněna, a za každý grunth sedlský 24 kop a polovičný 12 kop že zaplaceno bude, což oni všickni k tomu svolili. A někteří grunthy jine své*) majice takové peníze radi přijali, komu pak co zaplaceno jest, v kniehách purgkrechtních Folio to obšírněji vepsano jest a se vynajde. K čemuž J. M. C. komora česká consens svůj dáti ráčila.

*) První grunth neb. Šebastiana Zajicze, po něm zůstava Jan syn jeho, a dcera jedna, ten syn má živnost svou pod Zbirovem, a sestra jeho zůstava při něm. Dědin 45 str., luk 6 vozů sena.

(Sedmý grunth Jana Kauczkyho nynějšího souseda v Jivinie.)

Osmý grunth nebo. Hawla, pozůstava toliko manželka po něm, kteráž v podružství ve Zbirově jest, dva dili z toho grunthu na JMCz. právem odaumrtim připadli, a třetí se jí vydá.

Poloviční grunth Bartoně Kauczského souseda Zbirovského. 22 str. dědin, 3 vozy sena. . .

Ves *Strašičzky*.³⁵⁾ V tom, aneb na tom místě bejval někdy dvůr panskej (dvůr Strašický); však poněvadž z vesnice Karžeza jiný dvůr vystaven jest, tehdy tento dvůr, třem sedlákům prošacován a prodán jest.

Ves *Pržíscznicze*. 1) Vondra na Ziškowie nyní Šimon Mašek (nyní Václav Zeman); mimo jiné dávky: platův z Čihadel 30 totiž drozdy a Čizky, za ně 15 grošů; Wit Witek Mlynarž, nyní Adam Jedličzka (nyní Jan Jedlička). Platiti má každého roku z koně dědičné, kterýž mu L. 1590. 22. 8bris dan jest vosku 1 lb. Z koně L. 1591. 7. Aprilis daného vosku 1 lb. anebo za něj po 12 gr. = 24 grošův. Item všichni povini jsou společně lesních slepic, vajecz a sýrův dávati — slepice 4 atd.

Miestys Zbiroh.³⁶⁾

1. Předešle Waniek a nyní Jan Jiša, z půl lanu. Při sv. Jiří 32 gr., sv. Havle 32 gr., slepice 4, roboty zienne 2 dni, žita osepního 2 str., ovsa 2 str.

2. Waniek Pisaržik, *bejvala tu předešle škola*, nyní místo puste. Platival z kousku dědiny 32 gr. ročně, však ten plat *Rectorovi* od 50 leth vychazel a posavad vychází, luka asi Sen 4 vozy se k zámku klidivaji.

3. Mikulaš na Hamegsykowe, nyní grunth Machowsky *pusty*, od 35 let, roly zarostly, a díl těch roli *k záduší* sv. Mikulaše postoupeno jest; platival ouroku z půl lanu dědiny. Při sv. Jiří jako svrchu 1., k tomu jen ještě z koně za 1 lib. vosku 12 gr.

4. Adam Mika, nyní Jakub Pastegřz. Půl lanu. Při sv. Jiří jako předešlý.

³⁴⁾ Str. 69. — ³⁵⁾ Str. 509. — ³⁶⁾ Str. 178.—199.

5. Barbora Kleprka, nyní Elyas Luniaček. Z půl lanu. Při sv. Jiří jako 1.

6. Jan Smetana nyní Jiřík Makon. Z dvoriště a koutu za humny. Při sv. Jiří 12 gr., Havle 12 gr. Louky se k zámku klidivají, hned od l. 1594. A dědiny tež odniate; kromě jich 3 kusy někdy z 3. mandele obdělával, totiž v Rudnicích pod dva, pod splavem zarostly pod dva a v ječínkách zarostly pod dva str. Což vše zarostly posavad zůstáva. Viceliž z pul lanu dědiny jako 1.

7. Nita, nyní Adam Kowarž z pul lanu jako 1.

8. Anton Kubka. Z půl lanu jako 3.

9. Z poustky Pizaržowsky plativalo se jako z pul lanu, však hned od l. 1594 jsou ty roly tež louky jiným sedlakům rozdělene, a to těm kterým jich dědiny do Wobory ohrazení pojati byly. a tak z toho platu schází.

10. Martin Šwab, nyní poustka Newrowska. Z půl lanu jako 1.

11. Matěj Pocžapsky, nyní Jiří Stuchlyk. Z půl druhy čtvrti. Při sv. Jiří 24 gr., Havle 24 gr., Slepice 3. Roboty zienne 1½ dne, žita 1 str. 2 m., ovsa 1 str. 2 m.

12. Řziha Kwaseczky, nyní Thomaš Slawik. Z pul lanu jako 1.

13. Waniek Badítele, nyní Jakub Petržilka. Z pul lanu jako 1. Item z kousku louky slove Zahradky po poustkách Zelhutky (sic). platí při sv. Havle 5 gr.

14. Kašpar Slabina, nyní Martin Šwecz z pul lanu jako 1.

15. Šimon Skalyk, nyní Řziha Čzaubek. Z půl třeti čtvrti dědiny. Při sv. Jiří 40 gr., Havle 40 gr., slepic 5, roboty ženné 2½ dne, žita 2 str. 2 m., ovsa 2 str. 2 m.

16. Jiřík Šwecz, nyní Jan Pekarž. Z jedny čtvrti dědiny. Při sv. Jiří 16 gr., Havle 16 gr., slepice 2, roboty 1 den, žita 1 str., ovsa 1 str.

17. Barbora Maškova, nyní Jan Karžeský. Při sv. Jiří 15 gr., Havle 15 gr., roboty 4 dni, žita 2 str., ovsa 2 str.

18. Martin Kowarž z půl lanu dědiny jako 1.

19. Jakub Widalyk nyní Jan Smišek z půl lanu jako 1.

20. Kašpar Zbirozský, nyní Dorotha Jiczinska. Z půl lanu jako 1.

21. *Dwór někdy Paní Magdaleny z Lobkowiez*, potom darovan byl Jakubovi Wydalykowi. Z půl lanu jako 1.

22. Matěj Hustagim, nyní Jan Kuřezský. Z pul lanu jako 1.

23. Mikulas Bečzwarž. Z půl lanu jako 1.

24. Thuma Brozůw, nyní Waczslaw Laska. Při sv. Jiří 16 gr., Havle 16 gr., roboty 4 dni, žita 2 str., ovsa 2 str.

25. Jan Skadrda. Davky jako předešlý.

26. Duched na Ruzskowskeg. Z půl lanu jako 1. Z dvoriště po poustce Pizaržikovsky roboty ženné 2 dni.

27. Jan Kolarž, nyní syn jeho Jan Kolarž. Z půl lanu jako 3.

28. Chrysostom Pekarž, *kdež Rathaus bejval*. Z půl lanu jako 1.

29. Ondra na Polakowsky. Z půl lanu jako 1. Z kusu kopaniny Janiczowsky nad rybníkem při sv. Jiří 1 gr., Havle 1 gr.

30. Waczslaw Morawecz, nyní Hanss Krystoph Hess Hoff Jagr. Z půl lanu jako 1.

31. Martin Prošek, též Hanns Christoph Hess Hoff Jager při sv. Jiří 15 gr., Havle 15 gr., roboty 4 dni, žita 2 str., ovsa 2 str.
32. Lynhart na Ruzinczowie. Z půl lanu jako 1.
33. Jan Hlawsa, nyní Urban Čzech. Z pul lanu jako 1.
34. Pawel Karmazyn, nyní Jan Kolda. Z jedné čtvrti jako 16.
35. Jirží Tkadlec nyní Pawel Mizera. Davky jako 24.
36. Wit na Maršovském, nyní Martin Morkus. Z půl lanu jako 1.
37. Burian Waček, nyní Jiržík Erazym. Z pul lanu jako 1.
38. Matieg Ržeznik, nyní Štěpan Kregčzi i s chalupou
39. Fauczkowau. Z půl lanu jako 1.
40. Matieg Kregčzi, nyní chalupa Anny Slawikowe. *Kniezy* platí 20 gr. Bernie a roboty s jinými zároveň. (Pokračování.)

Protestantismus a katoličtí apologeté na Moravě v XVI. a XVII. věku.

Příspěvek k náboženským dějinám moravským.

Podává Frant. Václ. Peřinka.

(Pokračování.)

O l o m ú c.

Mohlo by se očekávat, že Olomouc, jakožto sídlo biskupův, zůstala povždy katolickou. Ale nebylo tak.

Právě jako Praha, sídlo administrátorů katolických a později arcibiskupův, byla zároveň ústředním sídlem administrátorův utraquistických, střediskem protestantského živlu v Čechách, tak i Olomouc na Moravě, s tím toliko rozdílem, že v ústředním sídle katolického živlu v Čechách bylo také *skutečné* ústředí akatolicismu, kdežto Morava takového *skutečného* ústředí nekatolického, jako byli v Praze administrátoři, ani ústředního svazu neměla.¹⁾ Jediná jednota bratrská měla na Moravě ústřední správu, ale tato posunovala se z Kralic do Ivančic, odtud do Přerova a z Přerova do Prostějova, podobně jako v Čechách Mladá Boleslav a Litomyšl zápasily o vedení zájmů bratrských.

Na tomto místě chci jednak vyličiti zápas protestantství s katolictvím ve městě Olomouci samém, jednak však také úsilí biskupův olomouckých, zameziti, aby nešířila se svoboda svědomí a nauka Lutherova, hlavně základní její zásada: věř, co chceš a jak chceš, jen věř to silně a víra sama je s to, aby smazala tvé hříchy, silně hřeš, ale ještě silněji věř. — Poněvadž pak nemám v úmyslu více, než článkem tímto jediné ukázati na vývoj protestantismu v čelnějších moravských městech, ne pak na celé Moravě, aniž pak mimo zřetel nechati mohu vlivu biskupův olomouckých na tehdejší náboženské poměry moravské, aspoň stručně zde poukážu na horlivost biskupův v potírání volnověrství na Moravě.¹⁾

*

¹⁾ Kapitola tato byla původně rozdělena na dvě části, jednu o městě Olomouci samém, druhou o biskupech; teprve když obě části byly in conceptu vypracovány, sloučil jsem je v jednu, čímž se stalo, že kapitola tato je poněkud nesystematická. Tolik na omluvu.

Fischer²⁾ ve svých dějinách Olomouce vydaných již roku 1808 o protestantismu v Olomouci zmiňuje se jen velmi stručně, jakož celá kniha jeho je jen stručná, mezerovitá a neúplná. Vyličují tuto náboženské poměry olomoucké hlavně dle kroniky vydané r. 1861 Drem Dudíkem.³⁾

Roku 1523 byl v Olomouci vězněn „apoštol“ protestantismu v Jihlavě Pavel Sperat, kterého moci biskupově vydal král Ludvík. Za přítomnosti krále Ludvíka byly na náměstí olomouckém knihy Lutherovy, mezi nimi i překlad nového zákona do němčiny, spáleny. V pátek po Božím vstoupení zasedla městská rada k soudu nad Speratem, ale neodsoudila ho, nýbrž již v úterý před sv. Markétou jej propustila z vězení.⁴⁾

Tím však nebyl dotknut náboženský ráz města. Teprve r. 1538 jakýsi odpadlý kartusiánský mnich šířil v městě pseudodogma Lutherovo, kteréhožto mnicha všemožně zmocniti se chtěl král Ferdinand I., ale městská rada vydala mnichu-apostatovi svědectví, že káže „das klare Evangelium“.

Roku 1542 na nový rok byl slavnostně installován v Olomouci biskup Jan Dubravius, dříve probošt v Olbramkoste u Znojma. muž učený a své doby na slovo vzatý dějepisec moravský. Žel Bohu, že ve svých dějinách upadl do chyb jako Václav Hájek z Libočan.

Jan XIII. ze Skály a Doubravky a na Hradišti, pocházel ze šlechty české. Studoval na universitách italských, kde se stal také doktorem církevního práva. Jako probošt v Olbramkoste byl zároveň kanovníkem kapitoly u sv. Mořice v Olomouci. Jsa biskupem vyznamenával se neméně jako znamenitý řečník než jako výtečný spisovatel. Rodu císařskému byl oddán celou láskou, a Ferdinand I. vážil si ho a vyznamenával tím, že pověřoval ho úkoly, k nimž potřebí bylo hlavně lidí spolehlivých a věrných. Před válkou šmalkaldskou vyslal jej do Čech, aby aspoň katolické stavy české přemluvil, by k souručenství šmalkaldskému nepřistupovali, ale za panovníka bojovali, což se mu také podařilo. Též v Polsku působil na dvoře krále Zigmunda, prose o pomoc Ferdinandovi proti Turkům a později uváděje Ferdinandovu dceru arcikněžnu Elišku v manželství polskému následníku Zigmundovi. Neméně vyznamenával se jako obhájce církve katolické na Moravě. Na Ferdinandovi vymohl edikt, kterým bratrská jednota ze země vypověděna r. 1547 a 1548, ale návratu jejího do země z Polska a Pruska se nedočkal, neboť zemřel roku 1553 dne 9. září.⁵⁾ Nesmíme však mysliti, že jedině na podnět biskupa Doubravského byly vydány mandáty proti jednotě bratrské, neboť Ferdinand I. bratřím nikdy nepřál a hledal jen příležitosti je vypověděti a pronásledovati.⁶⁾

Olomouc sama dlouho vzdorovala učení Lutherovu. Jen ojedinelé naskytají se případy, že kazatelé nekatoličtí hleděli rozkol

²⁾ Jos. Vlad. Fischer: „Geschichte der Hauptstadt Olmütz“ I. a II. díl. Olomouc 1808. — ³⁾ Ve sbírce „Mährische und Schlesische Chroniken“, red. d' Elvert. — ⁴⁾ Roku 1523 bylo Božího vstoupení dne 14. května, úterý po sv. Markétě dne 14. července, tedy právě dva měsíce byl Sperat ve vazbě. —

⁵⁾ Wolný, „Kirchl. Topographie“ I. Abt., I. Band, Seite 68. — ⁶⁾ Cf. více o tom Jar. Bidlo: „Jednota Bratrská v prvním vyhnání“. Praha 1907. 1—15. —

zasévat. ale nevedlo se jim obyčejně dobře, neboť biskupové olomučtí stáli vždy na stráži, ač město kazatele takové podporovalo.

Roku 1553 kazatel Mořic a farář Kašpar Trischel nechtěli sloužiti mši sv. ani processí vodili; v neděli má prý se jen slovo Boží slyšeti, processí mají se nanejvýše až v pondělí konati. Téhož roku na Boží hod velikonoční zpíval lid v kterémś klášterním kostele olomúckém žalmy asi dle Lutheru, což nemínili mniši trpěti. Proto chtěli lid přehlušiti fortissimem varhan. Lidé neslyšeli druh druhu, rozlítli se a metali po mniších kamením, až jednoho zranili tak, že krvácel. Lid na to vyřítil se z kostela, který hned mniši zavřeli.

Byly to výtržnosti, jakých byla věru schopna jen protestantstvím roznícená zpupnost luzy. Dály se téhož roku, kdy zemřel biskup Joannes Dubravius.

Po Doubravském zvolen na biskupství Marek Kuhn, který neměl sil Doubravského, ale přece v boji o víru pokračoval s energií podobnou svému předchůdci.

Roku 1554 na hod Boží velikonoční opakovaly se v témže klášterním kostele (nedí se, ve kterém) tytéž výtržnosti jako roku předešlého. — Tou dobou byl hlavním buřičem luzy kazatel u Panny Marie Kunzl, kterého nejednou napomínal biskup Khun i sám král Ferdinand. Všecka napomínání byla však marna, proto císař nařídil městské radě olomúcké, by kazatele nepodporovala, nýbrž vydala jej ruce trestající. Ale primas, rychtář, konšelé a radní páni olomučtí se r. 1556 navzájem zapřísáhli, že Kunzla nejen nevydají, nýbrž všemožně jej budou podporovati. Proto na žádost biskupovu poslal císař do Olomouce své kommissaře, kteří věc vyšetřili, přísahu městské rady neplatnou prohlásili a způsobili, že přes odpor lidu i luzy byl kazatel Kunzl z města vymrskán.

Nebyla však Olomouc protestantského kazatele prosta na dlouho. Sotva byl kazatel Johannes Kunzl z města vyhnán, již vystoupil Martin Adler, farář u sv. Blažeje (zue S. Plasy) v Olomúci proti učení katolickému s naukou protestanskou. Vystoupení muže tohoto bylo zcela nenadálé, neboť dokud kázal Kunzl, nedával o sobě Martin ani znáti, že by byl přízniv náboženským novotám. Za to však tím radikálněji si vedl, když byl Kunzl za hradbami. Kázal prý (slova kroniky) „čisté evangelium slovem i skutkem mocně a líbezně, každou neděli a každý svátek zpovídal a podával pod obojí způsobou, všecky ceremonie v německé řeči vykonával, německy mši svatou sloužil, nešpor a veškerý zpěvy německy zpíval, německy sezdával, šestinedělky uváděl, pohřby vedl, při mších sv. nečetl kanonu latinsky, ba ani po tichu, nýbrž německy a hlasitě, mše sv. sloužil jen v kollárku a ve štole, jak byl kázal, nesvětil vody, hostii, soli, bylin a jídel velikonočních, nesloužil zádušních mši sv., nemodlil se za zemřelé, nemodlil se vigilií“. Všechno to bylo Olomúčanům neslýchané, nové; proto těšil se kostel sv. Blažeje veliké oblibě, ze které těžil Martin Adler pro sebe a také pro bludy Lutherovy. Nelíbilo se to však ani biskupovi ani konsistoři, proto žalovali na faráře Adlera u císaře, který mu pohrozil zvláštním mandátem.

Císař dal Adlera vyzvati svým úředníkem (officiálem), aby bludů svých zanechal. Podobně nařídil městské radě, by v císařově jméně vyzvala faráře Adlera, aby dostavil se ke dvoru královu a ospravedlnil se ze žaloby, která naň byla vznesena. Leč Adler s velikým tumultem vzepřel se napomenutí královského úředníka, neposlechl ani městské rady, nýbrž jako na posměch všech institucí oženil se s dcerou kteréhosi řemeslníka z Olomouce. Proto později dne 13. prosince r. 1557 král Ferdinand sám mandátem z kanceláře vídeňské napomínal jej, aby pod uvarováním královské nemilosti ustal v řádění svém, do pěti dnů se u krále z neslýchané neposlušnosti očistil a ospravedlnil. Věda však dobře Ferdinand I., že ve věcech víry a svědomí jest Adler nenapravitelný, nařizuje mu, chce-li královské nemilosti se vyvarovati, aby nevstoupil již na kazatelnu, ale do tří dalších dní opustil Olomouc a celé markhrabství moravské, jelikož jeho bludův a pobuřování déle trpěti nemíni, neboť nesmí dáno býti příčiny, aby obyvatelé věrného a milého města Olomouce byli vybízeni ke vzpouře.

Již dne 18. ledna r. 1558 poslal císař z Prahy do Olomouce nový mandát, kterým káře radní pány, kteří neposlechli jeho mandátu proti Adlerovi, ale účastňovali se jeho náboženské revolty spolu s několika muži z měšťanstva, aby tak mandátem zabráněno bylo dalším nebezpečným výtržnostem ve městě, neboť v lednu r. 1558 byly tuto veliké demonstrace k vůli kazatelům od sv. Blažeje, totiž německému Martinu Adlerovi a českému Petrovi. Bylo prý by tehdy došlo ke krveprolití, kdyby všemohoucí Bůh nebyl bděl na stráži míru. Císař znova a to pod přísnými tresty zakazuje měšťanstvu všelike schůzky s praedikanty, neboť přispěním těchto vyskytaly se po městě hanlivé písně o královském majestátě, svatých věcech, jakož i všelike hanlivé a hanebné cedule proti auktoritě královského veličenstva. Městská rada má se tudíž přičiniti, aby se zmocnila škodlivých pobuřovačů, jala je a držela ve vazbě; radní páni mají býti císaře poslušni; mají se sesaditi neposlušní konšelé a nahraditi jinými, ale takovými, kteří by v pokoji a jednotě žili, poslušně se příkazy královské kanceláře řídili, podkomořiho a hejtmana moravského zemského, jakožto královského mistodržícího, hodně a řádně poslouchali. Ostatně v celé věci mají býti ke sněmu zemskému v Brně vysláni tři radní páni, kteří by o celém průběhu věci podkomořimu řádných zpráv podali.

Městská rada vyslala skutečně tři radní pány k zemskému sněmu do Brna, kteří o celé věci s podkomořím jednali. Podkomoři vyjádřil se k radním, že o celé věci biskupovi dopsal, nejednou a všechny příčiny a okolnosti mu vyložil a žádal za potrestání kněží-odpadlíků. Zdá se však (slova podkomořiho), jako by biskup olomucký trestati nechtěl, proto bude nutno, by podkomoři sám ve jméně Jeho Majestátu buřiče pokutoval. Městská rada dobrovolně zavazovala se ústy svých tří delegátů královskému podkomoři, že sama vinníky na místě králově potrestá, aby ji jen jména jejich a příčiny trestův byly udány. Z této řeči zřejmo, že magistrát olomucký novotárství prál, což dobře vycítil podkomořička, aby obec jen v ničem novém si nelibovala, nic nepodnikajíc ve prospěch vzpoury, neboť bude prý je nadále dobře pozorovati,

a kdyby viděl, že podnikají něco proti vůli Jeho Majestátu, že bude dobře věděti, jak se má k nim zachovati; na to aby dobře pomýšleli a dobře to uvážili.

Ještě roku 1563 byl v Olomúci hluk proto, že knězi nechtěli podávati těla a krve Boží pod obojí způsobou. Papisté prý se vymlouvali, že pod jednou způsobou jest i tělo i krev Páně přítomna. „Lid však nechtěl této lži věřiti, neboť Kristus, Mistr a Pán, jinak nařídil a zařídil“ (slova kroniky).

Co se dále dělo s Martinem Adlerem, nevykládá se.

Městská rada podala r. 1565 nový důkaz, že smýšlí plně protestantsky, neboť žádala tehdy poníženou supplikaci na císaři Maximilianovi, aby městu dovolil chovati praedikanta a kněze, který by nejsvětější svátostí přisluhoval pod obojí způsobou, a císař ponížené supplikaci této dal místa a milostivě zachovav se k městu, dovolil měšťanům chovati protestantského pastora. Zároveň bylo nařizeno biskupu olomúckému, aby toto povolení bylo vyhlášeno nejen v Olomúci, ale také ve všech kostelích dioecésních. Kromě toho mělo býti každému dioecésnímu faráři nařizeno, aby nejsvětější svátostí přisluhoval sub utraque. Biskup, což zcela pochopitelně, zdráhal se tento císařský výnos vyhlásiti. Do takového jednání stěžoval si magistrát u císaře, jenž příkaz tento biskupovi přísně opakoval. Císař Maximilián nechtěl prý tím jiného docíliti, leč zachování míru v zemi a klidného spoluzití obojího náboženství. Maximilián stál, jak známo, na konfessiijním stanovisku zcela jiném než předchůdce jeho Ferdinand.

R. 1565 v sobotu den sv. Školastiky zemřel biskup olomúcký Markus Khuen (Kuhn), po němž zvolen biskupem kanovník u sv. Mořice v Olomúci Vilím Prusinovský z Prusinovic, muž energický, vlastenecký a přísně katolický.

Biskup Markus Khuen choval se ve věcech náboženských v Olomúci zajisté obezřele. V dioecési samé nejinak. Byl prý mírný a milý, di o něm Wolný, což však není totéž, jako přehlédavý. Shovíval, ale také káral a trestal. R. 1559 napomíná konvent augustiniánů ve Fulneku, aby zanechal nepořádků náboženských, 1560 hrozí farářům v dekanátě osoblažském ve Slezsku vězením na hradě Hukvaldě, nezanechají-li lutherství; prosí císaře, aby vykázal odpadlého faráře Havla ze Sternberka, posílá arcijahna Martina do znojemského kraje, aby vyšetřil panující tam náboženské nepořádky a pokáral odpadlých kněží, kteří učili bludnému dogmatu a žili nekněžsky. Prosí také českého místokancléře, by vymohl na císaři, aby akatoličtí faráři a kněží vůbec byli z Moravy vypověděni. R. 1558 prosil císaře, aby do Olomouce poslal několik jesuitů, neboť prý má biskup sám nedostatek schopných kněží.

Khuen byl upřímným Čechem, neboť korespondence jeho s panovníckým dvorem a s vysoce postavenými úředníky královskými a markraběcími je ryze česká. Byl horlivým katolíkem a věrným i dobrým pastýřem svého lidu, přísným karatelem hříšných a odpadlíkův. Proto ani na koncil tridentský nejel, ač byl přísně napomenut papežem Piem IV. r. 1561, aby se dostavil. Dal se raději zastupovati s dovolením císaře Ferdinanda I. theologem

své diecése, jen aby ani na chvíli s oči svých nepustil svěřené diecése.⁷⁾

Třebas magistrát olomúcký holdoval nové nemravné nauce Lutherově, třeba mravy ve městě byly valně poklesly, přece smysl pro právo a spravedlnost nevymizel nikdy. Vidíme-li v Jihlavě a ve Znojmě všeobecnou zkázu i ve věcech právních, v Olomúci správné pojmání magdeburského práva, kterým město se řídilo, nevymizelo nikdy. Soudy vykonávaly se dle téhož práva spravedlivě a právě. Vidíme to na exekuci, která r. 1569 čtvrcením a upálením vykonána byla na silničním lupiči a rušiteli zemského míru Jiřím Hipnerovi.

Neupřeme však, že byla to divná doba v Olomúci. Lupiče zbavovali úddů, čtvrtili a upalovali, zloděje královské berně věšeli, ale zlodějstvo nejsvětějších věcí lidských, víry, svědomí a spasení, se podporovalo, vychvalovalo, proti světské moci zastávalo a hájilo!

Nově zvolený biskup Vilím Prusinovský stál věrně a odhodlaně při víře katolické. Již roku 1571 zakázal vyzvánění a pohřbívání na katolických hřbitovech těch zemřelých, kteří za živa nechtěli přijímati než pod obojí. Ani kněží nesměli takových nebožtíků s církevním zpěvem pochovávat, než měli tito jen za všeobecného ticha býti vynášeni. První nebožtík nového vyznání, k němuž takto mělo se zachovati, byl jakýsi Jiří Toller. Žádný kněz nechtěl ho pohřbiti. Proto vzbouřila se obec a stěžovala si u purkmistra, který o vlastní ujmě dal nebožtíka na hřbitov sv. Mořice pohřbiti. Když kázal biskup nebožtíka vykopati, vzbouřila se znova obec a nedopustila tomu. Vyslání z městské rady delegáti k císaři do Prahy, ten však byl již v Němcích ve Špýru: proto vrátili se s nepořízenou. Kněží, poslušni svého biskupa, nechtěli zpívati a pochovávat na katolických hřbitovech, nekatolického hřbitova nebylo, zvoníci ze strachu před biskupem nezvonili. Někteří mrtví až osm dní leželi nepohřbeni. Teprve když na 220 osob (číslo toto je zajisté hyperbolicky přehnáno) bylo za městem mimo hřbitovy pochováno, dovolil biskup Vilím zase zvoniti a nebožtíky se zpěvy na svatém poli pohřbívati.

Roku 1572 vedl biskup ještě processí o Božím těle, avšak brzy potom skončil raněn mrtvící, z čehož byla veliká radost po celém městě. Jesuité pohřbili biskupa s nemalou slávou v kostele františkánském, z čehož zase vzniklo veliké rozhořčení. Jesuité nazýváni strašidly a jinak hanlivě všelijak titulováni. Verše, které mu napsali na náhrobek (*occidit, erravit et astra tenet*) kterýsi zvrhlec zničil.⁸⁾

Biskup Vilím Prusinovský z Vičkova při vši své péči o katolické vyznání v Olomúci nezanedbával také svěřené diecése. Již r. 1566 dal probošty olomúckým a brněnským visitovati celou diecési. Když nekatolické knihy a hlavně bible protestantské přes zákaz císaře Maximiliána II. (r. 1567) byly z ciziny do Moravy dováženy a tajně šířeny, svolal synodu r. 1568, aby mravy

⁷⁾ Více o něm viz Wolný, *Kirchliche Topographie*, I. Abt. I. Band pg. 69.

— ⁸⁾ Nápis tento prý byl posměškem měšťanům. Uvádí jej takto kronika vydaná Dr. Dudíkem. Mně jest naprosto nesrozumitelný.

kněži byly napraveny, náboženství katolické obnoveno a přísně zachovááno; prosil šlechtice, aby syny své do jesuitského kollegia v Olomúci posílali na vychovanou, aby tak kacířství bylo hubeno, pravá víra upevňována.

Činnost jeho byla u nekatolíků moravských v pramalé oblibě. Jemu na příkoř odbývali Bratři dvoje svěcení svých kněží ve Slavkově, ba protestanti v Opavě byli by samého biskupa ukamenovali, když r. 1572 se dvěma jesuity snažil se protestanty opavské z bludův usvědčiti a na pravou víru přivesti. Biskup si sice trpce stěžoval do všech příkoří u císaře, ale marně. Zemřel teprve 38letý: tvrdí se, že byl protestanty otráven.

Po něm následovali na biskupském stolci olomúckém rychle po sobě Jan XIV. Grodecký z Brodu (1572—1574), Tomáš Albin z Helfenburka (1574—1576) a Jan XV. Mezoun (1576—1578), kterým pro krátkou lhůtu vyměřenou jich biskupování ani nebylo dopřáno rozvinouti všech sil ducha.⁹⁾

Stanislav Pavlovský z Pavlovic náleží k nejlepším olomúckým biskupům před dobou bělohorskou.

Z jeho návodu v pátek po nanebevzetí Panny Marie r. 1589 obnovoval městskou radu olomúckou podkomoři Mikoláš z Hrádku a nedosadil do rady ani jednoho lutherána nebo zwingliána, z čehož veliké rozhořčení, které stupňovalo se ještě tím, že nová městská rada z nařízení biskupa Stanislava zakázala, aby žádný městský německý písař protestantský ve školách nevyučoval dítek; zvláště vyučování katechismu a zpěvům žalmů mělo býti těmto písařům odňato. Jesuitům bylo uloženo, aby bděli nad plněním tohoto zákazu.

Biskup společně s jesuity a Hynkem z Vrbna zasadil se také o to, by z Veliké Bystřice u Olomouce byli protestantští kazatelé vypuzeni a protestantský živel v městečku potlačován.

Roku 1598 die martis post festum sancti Nicodemi zemřel biskup Pavlovský v Kroměříži a r. 1599 die mercurii ante Pentecosten zvolen biskupem František z Ditrichštejna.

Všickni předchůdcové Pavlovského hájili pevnou rukou katolicismu proti vyznání lutherskému, k němuž město se přiznávalo, ale žádného z nich olomúcká kronika nehání. Kroniku tuto vydanou Drem Dudikem sepsal muž protestansky smýšlející, jehož jména dnes neznáme. Kronika je kompilací, což zřejmo z každého téměř odstavce, ale pro dějiny olomúcké jest pramenem význačným, neboť obsahuje kopie mnoha listin z archivu městského. Hání-li tento kronikář biskupa Pavlovského, snadno uhadneme, že Pavlovský byl ze všech olomúckých biskupů doby reformační největším, nejsilnějším a nejschopnějším odpůrcem bludného učení. Nebude na škodu, zdržíme-li se déle při tomto biskupovi.¹⁰⁾

Stanislav Pavlovský pocházel ze šlechtické rodiny slezské. Vzdělání nabyl v římské kolleji otců Tovaryšstva Ježíšova (collegium Romanum), kde mu zároveň vstipena byla myšlénka, že má býti na Moravě apoštolem Kristovým, že obraňovati má ohroženou

⁹⁾ Cf. Wolný l. c. pg. 70—76. — ¹⁰⁾ Viz, jak jej charakterisuje Chlumecký: „Carl von Zierotin und seine Zeit“ Brünn 1862 pg. 111—116.

církev, učení Kristovo téměř znova na odpadlé Moravě zavést, kázati a šířiti. Pavlovský zůstal tomuto úkolu věren až do smrti.

Biskup Stanislav byl muž neobyčejných vlastností, energie jeho nelekala se žádných překážek, činnost jeho neznala mezí. Sám vodil processí o Božím těle, tu v Brně, tu v Olomúci, v Mikulově sám řídil dílo katolické protireformace, staral se o všechny poměry své diecése, ať již náboženské nebo politické. Nesčetny jsou jeho dopisy císaři a nejvyššímu kancléři. Brzy prosí, aby šlechta byla co nejprísněji napomenuta, by vykazala nekatolické praedikanty, sám káže a napomíná, jímá buřičské kazatele, sám je trestá nebo za trestem posílá k císaři do Vídně nebo do Prahy, tu zase prosí císaře, aby jen katoličtí šlechticové byli dosazováni na úřady zemské, neb aby zavedena byla přísná censura knih: haeretické knihy mají býti vůbec zakázány. Záměrů svých dosahoval vždy spíše otevřeností a naprostou znalostí poměrů — než chytrou vypočítavostí. Otevřeně jednal také proti císaři. Když Rudolf II. jmenoval kanovníkem olomúckým svého dvorního pěvce, napsal mu, že kanonikáty nejsou sinekurami pro cizince, nýbrž odměnami mužů zasloužilých, kteří jsou znalí českého jazyka. Když žádáno bylo na něm, aby vydržoval v kolleji římské více než dva alumny, vyznal veřejně, že potřebuje schopných kněží, nikoli však aspirantů kanonikátův a praelatur, že je mu tedy naprosto nemožno a nevhod přání tomuto vyhověti. Dioecési svoji dal visitovati a visitoval také sám osobně, což popudilo šlechtu nekatolickou, ale biskup Stanislav nebyl odstrašen rozjitřenými myslmi; jitření toto mu bylo právě důkazem, že nastoupil správnou cestu, po níž může dojiti želaných výsledků. — Dal také kláštery visitovati a dbal toho, aby v nich stará řehole a bývalý pořádek zavládly. Neposlušného děkana na dómě u sv. Morice v Olomúci sesadil a vazbou opatřil, nevěrné kněžstvo zbavoval obročí. Pohleďte, jak správně řešil nejtěžší otázky: Jesuité nesměli dle regule nabývati statků zapsaných v zemských deskách, ale mnohé kláštery byly zhruba nakaženy lutherstvím. Proto zbavil biskup Stanislav jeptišky v Brně a v Pustoměři statkův, r. 1592 i neposlušným cisterciákům ve Žďáře jich pozemské statky zabavil a výnosem těchto statků podporoval jesuity, čili, jak praví Chlumecký, na starý spuchřelý kmen naočkoval života schopný a silný strom Tovaryšstva Ježíšova.¹¹⁾

Podařilo se Pavlovskému, že z Nového Jičína a z Opavy byli vypověděni praedikanti. Výše již jsme uvedli, že jeho zakročením městská rada v Olomúci osazena výhradně katolíky. Z vlastního biskupského dvoru vzdálil všechny hodnostáře, kteří jevili účastenství v náboženských novotářstvích. Dvůr císařský na jeho žádost vydal provisorium, dle něhož jen tehdy směly se pře duchovenstva rozhodovati před zemským právem, pohnala-li osoba duchovní šlechtice, jinak musil býti duchovní pohnán vždy před soud církevní; před tím dály se pňhony a líčení při proti duchovním osobám dle starého ustáleného zvyku vždy před zemským

¹¹⁾ Chlumecký. I. c. pg. 113 ; Wolný, „Topographie“ I Abt. I. Bd., pg. 89. Rozpuštění cistercienského kláštera a zavedení jesuitů do Žďáru dokončil teprve kardinál Ditrichštejn r. 1607.

právem. Císařského potvrzení dostalo se tomuto provisoriu dne 18. října 1586.¹²⁾

Ještě více než nauku Lutherovu pronásledoval kalvinisty. R. 1583 píše císaři, že kalvinisté jsou nepřátelé každé vrchnosti, a že jest ochoten dokázati, že jsou císaři stejně nepřátelští jako víře katolické. Došlo-li k tomuto důkazu, není mi na ten čas známo. Takovým jednáním vynasnažoval se biskup stotožňovati zájmy církevní se zájmy moci císařské.

Císaři byl Pavlovský věrně oddán. V jeho zájmu vykonal několik cest do Polska. R. 1588 na diplomatické cestě do Polska způsobil ve Varšavě, že část šlechty polské zvolila králem císařova bratra arciknížete Maximiliána. Když druhá strana králem uznala Zigmunda III. Vasovce a porazila v bitvě u Byčiny Maximiliána, který také upadl do zajetí, pospišil si biskup Pavlovský do Polska, zjednal mír a vyprosil Maximiliánovo propuštění z vazby, když dříve jeho jménem vzdal se koruny polské. Císař odměnil jej — jak tehdy bylo zvykem — způsobem, který ho nic nestál: udělil biskupství olomúckému na věčné časy titul knížecí a rozmnožil biskupský znak.

Působení biskupa Stanislava zcela případně nazývá rytíř Chlumecký velkolepým.

Osobní povahu biskupovu nejlépe charakterisuje dopis, který poslal Divišovi z Brandýsa, když tento mu blahopřál k volbě na biskupství olomúcké a prosil, aby rodičů a příbuzných svých nezapomněl. Odpovídá na tu prosbu biskup mezi jiným: „U nás není takový obyčej, jako v Polště, aby hned zůstavší kdo biskupem, jak by přátele své zbohatiti měl, obmýšlel, než na to mysliti má, aby předně religii svou katolickou promovoval, a podlí ouřadu svého ovečky sobě svěřené k spasení věčnému vedl. A kostel svůj předně dobře opatřil, a potom teprva, bude-li moci bez ublížení toho kostela svého přátelům svým něco učiniti, učinil. A což, popřeje-li mi Bůh zdraví, dobře učiním. Podlí toho způsobu na příbuzné a přátele své nezapomenu.“¹³⁾

Nástupcem Stanislava Pavlovského na biskupském stolci byl pozdější kardinál František kníže z Ditrichštejna, miláček sv. Filipa Neri a papežův. Zvolen byl dne 26. května r. 1599. Muž tento, jenž se stal správcem Moravy čili královským mistodržicím Ferdinandovým na Moravě hned po bitvě bělohorské, má o katolickou reformaci na Moravě zásluhy veliké. Pojednáme jen na nemnoha řádcích o působnosti jeho o katolicismus v Olomúci.

Ditrichštejn vešel do svého sídla teprve die Martis post festum SS. Trinitatis, kde byl přijat kněžstvem a městskou radou s velikou okázalostí. Šel do kathedrály pěšky pod baldachynem, který neslo šest kněží. Hoc mox festo Corporis Christi in processione tulit Venerabile per civitatem, a meridie, in vesperis ad S. Mauritium concionatus est, quod nullus adhuc episcopus olomucensis fecisse scitur — vypravuje o něm kronika městská, z čehož zřejmo, že Ditrichštejn dobře věděl, jak užiti má vznešeného postavení svého a jak chopiti se reformační myšlenky svého předchůdce. Pavlovským klesla v hrob silná správcovská ruka,

¹²⁾ Woiný, „Kirchl. Top.“ I Abt. I Bd., pg. 80. — ¹³⁾ Woiný, l. c. pg. 77.

avšak v nástupci jeho Ditrichštejnovi byla ztráta, kterou úmrtím Pavlovského utrpěla katolická věc na Moravě, vyvážena úplně.

R. 1600 magistrát olomúcký obnovoval moravský podkomoří Zigmund z Ditrichštejna, biskupův bratr, a dosadil do rady městské jen katolíky, jakož stalo se již za biskupa Pavlovského. Rádcem podkomořího v této věci byl zajisté biskup František.

Při Božitělovém processí r. 1606 biskup s monstrancí kráčel celým městem pěšky. Kronika vytýká to jako vzácnou zvláštnost.

Kardinálova horlivost potlačit haeresi a katolicismu zjednat bývalé váhy, neznala mezí, nelekala se překážek ani osobního nebezpečí. R. 1609 v Opavě usiloval osobně přivést sektáře k jednotě s církví římskou. Rozlicení kacíři metali po něm kamením, tak že by byli biskupa málem ukamenovali, než tento nic nezměnil ve své laskavosti a klidu, což valně přispělo k tomu, že konečně přece z Opavy r. 1615 byli praedikanti — ovšem že ne navždy — vypovědění a katolický farář se dvěma kaplany uveden do města na útraty biskupovy. Že biskupa při tom podporoval císař Matyáš, netřeba připomínati.¹⁴⁾

Nemalou způsobilo asi Ditrichštejnovi bolest, že roku 1619 vyhnáni byli z Olomouce jesuité a s hlukem uvedeni praedikanti. Radovala se za to většina měšťanů. Ale radost tato neměla dlouhého trvání. Roku 1621 byli z města vypovědění praedikanti, a jesuité se vrátili. Jesuité vraceli se z vyhnanství po dvou letech, pastoři a učitelé evangeličtí prchali, aby se již nevrátili.

Po bitvě bělohorské byla jak v Čechách tak na Moravě katolická reformace vykonávána jinými způsoby a také s jiným výsledkem, než před bitvou. V Olomúci bylo lutherství před bitvou velmi zakořeněno, proto také po bitvě s velikým úsilím dbáno reakce. O jejím průběhu a výsledku málo jen slov.

Když nastoupil vládu v Čechách Bedřich Falcký, kterého také Morava uznala přes odpor Karla staršího ze Zerotína, našlo protestantství v Olomúci také cestu do katedrály sv. Mořice. O letnicích r. 1619 poprvé byla nejsv. svátost u sv. Mořice podávána sub utraque specíe. Ale toto vítězství netěšilo protestantů dlouho. Roku 1621 dne 22. ledna byla poslední modlitba a poslední kommunion dle nauky Lutherovy u sv. Mořice. Kostely, ve kterých až do doby té vládla anarchie a anomalie, staly se působištěm nejhorlivějších zastanců morálky a kázně dle nauky církve svaté, jesuitů.

Udělením Ditrichštejnovi úřadu místodržitelského bylo mu zabráněno, aby rychle nastupoval na vykonání katolické reformace, neboť kardinál měl plnou hlavu starostí a plné ruce práce se správou zemskou. Teprve roku 1625 byli protestanté počátkem července svoláni na radnici, kde jim purkmistr z návodu biskupova důrazně kladl na srdce, aby buď se stali katolíky, nebo všechny statky prodali a ze země odešli. Těm, kteří uvolili se přestoupiti ke katolicismu, bylo nařizeno, aby přinesli zpovědní listek. Olomučané poslechli a také neposlechli. Přebírat šel velmi loudavě před se. R. 1626 dne 4. ledna znova byli voláni před biskupa a důtklivě vyzváni, by s konversí neotáleli. Ale ani to nepomohlo.

¹⁴⁾ Wolný, l. c. pg. 89.

Dne 1. února téhož roku nařízeno jim bylo tedy, aby vydali všechny náboženské knihy nekatolické a uložili je na radnici k rukám purkmistrovým. Kdo by neuposlechl, bude těžce pokutován. Pomalu šla akce, ale pokračovala přece tak, že při smrti Ditrichštejnově († 8. prosince roku 1637) byla již Olomouc téměř výhradně katolická.

Ditrichštejn v těžké době přišel do Olomouce. Katolíci přivítali jej s otevřenou náručí, nesouce mu vstříc v srdcích svých nejlepší naděje v jeho působení. Protestantům nebyl vhod biskup energický a proto chtěli se ho zbaviti mermomocí. R. 1619 brzy po volbě Bedřicha Falckého na trůn český sněmem českým a na markrabství moravské zemským sněmem v Brně holdoval celý český stát — vyjma některé loyálně smýšlející katolické šlechtice — králi kalvinskému, ale kardinál Ditrichštejn neuznal jeho suverenity. Protož téhož roku 1619 zemský sněm moravský zasedající v Brně dne 6. ledna prohlásil biskupa psancem, biskupovi manovné zbavení závazků lenních a sněm zavázal se jim, že biskupské statky manské prohlášeny budou allodiálními. Král Bedřich Falcký přitáhl dne 5. února r. 1620 do Brna, a již pozejtří 7. února žádal na stavech, aby mu vydali část statkův olomúckého biskupství, a nežádal marně. Stavové pospíšili si a vydali králi Bedřichovi statky Mikulov (rodinné allodium kardinálovo), z biskupských statků pak Kroměříž s Hulinem, a králové Elišce statek Chropyň. Když biskup dověděl se o svém vykazání ze země, prohlásil neohroženě, že raději bude dům od domu žebrati, než by uznal kalvína králem, a dobrovolně podrobil se vazbě v Brně, z níž byl brzy propuštěn. Časy se však změnily a po bitvě bělohorské stavové sami doprošovali se u Ditrichštejna přimluvy u císaře.

Ditrichštejn jako správce Moravy ukázal se nejen hospodářem nemálo sběhlým, ale také politikem výborným.

Pro výtečné vlastnosti své byl u dvora císařského v nemalé oblibě, a zásluhy jeho byly vřele a vděčně uznávány, oceňovány a odměňovány. Nebylo jedné radostné události v Habsburském rodě, aby byl olomúcký biskup chyběl: při svatbách a při křtech, jakož i při pohřbech členů panujícího rodu bylo mu vždy vykazováno první místo. Učenost a zbožnost jeho zjedнала mu vzácné příznivce ve sv. Filipovi Neri a v papežích římských.

Také ovšem hlavně jako správce Moravy počínal si někdy proti zatvrzelým nekatolíkům dosti bezohledně, ale nikdy tak krutě, jako třeba král Bedřich Falcký proti katolíkům nebo stavové proti němu jen málo let před tím.

Byl činný také literárně v oboru vědy theologické a v oboru náboženské i světské poesie. Ale tato jeho činnost nebyla dosud oceněna, ba nemáme ani velikého prohloubeného životopisu tohoto duševního titána. Co dělají dnes katoličtí dějepisci moravští? Jak dlouho bude ještě pole náboženských a církevních dějin moravských neobděláváno ležeti ladem?¹⁵⁾

Doba pobělohorská už nenáleží do rámce této studie, proto tímto končím.

¹⁵⁾ Právě se dovidáme, že životopis Ditrichštejnov připravuje k tisku pan farář Jan Tenora, spisovatel životopisu Martina Středy.

Dva staré breviáře Olomucké.

Píše Dr. Ant. Kubiček.

Čtení o některých slavnostech.¹⁾

Přenesení svatého Václava (4. března).²⁾

I. Breviář Opavský.

In translacione sancti wenceslai. Legenda. Postquam requieuit corpus beati wenceslai martyris in vrbe Boleslavia in ecclesia sanctorum martyrum Cosme et damiani humatum per tres annos.

Reuelatum est quibusdam dei seruis ut eundem dei seruum a loco sepulture in Basilicam transferrent sancti viti martyris quam in metropoli pragensi³⁾ deo auctore a fundamento construxerat et ornamentis ecclesiasticis adprimum decorauerat.

Igitur nuntiantur hec fraticide iste atque cristiane milicie clamide erat obtectus magnaliis dei resistere non valens quamuis cepit mirari.

Tunc misit et nocte corpus sanctum transferre precepit ea conditione, ut si ab illis ante auroram in sede sepulture sancta membra translata non fuissent, quibus iniunctum erat, omnes se gladio mulcandos non dubitarent.

Venerunt igitur in nocte et sanctissimum corpus auferunt, quod plaustro inpositum usque ad riululum quendam cui vocabulum rokytnyce perducunt.

Et ecce aqua adeo excreuerat, ut eciam ripas superans prata omnia occupasset et nichil preter mortem spei dabat corpus sanctum advehentibus.⁴⁾

II. Breviář Olomucký (fol. 168, 169).

Lectio V. Cupientes ergo milites ad effectum perducere mandata sui ducis Castellum Boleslaw citius aggrediuntur, ecclesiam intrant cum sacerdotibus et religiosis paucis, sepulcrum aperiant corpusque sanctissimum de tumultu leuant, mira fragrantia perfusum.

Lectio VI. Et vt prius lintheis inuolutum fuerat nec discoopertum consideratum est. Tunc vehiculo corpus imponunt et statim eadem nocte versus pragam iter arripiunt.

¹⁾ Zde podávám z obojího breviáře, co čteno o svátcích našich sv. patronů, pokud čtení neobsahuje pouze všeobecné chvály bez bližších zpráv životopisných. Výňatky ze psaného breviáře Opav. předcházejí výpisky z tištěného breviáře pozdějšího. Mimo čtení uvádím o některých slavnostech i jiné části cirk. hodinek. V připojených poznámkách označuji prameny těchto čtení. V té příčině mi nemálo posloužily „*Prameny dějin českých*“, hlavně díl I. Uveřejňuji tato čtení proto, že sestavovatelé obou breviářů nevypisovali z pramenů do slova. — ²⁾ V obojím kodexu vzaty jsou antifony, žalmy a responsoria o této slavnosti ze dne 28. září, lekce pak hlavně po čtvrtém čtení se rozcházejí, proto uvádím z br. Ol. toliko V. a VI. čtení. — ³⁾ Že se zde mluví o pražské metropoli, z toho soudím, že tato dvě první čtení sepsána byla po r. 1344. — ⁴⁾ Čtení III., IV., V. a VI. je dle mého mínění vyňato z Křístanova *Života sv. Ludmily a sv. Václava* (Památky I. str. 199—227). Tu čteme na str. 220., 221.: „I oznámeno to bratrovrachu onomu, který jsa oděn pláštěm křesťanství a nemoha se protiviti velkým skutkům Božím, ač pozdě, se počal diviti. I vyslal lidi a kázal v noci sv. tělo přenést, doloživ, nebudou-li před červánky ranními sv. údy do nového hrobu uloženy, že zajisté ti, kterým to svěřeno, všichni na hrdle trestání budou. Přišli tedy v noci, sv. tělo vyzdvihli, na vůz naložili a až k potůčku jistému, jemuž jméno jest Rokytnice, přivezli. A ejhle, voda tak vzrostla, že překročivši i břehy zatopila všechny louky, i nebylo naděje těm, kteří sv. tělo přivázeli, mimo smrt.“ (Přeložil Jos. Truhlář). Dvě legendy staroslovanské (v. *Památky* I., str. 127—135) označují jako příčinu přenesení ostatků sv. Václava kajičnost Boleslavovu.

Svátek sy. Cyrilla a Methoděje (9. března).

(I. Opavský breviář). *Cyrylli et Metudii confessorum.*

Ad vespervas antiphona repetitur. Adest dies gloriosa pontificum beatorum cirylli et metudii germanorum de alexandria grechie⁵⁾ genitorum.

Ant. Qui tocius quidem sclauonice lingue ad fidem cristi conuersores fuerunt apostolique eorum mirifici fuerunt.

Ant. Precipue tamen gentis bohemicæ et morauicæ apostoli fuerunt isti et ad fidem conuersores cristi.

Ant. Hii beatum namque clementem apostolicum de tersone insula marina sustulerunt mirificum.

Ant. Primumque cum ad sedem suam welegrad deportauerunt, demum abinde romam ipsum adduxerunt.

Cap. Plures facti sunt sacerdotes.

Resp. Gaude welegrad et tota gens bohemorum de aduentu istorum presulum cirilli et metudii, a deo tibi concessis, de alexandria grechie⁵⁾ progenitis, laudaque deum in excelsis.

Vers. Nec sileat nox et mens canere et laudes in eorum laude promere.

Imnus. Sanctorum meritis.

Ad magn. ant. repetitur. Quibus papa nicolaus⁶⁾ cum clero et populo romano occurrit et corpus sancti clementis romam cum ipsis adduxit, indulgencias et carenas magnas omnibus astantibus donauit et deum cum omnibus ob aduentum tanti thesauri laudauit.

Oracio. Omnipotens et mitissime deus, qui nos per beatos confessores atque pontifices tuos nostrosque apostolos ac patronos cyrillum et metudium ad credulitatem fidei cristiane vocare dignatus es, presta quesumus, ut qui ex eorum presenti festiuitate gloriamur, eorum eciam gloriam eternam consequi mereamur. Per.

Ad matutinum Invitatorium. Sonora uoce et mentis iubilo iubilemus altissimo, In sanctorum cyrilli et metudii, nostrorum patronorum, natalicio.

In primo nocturno. Ant. Iste beatus ducem Borzybboy bohemorum in quodam conuiuio regis swatopluk conuertit et cum triginta suis baptizauit et de fide katolika edocuit. Psalmi et versiculi de martyribus.

Ant. Sacerdotesque eis adiunxit, qui gentem suam in boemia regnantem ad fidem cristi conuerterent et ad baptismi gratiam perducerent.

Ant. Sanctus metudius predixit ore duci borzywoy de prophetico, quod si fidem cristi assumeret, maior ipse et sui posterii lingue sclauonice fierent.⁷⁾

(*Lecc. I.*) Beatus cyrillus nacione grecus tam latinis, quam ipsis grecorum apicibus instructus, postquam pulgari crediderunt, agressus est in nomine sancte trinitatis et indiuidue vnitatis eciam genti morauicæ degenti fidem domini nostri ihesu cristi predicare.

Resp. Cum beatus cyrillus pape et cardinalibus esset delatus, quod in sclauonica lingua missas et diuina officia decantaret, Multum de hoc per eos est reprehensus. *Vers.* Sed iste dauidicis et apostolicis auctoritatibus se digne excusauit. Multum.

⁵⁾ Čti: „de Thessalonica ciuitate grechie.“ — ⁶⁾ Byl to již papež Adrian II. — ⁷⁾ Co se vykládá v těchto třech antif., shoduje se s XIV. částí moravské legendy. (Památky I. 106. 107.) Viz také v *Životě sv. Ludmily* část 3. (Památky I., str. 192.)

(*Lecc. II.*) Et cooperante diuina gracia, postquam illos cristo lucratus fuerat et iam apices vel caracteres nouas comperit, et vetus nouumque testamentum pluraque alia de greco ceu latino sclauonicam in liguam transtulit.

Resp. Cuius rogacionibus papa cum collegio cardinalium sibi assistente acquieuit. Et ut in sclauonico in partibus suis missa et diuina cantarentur, approbavit. *Vers.* Quodque in partibus sclauonicis adhuc ipsa tempora obseruatur. Et.

(*Lecc. III.*) Missas preterea ceterasque canonicas horas in ecclesia publice resonare statuit, quod et usque hodie in partibus sclauorum agitur maximeque in pulgaris. Multeque anime cristo domino ex hoc acquiruntur.

Resp. Omnes, qui aderant, sunt admirati sancti spiritus doni tanti. Quod tot et tantis auctoritatibus eos superasset.

Vers. Quibusque per eum victi acquieuerunt quoque sibi. Quod.

In IIo nocturno antiphona. Quod ab illo tempore est verificatum et usque hodie impletum; nam principes et reges boemie maiores sunt tocius lingue sclauonice.

Ant. Hoc testantur sacre hystorie et multorum sapientum dictate cronice.

Ant. Papa adrianus corpus allatum sci clementis rome in ecclesiam intulit dudum in honorem ipsius constructam et honorifice sepeliuit.

(*Lecc. IV.*) Cumque quodam tempore memoratus cyrillus romam causa deuocionis adisset, a summo pontifice et a reliquis ecclesie rectoribus redarguitur, ut quid contra statuta canonum ausus fuerit missarum sollempnia instituere et canere sclauonica lingua.

Resp. Letare, felix cyrille, qui meruisti conuertere regem primum morauie. Cum gente sua incredula et ad fidem cristi producere. *Vers.* De fide eum cristi docuisti.

(*Lecc. V.*) Illo humiliter satisfaciente illis nec omnino eos mitigare valente, arrepto psalterio. psalmigraphi versum in momento recitauit. Quando dixit: Omnis spiritus laudet dominum.

Resp. Gloriosos principes nostros cyrillum et metudium digno honore veneremur, qui sub se septem presules habuerunt.⁸⁾ Et welegradensis ecclesie regni morauie archipresules fuerunt. *Vers.* Nam et apostoli gentis illius extiterunt. Et.

(*Lecc. VI.*) Et ipse versui alludens, Si, inquit, omnis spiritus laudet dominum, cur ine, patres electi, prohibetis missarum sollempnia celebrantem modulare sclauonice ceu alia queque de latino vel greco verbo eorum verbo vertere in sermonem.⁹⁾ Tu.

Resp. Magnificemus Dominum saluatorem omnium. Qui meritis presulum beatorum cyrilli et metudii conuertit ad fidem gentem morauorum. *Vers.* Dignasque laudes ei soluere nostra studeat mens et canere. Qui.

⁸⁾ Jich suffragány jmenuje Joannes Georg. Stredowsky (*Sacra Moraviae historia*. Solisbaci 1710, str. 325). „Olomucensem, Nitriensem, Podivinensem et alios adhuc in vastissimo regno quatuor.“ Stredowsky pravi (str. 293), že řídil se ve svém spise hlavně dle díla Gauderika, bisk. Velletrijského, který byl roku 869 na VIII. sněmě obecném, tedy vrstevníkem sv. Cyrilla. Gauderikova spisu Stredowsky nejmenuje. Obyčejně připisuje se Gauderikovi tak zv. legenda vlaská (viz Památky I., str. 93. a násl.); o biskupech sv. bratřím podřízených se tu nemluví. — ⁹⁾ Bollandisté přidali moravské legendě (*Acta Sanctorum*, Martii, Tom. II., str. 24) 6 čtení ze starého breviáře Olom. („Lectioes de sanctis Cyrillo et Methodio ex veteri M. S. Breuiario Olom.“) Čtení u Bollandistů shoduje se se čtením tuto položeným až na rozdělení, totiž I. čtení Bollandistů obsahuje I., II. a III. lekci zde uvedenou, II. pak lekce Bollandistů s počátkem III. lekce uzavírá naše IV., V. a VI. čtení.

In IIIo nocturno antiphona. Ibiq̃ue beatus cyrillus archipresulatũi cedens, monachum sefaciens et eodem loco claris miraculis fulgens vitam finiuit.

Ant. Cui frater suus sanctus metudius in sede welegrad substituitur remuneratusque a papa multis graciis ad sedem predictam remittitur.

Ant. Beatus metudius de roma remeans a rege swatopluk a sua gente gratanter recipitur et eis leticia magna ex aduentu suo cumulatur.

(I.) *Resp.* Ad laudum digna preconia nostra resultent cantica. De eorumque omnium gaudio nostra psallat deuocio omnis et mentis iubilo in sanctorum cyrilli et metudii natalicio. *Vers.* Ut eorum suffragio sociemur sanctorum consorcio. De eorum.

(II.) *Resp.* Accidit stupendum miraculum, cum beatus metudius corpus sancti cyrilli deferret morauiam ad ec̃clesiam suam, adeo graue et inportabile se credidit Quod romam illud referri oportuit. *Vers.* Quod sanctus cyrillus fraternis victus precibus ostendit omnibus per sue manus ereccionem.¹⁰⁾ Quod.

(III.) *Resp.* Quod dum miraculum narratur, statim processio ad occurendum paratur, cui papa cum clero et toto populo romano reuerenter occurrit et in vlnis eum reuerenter suscepit Et usque romam deuotissime cum precibus suis deportauit. *Vers.* In ecclesiãque eum sancti clementis sepeliuit et indulgencias largas omnibus qui aderant condonauit. Et eum.¹⁰⁾

Te deum laudamus dicitur.

Laudes. Ant. Magnificemus gloriose deum de tantis patronis nobis donatis et propter eorum merita fructibus eternis condonatis.

Ant. In dignaque memoria eos habeamus et ut propicii nobis esse debeant, eos deuote imploremus.

Ant. Gesta et actus eorum imitemur, ut ipsorum precibus ad gloriam eternam perducamur.

Ant. Hec eis¹¹⁾ memores et ingrati grati esse debemus de tot et tantis beneficiis ab ipsis nobis collatis.

Ant. Cum queuis gens et nacio suos apostolos condigno laudis veneretur preconio.

Ad benedictus ant. repetitur. Festa veneranda ad hec tempora per nos neglecta digno solemnisemus officio cyrilli et metudii beatorum nostrorum apostolorum, qui gentem morauorum de statu dampnatorum suis dignis operibus angelorum agminibus sociare meruerunt quodque adiungamur consorcio et nos eorum patrocinio.

In II. vesp̃eris ad Magnificat ant. Gloriosos principes et patronos nostros digno honore prosequamur, beatum cyrillum et metudium, qui sub se septem sufraganeos episcopos habuerunt sedemque suam in morauia in welegrad salubriter ornauerunt apostolique et conuersores gentis illius et nostre fuerunt.

¹⁰⁾ O tomto zázraku dí legenda moravská (část XII.): „Když byl již několik dní tělo sv. s sebou nesl na cestě, zastavil se (t. Methoděj) na jakémsi příjemném místě za příčinou odpočinku. Když však muž sv. dále chtěl s tělem sv. se ubírat, žádným způsobem z onoho místa nemohl se hnouti. Ale bl. Method modlitbám se oddav prosil, aby mu Bůh zjevil, kam by ono tělo posvátné měl odnésti. Tu sv. Cyrill právě ruky pozdvih, oznámil bratru svému Methodovi, aniž mnozí to viděli, že do Říma má opět býti odnesen. Když byl opět odnesen, vyšel papež s lidem římským sv. tělu vstříc, uctivě je přijal a v kostele sv. Klimenta, kde byl již dříve ležel, opět pohřbil.“ (Památky I., str. 106, překladatel není jmenován). — Poněkud jinak mluví o pohřbení sv. Cyrilla *Legenda vláská* X., XI., XII. (Památky I., str. 98. 99.) — ¹¹⁾ Vynecháno zde slovo „negantes.“

(Il. Olom. breviář fol. 169. 170.) *Cirilli et methudii confessorum.*¹²⁾

Lectio I. Temporibus michaelis imperatoris fuit quidam vir, genere nobilis, ciuitate tessalonica ortus, nomine constantinus, qui propter mirabile eius ingenium dictus est philosophus. Hic quinquagesimo die ante obitum suum ex concessione summi pontificis imposuit sibi nomen cirillus, asserens sibi nomen hoc reuelatum diuinitus. Cunque adoleuisset, magna religione et prudentia est peditus honoremque sacerdotii ibidem est adeptus.

Lectio II. Eo tempore ad prefatum imperatorem in constantinopolym venerunt gazarorum legati, supplicantes, quatenus dignaretur ad illos aliquem virum mittere eruditum, qui eos fidem catholicam veraciter edoceret. Adicientes inter cetera, quomodo nunc iudei, nunc sarraceni ad suam fidem eos molirentur conuertere. Tunc imperator, simul cum patriarcha habito consilio, prefatum philosophum illuc transmisit.

Lectio III. Vir autem clarus iter arripiens, venit cersonam, que gazarorum terre vicina et contigua est, et ibi gratia discendi linguam gentis illius est aliquantulum commoratus. Interea, inspirante domino, interrogauit habitatores loci illius de corpore sancti clementis. Sed quia aduene potius quam terrigene professi sunt se nescire. Miraculum enim marini recessus ob culpam inhabitantium iam dudum cessauerat. Porro vir sanctus ad vigilias et ieiunia et orationes conuertitur supplicans domino, ut diuina sibi reuelatione pondere dignaretur.

Lectio IIII. Tunc mari siccato diuinitus ecclesiam ibi constructam ingreditur et corpus sancti clementis pape et martyris cum anchora inueniens et reuerenter sustollens, quocunque ihat, secum ferebat. Post hec iter arripiens et ad terram gazarorum perueniens, prophetica et euangelica serebat in populo semina, virtutibus et exemplis lucebat omnibus, dulci predicatione, sermone corda refecit esurientium, ita vt ab errore ydolatrie ad viam veritatis terram illam reduceret. Quo facto philosophus constantinopolym est reuersus.

Lectio V. Audiens autem princeps morauie quod factum fuerat a philosopho, ipse quoque genti sue consulens misit ad predictum imperatorem rogans, quatenus genti sue verum doctorem dirigat, qui eis sedem pleniter rectam, legis ordinem et viam veritatis valeat ostendere. Cuius precibus annuens imperator predictum philosophum cum methudio fratre suo illuc transmisit. Mandans ei copiosas expensas dari pro itinere.

Lectio VI. Egressus vero venit in terram morauie secum portans corpus sancti clementis. Cepit autem ad correctionem diuersorum errorum, quos in populo repererat, falcem eloquiorum suorum inducere et de agro illo pestifero sentes viciorum extirpare et diuini verbi semen seminare. Unde quotidie perlustrabat ciuitates, opida et vicos, docens populum per baptismum remissionem peccatorum accipere nec eos aliter posse saluari. Manserunt autem morauie quattuor annis cum methudio. His omnibus auditis papa nicolaus letus factus est de conuersione gentis Bulgarorum et morauie et de reliquiis inuentis sancti clementis.

¹²⁾ Antifony a responsoria vzaty jsou po většině z cirk. hodinek o svátcích mnoha mučovníků („Commune plurimorum martyrum“), čtení pak z prvních 6 částí moravské legendy o sv. Cyrillu a Methoději (*Prameny I., 100 a násl.*) Vypsal jsem tato čtení proto, že se na několika místech od vzpomenuté legendy liší.

Sv. Prokopa (4. července).¹³⁾

(Breviář Olomucký.)

Lectio I. Fuit itaque beatus procopius natione bohemus a sanctissimo cirillo episcopo quondam inuentus¹⁴⁾ et statutis canonicis ad modum imbuto in seculo presbiter eximius, honeste vite et casta mysteria celebrans, seculi miserabilem turbinem fugiens et spelunca a castro kurimense non longe distante, qui nomen a fluuio subtus fluente zázaua vsitauit armatus zelo fidei se locauit.

Lectio II. Ubi postmobum basilicam in honorem sancte dei genitricis marie et sancti Johannis fabricauit. Et agregauit secum quosdam fratres vita et moribus religiosos, quibus vnanimi charitate concordantibus monastica fieri moderamina et mysteria diuina iuxta exemplar patris benedicti constituit. Ipse vero minimus in minimis effectus.

Lectio III. Huius quantum prudens et efficax diligentia, mentis industria, que et sollicitudo et quam pia charitatis affluentia erga fratres, nullo puto dicendum ore, quam non sine gratia muneris dei, qui est mirabilis et gloriosus in sanctis suis.

Lectio IV. Qui in quantum se diligentem hunc in hoc diligeret, homines miraculorum patracione noluit ignorare. Tempore igitur, quo ex romana consuetudine inter pasca et penthecosten auctorifabili ritu letania triduo ieiunio celebratur.

Lectio V. Quidam homo menne nomine ardenti cum desiderio cupiens orationi processionis adesse eius ad littus fluuii zasaue venit. Hunc cum diu expectante casu nullus qui transueheret ad cella sancti procopii et nauis nulla ibi adesset: processionis sacre mysteria: iter tempestive ex more sanctus procopius cepit.

Lectio VI. Ille vero puppin in altera fluminis ripa conspiciens haberi, intima cordis suspiria protraxit dicens: Deus, qui per beatum electum tuum Procopium magnalia multa virtutum sanctis effectibus tuis operaris, quarum munificentia nos peccatores ad magnam fidei deuotionem excellenter accendit, per eius orationem fac nauem ex altera parte venire, quatenus merear particeps fieri eius desiderate processionis ad laudem et gloriam nominis tui.¹⁵⁾

De sancto procopio.

Confessor dei lucidus, - deo et genti placidus, - refulsit ut topasius, - beatus vir procopius.

Nam ipsius suffragio - vim sensit omnis regio - et eius beneficio - redditur cecis visio.

Omnis hic claudus graditur, - demon abinde pellitur, - ne nimis lapsis noceat, - sed virtus eius pereat.

Fluminis vis contraria - datur per gelicidia, - que in estate media - dat transitum sub menia.

Captiui nexu libere - currunt sepulcrum visere - et sibi grates soluere - eius soluti muncere.

¹³⁾ V Opavském breviáři neposkytuje 6 čtení žádné zajímavosti; také tu nenalézáme hymny „Confessor dei.“ — ¹⁴⁾ Na počátku letopisu mnicha sázavského se praví: „fuit heremita Procopius . . . sclavonicis litteris a sanctissimo Quirillo episcopo . . . inuentis . . . imbutus.“ Viz „Dr. Frant. Krásl, Sv. Prokop“, str. 467. — ¹⁵⁾ Část „Tempore igitur . . . nominis tui“ srovnává se se správou lat. kronikáře, uveřejněnou ve vzpomenuté knize „Sv. Prokop“, str. 488, kde se ona událost vypisuje úplně.

Post prophetie spiritum - mortale reddit debitum - commendans gregem domino - migravit ab hoc seculo.

Huius virtutum gratia - pia mater ecclesia - tot choruscat miraculis, - quot sol resplendet radiis.

Sv. Ludmily (16. září).

Opavský breviář.¹⁶⁾

In vespere ant. Ecce iubar matutinum - veri solis proemium - fulget in bohemia - dei fidei vicinium - monstrans per martyrium - altatur in gaudium - ore psallencium - iubilet ecclesia.

Resp. Prima noctis vigilia - transmeat in gaudia - felix hec matrona. - Hec sunt sacra sollempnia - gaudeat bohemia - in tantu patrona. *Vers.* Preciosa mors ludmille - in conspectu domini, - cuius prece nephas vile - relaxatur hominum.*)

Ad magnificat antiphona: Quasi stella matutina - in medio nebule - et ut vter in pruina - vita cristi famule, - nam in graui tempore - fidem opprimente - castigato corpore - munda luxit mente, - o ludmilla, mater bona; - o bohemonum patrona, - tuis beatis precibus - nos serues a nocentibus.

In primo nocturno. Ant. Firma fide preambula - sudat in operibus - ludmilla cristi famula, - seruiens pauperibus.

Ant. Seruans sanctimoniam - semper cordis meri, - dilatat ecclesiam, - facta nutrix cleri.

Ant. Hec est illa vidua, - dans duo minuta - in datis precipua - laude cristi tuta.

(*Lecc. I.*) Fuit in provincia bohemonum quidam princeps nomine borzywoy paganico adhuc viuens more. Et accepit uxorem de alia provincia Slauiboris comitis nomine ludmillam.

Resp. Gaude celum primo flore - carpto de bohemia. - Cuius sancta grato rore - roratur ecclesia. *Vers.* Ista cristi famula - veritatis emula - veris veri sit primula. Cuius.

(*Lecc. II.*) Que dum esset iuuenula ydolis ymolabat et ad eorum culturam libenter confluebat. Cumque ambo morarentur simul diuino nutu voto compuncti sacri baptismatis lauacrum cum plebe sibi subiecta perceperunt.

Resp. Nobilis ex genere, - sed fide nobilior, - Quam conseruans tenere - cristo sit propinquior. *Vers.* Hec ancilla veri dei - sit dilatrix fidei. Quam.

(*Lecc. III.*) Nati ergo sunt eis tres filii et tres filie et eorum omne regnum a die, quo baptismi gratiam perceperunt, crescebat.

Resp. In virtutum culmine - stetit eleuata. - Sanctitatis lumine-procul dilatata. *Vers.* Vt columba sine felle, - caritatis fluens melle. Sanctitatis.

In IIo nocturno. Ant. Hec est iudith vidua - ieiunans frequenter - celi petens ardua - et orans ardentem.

Ant. Omni carens infamia - vitam conseruabat, - per fletus et ieiunia - corpus macerabat.

¹⁶⁾ Šest čtení následujících je s některými změnami vypsáno z počátku krátké legendy „Život sv. Lidmily“ (*Památky* I., 144.) Nejdříve vydal tuto legendu Menken ve „*Scriptores rerum Germanicarum*“ III., str. 1808. K tomu dodávám, že tyto antifony s responsoriemi čteme také v Olomuckém breviáři, ale lekce se rozcházejí. Z tohoto tištěného breviáře lekci jsem nevypsal, poněvadž všeobecnými slovy vynášejí se v nich některé ctnosti udatné a svaté ženy, jakou byla sv. Ludmila. — *) Mám za to, že má být homini. *Red.*

Ant. Nusquam cum ludentibus - hominibus comiscebatur, - sed iuncta merentibus, - hos consolabatur.

(*Lecc. IV.*) Borzywoy namque princeps expletis triginta et septem annis vite sue de hoc seculo migravit. Cui in regnum filius eius primogenitus Spytigneus nomine successit.

Resp. Hec est prima propaginum - quas vidit pincerna, - Ex qua manat vite vinum - petente superna. *Vers.* O propago fructu grata - uite clara generata. Ex qua.

(*Lecc. V.*) Qui congregans sacerdotes et clericos cepit esse in fide cristi deuotus. Expletis XL vite sue annis de hac luce migravit. Post huius obitum frater eius wratislaus regni gubernacula suscepit.

Resp. Hec yahel mirabilis - syzaram prostravit - clauum figens per tempora, - Dum insuperabilis - carnem edomavit - dure deducens tempora. *Vers.* Pietate studuit, - largitate claruit. Dum.

(*Lecc. VI.*) Quorum mater ludmilla gloriosa matrona conuersa a gentilitatis errore cottidie lacrimis deplorabat, quod antea cultrix ydolorum fuerat, quod ipsum in bonum usum mutauit.

Resp. Quamuis in diuiciis, - non tamen in deliciis - carnis efflua. - Abstinens a viciis - et variis blandiciis - casta vixit vidua - resecans superflua. *Vers.* Res tenebat non ad fastum, - sed ad tegimen et ad pastum. Abstinens.

In IIIo nocturno. Ant. Si queratur femina - fortis, hec est vna, - que devincens crimina - fulget velud luna.

Ant. Ludmilla felix matrona - digna laude varia, - o bohemosum patrona, - nos illustra gracia.

Ant. Munda manens penitus - sinem prestolatur - cui mortis celitus - tempus reuelatur.

I. Resp. Mortis anteprescia, - munda consciencia - Sumit eukaristiam - ad augendam graciam. *Vers.* Cum cordis feruore - psallens mente, psallens ore. Sumit.

II. Resp. Fune demunt, non mucrone - vitam eius cum gumone - tumna,¹⁷⁾ mortis auidi - Premisso duro sermone - tamquam canes rabidi. *Vers.* In cristi collegium - confirmantes odium - sic tortores isti - premunt ovem cristi. - Premisso.

III. Resp. Mors litorum ueloxet uaria - subsecuta facta nepharia. - Et odoris - mira fragrantia - sunt honoris - eius indicia. *Vers.* Ad sepulcrum luminaria - diuinitus descendencia. Et.

In IIs vespis ad magnificat ant.: O mater bohernie, - ludmilla, flos gracie, - o felix patrona, - o celi ciuium - consors et glorie**) - fulgens sub corona, - o quam leta facie - regem cernis glorie; - super carnis morem - celi sedis hodie - cum palma victorie - possides decorem; - nos tuo iuuamine - de mundi caligine - perduc ad honorem, - sanctorum splendorem.

Přenesení sv. Ludmily (10. listopadu).

Opavský breviář.¹⁸⁾

Recordatus aue sue beatus wencezlaus quante sanctitatis in presenti seculo fuisset et quante largitatis meritum apud omnipotentem obtinet.

¹⁷⁾ Křišťan jmenuje v „Životě sv. Ludmily a sv. Václava“ vrahy sv. mučnice Tunnu a Gommona (Tumana a Kovana); viz *Památky* I., str. 207. — ¹⁸⁾ Verše tyto jsou skomoleny, zněly asi: o et celi civium — consors atque glorie. *Red.* — ¹⁹⁾ Následující čtení vzata jsou z Křišťanova „Života sv. Ludmily a sv. Václava“, část 5. (*Památky* I., str. 211.)

Lacrimarum ymbre perfusus totus inito sacratissimo consilio cum sacerdotibus religiosis quibusdam misit eos in prefatum castellum Thetyn, mandans eis, ut ossa vel pulverem carnis digna translacione ad se usque perducerent.

Ipsae uero spiritu sancto sibi reuelante, paucis sibi familiaritate iunctis innotescens certus erat diuina cooperante gracia aliquid inibi legatos memoratos signorum haurire.

Implentes autem iussa domini sui legati, quando fuerant basilicam ingressi ac monumentum humo reuoluto detegentes tabulam sepulcri qua uenerabilis gleba tegebatur.

Partim uero putredine consumptam reperientes subleuare formidauerunt dicentes: Ex quo lignum putridum est, quanto magis ea, que intus latent. Rursumque sarthofagum claudi uoluerunt diligencia cum summa.

Quorum consiliis vnus ex eis paulus presbyter obsistens — hic semper illi, dum in terris deguit in amiciis iunctus semper in omni seruicio obfecundatus est, inquit.

(Pokračování).

Z dějin katolické reformace v Čechách v letech 1668. až 1703.

Píše Dr. Ant. Podlaha.

(Pokračování.)

V professním domě v *Menším městě Pražském* žilo r. 1692 celkem 31 osob: 15 kněží, 4 magistři a 12 fráterů koadjuutorů. Velikou ztrátu utrpěl toho roku professní dům a řád jezuitský v Čechách vůbec úmrtím (8. února) *Matyáše Tannera*. Tanner narodil se v Plzni dne 28. února 1630. Do řádu jezuitského vstoupil dne 23. září 1646. Čtvero slibů řádových složil 2. února 1664. Jako mladý řeholník učil nejprve humaniorům, pak rok ethice, tři léta filosofii. Potom po čtyři léta vykládal kontroverstiku a pismo sv. a po čtyři další léta theologii. Tři léta byl děkanem filosofické fakulty. Po dvě léta byl kazatelem; po sedm let byl rektorem různých kolleji, dvakráte rektorem university Karlo-Ferdinandovy v Praze. Sedm let byl konsultorem provinciálním a po dvě tříletí byl provinciálem. Po dvakráte byl představeným professního domu, v kterémž úřadě i zemřel. Již jako studující theologie vynikal neobyčejnou přísností mravní,¹⁾ od níž neupustil po celý život svůj. I dovolenými radovánkami a požitky opovrhoval. Drastický příklad toho uvádí životopisec jeho. Kdysi bylo Tannerovi knížecí rodinou de Portia nabídnuto, aby s ní odebral se k císařskému dvoru do Vídně. Ale Tanner odmítl tuto nabídku. Jiný jezuita, jenž vyjednávání tomu byl přítomen, tázal se Tannera, zda již byl ve Vídni. A když pravil, že nikoliv, řekl onen řeholník: „Býti Vámi, užil bych této vhodné příležitosti, která se Vám nabízí, jen abych Vídeň spatřil.“ Tanner však s odmítavým posuňkem pravil: „Já však

¹⁾ Životopis jeho praví: „Solidas, quae virum perfectum commendant, virtutes ostendit, propriae et alienae salutis satagens semper. Hinc adhuc theologiae discipulus Praeae, coryphaeum illis se praebuit, quos virtutis zelus — et domi, et foris — promovendae urgebat: in bacchanalibus quidem illis se associans, qui extra et intra musea lusibus illicitis relictis, confusiones publicas cum scitu Superiorum Praeae non facile visas sectabantur.“

abych Vídeň uzřel, ani okna svého pokoje bych neotevřel.“ Místo zábavné této cesty raději zvolil si cestu užitečnější. Odebral se totiž do Olomouce, byv jmenován praefektem šlechticů v tamějším konviktě. Tam srdce chovanců sobě svěřených dovedl tou měrou pro ctnost rozehráti, že mladí lidé tu místo her a zábav raději zabývali se nábožnými cvičeními. Jeho přičiněním také zlepšil se znamenitě prospěch ve studiích, zvláště znalost filosofie Aristotelovy a sv. Tomáše Akv. na vyšších školách utěšeně vzkvétala, což jevílo se zvláště při veřejných disputacích žáků. Sám bedlivě ve všem zachovává pořádek, i od jiných svěřenců svých požadoval, aby tak činili. Proniknut jsa jemným citem pro spravedlnost, snažil se vždy rozhodně zjednávatí jí průchod. Zejména rád ujímal se utlačovaných proti utlačovatelům sebe mocnějším, pevně důvěřuje v Boha, že spravedlivá věc konečně musí zvítěziti. Svědomitě řídil se direktivou představených svých, čímž jednání jeho vyznamenávalo se neobyčejnou klidností a jistotou. Nikdy nebylo při něm znamenati zmatku nebo pobouření; i v nemilých okolnostech jevil mysl pokojnou. Říkával, že blaho řádu spočívá v tom, plní-li představení řádně povinnosti své. A sám jakožto představený zásadou tou se řídil. Nestrpěl v řádě nikoho, kdo proti bezúhonnému životu sebe méně se prohřešil.

Když byl rektorem kolleje klementinské v Praze, stalo se, že jeden člen kolleje té poslal mladému kterémus šlechtici list, provanutý duchem neřeholním. Otec onoho šlechtice zaslal list ten Tannerovi. A touž ještě hodinu vyhostil Tanner nehodného onoho člena ze řádu. Tak žárlivě střežil Tanner čest řádovou; říkal, že by v Tovaryšství nestrpěl ani vlastního otce nebo muže sebe slavnějšího, kdyby v něčem hrubě poklesli. Ústavu Tovaryšstva důkladně znal a ji miloval i snažil se, aby v celé provincii zavedeno bylo zevrubné zachovávání řehole. S každým bez rozdílu sděloval spravedlivý úsudek svůj. Říkal, že pro obecné dobro Tovaryšstva lituje toho, že nepustil více členů do něho se nehodících. Ve snaze, aby ústava dokonale byla prováděna, učinil. v prvním roce svého provinciálovství sbírku všech výnosů a memoriálů svých předchůdců, jež vlastní rukou zapsal do knih řádových. Nicméně zase jeho horlivost a rozhodnost mírněna byla laskavostí. Rád zejména prokazoval dobrodílní těm, od nichž se mohl nadíti za to jen nevděku. Kterýsi jesuita zpronevěřil se slibu řeholnímu i viře své a žil jako apostata v cizině. Tanner dopisy svými přiměl jej k pokání a vymohl pro něj dovolení, že směl do jiného řádu býti přijat.²⁾

Také literárně byl Tanner horlivě činný; psal latinsky, česky i německy. Z latinských jeho spisů největší jsou: „Societas Jesu usque ad sanguinis et vitae profusionem in Europa etc. militans“ (v Praze 1675) a spis „Societas Jesu apostolorum imitatrix in procuranda salute animarum per apostolicas missiones.“ Spis

²⁾ Jeho přisnosta ve zpovědnici uvádí životopisec Tannerův tento frapantní příklad: „Alius peccatorum gravissimorum reus, fortis patris Matthiae sententia percussus: Pro salutari poenitentia fiet Carthusianus: Quid enim minus dare possum pro tam gravibus peccatis? Commutationem poenitentiae impetravit ex suavitate et mansuetudine. serium emendandae vitae propositum respiciente. vi cuius a gravioribus peccatis abstinuit poenitens.“

tento vydán teprve po smrti autorově r. 1694. Horlivost jeho pro čest domu Božího jeví se ve spise „Iudicium grave a Domo Dei contra omnes impie agentes in locis sacris“ (v Praze 1670), jenž k žádosti arcibiskupa pražského vydán byl česky i německy. České vydání vyšlo r. 1672 s titulem „Bič Kristův na bezbožné v chrámu Páně a rozpustilé při službách Božích“. Tanner byl také vroucím adorátorem nejsv. Svátosti. O nejsv. oběti vydal spis „Cruentum Christi sacrificium in incruento missae sacrificio explicatum, seu praxis devote missam celebrandi et audiendi“ (v Praze 1668). Mnoho práce vynakládal na obrácení haeretiků k víře katolické; dnem i nocí slovem i pérem neunavně o to se zasazoval. Jeho hlavně zásluhou byla konverse Ondřeje Froma, o niž v tomto článku již učiněna byla zmínka. Mimo to staral se hlavně o missie ve Slezsku a o zřizování i podporování kollejí jezuitských v zemi té. Nemoha osobně tam působiti, pomáhal radou a pomocí. Velikých zásluh dobyt si hlavně o residenci Těšínskou a o missii Pěkarskou. Také pečoval o to, aby zanedbaný lid na Valašsku ve víře důkladněji byl vyučován. Velice nakloněn byl děkanu těšínskému, jenž mnoho nekatolíků uvedl do lůna církve. Stav se po prvním provincialátu svým rektorem kolleje novoměstské v Praze, sám k lidu mival ranní promluvy. Byv pak podruhé pověřen správou celé provincie, bděl pečlivě nad tím, aby členové řádu svědomitě a horlivě plnily úřad kazatelský. Radost svou ze zbožného a horlivého kněze vždy rád na jevo dával. O důvěře, již v řádu požíval, svědčí, že byl do Říma poslán jakožto prokurátor provincie, dvakráte pak jakožto volitel ke XII. a XIII. generálnímu shromáždění. Často vypravovával, kterak jej blažila v Římě vroucí zbožnost tamějšího lidu, zvláště při sv. přijímání. Než i v nejvyšších důstojenstvích řádových toužil po životě skrytém a neokázalém. Jako provinciál psal do Říma, aby, až vyprší lhůta jeho úřadu, bylo mu dovoleno žiti v malé některé kolleji, kdež by prostému lidu kázal a dítky vyučoval. Vnitřní jeho pokora jevila se i zevně v řeči, obleku a celém chování jeho, tak že by dle zevnějšku svého pokládán býti mohl za nejnižšího člena Tovaryšstva.

Pres mnohá zaměstnání svá nezanedbal Tanner nikdy předsaného v Tovaryšstvu rozjímání, z něhož čerpal osvěcení a osvěžení duševní; meditaci každému vřele doporučoval. Pro neobyčejnou ctnost svou požíval Tanner veliké vážnosti nejen v provincii své, nýbrž i u nejvyšších představených řádu. Zvláště generál Karel Noyelle velice si ho vážil. I u laiků, zvláště pak u šlechty požíval úcty a lásky neobyčejné; každý o něm smýšlel a mluvil s největší uctivostí. O nešlechetných a zlovolných podnikcích, namířených proti právu a spravedlnosti, říkával Tanner s velikou důvěrou v Boha: „Uvidíte, že počínání to nepovede k dobrému konci, neboť není z Boha.“ Několik dní před smrtí svou projevil radost z toho, že v brzkou vejde do lepšího života. Pochován byl dne 9. února za velikého účastenství; mezi truchlícími byl i president appellací hrabě Václav Sternberg a hrabě Frant. Leop. Jiří Rákoczy, jichž Tanner byl zpovědníkem.

Koncem roku 1691 bylo v kolleji sv. Klimenta v Praze 207 osob. Z nich bylo kněží 63. Mimo dům žili 3 kněží a jeden scho-

lastik v konviktě sv. Bartoloměje, a tolikéž v semináři sv. Václava; tři kněži byli ve St. Boleslavi, čtyři se třemi scholastiky v Liběšicích, dva v Tuchoměřicích a dva v Opařanech. V jediném týdnu ztratila kolej na samém sklonku roku smrtí tři členy. *P. Jiří Hájek*, jenž horlivě navštěvoval vězně v městských žalářích, aby jim přinášel duchovní útěchu, nakazil se při tom jednoho dne. Rovněž tak i fráter *Pavel Suchý*, jenž jej provázel. Fr. Suchý zemřel dne 26. o 9. hod. večerní, P. Hájek dne 29. prosince o 7. hod. večerní, oba jakožto oběti lásky k bližnímu. P. Hájkovi bylo teprve 36 let, v Tovaryšstvu strávil 10 let. Narodil se v Brně, kdež také do Tovaryšstva vstoupil. Po Prahy přišel teprve dva měsíce před smrtí svou, a zde, zejména v Starém městě Pražském horlivou rozvinul činnost. Byla mu svěřena správa kostela Betlémského, kdež neunavně pracoval, hlavně jako kazatel. Za krátko stal se mezi lidem velice oblíbeným; vřelostí získával si srdce všech, kdo s ním se stýkali. Fr. Suchý byl téhož věku jako P. Hájek. V Tovaryšstvu strávil celkem 11 let. V Praze byla mu svěřena péče o nemocné v koleji; úřad tento zastával s příkladnou péčí a láskou, jakož i s myslí neobyčejně radostnou. Téhož dne, kdy P. Hájek zemřel, rozžehnal se o 10. hodině dopolední s tímto světem také rektor kolleje P. *Václav Sattenwolff*, muž o Tovaryšstvo velice zasloužilý. Narodil se r. 1625 v Starči na Moravě. Zastával nejdůležitější místa v provincii; po tři léta byl prokurátorem provincie při dvoře císařském ve Vidni, potom rektorem kolleji jindřichohradecké, brněnské a olomoucké, (v Olomouci byl zároveň po tři léta rektorem universitním), později představeným professního domu v Praze. V přetěžké době moru byl provinciálem a posléze čtyři poslední léta svého života byl rektorem kolleje svatoklementské v Praze a po dvakráte zároveň i rektorem universitním. Rozšafnosti a obratnosti svou, kterou i nejtěžší věci k žádoucímu konci přiváděl, zjednal si u všech, kdož jej znali, vznešených i nízkých neobyčejně vážnosti. Také císař Leopold I. velice si ho vážil a smrti jeho želel. Sattenwolff byl knězem příkladně zbožným a ctnostným, jenž horlivě v sebezapírání se cvičil.³⁾ K sobě jsa přísný, byl k jiným laskavý a štědrý.⁴⁾ Hlavně dbal i jako provinciál i jako rektor o to, aby onemocnělým členům Tovaryšstva ničeho nechybělo, čeho by k opětnému nabytí zdraví nebo k du-

³⁾ Životopisec jeho praví o něm: „Erat in primis in spiritualibus Deo solvendis pensis accuratissimus; neve negotiorum mole cras fortasse obruendus olii defectu nonnunquam ex consuetis a societate praescriptis tum sibi supererogatorie impositis spiritus exercitiis quidpiam decerpere cogeret canonicarum pro crastino horarum matutinum et Landes pridie semper persolvere conatus, ultimis tandem annis subinde quibusdam opportune est fassus: Sese ab isthoc anteprecandi more quamdiu sacerdos esset ternis fortasse exeptis vicibus, et tum quidem gravissimis distentus negotiis nunquam alias descivisse. Erat deinde sensuum suorum custos singularis, vindexque acerrimus. Gustum praesertim defraudando studiose castigabat. Cumque subinde ut ex itinere adventantibus fieri amat, communioque delicatiora fercula subtruderentur, ipse „ad quid mihi hae vanitates?“ inquires „illis, qui magis indigent ac magis merentur talia dari debent“, ordinaria repetebat. Asserit praeterea accuratior quidam per complures annos virtutum eius observator, nullius unquam floris odore sese oblectantem a se notatum fuisse.“ — ⁴⁾ „Ipse in se durus et asper mira suos charitate, comitate, affabilitate et liberalitate fovebat ac recreabat.“ Lat. elogium.

ševní potěše potřebovali. Příkladem svým učil, kterak se mají členové Tovaryšstva k sobě navzájem chovati. Když jako provinciál domy jesuitské visitoval, všude vřele doporučoval svornost; zvláště pak nenáviděl vášeň národnostní.⁵⁾ Jakožto rektor kolleje klementinské postaral se také o výzdobu kostela sv. Klementa, v němž zříditi dal dva oltáře z umělého mramoru, a pro nějž opatřil mnoho nových rouch mešních. Za mladých svých let vynikal jakožto věhlasný kazatel; k jeho kázáním scházelo se často tolik lidí, že mnozí stáli musili vně chrámu. Pohřeb jeho konán byl slavně za velikého účastenství všech tříd obyvatelstva pražského.

(Pokračování.)

Farář opočenský Ondřej Věžský vymáhá před soudem lounským neodvedený sobě desátek ze vsi Zbrašina.

Z archivu lounského podává FR. ŠTĚDRÝ.

V jaké nesnáze přicházelo duchovenstvo pod obojí, které dobrovolně se poddalo u některých věcech církevních rozhodčímu světskému, ukazují všeliká jednání jeho a žaloby, jaké mělo, když se domáhalo životního opatření svého. K opatření tomu mělo desátek, a co mu bylo zakusiti, pověděl v Životě církevním Z. Winter¹⁾ zvláště na str. 552 a 583. Ačkoliv se dotekl na str. 685 i našeho případu, nemáme za zbytečné celé soudní jednání o tom, jak je podávají knihy soudní archivu lounského²⁾, uveřejniti.

Opočno u Loun, nyní v okrese Postoloprtském, náleží k biskupskému vikariátu Lounskému a má tyto osady: Opočno, Jimlín, Lipenec, Lipno a Nový Hrad, jež náležejí k okresu Postoloprtskému, Hořany, Touchovice, Zbrašín a Zeměchy v okrese Lounském. Za starých dob katolických před válkami husitskými tvořila osada tato čtyři farní osady, a to: Opočno s Jimlínem, Zeměchy a Touchovicemi, jež měly svého správce duchovního v Opočně; Lipenec a Lipno tvořily taktéž samostatnou farní osadu, Zbrašín byl přifařen k Selmicům a Hořany náležely blízké fáře v Hřivicích. Nový Hrad vystavěn byl teprv po r. 1475. Po válkách husitských zašla brzy samostatná duchovní správa v Selmicích a byla přivtělena k Opočnu, jak z této pře na jevě jest, aspoň od r. 1550. Lipenec měl faráře svého, jimž byl asi půl léta Ondřej Věžský, když z Opočna se vystěhoval r. 1592.³⁾ Hořany patřily k fáře Hřivické.

Farář Ondřej z Opočna byl nástupcem Simona Cerasina Litoměřického, který se zde r. 1577. nalézal,⁴⁾ aniž vědomo, kdy

⁵⁾ *Comis et affabilis gratia omnes docere velle videbat qua nostri inter sese ratione conversari quaque se charitate complecti deberent. Cumque ex munere provinciali domos per provinciam abiret, charitatis summus amator inter prima, ut unionis vinculum inter nostros sese haberet, solite requirebat, illudque unice commendabat. Quodsi quorundam interdum in fraterna charitate, debitaque erga superiores observantia oscitantiam deprehendit et ut alter alterius onera portaret atque adeo una mente ac una voluntate tanto maiora pro Dei gloria perfici possent zelose adunus est. Sed in primis barbarum illud vitium, quod barbarico vocabulo nationalitatem vocitamus, vehementissime est insectatus, insuper: quam concordiam sartam tectamque inter nostros conservare conabatur, eandem inter magnates, quibus perquam pretiosus erat, dissolutam scissamque dexterrime resarciebat.*

¹⁾ Život církevní, zvláště str. 525 a 583. — ²⁾ I. C. 20. a I. C. 34. —

³⁾ Arch. loun. I. C. 20. — ⁴⁾ Rakovník Levý 185: Winter, Život církv. 644.

faru nastoupil. Vzal odtud odpuštění r. 1592 do blízkého Lipence a tam nepobyl ani půl roku a odešel na Peruc.⁵⁾ Měl-li svěcení biskupské, anebo byl-li ordinován z Vittenberku, není známo. Nebyl ženat. Ale co o něm děkan lounský Jan Hořícký vypověděl před soudem, nesvědčí o jeho mravnosti.⁶⁾ Byl z těch kněží, jakých po roce 1575 bylo v Čechách nejvíce, nespravovali se ani konsistorií dolejší (pod obojí), ani hořejší (pod jednou), nýbrž na přání podacího pána (patrona) se ujímali služby církevní. Podacím pánem jeho byl Šebestián z Vřesovic na Touchovicích, který faráři Ondřeji byl nakloněn, jak o tom svědčí jeho ohradní psaní k Hanušovi Hruškovi z Března, podané v úterý po třech králích 1591 a k pánům purkmistru a radě Starého města pražského, jakožto dědičné vrchnosti Zeměšských, kteří tenkrát náleželi k špitálu sv. Pavla za branou Poříčskou.

A kdo byl Hanuš Hruška z Března na Brodci a Selmicích? Z troufalých replik a duplik a triplik jeho by se mohlo vyvoditi, kdo ví jak slavný a vzácný byl rod jeho. A přec teprv jeho děd Petr Hruška z Března, jsa prve měšťanem lounským, přijat byl ve stav rytířský r. 1543.⁷⁾ Týž Petr měl tři syny: Adama na Citolibí, jehož manželkou byla Eva z Reichu a na Srbči, Jana a Viléma. Adam, otec Hanušův, zemřel 1581 7. března.⁸⁾ Matka jeho vdala se po druhé za Matyáše Štampacha ze Štampachu. Jan byl nejstarší ze synů Adamových a r. 1582 již plnoletý. Selmice držel po otci Adamovi, který je r. 1573 16. května koupil od dcer Petra Selmického z Citova Magdaleny, vdané Prokové, a Lidmily, provdané Hochhauserové.⁹⁾ Tenkrát byla na Selmicích tvrz s třemi pokoji a jinými ještě místnostmi, sklepy vinnými i pivními. Pod tvrzí byl pivovar. Vedle pivovaru byly dva haltýře a třetí u kostela. Dvůr měl dosti dobytka. Z toho ze všeho zbyl kostelík, který¹⁰⁾ označen jest jako barokní. Důkladnějším ohledáním jeho přesvědčil jsem se, že apside jeho polokulatá, majíc zdi 1·10 m. tlusté, náleží době romanské, jakož i první obdélník lodi, kdežto přístavek z roku 1745—1747 dobře lze rozeznati. Kostelík, který podržel i střechu příkrou, gotickou, z níž komín umístěn tam, kde druhdy byla kazatelna, a který melancholicky pohlíží na kraj úrodný, tyčemi chmelovými a malými hájky posetý, jest nyní obydlím knížecího hajného. Po tvrzi není památky. Kolem kostelíka jest ještě něco zdi bývalého hřbitova, kam pochovávali se osadníci ze Zbrašína, o němž jest řeč v tomto obstavuňku. Pod kostelem jest byt knížecího myslivce, snad druhdy pivovar, o němž při prodeji 1573 se činí zmínka.

Co se pak týče obstavuňku samého, máme za to, že kněz Ondřej řídil se právem církevním starým, které desátek mezi reální (věcné) a ne osobní povinnosti osadníků klade. Pohnal rychtáře Jindru Koubovic ze vsi Zbrašína, jakožto zástupce všech statků, tedy i těch majitelů, kteří mu desátek neodváděli. Požádal svého podacího pána, aby Hanušovi Hruškovi z Března poslal ohradní list. Ač se týž v replice vymlouvá, že ničeho neobdržel, vysvitá z prů-

⁵⁾ Arch. loun. I. C. 34. 368. — ⁶⁾ Arch. loun. I. C. 34. 179. — ⁷⁾ D. Z. 4 H. 12. — ⁸⁾ Mikšovic, Kronika. — ⁹⁾ D. Z. 18. C. 21. a 61. E. 10. — ¹⁰⁾ Dle soupisu okresu lounského dr. Matějky str. 71.

vodu žaloby, že věděl o tomto ohradním psaní, když zároveň bylo městskému soudu lounskému zasláno. Sama sebe poráží p. Hanuš Hruška tím, že na dřívější stavuňk, který se stal 1589 pro týž desátek, mlčel a tím Michala Lejska ze Zbrašína, bezpochyby předchůdce Jindřicha Koubovic rychtáře, k vypravení dluhu knězi Ondřejovi pohnul.¹¹⁾ Mimo to i rozsudek pánů lounských nespocívá na pevných nohou. Neboť první důvod pro neplatnost stavuňku, že by jménem křtěným Jindřich a ne Jindra Koubovic pohnati se měl, porazil farář opočenský tím, že p. Hanuš Hruška také ne Hanušem, ale Janem byl křtěn. Na tom důkazy Hruškovy, že by jej paní matka jeho a sám soud zemský tak nazývali, nic nemění.

Na druhý důvod, že by byl pochybil ve jméně statku Cviškovského neb Cvišlikovského, nemůžeme odpovědět proti Ondřejovi knězi, protože zdá se to býti jméno statku, jakéž on v registrech desátkových farních našel a kteréž uplynulou dobou z paměti se vytratilo, jak svědkové ve prospěch p. Hrušky svědomí vydávající vyprávějí.

Třetí důvod neplatnosti stavuňku, že kněz Ondřej teprv po zavitém čase svědky vedl, jest jasný a není proti němu námitky. Neboť právo zemské vyměřuje, že původ (žalobník) má se vším pohotově býti.¹²⁾

Nápadné jest, že ve vsi poměrně tak malé, jako jest Zbrašín, tenkrát ujal sedm gruntů pán, protože sedláci na nich nechtěli hospodařiti. Kdyby tak bylo po válce třicetileté, nebylo by divu, protože tenkrát sedláci čteně utíkali ze svých statků k řemeslu válečnému; menšina jen pro náboženství. Ale že již za zlatého věku Rudolfova místy tak se dělo, překvapuje. Bylo by záhodno zjevu tohoto si všimati, zdali se na jiných stranách Čech jeví podobný úkaz.

Stavuňk.

Já Václav Vopozdil, rychtář městský v městě Luna,¹³⁾ známé činím tímto listem všem obecně a zvláště tu, kdež náleží, že sem k žádosti a ku potřebě ctihodného kněze Vondřeje Věžského pana faráře ve vsi Vopočně nížepsaný stavuňk z kněh, do kterýchž se jiní stavunkové vpisují, sem do tohoto listu vepsal slovo od slova takto:

Za ouřadu p. Florianu Rokycanského leta 1591 kněz Vondřej ze vsi Vopočna Bohem a právem obstavil a práva X gr. miš. založil na Jindru Koubovic ze vsi Brašína, poddaného uroz. p. Hanuše Hrušky z Března na Brodci sedícího pro nedopomožení po ohradním psaní učiněném od ur. p. Šebestiana Vřesovce z Vřesovic na Touchovicích sedícího pro desátek, který knězi Vondřejovi z gruntův týchž vsi Zbrašína zadržán, kterýžto desátek při sv. Havle l. 1590 měl vyplněn býti: z gruntu *Havla Nevleza* 1 věrtel žita 1 věrtel vovsa; z gruntu Melichara Hovorka 1 strych žita; z gruntu *Vávry Hamrlíka* půl strycha žita, půl strycha ovsa; z gruntu Liškovského půl strycha žita, půl strycha ovsa; z gruntu Vávry Bubna půl strycha žita půl strycha vovsa. Dáno na to 1 kopa miš. Z gruntu Klímového půl strycha žita půl strycha vovsa; z gruntu Hlava-

¹¹⁾ Arch. loun. I. C. 20. str. 49. — ¹²⁾ Všehrd Kn. devatery 108—113. —

¹³⁾ Arch. loun. str. 722—734.

tyho 1 věrtel žita; z gruntu Hrnčířova 1 věrtel žita; z gruntu Bartošovského 1 strych žita 1 strych vovsa; z gruntu *Viktorynovského* 2 strychy žita 1 věrtel, ovsa 2 strychy a věrtel; z gruntu *Cvíliškovského* půl strycha žita, půl strycha vovsa; z gruntu *Kyselovského* půl druhého strycha žita a jeden věrtel, dva strychy vovsa a jeden věrtel; z gruntu *Tkadlíkovského* půl strycha žita a půl strycha vovsa; z gruntu *Cívkovského* tři věrtele žita, tři věrtele ovsa; z gruntu Vackovského 1 strych žita 1 strych vovsa.

Při založení práva škody opovídá a vyhrazuje. Stalo se ve čtvrtek na den Božího vstoupení leta svrchupsaného devadesátého prvního (21. května). Tomu na svědomí a pro lepší toho jistotu i ku právu důvěrnost pečel ouřadu rychtářského k tomuto listu sem přitiskl, kteréhož datum v m. Luna v pondělí po devátníku l. 1592.

Pan Hanuš Hruška z Března a na Brodci a Selmicích i na místě Jindřicha Koubovic ze vsi Brašína a poddaného svého odeslal tyto příčiny proti obstavunku k ruce Vondřeje faráře Vopočenského k ouřadu rychtářskému v m. Luna ve čtvrtek památný den sv. Prokopa l. P. 1591 (4 července).

Čtění a vydán z rady v středu u vigilií na nebevzetí Panny Marie l. 1591 (14. srpna).

J. Mti Císařské p. rychtáři, slovutné opatrnosti p. purgmistře a pi radní m. Luna!

Jakož jest kněz Ondřej z Vopočna obstavil Jindru Koubovic ze vsi Brašína poddaného mého při právě vašem ve čtvrtek den slavné památky nanebevstoupení Syna Božího l. t. 1591 a to za příčinou tou, jakobych já témuž knězi po ohradním psaní od p. Šebestyána z Vřesovic a na Touchovicích k sobě učiněným k nějakým desátkům tu ve vsi Zbrašíně na některých gruntích dopomoci neměl, jakožto šir týž nepořádněj obstavuňk v sobě obsahuje a zavírá: kterýžto obstavuňk že nepořádněj jest v času právním k ruce poddaného svého sem nařekl a nyní při vycházení terminu právním (!) proč týž obstavuňk nepořádněj jest a od práva že zdvižen býti má, příčiny toho předkládám tyto:

Předně: že zřízení zemská a práva o tom patrně vyměřující ten každý, kdo chce koho pohnati, obviniti, aneho obstaviti, má se buďto v půhonu, v obeslání, aneb v obstavuňku svým vlastním jmenem, přijmím i odkud se píše, podepsati. A když se to od koho nestane, tehdy půhon, obeslání ano i obstavuňk od práva se zdvihá. Jakož i tento obstavuňk zdvižen býti má. Nebo týž kněz Ondřej dal se zapsati do téhož obstavuňku, ješto toho dokud živ týž kněz Ondřej neprokáže, by se von anebo předkové jeho psáti jměli z jakého Vopočna.

Z druhé příčiny týž stavuňk jest nepořádný, této: že když do něho Vaše Opatrnosti bedlivě nahlédnou, najde se to, že týž kněz Ondřej, jenž se podepsal z Vopočna, obstavil Jindru Koubovic z Brašína a zřízení zemská i práva o tom vyměřující, že kdo koho chce prockoliv obstaviti, má toho, jenž ho obstavuje křtěnejm jmenem do obstavuňku dáti zapsati. A týž kněz Ondřej obstavující poddaného mého, dal ho zapsati Jindru, ješto von ne Jindrou ale Jindřichem jest pokřtěn. Protož i z té příčiny ten obstavuňk od práva zdvižen býti má.

Z třetí příčiny ten obstavuňk jest nepořádný a to této: že zřízení zemské pod literou S l. a právo městské pod literou L XVIII. rozdíl druhý to v sobě obsahuje, že ten každý, kdo chce ohradu a obstavuňk

učiniti, má položiti do ohrady a potom i do obstavuňku každou osobu zejména jmenujíc, co která dlužna a kde se toho nestane, tehdy takový obstavuňk od práva se zdvihá, jako i tento při právě svého místa jmíti nemá. Nebo pro grundy a ne pro osoby týž obstavuňk se stal.

Čtvrtý nepořad při týmž obstavuňku jest i tento: že v něm stojí napsáno: grunt Viktorynovský a Vackovský, kterýžto grundy drží p. Jan Arnošt z Štokova, v kterýžto příčině pro grundy stavu rytířského neměl týž kněz Ondřej poddaného mého obstavovati, nýbrž jestliže jest čím týž pan Jan jemu povinen: měl se v tom podle zřízení zemského zachovati. Aniž také o tom zřízení zemské a právo vyměřuje, aby kdo mohl pro mnoho osob anebo gruntův jedním založením práva obstavuňk učiniti, jakož se jest toho i tento kněz Ondřej dočinil. A tudy se pokuty zmatku dopustil. Aniž to týž kněz Ondřej dokáže, co do obstavuňku položil, aby na gruntech svých tu ve vsi Zbrašíně jaký grunt Cvišlíkovský (jakž pro něj obstavuje) býti měl.

A protož z těchto ze všech mocných a právních příčin týž obstavuňk na místě a k ruce Jindřicha poddaného svého ten obstavuňk nepořádný a od práva že zdvižen býti má, pravím. Dobrodiní právní sobě ohražují a škody všechny outratní a nákladní k ruce a na místě již dotčeného poddaného svého opovídám.

H a n u š H r u š k a z Března na Brodci a Selmicích.

Kněz Vondřej farář v Vopočně položil odpověď svou proti příčinám uroz. p. Hanuše Hrušky z Března na Brodci a Selmicích na místě Jindřicha Koubovic ze vsi Brašína k ouřadu za p. purgmistra Daniele Raka v pátek po Narození Panny Marie l. P. 1591 (13 září).

J. Mti Cís. pane rychtáři, Slovnítné Opatrnosti p. purgmistře a páni milí!

Jakéby ur. p. Jan Hruška z Března na Brodci a Selmicích proti mému stavuňku jalové a neprávni obrany právě tejž stavuňk nepořádný býti, že sem se dal podepsati, aneb v stavuňku dostaviti, že já kněz Ondřej ze vsi Opočna obstavuji a že bych z Vopočna rodilý nebyl. I není také nic vo to činiti, vodkud bych rodilý měl býti, poněvadž vo žádné rody stavuňk se nestal, než vo zadržení mně desátkův z jistých gruntův v stavuňku dostavených a že v obstavuňku doloženo, že sem kněz ze vsi Vopočna, proto že tu na ten čas faru, kostel a tu osadu sobě svěřenou mám. I nemohl sem se tedy odjinud jmenovati než odtud, kde sem; nebo my chudí kněží nemůžeme se tak slavnými tituly podpisovati jako znamenití páni, poněvadž žádných svých vlastních gruntův nemáme. A tak jest ta planá a zbytečná příčina.

Druhou tolikéž neplatnou příčinu a jalovou klade, že bych pravým jmenem nemenoval poddaného jeho, kterým jest křtěn totižto Jindřichem. Ješto já ani p. Jan Hruška při křtu sme nebyli, když poddaný jeho křtěn byl a protož nemůž se věděti Jindra-li čili Jindřichem jest křtěn, než to jest všem okolním vědomo, že se od jednoho každého Jindrou Koubovic jmenuje. A on p. Jan Hruška, v čem mne v této příčině stíhá, sám v ní klesl; nebo podepsal se Hanušem, kterýmž jmenem nenaději se také, aby křtěn býti měl. Ale to sou toliko daremní zaneprázdnění.

Třetí zřízením zemským a právy městskými natahuje, že sem do ohrady a obstavuňku zejména každé osoby, co kdo dlužen, nedoložil: ješto ani o to činiti není, poněvadž na takových gruntech často se osoby mění, než statkové vždy a jmena jich, jakým se který grunt jmenuje

jmenem, v zápisích neb registřích pozůstávají. A já sem v stavuňku zejména a vejslovně doložil, co mi na kterým gruntu desátku zadržáno,

Čtvrtá příčina co se gruntu Viktorynovského a Vackovského dotýče, kteréžto obadva p. Jan Arnošt z Štokova drží a osoba stavu rytířského jest, protože sem neměl poddaného p. Jana Hrušky vobstavovati. I poněvadž ti oba dva gruntové dědičně p. Janovi Hruškovi přináležejí a z nich od starodávna poplatky jako z jinejch gruntův selských v týž vsi předešlým farářům i mně vycházely i od jinejch držitelů a J. Mti p. kolátor, můj pán Šebestián z Vřesovic o též grundy, aby mi z nich dopomoženo bylo p. Janovi Hruškovi psaní učinil a jestliže by mi z nich vyplněno nebylo, též ohrada jest učiněna. I poněvadž tito dva gruntové jsou do obstavuňku zejména položení a od p. Jana Arnošta tím právem i s těmi všemi poplatky, jak je předkové drželi, koupeni, tehdy i p. Jan Arnošt po ohradním psaní byl to, čím jest povinen, od sebe odvésti z týchž statkův jako jiní poddaní. Kdež i toho dokládá, že bych neměl pro mnoho osob a gruntův jednoho obstavovati: v tom abych měl dobrého pořadu práva pominouti se nenaději. Nebo není než o jedinkou nerozdílnou a sebe se dotýkající věc jako o nedopomožení z týchž gruntův desátku činili.

Naposledy pak jakous žakovskou lapačku dokládá a ji podstatnou příčinou býti praví, že by mělo místo Cvilíkovského statku ve vsi Zbrašíně dostaveno býti Cvišlikovského. Nepochybuji, když k tomu přijde, že se to snadně ukáže, jak jest dostaveno bylo. Na čemž když se bedlivě do stavuňku nahlédne, nebude se pan Jan Hruška míti proč zastavovati.

A tak rozuměti ráčíte, že tyto jeho všechny příčiny jalovy a nepodstatny ano i daremny jsou a u práva místa míti nemají. Dobrodiní právní sobě vohražují a škody všechny opovídam.

K n ě z O n d ř e j farář v Vopočně.

Ur. p. Hanuš Hruška z Března na Brodci a Selmicích odeslal druhý spis po Jindřichovi Koubovic ze vsi Brašína poddaným svým proti knězi Vondřejovi na ten čas farari Vopočenskému k ouřadu za p. purgmistra Jana Děbera. Actum ve čtvrtek po sv. Matouši léta 1591 (26. září).

J. Mti Cís. p. rychtáři, Slovnítné opatrnosti p. purgmistře a páni radní m. Luna!

Kněz Vondřej na ten čas farář ve vsi Vopočně jakou nedůvodnou pletichářskou, z nějakých zmotaných mozkův pošlou repliku proti mým příčinám právním mocným a podstatným, kteréž sem složil proti nepořádnému obstavuňku jeho na místě a k ruce Jindřicha Koubovic ze vsi Zbrašína, poddaného svého a právu jest složil, jí sem vyrozuměl. Kteroužto replikou mejch právních příčin, proč ten obstavuňk jeho nepořádněj jest, ani v jednom punktu podle práva nepřemáhá. Nebo s počátku tý repliky své praví, že se může psáti kněz Vondřej ze vsi Vopočna, ježto já s ním při právě o kněžství jeho činiti nic nemám, ani o ves Opočno, ale mám s ním činiti před Vašimi Opatrnostmi o nepořádněj obstavuňk, do něhož se on podepsati dal kněz Ondřej z Vopočna. A nejsa on rodilej z žádného Vopočna, neměl se také tak podpisovati dáti, ale měl se dáti podepsati, odkud jest rodilej a za to se nestyděti, jako jiní poctiví lidé to činí. A při tom nomen officii t. j. jmeno povolání svého totiž kněz Ondřej na ten čas farář ve vsi Vopočně a tak

že jméno vlasti své ukryl a jiný sobě proti zřízení zemskému nedůvodně zapsati dal, z té příčiny vždy pravím, že ten obstaruňk nepořádný jest.

Dál dokládá toho, že o žádné titule činiti není a že chudí kněží nemají se odkud jako znamenití páni titulovati. O tytule znamenitějších pánův já s tímto knězem též činiti nemám, ale to pravím, že by byl nejchudší člověk, buď ten kněz, anebo jakýkoliv obchodník, anebo řemeslník, přistoupě k právu má se vlastním jménem předně a odkud jest rodilej zapsati dáti. A kde se toho pomine podle zřízení zemského (jakž jest toho ode mne prve v příčinách mých obšírně dotknuto), ta pře při právě žádné platnosti neponese, nýbrž od práva se zdvihá, jako i ten obstaruňk jeho zdvižen býti má.

Druhou příčinu, kdež sem proti tomu nepořádnému obstaruňku položil, že jest měl podle práva obstaraného křtěným jménem totiž Jindřichem do stavuňku dáti zapsati, on ji štrafuje tím, pravíc, že sem já ani týž kněz Ondřej při křtu téhož Jindřicha nebyl a tak že by nevěděl, Jindrou-li čili Jindřichem křten jest. I jestli týž kněz jak pokřtěn jest neví, když k tomu přijde, to se ukáže. Leč by týž kněz takovým byl a nemluvnátka lidská jinačejšími jmeny nežli v kalendáři poznamenána jsou, křtívati obyčej měl. I činí-li on to, nechť o jinejch poctivejch kněžích, by se tak chovati měli, nesmejšlí, aby oni jinejmi vlastními jmeny mimo kalendář nemluvnátka křtíti měli. Než jestli rodičové anebo přátelé ten obyčej mají dítkám svým místo Anny Aničkou, Jakuba Kubičkem, Jindřicha Jindrou anebo Jindřiškem jmenovati, tím křtěný jména se nezaštiňují a za křtěný jména nomina diminutiva se neujmají. Dál toho dokládá, že se mnou dyšputovati a hádati se nechce, jsem-li já Hanušem neb Janem křten. I nechť kněz Ondřej do obstaruňku pohledí, najde v něm, že jest mne v něm Hanušem sám podepsati dal. A mimo to, bude-li chtíti týž kněz o mé jméno se votírati, bude ode mne takovou odpověď spraven, že bude míti s pomyslenou, by ji uhodnouti mohl. Nebo s poctivejšími a vzáctnějšími lidmi nežli s tímto knězem při právě odpory a soudy sem jsem měl a na to jméno mi rozsudky sly. A kdybych sobě práva a Vašich Opatrností neušetřil, napsal bych tomuto knězi kapitolu, že by ji sotva přečísti trefil. Honosí se i tím kněz Ondřej, že jemu to nic na škodu není, že zejména každé osoby, co která dlužna jest, do obstaruňku napsati nedal. Ale to jest toliko jeho smutná řeč, kteráž při právě žádné platnosti neponese. Nebo víceji zřízení zemského a práva (jakž sem toho v příčinách dotekl) nežli pletichy tohoto kněze šetřiti se má, jenž to v sobě obsahuje, že každý zejména má toho, pro něhož obstaruje, i sumy co dlužen do obstaruňku položiti. A když se toho nestane, tehdy takový obstaruňk při právě svého místa nemívá. Dokládá i toho, že i pro grunt Viktorynovský a Vackovský, kterýž drží p. Jan Arnošt z Štokova, osoba stavu rytířského, psaní ohradní učinil a tak že pro něho obstarovati mohl. A týž pan Jan Arnošt z Štokova že by jemu jako i jiní lidé poddaní desátkem povinen býti měl. I mylí se na tom kněz Ondřej a nezná zřízení zemského, jak se má k stavu rytířskému (ne jako k člověku poddanému) o desátky domlouvati. A tak ne dobře obstaril. Aniž jest taký pro statky a grunty mý dědičný, jenž je já některé skoupivši a jiné nápadem držím, jako grunt někdy Vávry Hamříka, grunt Lišovský, grunt Bartošovský, grunt Kyselovský, Tkadlíkovskej a grunt Cívkovskej tak, jakž týž kněz je do obstaruňku za-

psati dal, člověka mého poddaného obstavovati měl. Nebo v příčině ty artykulové v zřízení zemském (o) obstavuňcích na mne i jiné lidi stavu rytířského se nevztahují. A kněz Ondřej toho dokud živ, by pro grundy a dluhy panské jestli by jaké byly, obstavovati mohl, neprokáže.

A protož z té příčiny jest ten stavuňk nepořádný a při právě žádné moci mlti nemá. A že mne tyž kněz Ondřej tím dotýká, že i z těch gruntův, kterýž p. Jan Arnošt drží, anž i já držím, někdy jinejm farářům i jemu desátkové vycházeli. I jestli jsou k tomu předkové moji a držitelové týchž gruntův dobrovolně dovolovali, to bylo při jich dobré vůli. Ale já majíc statek ten nezávadnej se všemi svobodami a plnej právem a panstvím do desk zemských vložený, mohu s svejm činiti, co mi se dobře vidí. Anž také té naděje sem, aby témuž knězi Ondřejovi anebo jinejm kněžím, jestli jsou kdy jací desátkové vycházeli, z povinnosti dědičné vycházeti měli. A on také toho za pravé, by tak mělo býti neprokáže.

Při zavírce pak již své pletichy kněz Ondřej toho dokládá, že bych lapaček žakovských v svých příčinách požívatí měl, což vidím, že tyž kněz svých nevážných ouštipků, kterýmž jest zvykl, nikterakž zanechati nemůže a kdybych sobě práva, ku kterémuž sem s ním na místě poddaného mého přistoupil, neušetřoval, dal bych témuž knězi na to v tomto spisu takovou odpověď, že by se s těžkým za ušima zudrbati a poctivějších nežli sám jest takovej s svejm dotýkáním s pokojem nechati nemusel, což se mu všecko svojm časem státi může. Nebo požívali kněz Ondřej v svých kázáních anebo vobmyslích lapaček, já toho podle zřízení zemského v svých příčinách nepožívám.

Nebo zřízení zemské, na němž ne žáci při spisování jeho, (jakž by se tyž kněz domníval) seděli: ale ještě lidé mnohem vzácnější nežli žáci, na slavných sněmích obecných se srovnávali a já mimo též zřízení zemské nic před sebe neberu, anž co jiného v tom artykuli k obraně mé, kterouž on tak lapačkou žakovskou jmenuje, Vaše Opatrnosti najdou, krom té, že tyž kněz obstavil poddaného mého pro statek Cvišlikovský ve vsi Zbrašně grunt Cvišlikovský býti měl, dokud živ neprokáže.

A tak i z té příčiny ten obstavuňk jakožto všecken nepořádný od práva zdvižen býti má. A protož těm pletichám kněze Ondřeje v ničemž místa nedávajíc, proto že se s pořádkem práva nesrovnávají, své příčiny z podstaty práva býti pravím. A když k tomu přijde, k ruce poddaného mého obstaveného prokázati se moci budou.

Dobrodiní právní k ruce poddaného svého obstaveného ohražují a škody opovídám.

Hanuš Hruška z Března na Brodci a Selmicích.

(Pokračování.)

Sesazení Václava IV. s království římského a papež Bonifacius IX.

Sepsal Dr. Fr. Xav. Kryštůfek, kanovník a c. k. universitní professor.

Římský císař a český král Karel IV., jehož panování přineslo požehnání Čechám i veškeré říši římsko-německé, chtěje císařství římské pojistiti svému rodu, postaral se se svolením papeže Řehoře XI. o to, že kurfirstové jeho nejstaršího syna, šestnáctiletého Václava, který již, jsa ještě dítětem, 15. června 1363 za českého

krále byl korunován, zvolili 10. června 1376 ve Frankfurtě nad Mohanem za krále římského. Korunovace nového krále a jeho manželky Johanny děla se v Cáchách 6. července 1376.

Po smrti papeže Řehoře XI. (1378) kardinálové zvolili jeho nástupcem Urbana VI., který byl z prva všeobecně uznáván.¹⁾ On chtěl papežství vymaniti z područí francouzského a povznést zase na moc světovou, což však protivilo se dvoru francouzskému a jeho prospěchům. Francouzským vlivem odpadlo 13 kardinálův od Urbana VI., prohlásilo jeho volbu za neplatnou, jakoby byla bývala násilím od lidu římského vynucena, a zvolilo ve Fondi v Neapolsku 20. září 1378 36tiletého kardinála Roberta Ženevského, hraběte a biskupa kambrayského, papežem podejménem Klementa VII., muže ctižádostivého, marnivého a širokého svědomí, při jehož volbě znamenitě na váhu padala ta okolnost, že byl příbuzný královskému rodu francouzskému a v dalším stupni i lucemburskému. pročež bylo lze očekávati, že uznán bude všeobecně. Odpadlí kardinálové dopustili se hrozné viny, kterou sv. Kateřina Sienská, dominikánka, naznačila slovy: „Dáblové v lidské podobě předsevzali volbu, a nezvolili zástupce Kristova, ale antikrista.“ Mor rozkolu vyšel z Francie, která se stala jeho hlavní podporou, za to však nesla francouzská církev veškeré břímě vládní zpozdilosti a byla koristí vzdoropapeže a jeho kardinálů. Vzdoropapež byl poslušným sluhou francouzského dvora a trpělivě snášel veškeru zpupnost dvořanů. Císař Karel IV. se svým synem Václavem byl nejvěrnější a nejčinnější podporou řádného papeže Urbana VI. Tehdejší vrstevníci byli přesvědčeni, že by byl císař Karel IV. svou osobní vážností a mocí, jakož i svou známou opatrností a přičinlivostí asi neblahý rozkol udusil, kdyby nebyl brzo po jeho vypuknutí zemřel (29. listopadu 1378). Po jeho smrti zůstal král Václav věrným Urbanu VI., a snažil se i říši římsko-německou i říši českou v jeho poslušnosti udržeti. Urban VI. rozličnými posly a opětnými listy, potom též skrze kurfirsty a jiná knížata, vybízel krále Václava, aby přišel do Italie a z rukou papežových přijal císařskou korunu, ale nadarmo.

Za nástupce Urbanova Bonifacia IX. (1389—1404) pomýšlel král Václav na to, aby se dal za římského císaře korunovati. V této věci vypravil do Říma dva posly, a mimo jiné milosti prosil za církevní pomoc desátkem na tuto jízdu. Papež povolil mu jedno- roční desátek ze všech církevních statkův a příjmů v Čechách a v Němcích; ale Václav odkládal s jízdou až po milostivém létě, které začalo v Čechách 16. března 1393 a nepřišel k ní potom nikdy ke své veliké škodě. Václav byl nepřitelem duchovenstva a práv jeho, a měl s arcibiskupem pražským Janem z Jenštýna (1379—1396) samé spory, týral duchovní a dal mnohé utopiti. mezi nimi pro pečeť zpovědňi generálního vikáře Jana Nepomuckého (20. března 1393 o 9. hodině večer), pod záminkou pro veřejnost, že proti jeho vůli potvrdil nového opata kladrubského Olena.²⁾

Po smrti vzdoropapeže Klementa VII. († 16. září 1394) zvolili jeho kardinálové dne 28. září 1394 papežem kardinála Petra z Luny,

¹⁾ Srv. inuž „Všeobecný církevní dějepis“ II. část, 2. str. 473 a násl. —

²⁾ L. c. str. 479, 480.

rodem Španěla z Aragonie, posavadního největšího pěstitele rozkolu, který přijal jméno Benedikta XIII.

Francouzský král Karel VI. chtěl církevní rozkol tím odstranit, aby oba papežové odstoupili dobrovolně (*via cessionis*). Však nepořídil nic ani u vzdoropapeže Benedikta XIII. ani u řádného Bonifacia IX. Mezi tím snažil se získati pro *via cessionis* krále Václava, zákonného a právního ochránce církve, který posud věrně stál k Bonifaciovi IX., a žádal ho za osobní schůzi, k níž konečně Václav svolil na doléhání pražské university. Porýnský falckrabě Rudolf II., otec pozdějšího vzdorokrále Ruprechta, který v říši strojí pikle proti Václavovi, srážel jej s toho, udávaje za důvod, že když sám nebude poslouchati toho, kterýž jej potvrdil, též podání odeprou jemu poslušnost, protože pak vlastně není králem. V březnu r. 1398 zajel si Václav z Lucemburka do Francie, měl s králem Karlem VI., svým příbuzným, schůzi v Remeši a zavázal se mu, že s veškerou pílí bude Bonifaciovi raditi, aby z papežství odstoupil. Václav poslal hned svého tajemníka Mikoláše z Jevička a Petra z Alliaka, kancléře pařížské university, kterého přijal mezi své tajné rady a za biskupa kambrayského povýšiti pomáhal, do Avignona k Benediktu XIII., u něhož však dostali výhybnou odpověď. Bonifacius projevil ochotu vzdáti se papežství, když totéž učini vzdoropapež. Král Václav postupoval tak po zámyslech dvora francouzského v době, kdy nad jeho vlastní hlavou stahovalo se veliké nebezpečství.

Abyste neštěstí křesťanstva a zmatky plynoucí z dvojice papežů byly dovršeny, přistoupila k této dvojici ještě dvojice králů římských. Jako onu zavinila svévolnost kardinálů, tak tuto sobectví, pletichářství a revoluční spiknutí duchovních porýnských kurfirstů, jmenovitě mohučského Jana II., hraběte Nassovského (1397—1419), který byl z nejčinnějších, nejobratnějších, ale spolu nejlistivějších mužů, kteří kdy na mohučském prestolu sedíce, byli říšskými kancléři. On dobře pozoroval, že těžiště vlády říšské není v Německu, ale v Čechách. i chtěl je na německý Rýn přeložiti a stal se původcem a duší veškerého hnutí proti králi Václavovi, aby jej zbavil římské koruny královské. Však nežli vystoupil proti němu, dal si od něho starý říšský dluh 8000 kop zaplatiti a cla potvrditi v Hoestu a Sensbachu, z čehož patrno sobectví a nevďěčnost. Na svou stranu dostal kolínského kurfirsta Fridricha hraběte ze Saarwerden (1370—1414), a pak i kurfirsty Rudolfa Saského a porýnského falckraběte Ruprechta, počemž měli všichni schůzi 22. června 1399 v Marburce, kde se proti Václavovi spikli, pak sešli se v Mohuči, kamž přišel též kurfirst trevirský Werner hrabě z Falkensteina (1388—1418) a saský poslal své plnomocníky, i obnovili 15. září 1399 marburskou smlouvu. Na počátku roku 1400 měli spikli kurfirsti mohučský, kolínský, trevirský, falcký a saský s jinými ještě knížaty, které po sobě potáhli, schůzi v Mohuči, usnesli se o to, že sesadí Václava a zvolí nového krále, i rozeslali sněm do Frankfurtu na den 26. měsíce května 1400.

Dne 2. února 1400 psali čtyři porýnští kurfirsti papeži Bonifaciovi IX. list, kde pronášejíce rozličné žaloby na krále Václava, praví, že jej musí sesaditi, slibují papeži, že králem zvolí osobu

jemu milou (persona Sanctitatis suae grata et accepta), prosí ho, aby ku prospěchu církve a říše svolil ke změně trůnu, ale spolu hrozí mu, „že kdyby se papež tomu protivil, nebo svůj souhlas odkládal, jest se bez pochyby toho obávati, že veškeré Německo k neutralitě se obrátí“ (etsi Dominus Papa praemissis se opponat aut differat consentire procul dubio timendum est, quod tota Alemania ad neutralitatem se conferat).³⁾ Tento list jest velice důležitý, kurfirsti uznávají vliv Apoštolské Stolice na volbu římského krále, který kurfirstský spolek v Rhense 16. července 1338 prohlásil za neplatný, stanově, že kdo všemi kurfirsty nebo většinou jich zvolen jest králem římským, nepotřebuje nijakého schválení a potvrzení od Apoštolské Stolice pro převzetí správy říše nebo názvu krále;⁴⁾ o tomto vlivu mlčí „Zlatá bulla“ císaře Karla IV., jejímž duchem a úmyslem jest zameziti dvojité volby, nikoli však odstraniti papežské právo,⁵⁾ ale listem uvedeným kurfirsti výslovně připisují papeži toto právo. Spolu poznáváme bidné postavení papežství, do kterého přišlo rozkolem; každý násilník, pokud moc měl nezákonnosti páchat, mohl na papeži žádati, aby jeho nezákonnost, svévolnost, v tomto případě i revoluci, schválil, jinak že od něho odpadne, druhého papeže se přidrží, nebo neutrálním bude, t. j. žádného nebude poslouchati.

Papež obdržel list 21. dubna 1400 a přišel do velikých rozpaků; neboť bylo mu se obávati, že Čechy, část Německa a Uhry, kde panoval Václavův bratr Sigmund, od něho odpadnou, postoupí-li po záměru revolučních kurfirstů; pak nebylo lze předvídati účinky a zápletky plynoucí ze sesazení Václavova. Proto dal kurfirstům krátkou a vyhýbavou odpověď, že tak důležitou věc, které odjinud nezná, si musí rozmysliti.⁶⁾

Spikli kurfirsti sjeli se s jinými ještě knížaty na ohlášený sněm do Frankfurtu 26. května 1400; král Václav poslal tam své posly, z nichž těšínský vojvoda rozhodnou a ráznou řečí varoval sněm, aby nic nečinil bez vědomí krále. Toto statné vystoupení mělo dobrý účinek; saský kurfirst Rudolf a brunšvičtí vojvo-

³⁾ Weizsäcker: Deutsche Reichstagsakten unter König Wenzel sv. III. 162—163 Nro. 115. — ⁴⁾ Kurfirsti pravili: Hoc esse de jure et antiqua consuetudine imperii approbata, quod postquam aliquis a principibus electoribus imperii vel a majori parte et numero eorundem principum, etiam in discordia, pro Rege Romanorum est electus, non indiget nominatione, approbatione, confirmatione, assensu vel auctoritate Sedis Apostolicae super administratione honorum et jurium imperii, sive titulo Regis assumendis. Ap. Damberger: Synchronistische Geschichte der Kirche und der Welt im Mittelalter. Regensb. 1852. Kritik. str. 157. — ⁵⁾ Císař Karel IV., chtěje císařství svému rodu pojistiti, obrátil se na papeže Řehoře XI. za svolení, aby syn jeho Václav směl býti zvolen králem římským. Když došlo papežovo svolení, sjeli se kurfirsti nejprve v Rhense, potom ve Frankfurtě n. M., a zvolili zde 10. června 1376 Václava králem římským, který byl v Čáchách 6. července se svou manželkou Johankou korunován. Císař žádaje k této volbě za papežovo dovolení, nepočínal si nijak ani proti duchu, ani proti slovům své „Zlaté bully“. O poměru papežově k císařské moci není v ní ani nejmenší zmínky. Účelem jejím jest zameziti dvojité volby; odstraniti papežské právo potvrzovati římského krále a učiniti jej korunovací císařem nechtěl nikdy Karel IV. Právě dokazuje toto chování císařovo i kurfirstů, že nechtěli bez svolení papežova k nové volbě přikročiti, starobylé právo papežovo, třeba do „Zlaté bully“ nebylo pojato. Srv. můj „Všeobecný církv. dějepis“ II. 2. str. 467 a pozn. 4. — ⁶⁾ Weizsäcker, l. c. III. 163 Nro. 115; srv. předmluvu str. 4. Raynaldus ad ann. 1400 n. 12.

dové Fridrich a Bernard opustili ještě s některými knížaty Frankfurt. Ale na své zpáteční cestě byl vojvoda Fridrich od hrabat a rytířů stojících ve službách kurfirsta mohučského a majících v čele hraběte Jindřicha z Waldecka dne 5. června 1400 u vsi zvané Malý Englis (Klein-Englis) blíže Fritzlaru v mohučském kurfirství přepaden a s četnými šlechtici zavražděn, kurfirst saský jat a všichni zloupeni. Podezření spoluviny v této vraždě padlo na kurfirsta mohučského Jana, z kterého po celý život svůj nemohl se na dobro ospravedlniti, ačkoli neměl v této vraždě nižádného účastenství: přepadení bylo skutkem soukromé msty hraběte Waldecka, vražda dílem spěchu a bitky.⁷⁾

Nežli jiná knížata příkladu jmenovaných následovati a Frankfurt opustiti mohli, popilil si hlavní spiklenec mohučský kurfirst a oznámil bez vědomí a proti vůli řádného krále nový sjezd do Lahnsteina, kamž i Václav byl pozván, a spolu hrozeno mu odepřením poslušnosti, kdyby se nedostavil. V tomto nebezpečnosti psal Václav papeži list 15. června 1400, kde praví, že svého bratra Sigmunda dobře informovaného s nejrozsáhlejší plnou mocí pošle do Říma, aby s papežem o všech věcech cirkve a říše se týkajících vyjednával a je urovnal ke spokojenosti papežově.⁸⁾ Poněvadž však oba bratři se rozdvojili, sešlo s cesty Sigmundvy do Říma. Papež odpověděl králi 26. srpna 1400, nevěda ještě nic o jeho sesazení v Lahnsteině, že chce nikoli písemně, ale ústně o tajnostech vyjednávati s poslem, kterého by král ustanovil, a ujišťoval jej, že *bude nad jeho stavem a cti neunavnou snahou otcovské nežnosti až do prolití vlastní krve bdíti* (cum quo possimus communicare salubriter, quae circa tam grandem ponderosamque materiam concernemus utilius in Domino convenire. Unum tamen Sublimitas tua tenere volumus pro constanti, quod circa ea, quae statum honoremque Sublimitatis tuae concernere valeant, studio paternae teneritudinis erimus indefesso usque ad proprii effusionem sanguinis pervigiles et intenti).⁹⁾

Mezi tím konal se sjezd v Oberlahnsteině v trevirském kurfirství, který vypadl náramně chatrně; mimo tři kurfirsty - arcibiskupy a porýnského falckraběte Ruprechta byli přítomni jenom ještě dvě knížata (norimberský purkrabí Fridrich a Jan, syn jmenovaného falckraběte porýnského), 4 hrabata, 4 rytíři a něco málo drobné šlechty; kurfirsti braniborský a saský byli sice pozváni, ale nepřijeli; žádné říšské město neposlalo poslů. Čekali na krále Václava deset dní, kterýž ovšem se nedostavil, potom četl mohučský kurfirst před onou hrstkou pánů, pak před obyvateli Lahnsteina a sedláky z okolí za branou Lahnsteinskou 20. srpna 1400 listinu, kterou kurfirsti sesadili krále Václava s království římského, uvádějice pro své revoluční počínání důvody náramně liché a

⁷⁾ Srv.: Die Unschuld des Kurfürsten Johann II. von Mainz an der Ermordung des Herzogs Friedrich von Braunschweig und Lüneburg v „Hist.-Polit. Blätter“ 1882 sv. 90. str. 249—266. — Vražda stala se v zemi hlavního odbojníka a jeho lidmi, který Václava z nedbalosti ve správě říše vinil; tak dbal on o bezpečnost knížat ve své zemi. — ⁸⁾ Weizsäcker, l. c. III. 221—222 Nro. 181; Pelzel: Lebensgeschichte des römischen und böhm. Königs Wenceslaus. Sv. II. Urkundenbuch 61—62. Nro. 116. — ⁹⁾ Weizsäcker l. c. III. 225—226 Nro. 185; Pelzel, l. c. II. Urkundenbuch 69—70. Nro. 170.

mělké. Pravili: že jednoty a pokoje v církvi nezavedl, ačkoliv jeho úřad jakožto obhájce a ochránce církve to kázal, a on často k tomu byl nabádán (však kterak to měl učiniti?); že říše umenšil, povýšiv Visconta za vojvodu milanského a hraběte pavijského; že špatně vládl a za peníze prodával listy císařskou pečeti opatřené, které potom majitelé sami si vyplňovali; že kněze a duchovní osoby a jiné vážené muže vlastní rukou utopil, ohněm spálil a povraždil; kurfirsti prý mu připomínali jeho královské povinnosti, a když toho všeho nedbal, napomínali jej zase a *oznámili věc Římské Stolicí* (reiteratisque seriis nostris exhortationibus, communicatoque etiam sacrae Sedi Romanae negotio); však on nechoval se přece jako král římský; konečně bylo prý jim z povinnosti o tom přemýšleti, aby o říšskou správu bylo lépe postaráno; obeslali jej, aby se mezi ně, knížata, dostavil, a nemocem říše lék poskytl, však nadarmo čekali jeho příchodu; pročez *oznámili všechno Římské Stolicí*, (ideo commemorata omnia ad Sacram Sedem detulimus) a rozhodli se, že jej pro blaho církve a prospěch a čest říše jakožto nedbalého kazitele císařství a nehodného odstraní s římského císařství a jeho důstojnosti, kterýžto výrok Jan arcibiskup tímto ohlašuje, Václava za sesazeného prohlašuje a všechna knížata a poddané přísahy věrnosti k němu sprostuje.¹⁰⁾

Spiklí kurfirstové provedli svou revoluci; *avšak neodvolávali se na nijaké srozumění papežovo, rkouce toliko, že chyby a neschopnost Václavovu Apoštolské Stolicí oznámili*. Druhý den 21. srpna zvolili u Rhense římským králem porýnského falckraběte Ruprechta, který svůj voličský hlas přenesl na mohučského arcibiskupa a tak ve skutečnosti sám sebe volil. Na ostatní tři hlasy kurfirstské: český, saský a braniborský neměli nijakého zření. Dne 24. srpna kurfirsti oznámili sesazení Václavovo a volbu Ruprechtovu za římského krále papeži, poníženým listem prosíce za potvrzení,¹¹⁾ za které v září též Ruprecht poníženě žádal, ač zatím nadarmo.

Papež Bonifacius IX. stál po veškeru tuto dobu věrně ke králi Václavovi; dne 26. srpna, tedy šest dní po jeho sesazení, o němž nic nevěděl, ujišťoval jej, jak jsme svrchu viděli, listem, že jest hotov hájiti ho a chrániti něžností otcovskou až do proliti vlastní své krve. Ale i když odboj kurfirstův a změnu trůnu v Německu zvěděl, choval se k Ruprechtovi velmi chladně a trpně, a vyplnil ještě 1. května 1402 jistou žádost krále Václava „*nejmilějšího svého v Kristu syna Václava, římského a českého krále jasného*“ (carissimi in Christo filii nostri Venceslai Romanorum et Bohemiae regis illustris);¹²⁾ tedy uznával jej za řádného krále římského.

Vzdorokrál Ruprecht byl 6. ledna 1401 v Kolíně od arcibiskupa kolínského Fridricha hraběte ze Saarwerden korunován novou korunou, protože Václav říšské klenoty měl u sebe, a Čáchy, ko-

— ¹⁰⁾ Weizsäcker l. c. III. 258 sq. a (latinsky) 263; Pelzel l. c. II. Urkundenbuch 63—69 Nro. 169; Raynaldus ad ann. 1400 n. 13—15. — ¹¹⁾ Sanctitati Vestrae supplicamus tam humiliter quam devote, quatenus nostrorum desideriorum sinceritate prospecta, praefata Sanctitas Vestra personam ejusdem Ruperti celebrem omni virtutum varietate famaue respersam, quam Sanctitati Vestrae ac toti mundo credimus esse notam, dignetur misericorditer approbare. Weizsäcker l. c. III. 279. — ¹²⁾ Dohneri Monumenta hist. Boh. III. 428.

runovační město, stojíc věrně k Václavovi, do svého středu ho nepustilo.

Válka Ruprechtova s Václavem neměla pro něj žádného zdatu, jakož i jeho vyjednávání; neboť Václav žádal, aby byl uznán císařem a potom chtěl Ruprechta uznati králem římským. Ruprecht upevniv svou moc v Německu, nastoupil jízdu do Říma, aby císařskou korunu napřed uchvátil svému soku, a spolu dle slibu svého kurfirstům a Florenčanům učiněného Viskontům odňal Milán. Ale byl 21. října 1401 nedaleko Brixie od Jana Galeazza Visconti na hlavu poražen, zůstal ještě přes zimu v horní Italii, avšak nevida žádného úspěchu ze své přítomnosti, vrátil se v dubnu 1402 zpět do Němec.

Bonifacius IX. uznal Ruprechta králem římským 29. září 1403 ¹³⁾ v konsistoři kardinálův a vydal o tom bullu z 1. října t. r., v níž praví:

„Již papež Urban VI., náš předchůdce, skrze rozličné posly a opětnými listy vybízel nejmilejšího našeho syna v Kristu Václava, římského a českého krále, aby pro obranu bojující církve a čest posvátné říše, jak toho jeho povinnost žádala, přišel do Italie pro císařskou korunu. Vida však jeho vlažnost k tomu, snažně a často listy a zvláštními posly vybízel kurfirsty, aby jmenovaného Václava k cestě do Italie napomínali a nabádali. Po smrti Urbana, svého předchůdce, neustávali jsme listy a též zvláštními posly otcovsky přiměti jej k této výpravě. Vidouce marnost veškerého tohoto napomínání a vybízení, psali jsme častěji svým bratřím a duchovním synům, kurfirstům, aby majíce zření k nebezpečenstvím, která z nedbalosti Václavovy stále hrozí církvi, císařství a křesťanskému náboženství, a jmenovitě když Francouzové, u nichž vždycky pozorujeme, že o uchvácení neb alespoň o rozdělení církve a říše pracují všemi způsoby a pokusy, obsadili Janov v Italii ležící: aby oni (kurfirsti) Václava všemi prostředky měli k tomu, by jako jeho předchůdcové do Italie přišel, císařskou korunu z naší ruky přijal, Francouzům zabránil, aby se v Italii pevně neusadili a církev, říši a její statky dle své povinnosti hájil. Konečně vidouce kurfirstové, že další průtah má v zápětí nekonečné nehody, a veškerá napomínání byla by marna, a že Václav pro vládu říše jest neužitečný: oznámili nám svým vlastním poslem, že prohledše lenost jmenovaného Václava, na tom se ustanovili, že jej odstraní a nového zvolí krále, který by mocně nebezpečenstvím a pohoršením naproti se postavil, a konečně, *poněvadž jeho sesazení nám přináleží, přistoupili k jeho, Václavovu, sesazení čili odstranění s římského království, opírajíce se o naši vážnost* (et demum, cum ejus depositio ad nos dumtaxat spectaret. ad ipsius Venceslai depositionem seu amotionem a praefato regno Romanorum auctoritate nostra suffulti, concorditer processerunt), a zvolili tebe našeho milého syna, tenkrát falckraběte porýnského, za krále římského a budoucího císaře. Potom bylo slavnými posly tvými u nás pokorně žádáno, abychom ráčili toto sesazení čili odstranění jmenovaného Václava a tvoji volbu, a co z toho plyne, apoštolskou vážností potvrditi a tvou osobu za vhodnou k císařské důstojnosti prohlásiti. My tedy majíce o tom

¹³⁾ Raynaldus ad ann. 1403 n. 1.

všem, což předesláno jest, jakož i o tomto sesazení a tvoji svorné volbě plnou vědomost, jakož i bedlivě vyšetřivše tvoje mravy, ctnosti a oddanost k nám a církvi a poradivše se s kardinály: potvrzujeme dle jejich rady sesazení jmenovaného Václava a tvoji volbu, a cokoli z ní plyne, uznáváme tebe za zvláštního syna svého a syna církve, jmenujeme a prohlašujeme tebe králem římským, máme tvou osobu za vhodnou důstojnosti císařské a stanovíme, aby pomazání a císařské posvěcení a císařská koruna našima rukama tobě na vhodném místě a ve vhodný čas byly uděleny, *doplňující nicméně veškeren nedostatek, který by se byl přihodil co do formy nebo co do tvoji osoby, nebo co do oněch voličů, nebo z kterékoli jiné příčiny ve věcech předeslaných, nebo v některé z předeslaných kterýmkoli způsobem, z jisté vědomosti a z plnosti apoštolské moci* (supplentes nihilo minus omnem defectum, si quis aut ratione formae, aut ratione personae tuae, aut personarum illorum electorum, seu quavis alia ratione vel casu in praemissis vel aliquo praemissorum intervenerit quovis modo, ex certa scientia et apostolicae plenitudine potestatis) a poroučíme všem věrným a vasallům říše, ať jsou kterékoli důstojnosti, třeba královské nebo biskupské, aby tebe jako krále římského a budoucího císaře poslouchali.“¹⁴⁾

Ale papež uznal jej teprve po tříletém dlouhém vyjednávání, po četných listech a poselstvích Ruprechtových,¹⁵⁾ když Ruprechtův a papežův největší nepřítel, za to Václavův nejvěrnější stoupenec Jan Galeazzo Visconti zemřel († 3. září 1402), král Václav od svého bratra Sigmunda jat (6. března r. 1402 — 11. listopadu 1403) a odboj v Uhrách proti králi Sigmundovi ve prospěch pretendenta trůnu Ladislava Neapolského velikých nabyt rozměrů. V potvrzovací bulle praví sice papež, že kurfirsti sesadili Václava „o naší vážnost se opírajíce“ (auctoritate nostra suffulti), však tento výrok, diplomaticky volený, nesrovnává se s historickými daty, a papež chce jeho neurčitostí kloudně své nynější stanovisko proti předeslému jaksi ospravedlniti a své právo sesazovací a potvrzovací hájiti.¹⁶⁾

Sesazení krále Václava s království římského bylo pro Čechy a Prahu velikým neštěstím; neboť 1. Čechy a Praha přestaly býti středem a sídlem císařství, kteréž od nich bylo odňato; 2. poněvadž v tomto sesazení měli duchovní kurfirsti hlavní účastenství a ono bylo jejich dilem: byl Václav, nepřítel duchovenstva, ještě větší nenávisť k němu naplněn, trpěl brojení Husa a jeho přátel proti němu a Apoštolské Stoliči, až se po upálení Husově v Kostnici proměnilo ve vzpouru a revoluci. Václav uslyšev na hradě u Kunratic o vyházení sedmi konšelův a purkmistra okny novoměstské radnice na ulici od husitů, vedených Janem Žižkou, rozpálil se hněvem tak, že jej ranila mrtvice, a když se opakovala, skončil 16. srpna 1419¹⁷⁾ a byl pochován ve Zbraslavském chrámě. Ale 10. srpna

¹⁴⁾ Raynaldus l. c. n. 2—5; Weizsäcker l. c. (unter Ruprecht) IV. 109—111.

¹⁵⁾ Weizsäcker l. c. IV. 1—123. — ¹⁶⁾ Veškerá věc jest též stručně vy-psána v mém „Všeob. církv. dějepise“ II. 2, 485—487. Srv. „Einige Streitfragen aus der Geschichte der Absetzung des Königs Wenzel“, v „Historisch-Polit. Blätter“ 1882 sv. 90 str. 185 sq. — Palacký II. 2, str. 346 viní papeže Bonifacia IX., jakoby byl odboj kurfirstů schvaloval, a na druhé straně Václavovi nic o tom znáti nedal, ba přátelsky k němu se tvářil: avšak taťto výčitka nesrovnává se s průběhem událostí. — ¹⁷⁾ Srv. můj „Všeob. církv. dějepis“ II. 2, str. 719. —

1420 vytáhli Táboři a pražští lidé, majíce v čele zuřivce Korandu a několik jiných kněží z Prahy ke Zbraslavi, obsadili a zloupili tamější klášter, páchali všeliké rouhání, nešetřili hrobek starých králů českých, zvláště pak zneuctili tělo krále Václava IV. před rokem pochované. Táboři vykopali jej z hrobu, položili na oltář, a udělavše jemu korunu ze sena, lili do něho pivo, pravíce: „Však když's živ byl, rád jsi s námi píjel“. Potom nechavše ho tak, zapálili klášter.¹⁸⁾

Ruprecht svou revolucí proti řádnému králi neprospěl ani církvi, ani říši: měl sice dobrou vůli, byl by rád knížata krotit, ale nemohl nic zmoci, poněvadž byl chudý. Ve své závěti ze 16. května 1410 nařídil, aby po jeho smrti jeho královskou korunu a jiné klenoty prodali a strženými penězi zaplatili jeho dluhy v lékárně u ševce a malíře v Heidelberce a u jiných chudých lidí v Amberce.¹⁹⁾ Zemřel 19. května t. r. v Oppenheimě.

Rukopisný sborník Evermonda Jiřího Košetického.

Podává Dr. Ant. Podlaha.

(Pokračování.)

80. *Na den sv. Václava, dědice Českého. „Dies venit victoriae“*: „Den pamatujem knížete svatého, kterýž dokázal rytířstva slavného; svatý Václav víru Krista vyznával, z něhož závisť od svého bratra konec vzal...“ (Str. 50b).

81. *Na den sv. Michala archangela. „Christe Sanctorum decus Angelorum“*: „Kriste, ty jsi čest svatých archangelův, lidi k své vůli řídíš v jich rozdílu; račiž nám té česti za sebou přísti, do věčného království přijíti...“ (Str. 51).

82. *Item o angelích. „Deum precemur supplices“*: „Modleme se Pánu Bohu svému snažně, působíce srdce své k tomu vážně; bychom lásku k sobě mohli poznati, již z dobré vůle své nechce tajiti...“ (Str. 52).

83. *Na den sv. Jeronyma. „Laude tollat laxa magnum“*: „Církev svatá má z toho potěšení, má z daru tak štědrého obživení; Jeronym svatý ten doktor výborný...“ (Str. 52b).

84. *Na den sv. Havla. „Vita sanctorum, via, spes“*: „Život útrpný svatých vyznavačů, ukazujet k Bohu cestu bezpečnú, bychom jich v stálosti následovali, Pánu Kristu tím se zalibovali...“ (Str. 53b).

85. *Na den všech Svatých. „Jesu redemptor omnium“*: „Kriste, vykupiteli dokonalý, dejž nám šťastné, ať tebe tvůj lid chválí. Ty jsi ve všem dobrém naše naděje, tvá pomoc v čas potřeby nám přispěje...“ (Str. 54).

86. *Na den sv. Martina. „Martine confessor Dei“*: „Rytíř Páně, vyznavač Martin Svatý, přidržel se Pána Krista podstaty...“ (Str. 54b).

87. *Na den Sté panny Kateřiny*: „Svaté Kateřiny, té panny čisté, dnes svátek máme mučednice jisté...“ (Str. 55).

¹⁸⁾ Tomek: Dějiny města Prahy IV. str. 95. — ¹⁹⁾ Johann Janssen: „Geschichte des deutschen Volkes seit dem Ausgang des Mittelalters. Freiburg im Breisgau, 1883, osmé vydání. I. 438.

88. *Hymny obecné, a předně o Blahoslavené Panně Marii* : „Ó, Slovo Boha Otce narozené, anjelem Gabrielem zvěstované . . .“ (Str. 56).

89. *Hymna o apoštolích*. „*Exultet coelum laudibus*“ : „Nebe se radostně obveseluje, lid na zemi v chválení prozpěvuje, slavnost apoštolův vypravující, v církvi křesťanské Pána velebice . . .“ (Str. 56b).

90. *Item o apoštolích*. „*Aeterna Christi munera*“ : „Dařil věčnými dary apoštoly Pán své, kteréž potomkům jsou zůstaly, z čehož církev podnes má potěšení, Pánu vzkříšenému činí zpívání . . .“ (Str. 57).

91. *Hymna o sv. evangelistích*. „*Deum parentem laudibus*“ : „Vychvalujeme již Otce nebeského, stůjmež v upřímném poslušenství jeho. Divný a hrozný Pán ve všech svých skutcích. protož on nikoli neopustí svých . . .“ (Str. 57b).

92. *Hymna o mučedlnících*. „*Sanctorum meritis*“ : „Vítězství slavné svatých mučedlníkův, Ježíše Krista věrných učedlníkův, vážně v církvi Kristově rozjímejmé, v tento den slavnost jich připomínejme . . .“ (Str. 59).

93. *Hymna o jednom mučedlníku Božím*. „*Martyr Dei qui unicum*“ : „Nejjasnějšího Krále tento rytíř následoval Pana, vzal na sebe kříž; přemohl jest tudy Boží nepřátele. svítězný dosáhl jest od Boha chvály . . .“ (Str. 60b).

94. *Hymna o jednom vyznavači*. „*Iste confessor*“ : „Tento vyznavač Pánu Kristu věrný, připomíná se, v trápeních byl mírný, dokázal v pokušení té stálosti, skrz kterou dosáhl nebeské radosti . . .“ (Str. 60).

95. *Hymna o pannách*. „*Jesu corona Virginum*“ : „Kriste Ježíši, kteréhož ctná Panna počala, porodila svého pána, ty jsi všechněch jiných panen ochránce, jenž se tebe přidrží, jsi jich správce . . .“ (Str. 60b).

96. *Hymna o vdovách*. „*Gratuletur Ecclesia*“ : „Církev svatá z toho má potěšení, když jest vdova v Kristovém usnoubení: jsouc v čistotě podle duše i těla, tak se do věčné radosti dostala . . .“ (Str. 61).

97. *Hymnus ad primam*. „*Jam lucis orto sidere*“ : „Krásná jasnost východu slunečního, vzhůru vzhází z nařízení Božího; spravmež své srdce v modlitbách nábožně, k svým pracem přistupující pobožně . . .“ (Str. 61b).

98. *Ad tertiam* : „*Nunc sancte nobis Spiritus*“ : „Navštěv nás, Duše svatý těšiteli, Otče v Synu svém, našem Spasiteli, aby vše šťastně pod naši ruku šlo, k naší živnosti co se v myslí našlo . . .“ (Str. 62).

99. *Ad sextam*. „*Rector potens, verax Deus*“ : „Nejvyšší sudí a správce v počasích, kterak mírný rozdíl ukládáš v časích. Ráno nám jasné světlo uvozuje, dopoledne je vždy víc rozmnožuje . . .“ (Str. 62b).

100. *Ad nonam*. „*Rerum Deus tenax vigor*“ : „Všech věcí v nebi v zemi praesidentem, jsa nedostatečnějším potentatem, jak k své vůli světlo denní zpravuje, že po svých stupních vzhůru postupuje . . .“ (Str. 62b).

101. *Hymna času ranního* : „Temnost noční k svému cíli přichodí, Jubar jasné světlo na svět uvodí. Povstanouc prosmež svého stvořitele, ať nás posilní na duši i v těle . . .“ (Str. 63).

102. *Jiná hymna času ranního* : „Svatá Trojice, jenž nemáš rozdílů, v dlani svět chováš, máš největší sílu; nakloníš ucha k našemu modlení, v pracech buď přítomen (sic!) i v jitřním bdění . . .“ (Str. 63):

103. *Hymna na dobrou noc*: „Již se slunce k západu přiblížilo, srdce naše k modlitbám naklonilo, nebt se Pán Kristus po večeri modlil, ó byt ten příklad všemu světu znám byl . . .“ (Str. 63b).

104. *Jiná hymna na noc. „Jesu redemptor seculi“*: „Kriste, vykupiteli náš žádoucí, tě vyznáváme, žes' Bůh všemohoucí. Pošels' světlo z nejjasnějšího světla, vykoupil's krví svou své věrné od pekla . . .“ (Str. 64).

105. *Hymna k libosti každého času*: „Jak lid v světě nestatečný, vši nešlechtnosti plný, jenž se nerozpomíná, skutkův Božích nerozjímá, všecky věci sobě osobuje, s chudými se nesděljuje, co by nebyl kdo světa spravuje . . .“ (Str. 64b).

106. *Píseň pobožná o blahoslavené Panně Marii od s. Kazimíra, krále polského, v latinském jazyku složená*: „Každého dne, chvály hodné vzdej Marii duše má“ (str. 67b—72; na str. 67a připojen čtyřhlasý nápěv).

107. *Dvě písně pobožné, kterýchž kongregací za blahoslavené skončení v kostele sv. Norberta v Starém Městě Pražském užívá. První k Pánu Ježíši, druhá k nejsvětější Matičce Boží Panence Marii*. „O můj Kriste Ježíši nejtišší, když budu mít umřít, rač ty mne v svých ranách svatých před bídou všelikou mile zavřít . . .“ (Str. 72b—73b). *Druhá k nejsvětější Matičce Boží Panence Marii*: „Ó Maria, pros za nás každý čas, ať blaženě skonáme, ó nebeská krásu rajská! Uprosíš, obdržíš u tvého Syna.“ (Str. 73b—74b). Nápěv na str. 72a.

108. *Zatracený duše hádka s tělem svým, před poutníkem* (s nápěvem). *Poutník*: Když jsem počal dřímati chůzi unavený, jsa hříchy rozličnými těžce obtížený, duch jakýsi přečerný z svého těla vyšel, nad rozloučením smutným žalostivě želel. Podle těla ta dušička stála a plakala, mluvíc s hořkým pláčem, takto naříkala: *Duše*: „Ó, tělo přemizerné! kdož tě tak porazil, kteréž svět svým bohatstvím nadarmo obdařil?“ atd. (Str. 75—84b). Celkem 84 slohy.

109. *O posledních čtyřech věcech každého člověka*. „Kdo chce k spasení přijíti, každý na to má mysliti, co se s samým díti bude, když z tohoto světa půjde.“ S nápěvem. (Str. 85—86b).¹⁾

110. *Jiná o smrti*: „Ach můj smutku, má žalosti! nemohuť mít vědomosti, kde můj první nocleh bude, když tělo duše pozbude.“ S nápěvem. (Str. 86b—88b).²⁾

111. *O posledním soudu*: „Den přijde Božího hněvu, v němž změní svět vlastní dobu, jakož tak s Sybillou³⁾ svědčí David pravdomluvnou řečí . . .“ (Str. 89—90b).³⁾

112. *Jiná o smrti*: „Ukrutná smrt, přehrozná smrt střely své natahuje, měří mírně, spouští silně a s žádným nežertuje . . .“ S nápěvem. (Str. 91—93b).

113. *Za šťastné skonání*: „Bože Otče nebeský, prosím já tvé milosti, račiž mne vždy chrániti v mé veliké ouzkosti. Když se bude blížiti hodina má skonání života mého, rač mi popřítí obrany . . .“ (Str. 93b—94a).⁴⁾

¹⁾ Z kancionálu Rozenplutova z r. 1601. — ²⁾ Tato píseň vzata z kancionálu Rozenplutova; obsažena jest i v kancionále Hlohovského z r. 1622 i ve Svatováclavském kancionále z r. 1683. — ³⁾ Také tato píseň vzata z kancionálu Rozenplutova. — ⁴⁾ Srvn. kanc. Rozenplutův, Hlohovského a Svatováclavský. Tuto píseň si opsál Košetický ještě jednou s nápěvem na str. 105b—106a).

114. *Za mrtvé*: „Bože Otče náš, tobě se modlíme, a věrných všechny duše poroučíme, kteří nás z světa tohoto předešli, k tobě odešli...“ S nápěvem. (Str. 94b—95a).⁵⁾

115. *O boháči a žebráku*: „Byl člověk jeden bohatý, roucho máje drahé šaty, kment šarlatem přiodíval, na měkých peřinách líhal...“ S nápěvem. (Str. 95a—98b).

116. *O marnosti světské*: „Proč svět rytířuje pod bídnou marností? jehožto veselost zde nemá stálosti, tak se brzo zvrátí jeho sláva i moc, jak se můž nádoba hrnčířova roztlouct...“ S nápěvem. (Str. 99a—100a).

117. *Cíl člověka*: „Pamätuj člověče, proč tě Pán Bůh stvořil, navěš stvoření na zemi povýšil, proto, aby ňu sloužil...“ S nápěvem. (Str. 100b—101b).⁶⁾

118. *O stvoření, pádu a napravení člověka*: „Moc Boží divná a nevýmluvná, co jest učinila, k obrazu svému člověka stvořila...“ (Str. 102a—103a).

119. *Rozjímání, jak drahá jest duše lidská*: „Povstaň, povstaň z prohřešení, dušičko Boží stvoření, povstaň k svému vykoupení...“ S nápěvem. (Str. 103b—105a).⁷⁾

120. *O nebeské vlasti*: „Vlasti má milá nebeská, ó rozkoše Boží rajská! kterou nám Adam potratil, když se od Boha odvrátil...“ S nápěvem. (Str. 106b—109a).⁸⁾

121. *Modlitba Páně*: „Otče náš, jenž ňá nebi bydlíš, a nám všem společně velíš, v křesťanské lásce vždy státi, tebe ustavičně vyzývati, dejž at tě za Otce máme a celým srdcem vyzýváme...“ S nápěvem. (Str. 109b—110b).⁹⁾

122. *Pozdravení andělské*: „Zdrávas Panno nebeská, slovem jsi počala, zdrávas kojící Syna, Pannou jsi zůstala; zdrávas, nebeská radost, Matko Pána Krista, uzdraviž mne hříšného od hříchův toho světa...“ S nápěvem. (Str. 111a—112b).

123. *Srovnání apoštolské*: „*Petrus*: My všickni věříme v jednoho Boha, stvořitele nebe i země, na nebiť ho Otce máme, k němuž my se synové známe: chceť nás živit po vše časy, tělo duši opatřiti...“ S nápěvem. (Str. 113).¹⁰⁾

124. *Desatero Boží přikázání*: „Chceš-li, křesťane, plnit vůli Boží a ji znáti, toho dojdeš desaterým přikázáním Bohem daným...“ (Str. 113a—117a).¹¹⁾

125. *Na dvoje přikázání Boží největší*, touž notou: „Miluj Pána Boha svého, hned z celého srdce tvého, z celé duše i mysli své, ze vší síly i moci tvé...“ (Str. 117b).¹²⁾

126. *Přikázání církevní*: „Nad přikázání šestero, dvoje také desatero, patero jest v církvi jiných, z moci její nařízených...“ (Str. 118).¹³⁾

127. *O třech radách evangelických*. Touž notou. „Ač jsou v čtení mnohé rady, kteréž učí bez závady, jak by se měl chovat křesťan, aby po skutcích byl poznán...“ (Str. 118b—119b).¹⁴⁾

⁵⁾ Srvn. kanc. Rozenplutův a Hlobovského. — ⁶⁾ Srvn. kancionál Olomoucký z r. 1559, kanc. Rozenplutův a mn. j. — ⁷⁾ Srvn. kanc. Rozenplutův a j. — ⁸⁾ Srvn. kanc. Rozenplutův. — ⁹⁾ Srvn. kancionál Olomoucký z r. 1559. — ¹⁰⁾ Srvn. kanc. Olom. z roku 1559. — ¹¹⁾ Srvn. Rozenplutův kanc. z r. 1601. — ¹²⁾ Srvn. Rozenplutův kanc. — ¹³⁾ Srvn. Rozenplutův kanc. — ¹⁴⁾ Srvn. kanc. Rozenplutův.

128. *Fides, Spes, Charitas. O víře, naději a lásce.* Touž také notou. „Kdo chce pravý křesťan slouti a Boží hlas poslechnouti, předně jemu sluší znáti, po křtu jak se má chovati . . .“ (Str. 120a—122a).¹⁵⁾

129. *O sedmi svátostech nového zákona:* „Každý člověk na svátosti má obzvláště pozor nésti, aby v nich zásluhy Páně znal také cti-hodně, vážně . . .“ S nápěvem 107 sloh. (Str. 123a—131b).¹⁶⁾

Katolického učení, kteréž jedenkaždý povinen jest věděti, jest pět hlavních stránek: první: pravá křesťanská víra; druhá: naděje v modlitbě Páně obsažená; třetí: láska v Božím přikázání obsažená; čtvrtá: jest o velebných svátostech (sic); pátá: o dvouh stránkách spravedlnosti křesťanské.

130. *O první stránce spravedlnosti křesťanské, jací hříšníci proti ní čelí?* „O spravedlnosti křesťanské dané věrným z moci Božské takto rozuměti máme, když k spasení pospícháme . . .“ (Str. 132a—133b).¹⁷⁾

131. *O druhé stránce spravedlnosti Božské:* „Po křtu svatém v obcování máme trvat do skonání . . .“ (Str. 133b—134b).¹⁸⁾

132. *O sedmeru blahoslavenství:* „Spasitel náš dobrotivý, lepší cestu nežli jiný ukazuje lidu svému k blahoslavenství věčnému . . .“ (Str. 135a—136a).¹⁹⁾

133. *O sedmi dařích Ducha svatého:* „Darové Ducha svatého, toho mistra laskavého, v sedmerém počtu zavření, jsou všem křesťanům potřební . . .“ (Str. 136b—137a).²⁰⁾

134. *Svatého Bernarda radost o nejsvětějším jmenu Ježíšovým:* „Ježíši, sladká paměti, jenž plodíš v srdci sladkosti, milejší jest tvá přítomnost, nežli strditi jiná sladkost . . .“ (Str. 137b—140b).

135. *Vychvalování velebné svátosti oltářní:* „Chval Sione Spasitele, pochval vůdce i pastýře radostným zpíváním . . .“ S nápěvem. (Str. 140b—142b).²¹⁾

136. *O sedmi radostech Panny Marie:* „Raduj se Panno čistá, matko Pána Jezu Krista, nebo počala Spasitele Duchem svatým v čistém těle . . .“ (Str. 142b—143a).

137. *O sedmi bolestech Panny Marie:* „Ach, smutná rodičko, panenka Maria, převelká tvá žalost byla, když's viděla, an Syn tvůj přemilý obřízku podstoupil, předrahou krev vylil, aby nás vykoupil . . .“ (Str. 143a—144b).

138. *Pobožné rozjímání o mukách Krista Pána:* „Dnes rozmejšlejmež, pobožní křesťani, jaké (Kristus Pán) trpěl za nás rány od svého jetí, neměl polehčení až do skončení . . .“ (Str. 145a—146b).

139. *O pěti ranách Krista Pána:* „Zdráv buď Kriste umučený, v pravé ruce probodený, když's na kříži byl stažený a pro nás těžce souzený . . .“ (Str. 146a—147a).²²⁾

140. *O sedmi slovích na kříži:* Pán Ježíš Kristus, Syn Boží jediný, rozpjat na kříži pro člověka viny . . .“ (Str. 147a—148a).²³⁾

141. *Želení Rodičky Boží pod křížem:* „Matičko smutná, pod křížem když's stála, srdcem přehořkým srdečně's plakala . . .“ (Str. 148a—149a).²⁴⁾

(Pokračování.)

¹⁵⁾ Srvn. kanc. Rozenplutův. — ¹⁶⁾ Z kanc. Rozenplutova. — ¹⁷⁾ Z Rozenplutova kanc. — ¹⁸⁾ Z kanc. Rozenplutova. — ¹⁹⁾ Z Rozenplutova kanc. — ²⁰⁾ Z Rozenplutova kanc. — ²¹⁾ Z Rozenpluta. — ²²⁾ Z Rozenpluta. — ²³⁾ Z kanc. Hlohovského 1622. — ²⁴⁾ Z kanc. Rozenplutova.

Kouřimské a kolínské paměti cechovní z konce XVI. a z počátku XVII. věku.

Napsal F. J. Čečetka, odborný učitel v Poděbradech.

I.

O společenstvech a řemeslnících vůbec.

V XVI. věku, v době rozkvětu národního života, dobrého stavu měšťanstva a lidu selského, prospívaly nebývalou měrou *i živnosti, řemesla*. Tento dobrý stav udržel se až do vojny třicetileté. Zachovalé knihy z archivů svobodných král. měst *Kouřimě a Kolína* podávají nejlepší doklady. Zprávy z nich za půl kopy let (1590—1620), vybrané poskytují věrný obraz současného života městského vůbec a cechovního zvláště.¹⁾

Vedle rolnictví, zahradnictví, vinařství (v Kolině i chmelařství), kterým se měšťané hojně zabývali, bylo přední sousedskou živností *sladovnictví* od XIV. věku. A při hojných várkách piva u sousedů nákladníků zkvétala též živnost *mlynářův, pivovarníkův a šrotýřův*. Na počátku XV. věku bylo v Kolině zastoupeno na 16 řemesel: ševci (18), krejčí (9), soukenníci (8), tkalci (8), kožešníci (8), koželuzi (8), olejníci (6), bednáři (4), pílaři (4), provazníci (3), tesaři (2), vlnář, postřihovač, kovář, truhlář, kolář.²⁾

Z úpadku ve válkách husitských jen znenáhla řemesla se zvelebovala. V polovici XVI. věku napočítáno v Kolině již 12 poctivých cechů řemesel; není však již zmínky o *soukennících*, za to objevují se z Němce přišli *barvíři pláten či mandlými*. Podobně *olejníci, slanaři* již se neobjevují, za to rychle přibývá jiných cechů, jako *mlynářů, šenkýřů*, obnovený pořádek *rybářův a kaprníkův, též provazníci, zámečníci, landkoči a j.*

V *cechy* (pořádky, bratrstva) sestupovali se živnostníci k ochraně a svobodě svého řemesla, živnosti. *Řády cechovní* dbaly toho, aby nikdo z cechu na úkor ostatních se neobohacoval, jiný do živnosti nezasáhal, aniž by kupující zkracováni byli. Páni v radě s mistry sestavili řády a předem přísně dbali, aby se plnily. Některé cechy, jako bednáři, přijali za svůj i *regiment pražský*.

Z rozptýlených zpráv poznáváme, že největší a nejbohatší cechy byly: *řeznický, pekařský, sladovnický a krejčovský*. K velikým cechům připojovali se i jednotlivci jiných řemesel, méně zastoupených: k zámečnickému hodinář, k ševcovskému hrnčíři, k sladovnickému šrotýři, k pekařskému perníkáři, ke krejčovskému kožešníci atd. Počet členů nelze určitě stanoviti; toliko o krejčích v Kolině známo při r. 1620, že bylo v cechu 30 mistrův.

V čele cechů stáli *cechmistři či starší* (otcové), jsouce ročně voleni v radě městské při obnovení úřadu konšelského. V Kolině r. 1604 dne 21. Aprilis při obnovení rady obnoveni též páni starší

¹⁾ Prameny z archivu kolínského vypsál pan Gustav Svoboda, ředitel škol; užito bylo *manualníků* E 3, E 5, E 6, E 7, E 14, E 15, E 18, E 24, E 25, *kopiářův* od r. 1587—1607, *knihy purkmistrovské* F 1 a *knih židovských*; jiné prameny jsem čerpal z *Register komor. soudu III. a knihy pamětní*. Z kouřimského archivu jsem čel: *Svědění* 1590—1610, *knihu rudou* 1547—1687 a *manualníky práva rycht.* od r. 1617—1700, *registra* 1524—1525, *Varia v Musei král. Českého*. —

²⁾ Data k dějinám řemesel v Kolině ve věku XV. jsem čerpal z „*Dějin král. m. Kolína nad Labem od Jos. Vávry*“, jejichž bohatost kulturně historických zpráv mě nepřímo k této práci vybídla.

nad řemesly: 3 nad řezníky, 3 nad mlynáři, 2 nad pekaři, 2 nad sladovníky, 2 nad krejčími, 2 nad kožešníky, 2 nad tkalci, 2 nad kováři, 3 nad ševci a hrnčíři, 2 nad bednáři a koláři, 2 nad truhláři a zámečníky, 3 nad rybáři, 2 nad pivovarníky, nad šenkýři „otec“ a 2 starší. — V Kouřimi při obnovení úřadu v pondělí svatodušní r. 1599 zvoleni starší nad řemesly: zednickým, zámečnickým, mydlářským, punčochářským, řeznickým, pořádkem *muзикářským*, sladovnickým, pekařským, mlynářským, kovářským, tkalcovským, hrnčířským, krejčovským, ševcovským a kožešnickým.

Práce cechmistra staršího i mladšího byla nemalá. S rychtářem městským i staršími obecními dohlíželi na zboží a práce mistrů, „ohledávajice“ je, konali „průby“ ve mlýnech, u pekařů, věšeli sazby na kotce, hájili práva cechu, trestali přestupky členů cechu; opatrovali matku pokladnici, svolávali do cechu, tlumočili v radě tužby mistrův a odpovídali za všecky.

Když r. 1615 9. Maii dávala se v Kolině povinnost starším cechovním, stalo se jim napomenutí od pana primasa, „aby na svou povinnost pamatovali, aby strany *ohnů* bedliví byli, aby škoda obci se nestala; pokudž i *šenkýři*, *tolikéž ševci* i jiní řemeslníci aby se spravili, a ne tak draho své řemeslo prodávali.“ — V Kouřimi byla o sv. Havle r. 1600 veškera obec při obnovování cechů pospolu v domě radním, a zvoleným starším JMC. pan rychtář dával napomenutí; a zvláště starším poctivého cechu *sladovnického* klade na srdce, „aby se hodný slady činily a piva dobrá vařila.“

Co obec nejvíce bolelo, při této příležitosti starším pověděla: ale také jindy byli často cechmistrů do rady voláni. V Kolině 27. Januarii 1620 páni jim oznamují své snesení: „Starší řemesel mají jiné spolucechovní napomenouti, aby jeden každý, jak každodenně zvonom *k modlení* podle určitých hodin znáti se dá, všichni se společně a vroucně k Pánu Bohu modlili, ve dni *střední a páteční* s čeládkou svou všichni na krátké kázání a modlitby v chrámě Páně se nacházeli, a práce za tu hodinku nekonali, pod jistou pokutou.“ A v době reformace katolické 28. Maii 1625 napomenuta obec, aby pořádkové o *Božím Těle* obecně šli pospolu, jak bylo od starodávna, stolové kde státi budou a pacholátka vesnický říkati budou; aby se k tomu dali najíti.“

O zbožné mysli měšťanův a zvláště řemeslnictva v Kolině svědčí péče, kterou věnovali ozdobě chrámu sv. Bartoloměje, této vzácné památce z doby Karlovy. Kolem gotického presbytáře, vystavěného slavným Petrem Parlěrem z Cmuntu, vede ochoz a do něho se otvírá sedm kaplí. Měšťané v nich svým nákladem sami budovali oltáře, pořizovali paramenty, zakládali fundace k vychování kaplanův.

Přední cechy samy některé kaple opatrovaly; tak děje se častá zmínka o kapli *pekařské*, *krejčovské*, *řeznické* a *sladovnické*; jiné patřily bratřím literátům latinským, vladykům Semanovským a krajní na levo byla sakristie. Když r. 1590 žádali starší *pekaři*, aby peníze, od nebožky Markéty Brtnické na *kaplu pekařskou* odkázané, páni vydali pořádku pekařskému, pověděno dle kšaftu nebožky, že peníze na kaplu pekařskou připovídají se kostelníkům,

kteří ji jako jiné věci v ní opatrují a opravu provedou.³⁾ — Starším *krejčím* v radě oznámeno r. 1607, aby „kaplu svou krejčovskou na skle spraviti dali a světlo z kaple jich na oltář velký aby odvozovali a kostelníkům vše dali vedle nařízení předešlého a starobylého.“ Starší Jakub Buchal a Tomáš Peksa tak se učiniti svolili, poněvadž o to pan děkan k pánům se dopisuje. Item o *ourok* oznámili, že neplatí ouroků než deffensi asi 13 neb 14 grošů, i to že odvedou.⁴⁾

Přijímání do cechu bylo vic a více stěžováno, aby ledakdo na újmu ostatních při městě se neosadil. Zletilým a poctivým „zvandrovalým“ řemeslníkům povolovali živnost páni, o přijetí do cechu bylo se teprve každému ucházeti u cechmistrův. Nestačila však pouhá žádost pánům v radě: tu chtěli *list svobody, tu vysvědčení poctivého rodičů sněti a rádného na svět zplození, jinde list zachovací, list vysvědčující smrt předchůdce, list vejhostní, manželství*. To mnohého, zvláště nemohl-li se všim vykáhati, zarazilo, a raději se o živnost ani neucházel.

V Kolině 8. Aprilis 1611 Jan Valchář žádá pánův, aby jemu živnost při městě propůjčena byla a přednesl *list vejhostní*. Povoleno, aby toho u cechu vyhledával. Složil 36 gr. č. — Michal Drobiš, hodinář, 30. Januarii 1619 přednáší *list zachovací* v německém jazyce. Poněvadž *list* jest dostatečný a jemu se zamlouvá, když jej přednese, že mu živnost bude propuštěna. — R. 1619 26. Aprilis žádal Martin Žitavský, aby přijat byl do sousedství a městská živnost mu při tom puštěna byla. Poněvadž se zpráva dává od starších pořádku tkalcovského, že jest ukazoval *list zachovací i vejhostní* a tou příčinou do pořádku z povolení pana purkmistra pánův jest přijat, jemu se také dobrodiní sousedství a živností městských přeje. Slibil JMC. poddanost, obci věrnost, pánům poslušnost a příjemného dal 36 gr. č. František Renán z města Tejna Vltavy spisem žádá, aby při tomto městě řemeslo provozovati mohl, a aby jemu krám a místo vykázano bylo. Přijímá se žádost ku právu a *listy zachovací i od řemesla* podle uvolení ve dvou nedělích přednésti povinen bude; místo jemu bude vykázano.

List zachovací s doznáním poctivého rodičů sněti od dvou hodnověrných svědků „starožitných“ začínal radní písař kolínský r. 1606 průpovídkou: „Pověst dobrá věc hodná, ctnost spanilá jest překrásná.“ Když páni vše stvrdili, o jeho mravech, sňatku, dětech a j. vysvědčení podali, přivěsili na důkaz pravdy menší pečeť městskou. To ovšem jen pro příslušníky, kteří jinde o živnost se ucházeli.

Někteří si k sousedství i do cechu pomáhali, že si vzali *vdovu* po zemřelém mistrovi, jako r. 1611 15. Aprilis Vít Růžička, řemesla pekařského; „žádá pánův, aby jemu Eva, pozůstalá vdova po neb. Janovi Noskovi za manželku dána byla. Učinila přiznání, že jest tak, že se mu zamluvila, pokudž páni ráčí povolit. Jest mu dána.“ Janu Komárkovi, řemesla sladovnického, dali páni Esteru, vdovu po neb. Havlovi Zelinkovi, 21. Aug. 1619 za manželku, když *list zachovací a vejhostní* přednesl.

³⁾ E 6. — ⁴⁾ E 16.

Po svatbě ucházeli se řemeslníci, aby je páni ráčili do sousedství přijíti a městské živnosti jim práti. „Přijímá se do sousedství 24. Februarii 1621 Václav Bysterský, živnost se jemu propůjčuje a pánům příjemného 15 *kop gr.* odvésti má. Slíbil JMC. poddanost, obci věrnost, pánům poslušnost.“ — Matěj Brodský, s ním zároveň přijatý, platil 3 *kopy gr.* v šesti nedělích. Stanovili páni příjemné dle jmění žadatelů. R. 1621 12. Apr. sneseno, aby za souseda nebyl přijat, ani živnosti neužil, kdo není náboženství římsko-katolického.

Kdo žádal pouze za propůjčení živnosti, odváděl pánům 36 gr. č., a příjemné poctivému pořádku bývalo čas od času různé; někdy i nový bratr mistrům v cechu vystrojil hostinu.

K nemilým rozepřím došlo, propustili-li páni na rathouze někomu živnost, ale pořádek jej *odmítl*. Až k appelačnímu soudu se věc dostala, a i potom neradi cechové se poddali, hájíce svých práv. „V pondělí po neděli květné l. 1606 oba páni cechmistři, mladší i starší, poctivého cechu pekařského v Kolíně při ouřadě purkmistrovském ohlášení učinili na místě pořádku: „Tak, jakož Vavřinec Miličín, který po přečtení Appelací od vrchního práva přinesené, přines *poručení* od J. Milosti rad nad Appelacemi, aby byl přijat bez dalšího zaneprázdnění do pořádku, že tomu *odpirají* a na tom přestati nechťi, ale na jeho nutnou zprávu zase J. Milostem na to odpověděti chtěji.“

K napomenutí volávali páni nejen starší, ale i *celý cech* býval někdy do rady povolán, a zde mu stíženo, že „fortelů“ se dopouští, zboží falšuje, nehodné vyrábí, draho prodává — a že mu toho páni dále folkovati nebudou, ke skutečnému trestání sáhnou. „prejz“ na něj pustí . . . Nebývaly však tresty tak hrozné: tu uvalili pokutu, tu zboží pobrali pekařům pro školu, vězně a špitál; zřídka sevřeli někoho do šatlavy, nebo i řemesla zbavili. Bývaly bohaté cechy s pány jedna ruka, i z pokladnice chudé obci půjčovali a zase od ní kupovali obilí, dříví a j.

Stalo se však, že i sami cechmistři žádali, aby některý provinilec byl z cechu vyloučen. V Kolíně r. 1619 30. Januarii „starší truhláři a zámečníci spisem žádají, aby Václav, ručníkář, jakožto *nepořádně zachovalý*, z obce této vybyt a na škodu jich řemesla a ouhonu tu víceji nebýval. Z uvážení pánův sneseno, aby on k úřadu povolán a chce-li při pořádku a řemesle trpěn býti, to čím zvážen jest, aby svedl do času sv. Jiří, napomenut byl.“ — V téže době Jakub Kužel, soustružník v Kouřimi, před radu předvolán, „že máje dřív dvě manželky, nyní *třetí* si vzal.⁵⁾ Z uvážení pánův, poněvadž věc nedobrou před sebe vzal, že nemohou mu toho předně pro Boha a potom pokřik lidu obecního trpěti. Pročež ho *řemesla zbavují* a ráči ho v svý trestání bráti. Co mu potom dále oznámeno bude, aby se zachovati hleděl.“⁶⁾

Jan Valchář v Kolíně na rozkaz 15. Maii 1620 napomenut, aby se sebe *zločinný vyznání* zlé paměti odpravených svedl, pokudž chce mezi sousedy poctivými i při pořádku trpěn býti. Do dvou neděl mu k tomu odloženo.⁷⁾

⁵⁾ O první jeho ženě Kateřině v manuále rad. 1619 14 fol. zapsáno, že „utekla a na Novém Městě překupuje med, máslo, vejce, sejra — sáhá do živnosti sousedské.“ — ⁶⁾ Fer. 6. 22. Oktobr. 1619. — ⁷⁾ E 25.

Zasáhl-li někdo v prodej zboží, cechu vyhrazeného, hájili hned mistři svého práva. V Kouřimi soukenníci r. 1590 radě udali samého městského rychtáře Krupičku, že jim do živnosti zasahuje a *sukno* krejčím prodává. A dostali za právo! Rychtář žilu pánům propůjčil a do vězení šatlavního se odebral. — Kolinští krejčí udali několik tovaryšů, že jsou jejich *škůdcové* (1606); a k žádosti starších oznámeno 24. Septembris 1619 Křištofovi Veletovskému, „jaké tam u sebe přechovává *nocleháře, vochláře a kotláře*, kteří nikda sobě zde žádného zakoupení neučinili, ani živnosti nevyžádali, aby se spravil. Dal odpověď, že jednoho má, který záduší posluhuje a ti vochláři že tu čtyři dni byli a že odtud zase odešli. Napomenut, by kotláři poručil, aby sobě propuštění živnosti žádal.“⁹⁾

Ve dny trhové, v pondělí a ve čtvrtek vykládali v Kolině zboží na podloubí kramáři a židé, řemeslníci v kotcích u radnice, pekaři v chlebnicích a řezníci v masných krámcích prodávali denně. JMC. pan rychtář 3. Octobr. 1612 přednáší, „že se obyčejní trhové proti starobylému snesení mezi *branami* dějí a nic se na rynek neveze. Z uvážení pánův zavřino, aby se na starodávňý řád a zvyklost nastoupilo, na rynek se obili k prodaji vozilo, tu se tržilo a *korouhvička* na rynku stávala; a ti, kteří sousedských povinností nekonají, také *živnosti* sousedských se nedotýkali. K inspekci toho Křištof Veletovský zvolen a *žila* k tomu pro schránění dána.“⁹⁾

Panu rychtáři městskému poručeno, *aby mimo dny trhové* nedopouštěl prodávův ani na rynku, ani na podloubích, ani mezi židy.

K jarmarku, kdy tichý život městský zprevracen byl na ruby, dávali poctiví cechové v Kouřimi *zbrojňý lid neb žoldnýře* střídavě ku pomoci právu rychtářskému, aby pořádek udržovali a zlodějstva zamezovali. V Kolině při obnovení úřadu v městě 14. máje 1604 uloženo městskému rychtáři Janu Šaškovi a čtyřem obecním starším, aby na jarmarcích se staršími nad *řemesly* dozor vedli, a to na *řezníky, mlynáře, pekaře, krejčí, kožešníky, tkalce, ševce, hrnčíře, bednáře a šenkýře*.

V Kouřimi po r. 1600 uvádí se za rok *pět* jarmarků, v Kolině *dva*: jarní a velký bartolomějský. „K snažné žádosti osob níže zejména poznamenaných od pánův a starších obecních oddána jsou místa tato krámův, kdež by jeden každý z nich o jarmarcích prodávati měl: z nichž při každém jarmarce velkém bartolomějském po 6 gr. č. a jarním 4 gr. č. výběřčím jarmarečného platiti se svolil.“ (Jména 16 cizích řemeslníkův od Hory, z Poděbrad a Nymburka).¹⁰⁾ R. 1612 dva krámce pod chlebnicemi při jarním jarmarce po 5 gr. a při podzimním po 7¹/₄ gr. č. řemeslníkům od Hory o jarmarce postoupeny.¹¹⁾

Nejlepší místa zabrali příslušníci cechů domácích, ostatním přichozím za plat vykázána. Nalézáme tu kraječe suken, kožešníky, krejčí, kloboučníky, ševce; jinde jsou hrnčíři, pláteníci a kotce nožířů, flašnýřů, pasířů a cinařů z Prahy. Nechybí tu ani prodavači sladkého syrubu a perníku, pod podloubím jsou krupníci, mlynáři s múkami, kramáři, židé, hokyně. Kramáři s kořením, pepřem, šafrány a skořicí, třeba mívali zboží drahé a zhusta falšované, hojně tržili.

⁹⁾ E 24. — ⁹⁾ E 18. — ¹⁰⁾ F 1. 1603 20. Aug. — ¹¹⁾ E 18.

Rychtář s cechmistry dohlédal, aby byly *lokty, závaží, váhy* správné, a bez milosti šibalstvo a faleš potíral, špatné zboží: sukna, plátna, kůže, koření a j. hned sebral a ještě pokutu uložil. O jarmarce u Hory r. 1647 předloženo bylo cechmistrům nehodné mejdlo Bartol. Opavského z Kolína; bylo sebráno, a mydlář měl vězením býti zpokutován, až bude zdravější. — Jan Novobydžovský z Kolína přišel 1612 v Poděbradech o „nehodné sladké chleby“.

A v chumelici mezi lidmi poctivými tlačila se i všeliká čeládka nedobrá: *stupkové, běžné ženky, výrostkové*; brali peníze, zboží, řezali váčky, jako straky kradli vše, co se dalo. Také kramáři začasté s nimi bývali ve spolku. Aresty šatlavní se plnily, a soudům nebylo konce. Živo bylo také v domích šenkovních, kde zlatý den oslavovali kramáři při karbanu a pitkách. Jaký div, že bujni hosté často pozdvihli proti sobě džbánkův, až někdo na zdraví vzal ouraz nemalý a u lazebníka, barbiře (bradýře) pomoci hledati musel, zvláště když se dostavili *rybníkáři*.

Na cestách z jarmarku nebyvalo bezpečně. Loupežníci, zloději v tlupách i jednotlivě čekali na cestách, v lesích, pustinách na kramáře, řemeslníky, kupce, a o loupežích, mordech v polovici XVI. věku, kterých se loupežníci na cestách dopouštěli, hrozno čísti. Jediné u práva *nymburského* bylo jich v té době *tři a třicet* utraceno. Jezdili proto kupci dobře ozbrojeni a v houfech na cesty daleké. O Kolínských čteme, že jezdili na jarmark až do Jihlavy a Litoměřic.

I před *komorní soud* pohání obraný kupec pražský Zikmund Roh z Vlkanova r. 1524 lidi, kteří *pobrané jemu zboží koupili*. Pod „Zámrskem“ lesem na *silnici královské* pobrali mu zloději *koření, šafrány, aksamity, damašky, atlasy* a j. Kradené věci pak přijali: Martin, rychtář z *Jabkenic*, Donát, rychtář z *Vitiněvsi*, Kuba ze *Starého Místa*, Slupka z *Jičína*, Vávra, rychtář z *Oudrnic*, a Mach z *Kněžic*; *židé* Jakub, váčkář, a žid „v koutě“ z *Hořic*, Marek, žid z *Náchoda* od zlodějův kradené věci přijímali, „věduc, že sú kradené.“¹²⁾

Města se chránila, aby jim handléři nedonesli s sebou *nemoc nakažlivou*, povětrí morové. Vypukla-li někde morová rána, zavřeli opatrní otcové všem lidem z toho kraje brány, „passzetle“ bedlivě prohlíželi a podezřelé vraceli. Piší sami opatrní otcové kolínští do Jičína, aby jejich handléře k jarmarku příštím pustili, „protože z milosti Boží v obci dosud zdravé a dobré povětrí panuje.“

Bylo po jarmarce — umlkl ruch na rynku, v ulicích i bránách, složily se stany, prkna, kotce, dozněly cymbály, trouby po hospodách, a zase tichý, klidný život vracel se do města. Šenkéři a řemeslníci počítali stržené groše a — rychtáři si oddechli po těžké práci.

O vnitřním zařízení cechovním zachovalo se v obou archívech málo zpráv. Z kusých těchto zpráv soudíme, že se bratrstvo *podporovalo* vzájemně, o slavnostech vystupovalo ve *zvláštních stejnokrojích s odznaky*, a členům i jich manželkám strojilo *pohřby*. Vypravuje před pány v Kouřimi truhlář r. 1602 24. Aug., jak strožil pohřeb vdově Lysý: „Šel jsem k panu děkanovi, zvoníkovi,

¹²⁾ Reg. kom. soudu III., kniha Půhonů.

žákům, hrobníkovi, potom k panu primasovi a k purkmistru o velký zvon a potom jsem šel k literátům i *starším cechu*, aby jí *průvod v pláštích učinili*, a vo *vosk* jsem jich v tom žádal. Dali mi odpověď, že vosku nemají, tak jsem půjčil 2 lb. z *cechu našeho*, Jiřík Stanislav z poručení pana purkmistra 4 lb.“

Z Kolína teprve při r. 1651 17. Febr. se dovídáme, že cech ševcovský vystrojil Petru Zvonkovi funus za 2 zl. 45 kr., a dluh jeho do cechu 4 zl. 40 kr. měl se vymáhati z pozůstalosti.

V nebezpečných dobách válečných dožadovala se města často pomoci řemeslníkův. Když r. 1620 11. Januarii od Polny zbrojný „lid nídrlandský“ táhl a veliké škody dělal, nařídili v Kolíně páni, „aby sousedé s podruhy, *řemeslníci* s čeládkou, když na buben se udeří, v rynku se postavili, potom do bran se rozdali a na zdi postavili.“¹³⁾

Často natropili mnozí řemeslníci i tovaryši pánům mnoho nepříjemností. Tak v Kolíně pan hejtman ze Vchynic roku 1612 14. Martii stížil Václavu Koničkoví, „že ze řemesla stihl a po *myslivosti chodí*, tak že v tom usvědčen, že divoký husy střílel a panu ze Vchynic *labouna* (labuť) zastřelil.“ Vymlouvá se Koniček, „že ani k husi, ani k labuti, tak věci veliký nestřílel, leč někdy k vráně.“ Svedl vše na kováře Zálabského, ale vězení neušel. A kovář odpověděl, že neumi stříleti a že taky nevidí, než jeho tovaryš, který u něho dělával, že *labouna* zastřelil.¹⁴⁾

V šenku provedli tovaryši často značnou výtržnost. V úterý svatodušní r. 1599 v Kouřimi „*U Vaňků*“ byli hrnčíři, mydlář, švec, kovář, sladovníci a mládenec ze školy. Vypukla sváda, tahali se o kyj, mydlář i kord tasil — seprali se a rychtář vzal původce do šatlavy.¹⁵⁾

V Kolíně nařídili Janu Polívkovi, řemesla krejčovského a neopravitelnému škůdci obce, „že do dvou let pořad zběhlých města prázden býti však bez újmy své a dědicům jeho poctivosti, jinde sobě mistra poctivého vybrati, u něho dělati, dobře se chovati, a u kohokoliv by dělal, list pod pečeti svého dobrého chování sobě zjednati a po vyjiti takových *dvou let*, chtěl-li by se zase sem ku právu a městu navrátiti, skrze otce aneb matku se vglejtovati dáti a svého poctivého u lidí zachování svědectví hodnověrné přednésti má.“¹⁶⁾

Podobně Martina Hozu a Elefanta Mladého r. 1619 přinutili, aby se po řemesle provandrovali do roku pořad sběhlého a *certifikací* chování svého přednesli.¹⁷⁾

Dopustil-li se některý tovaryš i těžšího přestupku, bývali páni v radě značně *shovívaví*, vyměřili mu trest nejmenší, nechťce na poctivosti kaziti „člověka mladého vandrovního a potřebného.“ „Jakož jest Jan Jelinek, řemesla krejčovského, pro některá svá provinění, obzvláště pak pro neuctivé chování, ano i pohružek p. Janovi Šárkovi, rychtáři městskému činěných, do vězení šatlavního se dostal a v něm za mnohonásobné dny zůstával — tu pan rychtář JMC., pan purkmistr, páni zaň jsou se u p. rychtáře přimluvití ráčili, a aby na těžkost další témuž Janovi Jelínkovi ne-

¹³⁾ E 25. — ¹⁴⁾ E 18. — ¹⁵⁾ Kniha svědomí 1599. — ¹⁶⁾ 25. Maii 1612 E 18. — ¹⁷⁾ E 24.

stál, k tomu naklonili. Kterýž jsouce na *poctivosti* své od práva opatřen, od svého předsevzetí upustil, a jemu Janovi Jelínkovi to proti sobě přečinění odpustil.“¹⁸⁾

Nejvíce do živností cechům zasahovali v XVI. věku *židé*. Majice při sobě samého hejtmana kraje Kouřimského, užívali plnou měrou všech privilegií i obdarování, kterých se jim hojně v této době dostávalo. Zmíníme se o nich při zprávách o jednotlivých společenstvech, zde toliko některé zprávy o nich obecně. Z usnesení pánů v Kolíně povolena 10. Octobr. 1590 Joachimovi židovi „živnost v *krámských věcích loketních a kořených*, krom prodaje plátna, za 40 gr. č. ročního platu — však do týhodne toliko v pondělí, v úterý a ve čtvrtek prodávati má a jestli kdy *svátek* na týž den se trefil, ten nebude od sebe vymínovati.“¹⁹⁾ R. 1629 hejtman kraje kouřimského nařizuje: „pročež stěžují sobě židé, že byste mimo obyčej křesťanský na ně *cla* ukládali a jim tu, kde sami při trhu prodávali, živnost brániti, také ledajaké *sacůňky* nařizovati jmiti měli, což zcela je to proti týmž jejich privilegiím a obdarování. Z té příčiny vám jmenem a na místě JMC. krále a pána nás všech nejmilostivějšího poroučíme, abyste ihned privilegie a obdarování jejich ve městě vašem publicirovati dali, při trzích sužovati nedopouštěli a jim tu, kde sousedé vaši prodávají, pod podloubím aneb v přístřeším celého týhodne prodávati a živnost vésti nebránili.“²⁰⁾ Podobné povolení v handlich se *solí a obilím* jim dáno.

Po vojně třicetileté znova pánům od komory se nařizuje. aby z křesťanů obojího pohlaví netoliko *v stálé službě u židů, ale ani přes noc nezůstával*, ale aby jim dopustili *pivo* své mezi nimi šenkovati a jest-li že by je z Prahy neb odjinud přiváželi, to jim vždy pobrati se může.²¹⁾ (Pokračování.)

Mikšovicova kronika Lounská.

Část 6.

Od l. 1597 až do l. 1598.

T. l. v pondělí po 18. neděli po sv. Trojici náky nádenník Karkoš se uvázal v zahradě Douše Litoměřického na stromě míšen-ským 5. d. října.

T. l. v sobotu po sv. Diviši urozený pán p. Jan z Šelnberka v Praze umřel 11. d. m. října.

T. d. a l. veliký mráz na vinice přišel, tak že jak pod Voblikem tak i některých předních vinicích zvláště kde v doliku zaměkklý vino nebylo, všecko pomrzlo. Kterýžto mráz znamenitou škodu lidem a zármutek učinil. 13. t. m. [října].

T. d. a l. které vino pěkný bylo, znamenitě jej mráz pohubil, že třetí díl sotva ho sebrali 24. října.

T. l. v 21. neděli po sv. Trojici ráno po 4. hodině Mandalena Jakuba Mrvý manželka na ouplavici umřela 26. d. m. října.

T. l. v outerý d. pam. Šimona a Judy pochován v Smolnici urozený pán pan Jan z Šelnberka 28. d. m. října.

¹⁸⁾ 14. Junii 1608 F 1. — ¹⁹⁾ E 6. — ²⁰⁾ XII. č. 3. — ²¹⁾ Arch. Kol. 14. Juli a 10. Aug. 1650.

T. l. v pond. po pam. sv. Mikuláše, když přísežní ponocní z ponůcky odešli, Šilhavěj mydlárce pobrali štiky 8. d. m. pros.

T. l. d. pam. Davida krále dána povinnost v obojí radě třem ladařům Mikulášovi Beranovi, Václavovi Čtyrmecitnému a Křištofovi 30. d. m. prosince.

L. 1598 v sobotu po třech králích při změnění ouřadu obnovení páni lyterati v obojí radě kůru latinského. Páni starší téhož kůru k správě mladším ustaveni tito: Pan Florián Rokycanský, p. Jan Dčber, p. Jan Pisecký z Třebeska, p. Petr Caselius Hradecký, přední písař radni.

T. l. v neděli, jenž slove devitník, mezi hodinou 23. a 24. ctihodný kněz Jan Hořický, pan děkan náš lounský dřív tři čtvrti jsa psotníkem trápen hodiny umřel 18. d. m. ledna a potom v outerý 20. d. t. m. ve velkém kostele pochován, leží na proti velkému oltáři; měl kázání kněz Adam Clemens Plzeňský toho času farář v městě Vraným. Kázání založil z 2. knihy paralipomenon z kap. 24.

T. l. ve čtvrtek po sv. Šťasným urozený pán pan Jiří Bořita z Martinic a na Smečně J. M. C. rada a nejvyšší kancléř království českého mezi hodinou 15. a 16. v Praze umřel říkáje náhle 15. d. m. ledna.

T. l. ve středu po neděli Oculi Janovi Dlouhému poručeno bylo z rady, aby pro své některé přečinění všetečné a nenáležitě proti ouřadu dal se nadjíti do vězení, ale on maje do takového vězení jíti šel domu a udělal se nemocným. Potom v sobotu příští pan rychtář maje ho mocí do téhož vězení vzíti, Jan dlouhej vzal do rukou voštip a ručnice dvě a vlez s tím se vším na střechu a potom když pan rychtář odešel od něho domů, ten poručil sobě vosedlati kůň a žateckou branou jel do Prahy 25. d. m. února.

T. l. v neděli laetare v noci na pondělí vidíny tři sloupy nad ranskou horou a při nich hvězda velká, jakoby se ti sloupové spolu potejkaly a když ta hvězda k těm sloupům měla dojíti, upadla dolů 1. d. m. března.

T. l. v středu po neděli Judica znamenitý vítr potom i na zajtří ve čtvrtek tak že v okolních vesnicích mnoho škod na staveních zdělal, pod Voblikem Janovi Bakalářovic pres vobořil 11. d. m. března.

T. l. ve čtvrtek po neděli Judica voda veliká, která potom brzy odpadla a hned zase za ni jiná v pátek přišla 12. d. m. března.

T. l. v ned. provodní na noc na pondělí okolo hod. 6. pán z Švarzenburku s jinejmi pány, s lidem svým vzali Ráb s znamenitou municí válečnou, kdež bylo střelby velký na kolesách 180 kusův, s těmi Turky šermiclovali na 4 hodiny 19. m. března.

T. l. v ned. Misericordias Domini pan hofrychtýř království Českého k obnovení ouřadu přijel do Loun 5. d. m. dubna.

T. l. v pondělí Misericordia, když pan hofrychtýř s p. volenci radu osazovati ráčil, zapálilo se v kuchyni v rathouze řmáká krokev ale hned uhašena 6. d. m. t.

T. d. a l. učinili povinnost na rathouze zde v městě Luna v malý světnici na mázhouze při vyhledání původu nenáležitě písně o ouřadu města Luna osoby tyto: Jan Michler, Daniel Rak, Václav

Chrudimský, Jan Petri Nepomucký succentor, Václav Melisseus, bakalář školní, Jakub Černohorský, Václav Červenka, Jiřík Voda, Ondřej Litoměřický, Adam Rak, Jan Dlouhej, Jakub Žalud, Jiřík Ležák, Václav Ležák, Simon Peřina, Jeroným Kostka, Václav Stříbrskej, Jiří Mauryčka, Petr Ludvík, Matyáš Svidnický Trubač, Václav Voda a Simeon Knínský měli též povinnost učiniti, ale pro nedostatek zdraví nemohli na rathouz přijíti. Relatores při přijímání toho svědomí byli páni z Rakovníka sem vyslaní.

T. d. a l. po též neděli Misericordia Domini Matyáš Svidnický po druhé činil přísahu v přítomnosti p. hofrychtýře toho času bylého a p. písaře komorního a pánův Rakovnických přítomných v radní světnici velký o touž píseň nenáležitou, že ji nepsal, nespisoval a neskládal a o ní že nevěděl. K tomu že prvního dne před tím, totiž pondělního při obnově ouřadu mezi jinými osobami k povinnosti právně připravenými povinnosti ústy srozumitelně neřikal, ale toliko prsty dva vyzdvihl, ale tuto na týž den nadepsaný to vše s dostatkem podle práva a zřízení zemského učiniti musil. Odtud eventus probavit actum. (Umřel l. 1599 v sobotu po velké noci.)

T. d. a l. [v sobotu po neděli Misericordia] před samým večerem po 23. hod. zapálila se v pivováře p. Urbana Rezlera z Lišic náká krokev, tak že již i hořeti počala 11. d. dubna.

T. d. a l. strhl se znamenitý vítr po 24. hodině a trval až do 5. hodiny na noc a v tom někdo ševci Vodrážkovi vedle masnejch krámů podle stojánku pobrali šaty a jiný věci 11. d. m. dubna.

T. l. v pondělí po neděli Jubilate po první hodině na noc na outerý strhl se znamenitý veliký vítr, tak že na stavení vítr škodu velikou učinil, Symonovi Krupskému krov z světnice v Benátkách shodil, Janovi Lysému z Požova na malém předměstí ze stodoly všecku střechu, Rudmance na témž předměstí půl střechy a Markusovi truhláři v prolomené ulici několik svísen svrhl a jinde mnohé škody zdělal, pršela krupice, dýšť a v lesích divických mnoho stromů s kořeny vyvrátil i blejskalo se 13. d. m. dubna.

T. l. v pátek po n. Cantate náky Michal rodem z Němec od Drážďan lotr a mordýř, který od dětinství ve vsi Třtění vychován byl, podán k útrpnému právu přiznal se, že chodíval s jinými pomocníky svými sám dvanáctý, k devíti mordům bez jiné krádeži mnohé 23. d. m. dubna.

T. l. v sobotu po n. Cantate týž lotr Michal při nešpore odpraven a do kola vpleten 25. d. m. dubna.

It. t. l. v pondělí po neděli Rogationum [26. dubna] přijeli páni Velvarští pro kněze Petra, faráře Ranského, kterej na ten čas [Joannes Tomaides a Nikodemus Beneš oba z Litoměřic] v Lounech posluhoval 27. d. m. dubna a potom na zejtri v outerý t. j. 28. t. m. na čtyrech vozích jeho věci vezli a provázeli ho odtud Matyáš Svidnický Trubač a Václav Červenka.

T. l. v pondělí po neděli Rogationum hořelo ráno ve vsi Vrbce. Shořely tři dvory 27. d. m. dubna.

T. l. v outerý po neděli Rogationum přivezli večir k nám do Loun místo faráře kněze Jiříka Klatovského na panským komorním voze 28. d. m. dubna.

T. l. v středu po n. Exaudi [6. máje] přijímali nadepsaného kněze místofaráře Jiříka JMC. pan rychtář, p. purgmistr a páni a dům farní, aby v něm dobrým hospodářem byl, poručili mu.

A t. d. znamenitě veliký vítr po 3 hod. na noc se strhl, 6. d. m. máje.

T. l. ve čtvrtek po n. Exaudi Jan Ručka s Blažejem Hájkem krejčířem okolo 20. hodiny vyšli z Loun na vojnu. Provázela ho jeho manželka až do Slaného a voják, kterej u Trubače přes zimu trávil 7. d. m. máje.

T. l. podali k útrpnému právu nákyho žebráka v Mladý Boleslavi, že by měl páliť.

T. l. v pátek po n. Exaudi l. nadepsaného vyhořelo v Třebenicích tři domky nešetnosti, když šaty vařili blízko u náké střechy dochem podšity. Vítr vál k tý střeše a tak ten vítr nesa nákou hlavní do té střechy zapálilo se, shořely tři chalupě, dvě dítek, třetí na zejtrí a žena náká živa při hrdle vytažena z toho ohně 8. d. m. máje.

T. l. v sobotu po pam. Božího Těla Tučka kovář stříleje s Vitem Klacem na malým předměstí v zadku Vít Klaca, týž Tučka prostřelil kulkou levou ruku nákymu pacholku Vítu od Drabanta sladovoza 23. d. m. máje.

T. l. ve čtvrtek po první n. po sv. Trojici Ondřej Cholossius Pelhřimovský, Václav Vopozdil, Sigmund Zub z Kumsenperku a Václav Martínek páni ouředníci zřízení 1598 nad důchody obecními skrze Strachotu Kocorovského p. rychtáře městského, byli uvedeni právem do dvoru slove Obrhauz a Untrhauz od někdy urozeného p. Jana Sokola staršího z Mor kněhami městskými tyto obci daného 27. d. m. máje.

T. d. a l. ženil se kněz Jan Hradecký farář v m. Slavětíně. Pojímal sobě za manželku pannu Annu dceru Sochorčinu. Oddával je kněz Mikuláš, farář Chodžovský. (Pokračování.)

Drobné zprávy a posudky.

Václav Vojtěch Čapek, děkan polenský, žádal 7. září 1700 konsistoř, aby mu dovoleno bylo znova vydati život P. Marie rozšířený jeho kázáními. V žádosti své praví: „Compellit me interpellare Rdissimum Archiepiscopale officium zelus parochianorum meorum avide vitam Beatæ Mariæ Virginis recudi postulantium, quæ iam antea per RR. PP. Societatis Jesu impressa et nuper in benedictione primi ecclesiæ Polnensis lapidis distributa, cum ob paucitatem libellorum ad omnium manus pervenire non potuerit, hinc desiderium eiusdem in populo remansit. Quam cum intendem de concionibus meis Polnae ad populum dictis ampliare, ut is labor meus pro Dei et Beatissimæ Matris unice augenda gloria assumptus ad censuram obtinendam admittatur, demisissime postulo et maneo . . .“ Zdá se však, že spis tento tiskem nevyšel, ježto ani Jungmann ve své Historii literatury české, ani Jireček v Rukověti o něm se nezmiňují. *Sděluje Dr. Ant. Podlaha.*

K poddanským poměrům. Poddanské poměry často zavdávaly podnět k rozmíškám mezi panstvem a kněžstvem. Tak na př. r. 1700

Frant. Eusebius hrabě z Bubna zbavil administratora fary liteňské P. Antonína Schovanského z řádu řeh. kanov. sv. Aug. beneficia proto, že prý navedl jakéhosi pastýře, jenž již dlouho v Litni žil a žádným svazkem poddanským nebyl vázán, aby se dal v poddanství opata karlovského. Za to hrabě Schovanskému násilím administraturu odňal a k vydání klíčů od kostela donutil. Klíč od tabernakula však kněz ponechal sobě. Konsistoř vyzvala hraběte, aby odpověděl, zda stížnost Schovanského jest oprávněna, a by prozatím správu osady svěřil sousednímu faráři karlovtýnskému, jemuž Schovanský z rozkazu konsistoře zaslal klíče od tabernakula.

Sděluje Dr. Ant. Podlaha.

K dějinám censury v Čechách. Zajímavého posudku českého překladu Kochemovy knihy „Veliký život Pána a Spasitele našeho Krista Ježíše,“ pořázeného kapucínem Petrem Edelbertem, dočítáme se v rukopisných aktech konsistorních. V sezení dne 22. května 1700 učiněno bylo toto usnesení: „Relatione facta circa certum librum bohemicum idiomate apud PPes Societatis V. Pragae ad S. Clem. impressum ex germanico translatus „Magna Vita Christi“ intitulatum auctore Pre Kochem Capucino, compertoque, quod 1° censura, quae quodammodo libri anima est, apposita non sit; 2°. liber praefatus abundet pluribus commentis et aliis scateat, quae non sunt fundata in Sacra Scriptura, nec in traditione ab Ecclesia recepta, nec auctoritate ss. Patrum aut scholasticorum doctorum roborata, sed potius fidei populo periculosa, proinde omnium votis conclusum: quod liber ejusmodi prohibeatur legi et venum exponi, donec a mendis totaliter repurgatus et desuper licentia a venerabili officio fuerit impetrata ac concessa; quod ipsum PP. Capucinis, typographo et bibliopolis per speciale decretum intimetur.“

Sděluje Dr. Ant. Podlaha.

K bouřím studentským v Praze r. 1698. Z rukopisného diaria rektora kolleje klementinské (Strahovská kn. sign. Lat. VIII. B 3a) dočítáme se těchto dosud neznámých¹⁾ podrobností: „7. Augusti feria 5. Dominus Generalis Daun curavit hodie fustigari studiosum logicum 150 ictibus, quem nocte ex domo civica extraxerat per armatos. Hinc ortum habuit tumultus studiosorum. 9. Aug. Sabb. Extraordinaria sessio academica, post meridiem cum DD. decanis juris et medicinae accessi excellentissimum dominum regni judicem, tanquam iam directorem consilii locumtenentiae, in causa tumultuum, qui timebantur. Circa quartam occisus ex sclopo militari studiosus unus, alter graviter sauciatus. P. decanus philosophiae strenuam operam impendit sedando tumultui. 10. Aug. Dom. 12. post Pent. Pater decanus iterum composuit studiosos congregatos prope PP. Hibernos, ne quid tentarent contra milites. 11. Aug. feria 2. Post meridie venerunt ad me plerique ex magistratu academico, cum quibus consultatum est de aliquibus pertinentibus ad quietem publicam. Sepultus fuit studiosus nuper trajectus, studiosis se prorsus pacifice gerentibus. 13. Aug. Feria 4a. Consistorium academicum extraordinarium: laboratum in componendis studiosis adhuc tumultuantibus. In quorum causa excellentissimi domini locumtenentes miserunt staf-fetam ad aulam. 14. Aug. feria 5. Excellentissimus D. supremus burg-gravius venit Pragam ex bonis suis propter tumultum. Trajectus vespere a militibus sartor, et civis unus graviter laesus. 15. Aug. feria 6. Studiosi

¹⁾ Srvn. Jos. Svátek, „Dějiny Čech a Moravy nové doby“. Kn. III. díl II. str. 380.

utcuque dissipati ex conventiculo, quod habebant prope s. Josephum in Nova Civitate. 16. Aug. sabbatum. Iterum sessio academica extraordinaria propter studiosos.“

Sděljuje Dr. Ant. Podlaha.

Nepřátelská epitaphia o Waldsteinovi. Na deskách V. knihy městské volyňské, jejíž listy posety stížnostmi na sběhy a utrpení válek ve století XVII., nalezl jsem nápis tohoto znění:

Hic jacet Albertus sub opaci pondere saxi
 dux quondam, nunc truncus iners, quem Caesar honorum
 implevit titulis, quem sors super ardua vexit
 culmina, quem toto Mavors claraverat orbe,
 quem tremuere Gothi, quem non tulit Araticus hostis,
 qui galli captus — lybici de more leonis —
 horruit atque ocreas velut exitiale strepantes
 et tantum sonitus pavit calcaris acutos,
 quantum dama lupos, quantum juga cerva molesta:
 nunc sic ambitio, sic mens ingrata coëgit,
 Dei fida sic rabies, animus sic degeneri ne sit.
 Nunc repetit, quondam Caesar, quos auxit honores
 culmine praecipitem sors truxit classica Mavors
 abstulit, arctor nunc est quoque fabula genti,
 gallus et impunis venientes indicat horas
 et strident ocreae et sua sunt calcaribus ora,
 Di scite justitiam, concessaque linquere sceptrā
 queis Deus illa dedit, die qui legis ista viator:
 Sit tibi terra gravis, cui tu gravis ante fuisti.

Není pochyby, že čteme epitaphion císařského vojevůdce Albrechta z Waldsteina a to z péra německého veršovce, který se svými soukmenovci ovšem tohoto příkře nenáviděl. Volyňský písař Jan Oborský patrně kuriositu opsal na pamět budoucích. Známějším asi bude podobný „chvalozpěv“, jejíž ve svých starých poznámkách nacházím:

Hier liegt und fault mit Haut und Bein
 der grosse Kriegsfürst Wallenstein:
 gross' Gut that er sehr vielen schenken,
 dagegen auch viel unschuldig hängen;
 gar zart war ihm sein böhmisch Hirn,
 konnt' nicht leiden der Sporn Klirn,
 Hahnen, Hennen, Hunden er bändisirt
 aller Orten, wo er logirt:
 doch muss er geh'n des Todes Strassen,
 den Hahn grähen, den Hund bellen lassen.

Fr. Teplý.

Zlomek prastarého kázání: Miličinská věž skrývá v sobě architektonicky vzácnou síň pokladův. Poněvadž kostel v časech válečných sloužil za tvrz (hlavně v XV. st.), trpěla věž i síň. Strop této jako by byl provrtán a z otvorů značné délky po vichřicích, o něž zde není nouze, spadávají častěji kusy listiny, kterýchž v poslední době více nalezeno. Z několika sestaviti lze následující:

C'm t'ba ml'ta ess't c' ih'u Mr 8 M t 17

Duo vid'm's in ew'io = mis'am
 poten' d'i etc. doplněno zní:

Cum turba multa esset cum ihesu, Marcus 8, Mathaeus 17.

Duo vidimus in evangelio: misericordiam, potenciam dei. Cum turba multa adherebat dominum ihesum et ipsum sequebantur, ideo repleti sunt bonis, esurientes implevit bonis, et per saturitatem dedit se cognoscere, qui est creator eorum. Quia hic pascit et in futuro, quia ipse est panis, qui de coelo descendit et dat vitam mundo — Johannes 6. Et hoc docet, qui ipsum secuntur et adherent. sinceriter, talibus ministrat et servit ut suis electis: Lucas: transiens ministrabit eis 11. Johannes: qui ministrat etc.

Nunc habent, quod manducent.

Sed hoc bonum fuit, quod secum habuerunt divum ihesum, qui habet secum panem saturitatis. . . Ex eo bonum est, semper adherere domino ihesu, quia cum eo semper saturitas non tantum ante famem se det ante mortem *a tak w kazde nesnazy g't (jest) człowiek bezpieczens nim*. Convocatis apostolis volens opus divinum ostendere et magnum miraculum facere ad honorem dei patris et ad fidem turbarum, vocavit ad illud apostolos quasi vellens eis manifestare suum consilium quasi futuris testibus suorum operum, quia illa ipsius gloriosa opera debuerunt manifestare inter gentes, ut illi crederent in filium dei. Viros dignos, fideles, probatos, stabiles.

Tales ducuntur consiliarii esse ut patet, quia non potest homini fidelis esse, qui deo est infidelis. Igitur consilium (psáno g'siliu') cristi fuit saluberrimum et habuit consiliarios fideles. Docemur: licet fuit sapientissimus et ullius consilio indigens, potens (psáno p's) magnus dominus et magna virtus eius et sapientie non est numerus, tamen ex humilitate convocavit ad suum consilium apostolos dominus (psáno do') Misereor super turbam, que iam seq.

Videns eorum assiduitatem circa audicionem veri, miseratus est eis. Pensandum est, quod ille turbe et illi homines, qui fuerunt et sunt et eciam erunt viventes ex fide ihesu cristi multum pensant eis illam eius misericordiam. Vere ab inicio mundi magis ac magis multiplicatur misericordia dei, ut patet. . . Noe. . . Abrahamus, usque dedit nobis filium suum (ad) Romanos 8: qui eciam proprio filio suo non pepercit. Istam misericordiam (debemus?) pensare, qui dignatus est mori pro nobis, qualis (psáno c'lis) misericordia penitentem misericorditer suscipit. — *Ex hoc eciam (sequitur?) quod prelati et principes deberent esse gratiosissimi super desertos subditores*. Mathaeus 7: estote misericordes.

Quia iam triduo sustinent me:

Iam ibi aliud non erat nisi cursus ad divum ihesum et eius verbum (psáno v'm), quia diligens eum et verbum eius non computat tempus longum nec sunt turbati fame *neb mit' mnoha muoz* (neb mlti mnoho mûže), cum eo omnia suffert 1. penuriam, 2. tribulationes, 3. pericula, 4. mortem. Computat quod per tres dies sustinent me; immo utinam non tantum per tres dies sed per multos annos 1. precepta eius, 2. tribulationes, 3. diligere inimicos. . . (Následují 4 řádky nečitelné).

Nec habent, quod manducent: istum defectum non potuit recuperari ab hominibus — imo apostoli dixerunt viros istos etc. Cum in primos homines defecti (!) veniebant propter deum (t. j. že jdouce za Ježíšem trpěli nouzi, hlad) propterea deus mirabiliter supplevit; post quem (defectum nb) 1. in solitudine manua, 2. mare rubrum, 3. Helias per comos (sic), 4. vidua pauper, 5. Jonas in cetu, 6. Daniel in leones (připsáno reges), 7. tres pueri in cemio (sic! = camino), 8. Petrus in carcere.

Et si dimisero eos ieiunos — Notum est omnibus, quod sine cibo corporali corpus moritur, sic sine spiritali anima moritur: cibus anime verbum dei et sacramentum venerabile . . quia longa via . . ideo dicunt confortiri isto pane, quia est ibi mirabilis confortacio. p't ex ew'no istud no'le q. l'be videba't, q. panes auge'tur s'd q' pote'c' augeba't, no'v'ideba't, illa erat absco'dita: sic c'ra sacr'me'ta etc. = patet ex evangelio istud notabile, quod turbe videbant, quod panes augebantur, sed qua potencia augebantur, non videbant, illa erat abscondita . . sic circa sacramenta.

Registrujeme tuto starou listinu bez rozboru pravidel náhoženské přednášky i bohatosti vzácných myšlének, jiniž v skutku oplývá, na příklad, jakým duchem nesla se rozvláčná kázání v tehdejší pohnutém čase. Ráz písma, skratky, úlomky češtiny, povaha latiny vede do stol. XV. V Miličíně udržovali se duchovní sub una ještě po r. 1474. I dohadvati se můžeme, kdo pisatelem načrtku řeči na neděli Laetare. Nejspíše farář Štěpán. To pro jeho poznámku, že preláti a světská knížata mají býti milostivi na ubohé poddané. O něm zajisté píše téhož zmíněného roku vladař Jindřich z Rožmberka Miličinským, když žádali o kališnického faráře . .: on ten kněz až tuze pro vás nastupuje, abyste nebyli stiskáni. Je pravý pastýř svého stádece etc.¹⁾

Fr. Teplý.

Josef Kalousek: Obrana knížete Václava Svatého proti smyšlenkám a křivým úsudkům o jeho povaze. V Praze 1901. — Téměř po 30 letech uveřejnil velezasloužilý a na slovo vzatý historik Dr. Jos. Kalousek druhé značně rozmnožené vydání své „Obrany sv. Václava“. V tomto 2. vyd. (o 144 str.) je mnohá stránka života a povahy našeho světce objasněna a doplněna a mnohé bludy a smyšlené i nepravdivé úsudky vyvráceny. Doporučujeme vřele tuto důkladnou publikaci.

Dr. Ant. Schubert: Urkunden-Regesten aus den ehemaligen Archiven der von Kaiser Joseph II. aufgehobenen Klöster Böhmens. Innsbruck 1901. — Těšili jsme se, berouce objemný spis tento do ruky, že budeme moci leccos z něho čerpati. Ale jak jsme se zmylili! Regesta tato jsou leckde chybná co do jmen místních i osobních i co do skratek, ba i ve věci tu a tam pochybeno. I dosti četné chyby tisku jsou na závalu. Nelze tudíž spoléhati a dokládati se citáty z tohoto díla.

Julius Lippert: Bürgerlicher Landbesitz im 14. Jahrhundert. Zur Ständefrage jener Zeit. 1901. (Otisk z Mittheilungen des Vereines zur Geschichte der Deutschen in Böhmen). — Znamý německý dějepisec Dr. Julius Lippert ve své „Socialgeschichte“ thematic tohoto se více méně jen dotekl a v přítomném spisku věnuje mu šíře místa. Domnívá se, že tu uvedl mnoho nového, ale je patrné, že nečerpá z přístupných pramenů všech (jen z knih konfirmačních a exekčních), i že není práce jeho v tom oboru nová a překvapující, jak za to má. Tomek na základě listin, městských knih, desk a urbárův, též knih konfirmačních i exekčních, zpracoval látku tuto ve svých „Dějinách Prahy“ v záhlaví: „Držení statků na zemi“, co se dotýče soupisů statků městských na venkově místy úplněji (ač nemohl čerpati ze IV. dílu Regest Emlerových tenkrát ještě nevydaných jako Lippert) a v jednotlivých údajích správněji. Nové věci cennější přináší Lippert, kde mluví o svobodných statcích měšťanů ve městech venkovských, zvlášť kutnohorských. Též by bylo neškodilo povšimnouti si bohatých údajů v Sedláčkových „Hradech“ a použití i jiných pramenů roztroušených. Ale že jsou české, nevšimne si jich historik německý neb o nich snad ani neví. Tak by se byl vyhnul mnohým nedostatkům, nesprávnostem i omylům, které se ve spisech německých jako nezvratná pravda povlekou dále přese všecko vyvracení se strany historiků českých. Že nejeden rod český pokládá býti původu německého, nic se nedivíme. Přivlastňují si naši sousedé tak leckterého našince vynikajícího i nyní.

M. K.

¹⁾ Srov. Paměti Miličina str. 36., arch. třeboňský. O Miličín tehdy bojovali Rožmberkové s Malovcem borotinským. Original listiny uložen do dioec. archivu českobudějovického.

SBORNÍK

HISTORICKÉHO KROUŽKU.

Některé zprávy o Zbiroze a okolí.

Výpisky z urbáře panství zbirožského založeného l. P. 1652.

Podává dr. Fr. Krásl.

(Pokračování.)

Wes Lhuta też k Zbirohu naleziegiczy. a) Waczlaw Pokrywačz. Z půl čtvrti lanu. Při sv. Jiří 8 gr., Havle 8 gr., žita 2 m., ovsa 2 m. Item drží kus laucžky od poustky Myslyweczky a platí každého roku při sv. Havle 26 gr.

b) Štiastny na Talyanowie, nyní Wit Kalyna. Z jedny čtvrti lanu. Při sv. Jiří 16 gr., Havle 16gr., slepice 1, žita 1 str., ovsa 1 str.

c) Štiepan Kowarž, nyní Pavel Misera. Při sv. Jiří 8 gr., Havle 8 gr., slepice 1, žita 2 m., ovsa 2 m. Z kusu kopaniny jednou v rok při sv. Havle 1 gr. Summa lidí osedlich v temž miestečzku i s Lhotou 40. Auroku sv. Jiržského 18 kop 2 gr., Hawelského 18 k. 2 gr.. Slepicz auročznich 122. Robot zienných 82 dni. Vosku z konie, 4 libry po 12 gr., činí 48 gr. Z kopaniny při Jiří 1 gr., Havle —. Z louky při sv. Havle 33 gr. Žita osepniho 72 str., ovsa 72 str.

U tehož miestečzka Zbirohu,¹⁾ jest potok asi za čtvrt mile zdyly, v kterymž se rakuv, stżewly, mrżeniuw a jiných potočních ryb s potřebu k zámku dostavati mohlo, nyní za časty ten potok vysycha.

Item z tehož miestečka, a Lhotky, povinni jsou z jara a na podzim, po dvouch dnech vorati u dvora Švabina.

Item sami Lhotští povinni jsou, polovici hrachu, coby ho koliv nasito bylo trhati a řepy kopati. Item jsou tež společně povinni rybník slove Boreczsky a Czapskej, u dvora v Aujezdczy s Tejczkými loviti, ryby (do) sazek a haltyřzův svazieti, a ty rybníky i haltyrže JMCz. opatrovati.

Jsou též povinni Zbirowští s Lhotskými louku slove v Klenku posicti, usušiti a na ovčín svesti a to z roboty, od niž se jim nic nedává. Item projednanou mají louku jednu velkou nad Ovcžinem Aujezdeczkým, slove v Křižkách, kteroužto sami na seno i ottavu, klidi, a od toho se jim dava na peniezích 2 kopy 43 gr. českých a viertel piva bileho. Item kliditi mají louky po poustkach v miestečku Zbirovie, potud pokudžby ziadnejm osazený nebyli, a dava se jim od sen i ottav viertel piva bileho.

Byvše²⁾ od r. 1653 grunti na dwy - y taky na cztyry díly rozdieleni a na mistie 40 až na 63 grunti nyní se nachází, podle toho

¹⁾ Str. 200. — ²⁾ Později vepsáno. Str. 201.

taky po r. 1730 místne vyšetřeni se stalo, a platiti povinni jsou jmenovitě:

Jména gruntův	Ouroků sv. Jiří		Ouroků sv. Havle		Jména gruntův	Ouroků sv. Jiří		Ouroků sv. Havle	
	kop	gr.	kop	gr.		kop	gr.	kop	gr.
1. Vilim Klečzka . .	—	16	—	24	35. Šymon Mattaušek	—	16	—	32
2. Georg Dörfner } platí	—	—	—	—	36. Matieg Spisz . .	—	32	1	04
3. Šimon Razym, } knězi	—	—	—	—	37. Lyd. Erazymová .	—	16	—	32
4. Matieg Mattaušek .	—	16	—	32	38. Wavřinec Mika .	—	16	—	32
5. Jakub Mattaušek .	—	16	—	32	39. Jan Miller . . .	—	16	—	36
6. Zuz. ovd. Vizinová	—	8	—	16	40. Tomáš Mattaušek.	—	16	—	36
7. Salomon Krzesadlo	—	32	1	16	41. Justina Hykšova .	—	8	—	19
8. Jakub Černý . .	—	24	—	57	42. Jeorg Mizera . .	—	24	—	57
9. Jan Mattaušek . .	—	32	1	04	43. Z Rathauzu . .	—	32	1	04
10. Maržena Wyzinová	—	12	—	12	44. Jan Makon . . .	—	33	1	05
11. Jan Klečzka . .	—	8	—	8	45. Jan Franta . . .	—	12	—	24
12. Georg Makon . .	—	32	1	04	46. Jiržik Razym . .	—	12	—	24
13. Jiržik Čzech . .	—	24	—	48	47. Šimon Mika . .	—	23	—	50
14. Matieg Čzech . .	—	24	—	48	48. Pavel Mattaušek	—	32	1	04
15. Matieg Lawiczka .	—	32	1	16	49. Jan Čziech . . .	—	24	—	48
16. Kryst. Weszelsky .	—	—	—	—	50. Jan Kolda . . .	—	8	—	16
17. Jakub Klečzka . .	—	24	—	48	51. Jakub Kolda . .	—	8	—	16
18. Jan Mika . . .	—	24	—	48	52. Václav Mizera .	—	16	—	32
19. Albin Waldeczky .	—	16	—	32	53. Václav Morkus .	—	32	1	04
20. Frantz Waldeczky	—	16	—	32	54. Jakub Šwegkowsky	—	48	1	36
21. Matieg Razym . .	—	32	1	09	55. Abin Šwegkowsky	—	16	—	32
22. Martin Smyšek . .	—	16	—	32	Lhottka	—	—	—	—
23. Bernardt Stehlík .	—	16	—	32	56. Sybila ovd. Čzerna	—	—	—	—
24. Jiržik Koczna . .	—	12	—	24	57. Jan Hassman . .	—	8	—	14
25. Jan Koczna . . .	—	12	—	24	58. Zykmund Mizera .	—	16	—	31
26. Jak. Černý nušaf	—	16	—	32	59. Frantz Strnadt .	—	—	—	—
27. Matieg Mizera . .	—	23	—	47	60. Kat. Smíškova .	—	8	—	16
28. Ondržeg Smyšek .	—	24	—	48	61. Anna Šwabova .	—	8	—	34
29. Vojtěch Smyšek .	—	8	—	16	Summa . .	12	30	25	45
30. Václav Smyšek . .	—	32	1	04	Sv. Jiržského 18 kop				
31. Tomáš Kržepele . .	—	32	1	04	10 gr. 3 ¹ / ₂ d.				
32. Frantz Miller . .	—	8	—	16	Sv. Havelského 37 kop				
33. Alžb. Čzaupkova .	—	8	—	16	11 gr. 3 ¹ / ₂ d.				
34. Jan Herboth . .	—	16	—	32					

Folio 206 vysocze sl. kr. komory české mil. resolut - a pak Notifikati k vynalezení jest, kterak ze mlejna v novie vystaveného ročně 2 kopy miš. staleho platu miestys Zbieroh platiti a do JMCz. duchodu Zbierovskeho odvádieti má a tak při sv. Jiří 1 kopu a při sv. Havle též 1 kopu.

Platové běžní. ³⁾ Ze tři masných kramův se předešle odvozovalo 6 kamenu loje, nyní jest rezník jeden, platiti má za jeden kamen 2 kopy.

Notandum. Ačkoliv ⁴⁾ napřed v sumě osepe obili zcela a zoupna tak jak se od starodavna naschazyvalo, totiž žitta 72 str. a ovsa 72 str. položeno jest, a pisarž obilny nynější i budouczi vedle toho take z auplna ten osepe do příjmu svého uvozovati ma. Nicméně k ponižene žádosti purgkmistra a konšelův Miest. Zbiroha JMCz. komora Česka račila se takto resolvirovati. Poněvadž se na grunth

³⁾ Str. 202. — ⁴⁾ Str. 203.

toho jak mnoho dědin ke dvoru Švabinskému a oborže Jelení jim Zbirowským odniato bylo, dokonale přijiti a takovy osepni plath bezpečně registringirovati se nemohl: Pročež aby nynější i budouci Hegtman tohoto panství JMCz. Zbirowského Specificati, jak mnoho neb pod kolik strichu kdo roly a luk vypravených neb zarostlých a ladem položených má, a co každého roku se jich přioplaniowati bude, skladati. Mezi tím pak jedenkaždy z týchž sousedův zbirowských z každého strichu vyseteho obilí, totiž kde jeden strich padne, z toho po 1 čtvrtci žita a 1 čtv. ovsa míry prazske do duchodu naddotknutého JMCz. panství každoročně odvozovati povinni byli, jakž taž resoluti již jest dat. Ex consilio Cam^{ae} Boh^{ae} Pragae 15. Decembris 1653 to v sobě obsahuje a zavírá.

A jakož se v tom starem Urburu téhož JMCz. panství vynachazelo, že gruntové Jana Pekarže, Jana Karžezského, Waczslava Lasky, Pavla Tkadlcze, Štiepana Čzecha a Krystoffa Hessa, za grunty potažne vysazene byli, však činice toho purkgmistr a konšele Miest. Zbiroha dostatečnou spravu, ano i sviedomím svým pod pečeti jich vydanem, přijímajíce to k sve víře a duši, že ty grunthy toliko chalupy jsou, a žadny z nich vicze přes 5 wiertelůw syti nemuže, A tak to osepni obilí na jich grunthy vysazene odvozovati nemohou. Nicmeně mají za chalupy poczitane a držene byti. Však tak podobnie, co tak dědin osyvati budou z každého str., kde padne po 1 čtvrtci žita a po 1 čtvrci ovsa odvozovati.

Jakou pak Specifikati co se nyní dědin užívá, na JMCz. komoru czeskou v ní Zbirowští složili, pro spravu tuto take do Urburu se vpisuje:

My purkgmistr a konšele Miestys Zbiroha, přiznávame se tímto listem otevřeným, tukdež jej čísti a slyšeti náleží. Zie jeden každý v obci Miestys našeho usedly soused k grunthu svemu dědin orných i neorných buď užívajících, neb ladem ležících, i porostlých, vedle nizie psane tabule připojených má, totiž:

Jména gruntův	Mají dědin pod		Osýva se jich pod		Ladem leží pod		Dřívím porostlých pod	
	Str.	m.	Str.	m.	Str.	m.	Str.	m.
1. Jana Jisy	20	—	12	—	8	—	—	—
2. Jakuba Miky	20	—	9	2	4	—	6	2
3. Eliáše Luniaka	20	—	6	—	6	—	8	—
4. Jiry Makonie	20	—	10	—	7	—	3	—
5. Jakuba Petrzielky	20	—	5	—	8	—	7	—
6. Martina Šewcze	20	—	6	—	3	—	11	—
7. Ržehoře Čzaubka	20	—	7	—	3	—	10	—
8. Jana Smiška	20	—	5	—	2	—	13	—
9. Šimona Jelinka	20	—	3	—	6	—	11	—
10. Jana Kolarže	20	—	3	—	4	—	13	—
11. Rathauz Hospoda	20	—	5	—	6	—	9	—
12. P. Krystoffa Hessa	20	—	10	3	9	1	—	—
13. Urbana Čzecha	20	—	3	—	7	—	10	—
14. Martina Markusa	20	—	9	—	6	—	5	—
15. Jiržiho Erazima	20	—	7	2	1	2	11	—
16. Jana Zajicze	20	—	12	—	4	—	4	—
Polowiczni Gruntové.								
1. Jana Koldy	10	—	6	—	—	—	4	—
2. Pavla Mizery	5	—	2	2	—	—	2	2

Jména gruntův	Mají dědin pod		Osyvá se jich pod		Ladem leží pod		Dřívím porostlých pod	
	Str.	m.	Str.	m.	Str.	m.	Str.	m.
3. Wíta Kaliny	10	—	2	2	2	—	5	2
4. Štiepana Čzecha	9	—	3	2	2	—	3	2
Chalupie.								
1. Jana Zajicze	1	1	1	1	—	—	—	—
2. Jana Pekarže	1	1	1	1	—	—	—	—
3. Waczlawa Lasky	1	1	1	1	—	—	—	—
4. Pavla Mizery	1	1	1	1	—	—	—	—
5. Štiepana Čzecha	1	—	1	—	—	—	—	—
6. Krystoffa Hessa	1	1	1	1	—	—	—	—
Summa . . .	366	1	135	2	88	3	142	—

Pusti gruntové k nimž dědin pod str.:

1. Machowska 20 str.	7. Jana Widalyka 20 str.
2. Adama Kowarže 20 „	8. Buryana Kowarže 20 „
3. Jakuba Beczwarže 20 „	9. Bečzwaržowska 20 „
4. Nowrhowská 20 „	10. Matiege Skaly 20 „
5. Jiry Stuchlika 15 „	11. Ruzkowska 20 „
6. Tomaše Slavika 20 „	12. Ržehorže Lynharta 20 „

Chalupie puste na Lhutie:

1. Maczkowska k níž dědin pod 5 str.
2. Antoniowska „ „ „ „ 1 „ 1 m.

NB. Mimo tyto všecky jak při gruntech osedlích tak i pustých specifičirovane dědiny, připojených ke dvoru JMCz. Švabinskému a každoročně osywjících nachází se pod 118 str. 1 m.

Co se dědin do obory Jelení odniatých a již velikým dřívím, které se více vyplaniti nemůže zarostlých (mimo nahoře v tabuli poznamenaných porostlin) dotyce, žádného pamětníka se nenachází, kterýby to, jak mnoho jich a podkolik strichův jest, vysvětliti, a upamatovati mohl. Aniž který z hospodařův, od kterého gruntu, které dědiny ke dvoru Švabinu připojene jsou, věděti může. Co se pak těch při Miest. a obci naší, ladem ležících a porostlých dědin tkne, ty pro hustost, jak vysoké a černe zvíři, tak take *vojenske nepřiležitosti* posavad užívane býti nemohli. Mezi tím jich větší díl zarostle, tak že již více budoucně k vyplanění přijíti moci nebudou, aniž kdo z nas ty ještě k orbě spůsobne lady pro nemožnost velikou osyvati může. Tomu všemu co se nadpisuje že v pravdě tak a nejinak jest, my svrchu psaní purgmistr a konšele přijímajíc to k dobrému svědomí svému, virze a duši, pečeti naší miestskou stvrzujeme. Stalo se v Miest. Zbirowie 23. 7br. A. 1652.

Urozenému p. Janovi Rafaelovi Gallidesovi ⁵⁾ z Rosendorfu, JMC. panství Zbirovského, Točnického a Kralodvorského Hegttmanu příteli nám milému.

Rumerskirch.

NB. List celý v urbář vepsán. Obsah:

Povblují se městu Zbirovu k žádosti purkmistra k trvajícimu posud třetímu jarmarku na den svaté Kateřiny i dva jiné, kteréž jindy se drživaly: první ten úterý před Božím vstoupením (který se tu nyní v jednom blízkém městě drží) druhý ten úterý před Božím tělem, a to: první ten úterý před B. tělem,

⁵⁾ Str. 205.

druhý na den sv. Bartoloměje... „jak k fedrunku a zase vzdělání jich (suplicujících) živnosti, tak i JMC. duchodu pivořvarního užitečnemu dobrému.“ Dán na hradě Pražském 26. 8bris 1668.

Urozenému p. Janovi Rafaelovi Gallidesovi z Rosendorfu ut supra.
Müller.

Urozený pane Hegttmane, přítely nám milý. Jakož při nás na JMC. královské komoře české purkmistr i konšele na místě celé obce Miest. Zbirova, panství JMC. Zbirovskému vám na ten čas svěřenému, přínaležejícího za nařízení toho, aby mimo to, čím tak dle Urburu od starodavna JMC. duchodu a panství Zbirovskému vykonavati povinni jsou, k žádným dalším robotám a podělkum potahování nebyli, poníženě vyhledávají.

I srozumíváme my tomu, a správy nam na JMC. královskou komoru českou od vas pod datum 2. dne měsíce Julii přítomného 1668 lethu učiněne, žeby nadjmenování lide poddani krom těch v urburu robot vpsaných sice k žádným jinším obtížným a neobyčejným robotám, vědomím vašim potahování nebyli, mimo same toliko to, že když zvěř JMC. pro Deputaty střili, k vození některého kusu tyž zvěře, do měst prazských neb jinde, se potřebovali, tudýž pak take v tom, jsouce lide poddani, tak hrubě sobě co stěžovati podstatne příčiny neměli. Pročež jmenem a na místě JMC. krále, a Pana nas všech nejmilostivějšího vam poroučíme, abyste takové vykonávání robot od opačzených supplikujících při tom až dosavad zachovalým spůsobu zanechati, mezi tím pak jim supplikujícím v znamost to, pokudž by kdy budoucně od koho do jakých větších robot, uvozování býti chtěli, to na nas JMC. královskou komoru českou k dalšímu te věci opatření, a sprostředkování vz nesti hleděli, uvesti neopomenuli, vědouce, že na tom milostiva JMC. vule naplněna bude. Dan na hradě pražském 23. Novemb. 1668.

Jeho Milosti Římského Císaře Uherského a Českého krále Praesident zřízené komory v království českém.

Copia ⁶⁾ Resolutionis et Pacificationis einer Löbl. königl. böhmisch Camer, Über in dem Stadl Zbiroch neu zu Erbauen untern besagten Stadl begnädigten Mahl Mühl.

Dem Ehren Vesten H. Friedrich Kürpall, der Röm. Kais. Mayst. Würthschafts-Hauptmanns Ambts Verwaltern der Königl. Herrschaft Zbirow unsern gutten Freund.

Unsern günstigen Grusz u. Alles Gutes zuvor. Ehren Vester Gütter Freind, Wir haben aus Euren occasione denen von den daselbstigen unterthänigen Stadl Zbirow iterati ansuchenden Begnadungen sambt den zwischen gedachten Stadl und dassigen ^{2ten} unterschlosz- und Tschapler Müllern wegen dem mahlwerkhs-allwohin dasselbe bishern angewiessen ware, getroffenen Vergleichs Eine dem Stadl Zbirow aügenthüml. Mahlmühl gegen jährl. praestirung in Herrschaftl. Renten Zwey Schokwassern Zünsses sich aufrichten zu lassen: Ihnen zweyen Mühlern etwas Von dem gemeindfelde Bau- u. wiessen, umb damit die Schuldigkeit des wiederholten Bürgrl. Mahlwerkhs Von Ihnen abzuläsen zum ewigen Genus eingeraumbt — wie nicht weniger über das von solchen Vest überreichten Memoriali, Crafft dessen dasselbe

⁶⁾ Str. 206.

mehrmahlen nicht nur Von abforder- u. Bezahlung des Hauptmann-Ambts Consens, wann die Bürgerl. Söhne in die Lehr des Handwerkes und auf die wanderschaft gehen wollen, sondern auch Von der Fisherei mit denen Bauern befreuet zu werden angesuchet, unter passato 3. currentis mensis et anni erstatteten Bericht, Euere unvorgreifl. Meinung umbständlich entnommen.

Wann dann nur Wir quoad ad primum passum des Bestehenen Vergleichs Resolvieret, dasz solchem in drey gleich Lauthende Exemplaria jedoch mit dem Zusatz dasz diesse circa modum et onus Bereits auch denen zwojen in Handen habenden Mahlmühle Respective Erkauff- und Verkauf Contracten auf Ewige Zeiten mit Beygesetzt- von Beiden Mühlern unterzeichnet, und sodann Von Euch auch mit Confirmiret cum consueta clausula Bis auf unssem Ratification Verfasst, und Vest eingeschicket werde, und quoad 2° ratione des ambts Consens zur Lehr- und wanderschafts bey der in der Haubtmann Ambts Instruction befindl. Vorseh- und Leidentlichen ausmessung, das nembl. Von Bewilligung zur Ehe, auch Handwerckhs zu Lehren, warunter auch die wanderschaft mit verstanden werden kann, Von denen unvermögl. gar nichts- von denen Vermöglicheren aber 30 kr. und Von denen Reichen zu 1 fl. oder maystens 1 fl. 30 kr. begehrt werden solle, in allweg Bewenden zu lassen. Letztl. und quoad 3um aber Beschlossen haben, dasz nembl. das supplicirende Städl Zbirow aus Eueren Berichteten Uhrsachen Kinffthin nur allein und ohne zuziehung deren Bauern zur obsichttragung auf die Fiesh Behaltern solange die Fieshe darinnen aufbehalten werden adhibiret. Hingegen aber auch die ausgemessene Teuchte allein durch die Robothmessige dorfsunterthanen ohne zuzuehung deren Städleren abgefiesht- und ein solches in dassiges Herrschaftl. Zbirower Urbar-Buch pro reimemoria durch Euch eingetragen werden solle etc.

Geben Prag den 15. Julii 1732.

Der Röm.-Kays. und Königl. Cath. Mayst. würkgl. Geheimber Raath Cammerers Praesident, und Cammer Rätthe in Königs Reich Böheimb.

H. Graf von Sternberg.

Philipp Gf. v. Kollowrat.

Balthasar M. Knapp.

O oborách Danyelykove a Jelení. ⁷⁾ Byly na temž panství takové obory totiž danyelikova, w niž samy Zámek Zbirow ohražený stál, a Jelení proti zamku, kdež nyní v oboře slove, před mnoha lethy spuštěné, danyelykove vychytání, a do Hwiezdy blíž miest Prazských dane jsou. Jelení zwierz všechna vysoka do Lesuv rozpuštěna; nyní se v též Jelení oborže luka díl pro zwierz ještě se tu zdržující, a díl pro dobytek dvorsky sekají.

Rybník ⁸⁾ výtečný podzbirovský 200 kop k nasazení. *Rybníček* ⁹⁾ podtěrný, Štěpanovský nad haltyři blíž miest. Zbirova pustej. *Sadky* pro ryby pod miestem Zbirovem na potůčku od rybníka Čzapského běžícím jsou 1, při nich chalupa kde haltyřník zůstává. *Haltyř* s příhrady, pod rybníkem Štěpanovským slove, ve čtyrech rozdilych jeden. Leží na pramenité, male, a časem suchý a mrazy

⁷⁾ Str. 126. — ⁸⁾ Str. 85. — ⁹⁾ Str. 89.

nejiste vodě, ode vsi Tegčzka se tahnoucí, do kterehož částka ryb, pro spěšnější vyčytání ku prodeji a jinak se dáva.

Luk pro zvířz v žádnem revíru stalých není, nybrž předešle dokud ohora zbirovska v sve podstatě byla, z te se sena do revíru vozili, a když se více sena nedostávalo, kde zvíř jaky sedlsky stoh načala, bylo oznameno skrze osoby k tomu zřizene panu Hegtmanu a forstmistru, takove seno se potom poddaným z důchodu zaplatilo.

*Dwur Švabínský.*¹⁰⁾ Pod zámek Zbirovem ležící, dobrýma zdmi vystaveny, s stodolou se dvauma mlaty, chlevy, a co ke dvoru patří, a přináleží. Při něm mala zahrádka, v kteréž se cibule, česnek, salát, a petržel syti a sazeť muže; vedle ní druha zahrádka plankami obehnaná, na spůsob štěpničky, v níž toliko trava roste, a štěpovi se v ni žádných nenachází. Nedaleko od te zahrádky, hned jdouce ze dvora klukem, jest malý rybníček, z kterehož se voda pro pivo řídke pro čeladku a žence, tež jiné dělníky užívá. tež drubež pernatá sve pohodli v ní mívá.

K temuž dvoru přináleží dědin orných, okolo 69 str. 40 zahonův. Na nichž se vysyvalo: Pšenice 30 str., Žita 120 str., žita na jaře 7 str., ječmene na jaře 80 str., ovsa 96 str., hrachu 10 str., semence 1 str. Roku 1651. Na zimu, a též 1652 na jaře vyseto bylo: Pšenice —, žita 60 str. 2 m., ječmene 20 str. 2 m., ovsa 120 str. 3 m.

Dobytka se předešle chovávalo, a přes zimu chovati mohlo: kusů konského 10, kravského 30, jalového 16, svinského 62. Nyni se při temž dvoře vynachází: konského 4 kusy, kravského 30, jalového 34, svinského 62.

Luka k temuž dvoru níže psané náležejí: Louka slove Slapnicze, louka na koutech, louka na Travníčku. Na těch 3 loukách naklydiva se meně i více: Sena 8, votavy 3 vozy. A jsou povinni ze vsi Pliskova, takove louky syti, platí se jim od nich po dvouh seči 5 kop miš., po jedny seči 3 kopy 30 gr. Mimo ty 3 louky jest nyní v nově jedna přidělena slove na Pastauní, naklydilo se na ni sena 5. votavy 3 vozy.

*Dvůr Malý Augedeczký.*¹¹⁾ Týž dvůr nedaleko od zámku, male $\frac{1}{4}$ mile leží, ode dřeva z grunthu s jednou stodolou o dvouh mlatech vystaveny, s chlívy, marštalemí. Na stavení dobrý, při něm se žádná štěpnice nevynachází.

K temuž dvoru přináleží dědin orných 70 str. 50 zahonů. Předešle se vysivalo: pšenice 60 str., žita 144 str., jarého 2 str., ječmene 60 str., ovsa 97 str., hrachu 5 str., semence 2 str., lnu 3 str. Roku 1651 na zimu a 1652 na jaře vyseto při temž dvoře pšenice 20 str., žita 54 str., jarého 6 str. 1 m., ječmene 46 str. 2 m., ovsa 92 str. 1 m. 2 čtv., hrachu 14 str. 2 m., semence 1 m.

Dobytka se chovalo kusů: klysen 16, krav dojných 30, jalového 15, svinského 30. Nyni se v temž dvoře nachází: klyсны 3, krav dojných 22, jalového 28, svinského —.

Při temž dvoře jest *ovčín*,¹²⁾ ode zdi pod střechou vystavený, na stavení dobrý. V kterémž se předešle chovalo a přes zimu za-

¹⁰⁾ Str. 30. — ¹¹⁾ Str. 40. — ¹²⁾ Str. 43.

vřiti mohlo: ovec bahnic 600, jalového 500 kusů. Nyní se v temž ovčinci chová: ovec bahnic 172, jalového 499.

K temuž dvoru a ovčínu přináležejí tyto louky: Louka v Klenku pod robotu Zbirovským bez platu. 6 vozů se klidí sena. Louka za ovčínem — 15 vozů sena, 7 votavy. Platí se od ní poddaným Zbirovským po 2 seči 8 kop, pod jednou 4 kopy. Louky: u Cihelny, u Borku, na kvásku, 9 vozů sena, 2 votavy. Ze vsi Tejčka je klidivaji, platí se jim od 2 seči 5 kop, od jedny 3 kopy atd. *Summa* všech luk 18. Vozův sena 79, votavy 12. Jiných pastev a vejhoruv pro dobytek v hojnosti se vynachází.

Dvůr Biskoupský ¹³⁾ zdí vystavený. Z tehož dvora dáva se desátku p. faráři Drahňova Augezda žita, ovsa a ječmene po 6 str., seyra 8 lib. Z příčiny takové, že tu ves bejvala a pan z Lobkovicz sedlaky vykoupiv dvůr poplužní spůsobil, desatek pak který z dvorův sedlských p. faráři vycházel, na dvůr uveden.

Dvůr Klášterský. ¹⁴⁾ Ten dvůr pochází od vsi Ostrova, kterážto ves při vyplundrování a spalení kláštera Matky Boží na Ostrově pod Waldekem, a potomně sv. Dobrotivé řečeného od zbieři Jana Žišky, byla spalena a vnič obracena. Potomně když pani Zajicove na Waldeku, kláštera jakožto Fundatores nejsouce žadni řeholníci přítomni, k ruce kdyby po časech zase řeholníci řadu poustevnického, regule Sv. Augustina, jak Fundati doličuje, se navratili, ujali, z te puste vsi dědiny a louky v hromadu spojic dvůr spūsobili, a tu mnoho leth bytem zůstávali, až naposledy skrze zadlužilost jednoho pana Zajicze na Waldeku odhadem na Pana z Lobkovicz tehdejšího pana na Zbirovie ten klášter s vesnicemi Tienny, Kvani a Zajeczovem připad, a až posavad k panství náleží. Ve vsi *Těžkové* ¹⁵⁾ náleželo lidí poddaných k klášteru sv. Panny Dobrotivy 5 a 10 k Zbirohu, nyní vše JMCz.

Pod vsí *Zajeczovem* ¹⁶⁾ jest kostel založení všech Svatých při klášteře bl. P. Marie, kdež kaple sv. Panny Dobrotivý jest. Před mnoha lethy bejval tu slavný klášter v l. 1263 založený. Fundati k němu pěkne byli, vesnice, rybníky, hutě, lesy, rudy a potoky k němu náleživali, však od Žišky zruynirovan byl a ty duchody od něho odniate jsou, bejva do téhož kostela silna pouť, od okolních lidí, a co tak kdo z pobožnosti kostelu a almužnu da, na to se kostel spravuje a opatřuje. Důchody jen 23 krav.

Nadepsaní lidé z *Plyskova* ¹⁷⁾ jsou společně povinni k vano-cům každého roku hodnou czaltu z chleba bíleho, vrchnosti své koupiti za 3 gr. čes. Za kteroužto czaltu, potomně luka slove pod Maczinou horou klydivali a tuž czaltu nedávali, ty louky nyní z Pržišetnicz z platu seči a klidí, a tak povinni budou zase, za tuž czaltu do duchodu platiti 6 gr. miš. (Usedlých tu bylo 14.) Item ¹⁸⁾ nadepsaní lidé Plyskovští nebo manželky jich povinni jsou dědičnou robotou, na časy budoucí a věčne po 1 dni konopí trhati, po 1 dni tržiti, po 1 dni koudel dělati, tež po jednom předenu každej z nich dáti napřisti, a to vše k jich vlastní stravě, kromě se jim voběd přidava když koudel dělají.

¹³⁾ Str. 52. — ¹⁴⁾ Str. 61. — ¹⁵⁾ Str. 490. — ¹⁶⁾ Str. 393. — ¹⁷⁾ Str. 358. ¹⁸⁾ Str. 360.

*Ves Karzizek.*¹⁹⁾ Při te vsi bejvala Tvrz pusta a při ni dvorec poplužní, s dědinami, lukami a porostlinami, ten jsouce mnoho let pustej, nyní jednomu sedláku prodan, a do kněh purgkrechtních vepsan. (Usedlých tu 6).

Jdouce k Rožmítalu,²⁰⁾ mile od zámku u vsi *Strašicz*, (usedlých tu 16), kdež předešle městečko bejvalo, jest kostel nevelky založení sv. Vavřince. K němuž náležej vesnice Hurky, Strašice a Tienna, žádných důchodův, ani ospův, neb desátkův, ani roli neb luk k němu nenaleží, toliko k záduší krav 31 po 12 gr. miš.

*Kostel farní ve Zbirově.*²¹⁾ V temž Miesteczku Zbirovie jest kostel farní, Založení Svateho Mikulaše. Przi Niem Fara, kdež nyní Škola Zůstava. K te Farže jsou diediny, a Lauczky, však fararž se tu vychovavati nemužie, z Pržicziny te, zie Miest. Zbirov Popaleny a Zruynyrovany jest; a k temuž kostelu naleží Ves Plyskov, Tejczek a dva Sedlaczy Ze Vsi Czekova, k tomu pržitom Zaduší po všechny Czasy Knieží Katholyczti Pržisluhovali. Krav Zadušních dle Register Zadušních nachazy se 60, z každy se Ročznie Po 12 gr. miš. odvozuje. Desatkův Z Vesnicz se Schazyvavalo :

Z Miestys Zbirova . .	19 str.	Žitta	—	19 str.	Ječzmene.
Ze Vsi Teyčzka . . .	13	" "	—	13	" "
Z Plyskova	14	" "	—	14	" "

Nyní se schazy :

Z Miestys Zbirova . .	9 str.	Žitta	—	9 str.	Ječzmene.
Z Teyčzka	5	" "	—	5	" "
Z Plyskova	8	" "	—	8	" "

Summa toho činí . . 22 str. Žilta a 22 str. Ječzmena.

Roly se nachazy k temuž Zaduší naleziejících pod 19 str. Luk, z kterychž se klydiva Sena 4 Uozy. Kterychžto Roly a Luk farních, Čtvrtého dílu Pan Pater Uživa. Lesův Čiztych od vše-lyjakého drživí Porostlých jmenem na Kvasku k temuž Zaduší se nachazy za trži Lecze.

(Pokračování.)

Arcikníže Karel Josef, kníže-biskup vratislavský.

Podává Josef Vávra.

Psáti o životě a působení některého z biskupů v našich zemích, zvláště z dob velikých politických katastrof, znamená tolik jako sepsati objemné dílo historické, které vymáhá mnohaleté studium průpravné. My si tu nemůžeme dovoliti leč stručný nástin životopisný, přihlízejíce k povaze osoby a času, tak jak se nám událo některé novotiny vyšetřiti z bohatého archivu hornohlohovského, majíce za vodítko Šmídlovu historii české provincie Societatis Jesu a práce slezských historiků církevních Jana Soffnera a Josefa Jungnitze.

¹⁹⁾ Str. 444. — ²⁰⁾ Str. 479. — ²¹⁾ Fol. 209 a 210. —

Arcikníže Karel Josef zrodil se ve Štýrském Hradci 7. srpna r. 1590 jako pohrobní syn arciknížete Karla rakouského, který za úděl měl Štýrsko, Korutany, Kraňsko a Gorici s Terstem, a matky Marie, dcery knížete bavorského Alberta V. Starší jeho bratři byli Ferdinand, potomní císař, Maximilian Arnošt a Leopold a sestry Anna, Kristina, Magdalena, Konstancie a Markéta.

Jakož tato štýrská linie rodu císařského vyznamenávala se horlivostí katolickou a v běhu politickém se řídila zásadami dvora španělského, dostalo se arciknížeti Karlu Josefovi toho vychování, které odpovídalo onomu směru. Od r. 1573 byla v Štýrském Hradci kolej Societatis Jesu, při ní gymnasium a vysoké učení filosofické a bohoslovecké. Ústav ten péči arciknížecího dvora znamenitě prospíval, neboť tu účinkovali nejlepší síly celé rakouské provincie Tovaryšstva. Bylo tu r. 1608 kněží 22, mezi nimi Bartoloměj Villery, dvorský zpovědník, Vilém Lamormain a j., dále 5 magistrů professorů, 27 auditorů bohósloví, 28 auditorů filosofie, venkoncem z tovaryšstva, mimo velký počet externistů a 10 koadjutorů. Z koruny České bylo tu přes 20 tovaryšů studujících. Arcikníže Karel Josef byl veřejným žákem gymnasia při té koleji po několik let.

Nábožný duch jeho vedl jej k členství Mariánské kongregace studentů v Št. Hradci, jejímž rektorem byl tehdy P. Vilém Lamormain. Na podzim r. 1607 však byl vzat z veřejných studií a sestaveno bylo pro něj na zámku Hradeckém zvláštní kollegium všeobecné logiky dle soustavy Aristotelovy. Přednášel ji kollegiát hradecký P. Henrich Filippi, a skrovný onen kroužek posluchačů tvořili vedle arciknížete mladý pan Jiří z Oppersdorfu a tři vlastní šlechtici z Goricka, hrabě Carlo Porcia, Michael Rabatta a Carlo Museone. Vedle přesné vědy filosofické pěstoval jmenovaný kroužek také ušlechtilou zábavu; za přítomnosti matky a bratří arciknížete provozovali dialogy, učené disputace, divadelní hry, deklamace vlastních plodů básnických, instrumentální hudbu a zpěvy harmonické s průvodem klavíru. Arcikníže s tovaryši svými ob čas se oddával i rytířské zábavě, zejména lovu a střelbě do terče na střelnici v předměstí Gostavě. Přítomnost oněch tří vlaských šlechticů také svědčí tomu, že arcikníže, dobře znalý latiny, mívál konverzací v jazyku vlaském, oblíbeném na onen čas v mluvě dvorské tak jako španělština.

Však nežli tento kurs filosofický se skončil, stalo se u dvora štýrsko-hradeckého rozhodnutí o budoucím povolání arciknížete Karla Josefa. Arcikníže Ferdinand, nejstarší z bratří linie Štýrské, tehdy již 10 let panoval nad údělem Štýrským; měl již tehdy tříletého syna Jana Karla a roku 1608 zrodil se mu druhý syn Ferdinand Arnošt, potomní císař Ferdinand III. O bratru jeho Maximilianu Arnoštovi lze míti za to, že byl chován pro další rozvoj rodu Habsburského; mladší z bratří Leopold již r. 1598 od císaře Rudolfa II. byl opatřen bohatým biskupstvím pasovským a r. 1607 mu k tomu přibýlo i biskupství štrasburské. Též na nejmladšího z bratří, Karla Josefa, pamatováno bylo vysokou církevní hodností. Na jaře r. 1608 zemřel vratislavský biskup Jan ze Siče, a císař Rudolf II. 7. července postuloval u papežské stolice na

uprázdněné biskupství vratislavské arciknížete Karla Josefa. Týž, sice teprv 18letý student filosofie a bez všelikého svěcení duchovního, byl od papeže Pavla V. v tom důstojenství potvrzen s dobrou nadějí, že arcikníže jakožto biskup bude požívat větší autority v diecési a lépe že imponovati bude živlům nepřátelským. Do jeho zletilosti byla zatímni správa diecése opatřena generálním vikářem Dr. Ondřejem Kliemannem a světicím biskupem Dr. Jiřím Scholzem; oba byli kanovníci kathedrální kapituly ve Vratislavi.

Ale byla to diecése zuboželá. Co ze Slezska bylo v držbě údělných knížat, to již dávno bylo v táboře Lutherově, tedy knížetství Lehnické, Břežské a Volovské, Minstrberské, Frankšteinské a Olešnické, taktéž i knížetství Těšínské. Knížata, šlechta i lid vymkli se dokonale z diecése a zřídili své protestantské konsistoře. Magistrát vratislavský, jindy v popředí katolického odporu proti českému husitství, již r. 1523 prohlásil se pro Luthera, s ním všechna země Vratislavská, tak že v tom velikém městě byly dóm sv. Jana Evangelisty, dóm sv. Kříže a opatství premonstrátů svatého Vincence s nemnohými domy jako ostrovy v zátopě protestantské. Nemnohem lépe se nesly poměry v knížetstvích, jež stála v přímé držbě císaře jakožto krále českého. Zejména v severních Slezích, v knížetství Hlohovském, Žahaňském, Javorském a Svidnickém byla šlechta s malými výjimkami veskrz lutherská neb kalvínská, fary pod patronátem soukromým byly osazeny predikanty. Ale ani na patronátě císařském nebyla duchovní správa katolická v bezpečí. Zejména obyvatelstvo měst královských bylo zlutherilé a jen stará bratrstva Marianská zachovávala své členy při staré víře a tvořila katolické menšiny v městech, zvláště kde byly kollegiální kapituly a opatství neb probošství klášterní. Lépe bylo v jižních Slezích. V rozsáhlém knížetství Opolsko-Ratibořském sice také se zakořenily novoty v německé části obyvatelstva, v Nov. Městě Prudniku a v báňském revíru u Tarnovic a Glivice, také šlechta po většině byla v táboře protestantském; věrně katolíci byli toliko bohatí páni Pruskovští z Pruskova, z Rozdražova na Pomsdorfě, Oppersdorfové na Glogůvku, Metychové z Čechova na Wizině a Klizině, páni Pavlovští z Pavlovic a značný počet rytířstva. Ale česko-polská část obyvatelstva, kde byla města Opoli, Kozel, Ratiboř, Bělá i Rybník, po většině se držela staré víry. Pěkné a bohaté knížetství Nisské, majetek biskupství vratislavského, ač mělo obyvatelstvo naskrz německé, mělo všechny fary osazené katolickým kněžstvem; v městech Otmachově, Pačkově, Vidnavě, Ciknhalse lid byl horlivě katolický a sdružený v Marianská bratrstva, ale v hlavním městě Nise bylo jinak. Od času, kdy koncilium tridentské povolilo Čechům přijímání svátosti pod obojí způsobou, chytal se lid slezský vůbec kalicha; ale shledalo se, že kalich není než mostem k odpadkům na protestantsví; z té příčiny na dómě vratislavském již r. 1597 kanovníci ustali od podávání kalicha. Jinde však bylo v tom poshovění; v Nise bylo r. 1600 o velikonocích 4121 lidí u stolu Páně, ale jen 184 osob přijalo svátost pod jednou způsobou, tedy rozhodní katolíci, Marianští bratři; ostatní byli ve víře zvrtkáni a po osmi letech vyšlo na jevo, že Nisa, hlavní sídlo biskupa vratislavského, jest město

protestantské. Byl tedy stav diecése, kde z 853 far bylo jen 160 osazeno katolickými duchovními, na mnoze ženatými, bez ideálního názoru na svůj stav, silně rozladěn; ale naděje v lepší budoucnost přece nezacházela, ba ožila od doby rázného biskupa Martina Gerstmannna (1574—1585), který založil a nadal nový seminář kněžský v Nise na vychování zdárnějšího dorostu duchovenského dle zásad tridentských. Nadaní studenti posíláni byli od biskupa do Říma, aby tu u jesuitů na „collegium germanicum“ studovali k doktorátu práv církevních. Jimi pak osazovány byly přední prelatury v městech a konsistoř vratislavská.

Když arcikníže Karel Josef došel approbace papežské, byl pro něj ustaven samostatný knížecí dvůr; arcikníže sám si k tomu vyžádal za komořího svého důvěrného přítele a společníka, 20tiletého pana Jiříka z Oppersdorfu, chtě ho míti stále při sobě. V listopadu r. 1608 hnul se s celým dvorem na cestu do Slez; bratři jeho Maximilian Arnošt a Leopold, biskup pasovský, byli s ním. Jízda šla na Vídeň, Znojmo, Jihlavu do Prahy. Tu poklonil se arcikníže císaři Rudolfovi s poděkováním za prokázanou přízeň, navštívil památnosti Hradčanské a hroby svatých, zašel s bratry a dvořenínstvem na Staré město do kolleje sv. Klementa, když tam páteři právě dne 1. prosince slavili památku svého někdy kolegiáta P. Edmunda Kampiana, kterého r. 1581 královna anglická Alžběta dala umučiti. Světnici, již před časy blahoslavený mučedník v kolleji pražské obýval, páteři proměnili v kapličku. Sem vkročili arciknížata, poklekli k tiché modlitbě a tak uctili památku blahoslaveného. Potom nastala cesta do Vratislavě, kdež arcikníže 14. prosince vkročil do kathedrály, vítán jsa preláty a jiným duchovenstvem i shromážděnými knížaty a stavy. Než pozdržení v tom městě bylo krátké. Nelibilo se mu v tom akatolickém ovzduší. Bral se tedy do Kladska, pobyl tu na královském hradě, navštívil novou kolleji jezuitskou, kdež páteři jemu na počest od svých gymnasiastů dvakrát ve třech dnech dali provozovati divadelní hru „o sv. Paulinovi“. Z Kladska pak vydal se do Nisy, kdež na zámku zaujal své stálé knížecí sídlo.

Nemaje posud svěcení ani biskupského ani kněžského, arcikníže Karel Josef zatím přestával na tom býti knížetem nisským a politickým reprezentantem biskupství vratislavského. Jurisdikce v diecési byla v rukou generálního vikáře, a biskupské funkce konal světící biskup z Liddy Dr. Jiří Scholz, po jeho smrti r. 1612 Dr. František Ursin, biskup nikopolský, do r. 1616, po něm Dr. Martin z Kolsdorfu.

Dějepisci dávají arciknížeti chvalné svědectví, že byl povahy vážné a zbožné, ve všem dbalý přesného pořádku a nepřítel zahálky. Co mu zbývalo času, to strávil buď studiemi theologickými, které řídil kladský kolegiát Dr. William Johnson S. J., rodilý ze Skotska, a po jeho smrti ku konci r. 1610 P. Jan Rademacher (Rotarius) z Brabantu, rovněž z kolleje kladské, do r. 1615, kdy arcikníže přijal od apoštolského nuncia kněžské svěcení. S komořím svým Oppersdorffem bavil se hovorem vlaským a hudbou, nebo zařížděl do pohorských lesů frýwaldovských na lov jelenů; jindy opět jej vidáme při jiném tělocviku, s rýčem neb kropenicí na

zahradě u záhonů květných anebo v malé truhlářské dílně s pilou neb hoblíkem, kdež vyráběl si úhledné stolky a skříně. Mimo pana Oppersdorfa měl ve zvláštní lásce svého kancléře nisského, starého pana Jana Selihu z Řuchova, humanistu a skladatele veršů latinských. Při všem tom rozmanitém zaměstnání měl arcikníže-biskup na bystrém zřeteli všecky tehdejší běhy nábožensko-politické a o všem, co se tu strojilo, dával se informovati od svého agenta u dvora císařského. Byl to Vlach Dr. Fabio Ponzzone, který měl styky s předními katolíky v Praze i ve Vídni a zvláště s nejvyšším kancléřem Zdeňkem Vojtěchem Popelem z Lobkovic.

Však to byly věci důležité, které tehdy v zemích koruny České se vystrojily. Známo jest, že r. 1608 arcikníže Matyáš na svém bratru císaři Rudolfovi II. vojenským během vynutil postoupení koruny Uherské, k tomu i Moravy a obojích Rakous. Že Rudolfovi zůstaly ještě Čechy, Slezý a Lužice, to za hlavní zásluhu si pokládali nekatoličtí stavové v Čechách a za to žádali za svobodu svého náboženství podle konfessi české. Některé artikule té žádosti směřovaly k velikému ztenčení královské moci. Arcikníže Karel Josef, když v prosinci r. 1608 s bratry svými dlel v Praze, snažně prosil císaře Rudolfa, aby k ničemu nesvoloval, co by jeho Veličenstva bylo nedůstojné a církvi škodlivé; k jaru r. 1609 zajel arcikníže do Olomouce, aby se radil s kardinálem Ditrichsteinem o tom, jak se zachovati dále v tom čase nebezpečném. Když pak v červenci r. 1609 císař povolil hrozbám stavovským a vydal majestát na svobodu české konfessi a potom 20. srpna podobný majestát na svobodu augsburské konfessi pro Slezý, arcikníže Karel podal proti tomu u císaře důtklivé ohrazení a prohlásil onen majestát slezský pro sebe za nezávazný. Obsahoval slezský majestát v příčině držby kostelův a žádostí pro katolíky i luterány zásadu, že nikdo nemá býti k jiné víře nucen, obě strany nechť podrží, co té doby měly: „ita possideatis, uti possidetis!“ Ale augsburským mělo býti volno po městech a vesnicích královské držby stavěti nové kostely dle potřeby své. Proti té svobodě hlavně se nesl protest arciknížete, čímž ovšem vzbudil veliký hněv ve většině knížat a stavů slezských. Tito předem těžce nesli jmenování člena panující rodiny za biskupa vratislavského, a jakož od déle sta let bylo v praxi, že vratislavský biskup zároveň byl vrchním hejtmanem a tudíž i předsedou vrchního soudu ve Slezích, knížata a stavové r. 1609 přinutili císaře Rudolfa, že ten vrchní úřad nesvěřil arciknížeti, ale protestantskému knížeti Minstrberskému Karlovi na Olešnici.

(Dokončení.)

Z dějin katolické reformace v Čechách v letech 1668 až 1703.

Píše Dr. Ant. Podlha.

(Pokračování.)

Členové kolleje Klementinské také po celý rok 1692 horlivě pracovali na spáse věřících. Konána v Praze i na venkově kázání k nimž veliký byl nával věřících. Na 71.500 věřících přistoupilo

v kostelích Klementinských k sv. zpovědi a k sv. přijímání. Zpovědníci jesuitští zaměstnání bývali zvláště před velikými svátky i v jiných chrámech pražských zvláště v metropolitním dómu sv.-Vitském a zhusta i na panstvích v okolí pražském. Okázale byl oslaven svátek sv. Františka Xav. K velikému pátku zbudován nákladný hrob Boží. Byly na něm personifikace hlavních hříchů, any kuji zbraně, jež hříšní křesťané pak obracejí proti Kristu. V pondělí svatodušní udělil světicí biskup Jan Ign. Dlouhoveský svátost sv. biřmování více než 1300 osobám. Ve středu po neděli v oktávě Božího těla sloužil arcibiskup Jan Bedřich hr. Valdštýn slavnou mši sv. v chrámě sv. Salvátora a vedl slavné procesí za účastenství šlechty a velikého množství lidu. Ve svátek sv. Ignáce sloužil mši sv. kanovník Augustin Pfaltz a kázání měl světicí biskup Dlouhoveský. Téhož dne uspořádáno dvojí procesí dítek obojího pohlaví, jedno z kostela Betlémského, druhé z kostela sv. Uršuly. Toho dne také poprvé ozdoben byl oltář sv. Ignáce novým, ze stříbra tepaným antipendiem, na něž věnoval jeden člen řádu ze soukromého jmění svého 700 zl. V kapli Betlémské zbudovány byly krásné jesle. -- Členové kolleje Klementinské obrátili toho roku 29 bludařů a 20 židů k víře katolické. Mnohým z nově obrácených byla opatřena výživa, aby snad pro hmotnou nouzi opět neodpadli. Zajímavý případ byl s dítkem manželů židovských, z nichž otec se již dal pokřtiti, kdežto matka zůstávala zatvrzele při víře židovské. Když narození dítěte vešlo ve známost, byli k naléhání jednoho člena Tovaryšstva posláni lidé, aby dítě to vyžádali k vychování křesťanskému. Ale židé sběhli se na muže ty, obořili se na ně a pronásledovali je, když na útěk se dali. Věc oznámena byla císařskému rychtáři, konsistoři a předsedovi královské komory. Prozatím nařízeno bylo, aby pacholik nebyl obřezán; konečně pak vyslán byl od královských mistodržících k naléhání hlavně nejvyššího purkrabí dekret, jímž se nařizovalo, aby dítě bylo vydáno. Pokřtěn byl také pacholik turecký, jehož matkou byla křesťanka, otec Turek. Matka, v Čechách zrozená, manželka vojína proti Turkům sloužícího, byla u Velikého Varadína od Turků zajata, načež stala se otrokyní jednoho z předních tureckých vojenských důstojníků. Z nemanželského spojení toho posel onen syn. Matce podařilo se i s dítkem prchnouti, načež uchýlila se do Prahy. Příčiněním jesuitů kolleje Klementinské byli také dva odpadlí duchovní přivedeni zpět do lůna církve. Jeden z nich byl řeholník a již na jahna vysvěcen. Opustiv klášter, sloužil jako voják v Uhrách. Po roce žádal listem jednoho jesuitu, bývalého svého zpovědníka, by přimluvil se zaň u představených, tak aby bez citelnějšího trestu směl se do kláštera vrátiti, což mu také na přimluvu onoho jesuity bylo dovoleno. Druhý pocházel z Drážďan; zřeknuv se lutheranismu, studoval teologii a již tehdaž mnohé ze svých krajanů přemluvil, aby přijali víru katolickou. Vysvěcen byv na kněze, stal se farárem, za nedlouho však odebral se do Drážďan a potom do Lipska, kdež opět odpadl k lutheranismu. Asi po čtyřech měsících přišel do Prahy. Jeden jesuita přísně jej pro odpadnutí jeho káral. Když však zůstával zatvrzelým, udán byl konsistoři a vsazen do vězení, kdež držán

byl tak dlouho, až se posléze dal na pokání, načež od censur byl rozhršen.

Ti členové kolleje, kteří jako missionáři působili mezi lidem, pracovali s úspěchem nemalým. Nemocným, nakažlivou nemocí stíženým, obětavě přisluhovali. Mnohé osoby zachránili před zoufalstvím, nejedny nesvorné manžely smířili, několik v divokém spojení žijících osob spojili řádným svazkem manželským. Odstranili mnoho pověr, majetníkům odňali hojně nekatolických knih, dávše za ně náhradou knihy katolické.¹⁾

Akademické školy kolleje Klementinské vyznamenávaly se jak ohromným počtem žactva tak i utěšeným prospěchem. Mnozí studenti vyznamenali se při veřejných disputacích.²⁾ Školy humaniorní počtem žactva převyšovaly léta minulé; měly 760 žáků, z nichž bylo 22 hrabat, 11 baronů, 52 rytířů. Žáci tito vyznamenávali se velikou zbožností³⁾ i zdárným prospěchem. Mimo to žáci rhetoriky a poetiky cvičili se pilně v deklamaci a i ve hře divadelní znamenitě se osvědčili.⁴⁾ Ostatních pět škol nezůstávalo v tom za nimi. Každá z nich uspořádala tři akademie a jedno divadelní představení.⁵⁾

O pili žáků svědectví vydávalo na konci roku také to, že z nich více než sto dovedlo zpaměti celé knihy klasikův recitovati a to tak, že mnozí z nich při tom se nedopustili ani chybičky.

Toho roku zřízena byla v kolleji veliká síň, po níž již po dlouhá léta bylo touženo, jež byla tak zřízena, aby ji užíváno býti mohlo jak k přednáškám tak i k divadelním představením.⁶⁾

Při kolleji Klementinské bylo tou dobou šest Marianských družin. Latinská kongregace Panny Marie od archanděla pozdravené, měla hojně členů vynikajících věhlasem i postavením svým. Byli mezi nimi i přední hodnostáři zemští. Všichni bez rozdílu

¹⁾ „Libri haeterodoxi substitutis orthodoxis compluribus redempti. —

²⁾ Philosophia Baccalaureos 50 et unum, prima laurea magistros triginta et unum suprema coronavit. Philosophiam rationalem septem, universam octodecim, Theologiam autem universam septem, diversas eius partes deni, partim nostri partim externi, cum honore suo omnes plerique insuper cum excellenti satisfactione publicis thesibus propugnaverunt. Dedit theologica Facultas e nostris eximium doctorem ac oratorem unum, qui in Teynensi basilica coram summis regni proceribus totoque senatu ac populo academico; philosophica alterum, qui apud r. r. p. p. Hybernos coram spectatissimo auditore pro Immaculata perorarunt. Theologica item Facultas tutelarem suum s. Joannem Evangelistam per nostrum, philosophica sanctam Partheno-Martyrem suam per nobilem externum eruditum panegyricis honorarunt. — ³⁾ „Bene magnus eorum numerus decemdialem, Xaverii devotionem persolverunt. Erant ceterum in adeundis paenitentiae et eucharistiae sacramentis tam frequentes, ut pauci admodum stimulo egerent.“ — ⁴⁾ „Rhetorica et Poësis cum cultu auditorum hebdomadatim declamando; in theatro vero coram eruditissimis spectatoribus agendo, ob singularem actorum dexteritatem rara cum gratia prodibant.“ — ⁵⁾ „Ceterae quoque quinque scholae praeter ternas a singulis institutas cum multiplici fructu academias singulae ornatissimum drama cum magna et inexpectata singulorum commendatione exhibuerunt.“ — ⁶⁾ „Ad scholas quoque pertinet habere eas tandem accommodum tot iam annis suspiratum auditorium perelegantem et magnifico ex parte una theatro vastoque ex parte adversa choro instructum; itaque tum pro academicis superiorum tum pro scenicis inferiorum scholarum actibus, cum omnibus in promptu requisitis apparatus, ut citra omnem obturbationem loco dieque eodem mane sua tractare possit doctor aut praedicator academicus, stantibusque (excepta doctorali cathedra ad nutum mobili) omnino omnibus, a meridie in scenam prodire actor scenicus.“

súčastňovali se pobožností, procesi a schůzi kongregačních; i nejvznešenější neopominuli omluviti se. bylo-li jim nemožno přijíti. Z Augšpurku opatřena byla velikým nákladem stříbrná nosítka se stříbrnou skupinou „Zvěstování P. M.“; dilo to vzbuzovalo obdiv všeobecný. Na zelený čtvrtek kongreganisté umývali chudým nohy a pohostili je v konviktě Svatobartolomějském, k čemuž štědře přispěl rektor družiny, nejvyšší purkrabí král. českého Adolf Vratislav hrabě ze Šternberka. Na veliký pátek konáno bylo z nádvoří semináře procesi kajicníků se bičujícími a kříže nesoucích na náměstí Staroměstské. V průvodě neseno bylo deset nosítek, na nichž plasticky zobrazena byla pouť do sv. země a zastavení křížové cesty. Dne 6. května uspořádala kongregace slavné zádušní bohoslužby za zemřelé členy své v kostele sv. Salvátora. Stěny pokryty byly černými čalouny a rozličnými symboly smrti. Smuteční panegyrickou řeč měl kanovník Adam Ignác Mladota ze Solopisk.⁷⁾ Téhož dne pohoštěno bylo tolik chudých studujících, kolik členů od počátku trvání kongregace bylo zemřelo, totiž 131. Hostina byla jim vystrojena u brány kolleje Klementínské. Kongregace horlivě také pečovala o obrácení nevěřících a haeretiků. Za to byla již před několika lety pražským arcibiskupem prohlášena za nejpřednější mezi všemi kongregacemi.

Druhá kongregace, vlašská, „Panny Marie na nebe vzaté“ pečovala o výchovu sirotek, podporování starcův a ošetřování nemocných; na špitál, jenž v Menším městě byla zřídila, každého roku vynakládala veliké sumy. Při tom požívala privilegia, že účty z příjmů a vydání nemusila skládati nikomu mimo družinu. Tohoto roku však městská rada Menšího města pražského nařídila, aby jí účty ty byly předkládány. Než představenstvo kongregace stěžovalo si do toho u dvora císařského, načež sám císař rozhodl, že nikomu není povinna skládati účty.

Třetí kongregace, česká, rovněž pod titulem „Panny Marie na nebe vzaté“, příkladně vykonávala pobožnosti své.

Čtvrtá kongregace, německá, „Očisťování P. Marie“, která toho roku vzrostla o 140 členů, nezůstávala co do horlivosti náboženské za družinami ostatními.

Pátou kongregací byla družina jinochů, tak zvaná „Latinská menší“, pod titulem Narození Panny Marie; měla na 400 členů. Jinoši ti, často a vroucně přijímali sv. svátosti a vyznamenávali se mravností. Milé bylo na ně podívání při procesích, jichž se účastňovali ve vzorném pořádku a s příkladnou zbožností. Pro kongregaci tuto zřízena nová prostrannější kaple s novým krásným oltářem.⁸⁾

Šestou posléze kongregaci „P. Marie u jeslíček a sv. Isidora“ tvořili vinaři z vinic okolí pražského, kteří k pobožnostem svým se shromažďovali v kapli Betlémské. Tohoto roku vydala družina tato tiskem seznam zemřelých členů, čehož pro nedostatek pro-

⁷⁾ Tiskem vydal ji svým nákladem a připsal arcibiskupovi Pražskému.
— ⁸⁾ „Translatis scholis ad vastius oratorium quoque translata novissimum metalloque ad auri invidiam ex integro fulgens altare erexit, nobili non vulgaris artificis scalpro laboratum et partim sodalitatis partim benefactorum aere comparatum. Cuius medio elegans Bohemici quondam icon Apellis tamquam pretiosa gemma competenti annulo est inserta.“

středků po celá léta nebyla učinila. Vytištěn byl seznam ten na papíře regálového formátu a ozdoben byl obrazem sv. Isidora; připojen byl k němu krátký návod pro prostý lid, kterak konati sv. zpověď.

O konviktě Svatobartolomějském připomíná letopisec řádový, že zasluhuje znamenité⁹ chvály pro vzácnou zbožnost scholastikův i pro nevinný život šlechtických jinochů v něm žijících.

Mnozí ze scholastiků zařídili život svůj, pokud to možno bylo, přísně dle zásad Tovaryšstva Ježíšova. Nejedni o hodinu dříve vstávali, aby mohli dobu ranní strávit v rozjímání. Jiní v prázdných dnech místo zotavení pravdám náboženským poučovali lid v polích a vesnicích.

V semináři Svatováclavském bylo na 150 chovanců, mezi nimi mnoho šlechticů. Mravní stav i prospěch chovanců byl výborný. Jen řídké byly výjimky špatného prospěchu a chování. Čtyři chovanci byli propuštěni, protože v noci mimo dům se potulovali; rovněž tak naloženo bylo s třemi jinými chovanci, stipendisty Ferdinandskými pro netečnost ke studiím. Jeden chovanec ztropil v ústavě neslýchanou výtržnost. Přijat byv toho roku do konviktu, jinoch ten po nějaký čas vedl si zcela bezúhonně. Ale jednoho večera, když se již ostatní odebrali na lůžka, jal se nejprve v dormitáři bouřiti, načež běžel k vratům domovním a tam hrozně zběsile si počínal; drže v ruce nůž, nasadil si jej na prsa, volaje: „Nechť zhyne tělo, nechť zhyne duše! Vše jest marno; nemohu býti spasen, musím býti zatracen!“ Žádal, aby mu byla vrata otevřena; nestane-li se tak, že probodne se na místě, otevrou-li se mu, že spáchá sebevraždu někde na veřejné ulici a tak že ušetří konviktu hanbu. Napominání sebe důtklivějších nedbal a nedal k sobě přistoupiti, volaje, že si ihned vrazí nůž do srdce, přiblíží-li se někdo. Přece však v příhodný okamžik několik silných alumnů náhle se naň vrhlo a jej odzbrojilo. Pak odevzdán byv přivolané městské hlídce pro tuto noc, nazítří odveden do universitního vězení v Karolině. Protože onu zuřivost sám zavinil podrážděnou obrazotvorností svou, byl relegován.

Na statcích kolleje Klementinské, v Tuchoměřicích a Opořanech, bylo po dvou kněžích, kteří jednak pečovali o duševní blaho lidu, jednak dozírali na polní hospodářství. K Opořanům přikoupeny Dobronice za 37.000 zl.

V residenci *Liběšické* byli tři kněží, jeden scholastik a tři koadjutoři. Mimo péči o oekonomii kněží ti doma i v okolí horlivě kázali a zpovídali. V *Úštěku* vykládali základní články víry za velikého účastenství lidu. V *Liběšicích* přistoupilo toho roku na 7000 lidí ke stolu Páně. Družina Mariánská pod titulem P. M. na nebe vzaté v Liběšicích kromě obvyklých častých schůzí vykonala toho roku na zelený čtvrtek umývání nohou chudým, jež pak pohostila. Přistoupilo k ní 36 nových členů. Rovněž tak utěšeně vzkvétala před dvěma lety založená družina P. Marie Bolestné, k níž toho roku přistoupilo 150 nových členů; celkem měla již na 550 členů. Stkvěle oslaven byl svátek sv. Ignáce. Sešlo se do kostela k jeho oslavě na 2000 věřících, z nichž více než 700 přistoupilo ke stolu Páně.

Ve *Staré Boleslavi* působili tři kněží, kteří v tomto roce vyzpovídali na 19.000 osob. V neděle a svátky k četně shromážděnému lidu měli kázání; mimo to každou první neděli v měsíci mívali zvláštní promluvu k sodálům družiny Bl. Panny Marie a sv. Václava. Družina tato vzrostla tohoto roku o sto hlav. Rektorem jejím byl hejtman panství Brandýského. V neděli po sv. Václavě uspořádala družina slavné procesi z kostela Mariánského do kostela sv. Václava. — Jesuité snažili se útěchu přinášeti nemocným a uvězněným. Často zváni byli jesuité na kázání do okolních míst; tak od dominikánů do Nymburka, od místních farářů do Kostelce, Čelakovic, Skorkova, Předměřic a Brandýsa.

V *kolleji novoměstské* zemřel dne 7. září 1692 znamenitý člen Tovaryšstva *Matěj Šteyer*, jenž více než dvacet let v kolleji té přebýval. Narodil se v Praze dne 13. února 1630 ze zbožných rodičů. Otec jeho byl pekař na Novém městě, a matka po smrti manželově vedla řemeslo to dále. Rodiče jeho jej od nejútlejšího mládí vedli ke zbožnosti a potom jej dali na učení do škol jesuitských. Odbyv nižší školy, vstoupil do jesuitské akademie v Klementině, kdež absolvovav rhetoriku přijat byl r. 1647 do Tovaryšstva a poslán do noviciátu v Brně. Ušlechtilou povahou svou dobyl si obliby všeobecné. Soudruh jeho, jenž dobře jej znal, líčí jej těmito slovy: „Vir erat P. Matthias rectus ac simplex; simplex a natura, videbatur rectus a gratia; huius viri rectitudinē ac simplicitatē conscientiae non defuit gratia intellectus et studii.“ Někteří se sice domnívali, že nemá dostatečného nadání, jakéhož se tehdaž u všech kandidátů do Tovaryšstva přijatých požadovalo. Uloženo mu tudíž, aby vypracoval beze všech pomůcek latinskou řeč; úkol ten vykonal tak stkvěle, že byl za spůsobilého uznán vyšších studií. Byl tedy poslán na filosofii do Prahy, kdež v těžkých naukách prospíval tak, že P. Arriaga do něho skládal veliké naděje a jej především vyvolil k tomu, aby hájil these filosofické při slavnosti spojení akademie Klementinské s universitou Karolinskou (1650). Studia svá dokončil v Olomouci, kdež měl stkvělou disputaci z veškeré filosofie scholastické. Byl by býval jistě od představených svých určen za profesora na vyšších učilištích, kdyby s jejich dovolením nebyl se ze skromnosti a z horlivosti pro spásu věřících věnoval cele činnosti v duchovní správě. Osvědčil se býti pracovníkem tak horlivým, že, jak jeho představený se vyjádřil, kdyby to bylo bývalo možné, byl by veškerý práce všech členů celé kolleje sám vzal na sebe. Proto si neustále přával, aby mu víc a více prací bylo ukládáno a největší radosti jeho bylo, mohl-li někomu v práci vypomáhati. Nepoprával si odpočinku ani v dobách k oddechu určených, nýbrž buď se modlil, anebo svoje i jiných knihy k tisku upravoval. Přechásto již o třetí hodině ranní spěchával k nemocným do okolních vesnic, nicméně v čas zase byl ve škole, dokud humaniorium učil do kostela v zimě v létě přicházel dříve než ostatní a lidu; písně předzpěvoval. Po několik let neděle a svátky kázával v kostele Vyšehradském s velikou horlivostí. Vrátiv se domů, kázával ve shromážděních Mariánských družin, měšťanské i studentské. Všichni se divili, kterak stařec více než šedesátiletý může zastávati

tolik prací. Jako missionář působil s neunavnou horlivostí. S obzvláštním úspěchem dovedl nevzdělaný lid vyučovati pravdám víry. K této horlivosti pojilo se umrtvování sama sebe, ač všemožně před jinými je tajil. Po dlouhý čas bylo pozorováno, že i za kruté zimy nosí střevíce bez podešvů a že v takové obuvi koná i delší cesty. V předvečer sv. patronů zemských v refektáři libával nohy všem přítomným a na zemi jídával s nemalým nepohodlím těla pracemi znaveného. V podzimních prázdninách spával vždy toliko jen na holé slámě. Po dvanácte let, v nichž rhetorice vyučoval, nikdy na kathedře nesedával, nýbrž na nízké stoličce bez opěradla, ve volné ruce drže knihu, vykládaje nebo předčítaje.

V koleji spokojil se s nejnepohodlnější jizbou. Znameníť byla pokora Šteyerova; zejména pro tuto ctnost svou u vznešených i nízkých neobyčejně byl oblíben. Všichni, kdož jej znali, prohlašovali jej za světce a doporučeli se modlitbám jeho. Láska jeho k chudobě patrna byla z ošumělého jeho oděvu a zvláště z beztvárného pomačkaného klobouku, podle něhož již z daleka byl poznáván. Nechtěl si ho vyměnit za nový, až mu podtaji musil býti vzat a lepším nahrazen. Po smrti Šteyerově nebylo v jeho jizbě nalezeno nic jiného než toliko dutky, jimiž se mrskával, ohmataný breviř v prosté vazbě, prostičký růženec a několik obrázků a penízků. Jakéž rozdával mládeži, když ji vyučoval náboženství. Všecka tato pozůstalost, jak podotýká životopisec Šteyerův, nestála ani za tři groše.

Ovocem jeho pracovitosti byla celá řada mateřským jazykem sepsaných knih, jež, jak životopisec podotýká, „hodie dum in manibus multorum magno animorum fructu versantur“. S velikou obezřelostí a obratností sestavil kancionál český, který až po naše dny nepozbyl vážnosti své (vytištěn byl poprvé r. 1683; do roku 1764 vyšlo šestero vydání jeho).⁹⁾ Pokračoval v překladě Pisma sv., započatém jesuitou Jiřím Konstancem († 1673). Nejdříve vydán byl péčí jeho Nový Zákon (1677).¹⁰⁾ Dále sepsal obšírnou dvoudílnou Postillu, kterou vytlačil z lidu postilly nekatolické.¹¹⁾ Roku 1668 vydal spisek „Výborně dobrý způsob, jak se má dobře po česku psáti nebo tisknouti“, v němž ve formě rozmluvy mezi „mistrem“ a „žákem“ podávají se provopisná a mluvnická pravidla řeči české.¹²⁾ Mimo to vydal překlad latinského spisu Boh. Balbina „Předivná matka svatohorská Maria“ (1666). Ludvíka de Ponte „Rozjímání“ (1670—1675), Jana Manni „Věčný pekelný žalář“ (1676), „Zrcadlo svaté neb Životové světic milých Božích“ (1678),

⁹⁾ Jos. Jireček, „Dějiny církevního básnictví českého“, 37. — ¹⁰⁾ O překladě tomto praví životopisec Šteyerův: „Quantum emolumenti fidei catholicae attulerit Novum Testamentum in vernaculum translatum, nemo est, qui ignoret.“

— ¹¹⁾ Životopisec jeho praví: „Reveretur (eum) Moravia, Slavonia et imprimis Bohemia universa. quae reiectis, ut vocamus Postillis, haeretica pravitate infectis, saniozem ab eo imbibit doctrinam . . . Si aliud pater Matthias in lucem non dedisset quam Postillam in dominicas et festa sanctorum . . ., vel inde immortalam gloriam societati peperisset.“ — ¹²⁾ Ukázkou stůž zde počátek: „Žáček. Můj milý pane mistře, prosím vás, naučte mne dobře česky psáti. Mám velikou chut učit se, neb slyším, že jest hanba, že mnozí Čechové neumějí malé cedulky po česku napsati bez několikeré chyby. Mistr. Právě, že to převeliká hanba, že mnozí na svou vlastní řeč tak málo dbají . . .“

Jana Malobického „Dům věčnosti“ (1681) a „Instructio acatholici t. j. vynaučení nekatolika“ (1691).

Jako missionář mezi lidem nahradil tisíce nekatolických knih knihami katolickými; i ze vzdálených míst byly k němu snášeny knihy haeretické nebo necudné, za něž dával knihy dobré.¹³⁾ Aby možno bylo vésti náklad na takovéto knihy, postaral se Šteyer o potřebný k tomu peněžitý fond. Povzbudil svoji matku Marii k tomu, aby všecken svůj „spravedlivý stateček, kterého těžkou a prodloužilou prací v pekařském řemesle“ nabyla, odkázala na založení „Dědictví sv. Václava“, jehož účelem bylo, aby „každoročně se tiskly nebo skupovaly a pro odplatu Boží na způsob almužny darmo rozdávaly české pobožné knihy. „Šteyer sám o dědictví, jehož po matce mohl očekávat, před svou slavnou professí učinil pořízení, aby se obrátilo na vydávání českých knih. A tak z darovaných od Marie Šteyerové 500 zl. a z odkázaných od ní synovi 800 zl., úhrnem tedy 1300 zl., jež by jinak syn její byl mohl po matce dědit, vzniklo v časech pro jazyk český velice smutných „Dědictví sv. Václava“. Marie Šteyerova a syn její chovající velikou důvěrou k sv. Václavu, chtěli tímto názvem naznačiti, že založení jejich má chrániti katolickou víru a český jazyk, tento neocenitelný odkaz světce našeho. Zbožný tento úmysl zakladatelčin i jejího syna zračí se dobře v poslední vůli, kterou Marie Šteyerova učinila dne 19. června r. 1669 a kterouž syn její napsal. Listina ta tlumočí city obou těchto duší zbožných, horujících pro dobro lidu českého. Poslyšmež jen některá místa památného tohoto kšaftu! „Bojíc se, aby zbožíčko mé mou těžkou, dlouhou a spravedlivou prací nabyté nebylo obráceno k ničemu jinému než ke cti a slávě Boží, spasení mé duše a k duchovnímu užítku i potěšení českého národa toto pořízení o svých věcech jsem učinila Poněvadž jsem poznala z jedné strany, že veliký duchovní užitek pochází z čítání pobožných knížek, z druhé pak strany, poněvadž věc jistá jest, že Čechové mají velmi málo takových knížek, z nichž by naddotčených užitek duchovních nabývatí mohli. neb ani z jiných krajin, proto že české řeči neužívají, nepřiváží se do Čech, ani v Čechách netisknou se namnoze, a byť by se pak daly tisknouti, chudí lidé, jichž jest velmi mnoho, nemohou sobě jich za peníze zjednati, usoudila jsem, že bych učinila Pánu Bohu věc milou a svým milým krajanům velmi užitečnou, kdybych svůj stateček, kterého mi Pán Bůh ze své štědrosti naděliti ráčil, obrátila na vytištění dotčených pobožných knížek, kteréž by se rozdávaly darmo, aby také chudí lidé po městech a městečkách, ano i ti sedláčkové ve vsích dostali někdy některé pobožné knížky, ve kterých by, když mají práznost od svých prací, mohli něco pobožného čítati, dobrým věcem se učití a ke všemu dobrému se vzbuzovati; pakli by se něco většího dalo tlačiti, aby také bystřejší, ale potřebné osoby z kteréhokoliv stavu toho užiti mohli a tak všem chudým Čechům, kteříž by rádi něco pobožného čítali, podle možnosti poslouženo bylo. K tomu tedy samému úmyslu a

¹³⁾ „Complura haereticorum librorum millia piâ industriâ substitutis plerumque catholicis libellis subduxit, unde factum, ut e dissitis ad plura milliaria locis eiusmodi libri haeresini aut venerem foetentes ad illum deferrentur.“

ne k jinému, jakkoliv také k dobrému a nábožnému, to jest na samé vytištění aneb aspoň skupování pobožných knih aneb knížek toliko českou řečí, která toliko vlastně česká slove a jakou tento můj list jest sepsán a ne latinskou neb nějakou jinou jakkoliv v české zemi užívanou sepsaných; neb jiní odjinud mají a mohou mít hojnost všelijakých knih z celé svaté římské říše, ano z celého křesťanstva, Čechové pak, kteří starobylé v Čechách české řeči užívají, nemají té příležitosti... dávám 1300 zl. rýn.“ Památku zbožné matky své uctíval Šteyer rok co rok ve výroční den jejího úmrtí. S dovolením představených dával sloužit čtyři mše sv. a přiváděl k nim dívky z trivialních škol, aby se modlily za duši zesnulé. Zvával k nim také přátely své a mezi chudé při té příležitosti rozdával hojně chleba.

Dle přání zakladatelčina převzalo Tovaryšstvo Ježíšovo správu Dědictví a svědomitě ji vedlo. Již r. 1670 rozdáno bylo z úroků Dědictví mezi lid 825 knih, r. 1671 knih 1508, r. 1672 již 2351, r. pak 1673 knih 3367. Aby mohlo Dědictví po přání arcibiskupa Valdštyna vydati Starý Zákon, mělo potřeby 6000 zl. Tak značný peníz sehnati vedle jiných výdajů za tisk a vazbu knih, které každoročně lidu se rozdávaly, nebylo snadno. Ale ke cti řádu jezuitského slouží, že obětiví členové jeho sami pomohli opatriti onu sumu. Zejména přispěli k nim jesuité Jan a Matěj Tanner, Balbín, Cruger, kteří Dědictví věnovali dílem svá díla, dílem výtěžek z nich. P. František Retz, rektor kolleje u sv. Klementa, daroval k témuž účelu 900 zl., které Dědictví dluhovalo tiskárně klementske za tisk Starého Zákona. Pečlivě jsouc jesuity řízeno, plnilo Dědictví se zdarem úkol svůj. Arcibiskup Valdštýn r. 1692 o něm praví s pochvalou, že za krátký čas svého dosavadního trvání rozšířilo ohromné množství českých náboženských knih dílem zdarma, dílem za levný peníz a to nejen v Čechách, nýbrž i v jiných zemích, kde se mluví jazykem českým neb jemu přibližným, jako na Moravě, v Uhrách, Dalmacii, Slavonii, Bosně a Srbsku. Od roku 1670 až do r. 1751 rozdalo Dědictví více než 80.000 knih.¹⁴⁾

Smrt zastihla Šteyera uprostřed pilné práce. Zabýval se tou dobou právě překladem knihy Jobovy. V neděli dne 7. září měl ještě, jako obyčejně, kázání na Vyšehradě; vrátiv se domů do kolleje sv. Ignáce, raněn byl mrtvicí a po čtvrt hodině klidně zemřel.¹⁵⁾ Přával si vždy náhlé smrti, aby dlouhou nemocí nikomu nebyl na obtíž. Všichni, kdož zesnulého znali, pevně věřili, že jest jistě světce a že tudíž ani nemá zapotřebí, aby za jeho duši konány byly modlitby. A mnozí říkali: „Kéž bych tak zemřel, jako on!“ Hlubokou bolest svou nad ztrátou muže tak znamenitého vyslovil také sám arcibiskup Jan Bedřich hrabě Valdštýn ve vlastnoručním listě superiorovi kolleje zaslaném. Arcibiskup vážil si především spisovatelské jeho činnosti.

(Pokračování.)

¹⁴⁾ Dr. Jan Sedláček v „Časopise kat. duchovenstva“ 1901, seš. 1. nn. —

¹⁵⁾ Srovn. Ferd. Menčík v „Časop. čes. musea“ 1883 (LVII) 396—397.

Dva staré breviáře Olomucké.

Píše Dr. Ant. Kubiček.

(Dokončení.)

O svatém Václavu (28. září).

Opavský breviář.¹⁾

*Hymnus.*²⁾ Dies venit victoriae - quo exemplar milicie - wenceslaus occiditur - occisus celo redditur. - Qui dum pro fide moritur - ut iubar signis oritur - nam per eum pericula - procul fiunt et vincula. - Claudio gressus conceditur - defuncto vita redditur - cedit languor et cecitas - et remouetur surditas. - Annis tribus in tumultu - eius clauso corpusculo - sanitas adest vulnerum - et fetor abest funerum. - Trinitati sit gloria - per cuius beneficia - wenceslaus in populis - tantis fulget miraculis. Amen.

Ad vespertas antiphona repetuntur. *Ant.* Adest dies leticie, - quo defensor ecclesie - post carnis exilium - uehitur ad solium - militum celestium - signis fulgens glorie.

Ant. Peremptoris pena - horroribus plena - prosecuta celitus - promit, quod dux inclitus - celi fruens cena - mundi fugit gemitus.

Ant. Gressus redit preeditus - martiris suffragio, - pellitur priuacio - visus et auditus.

Ant. Carcer nocte claruit - celesti fulgore, - sed et terra tremuit - et egressus patuit - insolito more.

Ant. Per trimatum - hoc seruatum - corpus non corrumpitur, - sed nec ulnus cernitur - mire solidatum.

Ad magnificat ant. repetitur. Laus alme sit trinitati et graciarnum accio eius immense pietati, que in tripharia, ymo quadripharia orbis partitione ex omnibus tribubus et linguis vnum corpus conficit ecclesiam, de cuius clara filiorum genitura inter alios tantus martyr procreatus excellentissime bohémie gentis nobilitate processit oriundus, beatus uir wenceslaus, quem frater male germanus inuidus et seuus ut cayn abelem olym, effecit martyrem.

In primo nocturno. *Ant.* Iubar alte claritatis - lato luxit lumine, - vir perfecte caritatis - wenceslaus nomine.

Ant. Viuens ab infancia - in cristi seruicio - seruatur in gloria, - fultus ewangelio.

Ant. Dum gentiles vitat ritus - plenus pudiciis - crebras multis fert attritus - minas contumeliis.

(Leccio prima.) Crescente fide cristiana in diebus illis dei nutu dux bohémorum nomine horzywoy³⁾ vna cum exercitu et omni populo suo sordes ydolorum abiciens baptisatus est.

Resp. Wenceslaus dux gracie - uirtutum stans in acie - decoratur victoria. - Cuius finis est gloria - in celesti milicia.

¹⁾ Cirk. hodinky o sv. Václavu jsou v Ol. breviáři na listě 296. a 297., list 297. je vytržen. Pokud možno souditi z části zbylé, shodovaly se v obou knihách až na rozdělení lekcí. Obsahuje I. čtení tištěné I. a II. čtení psané; II. čtení tištěné obsahuje III. a IV. čtení psané, konečně V. a VI. čtení psané tvoří III. lekci tištěnou, která končí slovy: „misit eum in urbem nuncupatam“; ostatek, jak praveno, je vytržen. — Tato čtení jsou vypsána z počátku *Života sv. Václava* (Památky I. str. 183—190), jež poprvé podal Dudík ve svém spise *Iter Romanum* I. str. 319—326 z perg. rukopisu věku XII., někdy švédské králové Kristíně náležejícího a nyní v Římě v knihovně Val. chovaného. — ²⁾ Píseň tato nalézá se v obojím breviáři v tak zv. *hymnariu*. — ³⁾ V Památkách I. str. 183 jmenuje se v první větě místo Bořivoje kníže Spitihněv.

Vers. Vitans puerilia, - tendens ad utilia, - mundi calcat gaudia. Cuius.

(*Lecc. II.*) Eiusque filius nomine Spitigneus condidit ecclesiam sancte dei genitricis marie aliamque in honore sancti petri principis apostolorum, in quibus, dei gracia largiente, plurima operantur beneficia.

Resp. Sacra frequentat limina - nocte surgens media. - Callis ferens grauamina - cruentat vestigia. *Vers.* Vir plenus sacro flamine - de pedum suorum sanguine. Callis.

(*Lecc. III.*) Cumque prefatus uir uenerabilis transisset de hoc seculo, omnes populi, qui eius fuerant, congregantes se, elegerunt fratrem eius iuniorem nomine wratislaum.

Resp. Nocte surgens, agrum petit - cum cliente, spicas metit, - terit, molit et hostias - coquens dat per ecclesias. - Ut agantur misteria - per missarum sollempnia. *Vers.* Hinc de ortis uvas demit - et in vase mundo premit. Ut.

In II° nocturno. Ant. Carnem terens inedia, - procul fit a uiciis - et sub ueste regia - utitur ciliciis.

Ant. Signo crucis hostes cedit - factus duci subditus; - cuius turba leta redit - defensata celitus.

Ant. Spiritu prophetico - vir sanctus florebat, - dum verbo veridico - multa predicebat.

(*Lecc. IV.*) Et principem fecerunt sedere pro eo; qui in religione cristiana magno opere perseuerabat, qui eciam construxit ecclesiam in nomine sancti Georgii martyris.

Resp. Infantes emit gentiles - seruituti genitos - Et eos facit heriles, - fide cristi preditos. *Vers.* Sancte dat se largitati, - seruos emens libertati. Et.

(*Lecc. V.*) Cuius filius maior beatus wenceslaus dei instinctu ab ineunte etate semper desiderabat literas scire et optans pater eius desiderium animi ipsius perficere.

Resp. Crucis cultor progreditur - crucis ornatus iubare - Qui turbis celi cingitur - celesti plenus nectare. *Vers.* Cesar stupore rapitur, - furoris nexu soluitur - throni gaudens compare. Qui.

(*Lecc. VI.*) Misit eum in urbem nuncupatam budetz, ut ibidem disceret psalterium a quodam reuerenti (!) presbitero nomine vzeno.⁴⁾ Tunc beatus wenceslaus capaci mente granter cepit discere, de die in diem melius meliusque proficiens.

Resp. Mors abelis figurauit, - quando dux sanctus triumphauit - ictus fratris gladio. - Cuius cruor proclamauit - scelus facti, dum negauit - quouis tergi studio. *Vers.* Frater fratrem nece strauit, - sed occisum coronauit - cristus mox in gaudio. Cuius.

In III° nocturno. Ant. Cursu tandem consumato - miseriarum stadii, - cultu cristi propagato, - sortem subiit martyrii.

Ant. Ad accursum hostium, - siciens martyrium, - fugit ad ecclesiam. - querens illis gratiam.

Ant. Hinc prostratus in limine, - orans exclamauit ad deum: „In manus tuas, domine, - commendo spiritum meum“.

Laudes. Ant. Laude motus matutina - nocte surgit media, - quem mox ensis mors vicina - vehit ad celestia.

Ant. Cruor fusus effluit, - quem ars nulla dilluit, - ut scelus non lateat, - sed sanctus refulgeat.

⁴⁾ V Památkách I. str. 183 se di: „misit eum in civitatem nuncupatam Budceam, ut ibi disceret psalterium a quodam presbytero nomine Uenno.“ —

Ant. Ex gestato pignore, - habens amniculum, - in obiecto littore - locatur vehiculum.

Ant. Morbidis refugium - pugil fit beatus - et vinctis effugium - prestat inuocatus.

Ant. Laudent dominum de celis - angelici spiritus - ad tumbam viri fidelis - descendentes celitus.

In II^{is} vespis ad magnificat antiphona repetitur. O pugil egregie, - o decus milicie, - wencezlae, dux pie, - qui virtute crucis cristi - victor extitisti, - hoc sub signo uictorie - militantis ecclesie - audi preces hodie.

*Secuntur lectiones Infra octauam.*⁵⁾ Postea autem obiit pater eius nomine wratislaus de hoc mundo. Interea conuenerunt omnes populi regionis illius et elegerunt beatum wencezlaum ducem pro patre suo et sedere eum fecerunt in throno ipsius.

Tunc predictus illustris puerulus permanens in principatu minime discessit a disciplina; fidelis namque erat et sapiens et verax in sermone et iustus in iudicio.

Et cum iudices illius aliquem condemnare uoluissent ad mortem, statim occasionem aliquam faciens exibat foras, memorans hoc, quod minatus est dominus in ewangelio: Nolite condemnare et non condemnabimini.

Carceres quoque destruxit et omnia patibula succidit. Orphanorumque fuit misericors ut pater, gemencium viduarum mitissimus consolator.

Et sicientes alens hospites et peregrinos ut proprios proximos libenter recipiebat, sicientibus potum subministrans et de uestimentis suis nudos tegens.

Infirmos uisitans, mortuos sepeliens, presbyteris et clericis honorabiliter ministrans, errantibus uiam ueritatis ostendens.

Insuper eciam humilitatem, mansuetudinem, pacienciam potissimamque caritatem obseruabat.

*Sequuntur lectiones per Ebdomadam.*⁵⁾ Per vim atque per fraudem nulli hominum aliquid abstulit exercitumque suum non solum armis, sed etiam optimis ornamentis adornauit; hec autem et his similia ab ipso tyrocinio exercens spiritualiter contemplatiuam vitam sequebatur.

Sed et in quadragesimali tempore per gelidum et aridum callem discalcatus pergebat de ciuitate in ciuitatem ad ecclesias tandem quo usque in eius uestigiis emanans cruor apparebat.

Cilicio aspero subtilus indutus, desuper uestibus regalibus amictus non cessabat gracias inmensas agere deo.

*Alio die.*⁵⁾ Itaque in tempore messis nocte consurgens ibat latenter in agrum et triticum metebat et portabat in humeris suis, quod contritabat et in molis ponebat et cribrabat farinam.

Similiter sumens ydriam cum vno cliente intempesta nocte pergebat ad aquam, quam hauiens dixit: In nomine patris et filii et spiritus sancti.

Quamque domum afferens miscens, cum predicta farina oblata coquebat.

Simili modo nocturno silencio properabat in vineam suam cum ministro fideli, et accipientes botros intrauerunt in chorum et portauerunt in cellam suam occulte ibique calcabant eos in torculari.

Et fuderunt in urceum. Idcirco hec faciebat nullo sciente, ut sacrificium post hec sacerdotes offerrent domino. Sed hoc quoque, quod a fi-

⁵⁾ Také tato čtení shodují se z veliké části se vzpomenutým Životem sv. Václava. (Památky I. str. 183—190.)

delium relacione opertum est, tacendo preterire incongruum, constat: Quia iam dei inspiramine presagus futurorum erat, et in aliis eius plurimis vaticiniis vnum innotesco.

Quadam die anni circulose uolente conscendens superius palacium suspiciensque per fenestras, vni discipulorum narrauit dicens: Videtur mihi (inter) hoc atrium maioris pauli desertum esse.⁶⁾

*In octaua sancti wenceslai.*⁵⁾ Interea uero mater eius que erat ex gente gentilium ignorancium deum cum uiris perfidissimis inito consilio dixerunt: Quid facimus, quia qui princeps debebat esse, peruersus est a clericis et est ut monachus?

Misitque infelices et funestos viros ad socrum suam beatissimam matronam nomine ludmillam, ut eam iugularent.

Qui et fecerunt, sicut illis iussum fuerat. Cuius eciam anima, exuta corpore, mundi huius assumpta casibus, cum palma martyrii procul dubio perexit ad sublimem dominum.

Et presbyteros multos cum clericis priuantes substantia eiecerunt de terra et est impleta prophecia, quam nuper predixerat.⁶⁾ Et ab illo ergo die increpabant nimis beatum wenceslaum optantes, ut resipisceret a doctrina.

Sub cuiusdam uero festiue diei exultabili ortu infelix Boleslaus fraudis amicus domum propriam omnium ornamentorum copia, que huic genti vnquam moris erat habenda, quam studiose fulgidam fecit.

Fecit itaque conuiuium plus solito parandum, ministros instituit, amicos sub hilaritatis specie inuitauit. Ipsiusque principis supplex ingressus palacium, conuiuuiis eum interesse fraternis primo omnium quo dignaretur erogauit.⁷⁾

II. *Breviář Olomucký* (fol. 302).

*In octaua sancti wenceslai.*⁸⁾

Lect. I. Post memorabile beati martyris wenceslai consumatum in cristo martyrium succedente in regnum nimie peruersitatis duce Boleslao, seuitia eius in fidelium cateruas furens, non multo post beati viri necem, humana dum fruebatur vita, clericos et amicos nec non seruitio eius familiariter iunctos subita mortis sententia damnauit.

Lect. II. Peracta fortissimi dei athlete venerabili passione ministri quidam sanguinem, qui per tabulas ecclesie ipsa martyrii hora aspersus apparebat, iussi aqua lauantes penitus absternerunt.

Lect. III. Posteraque die illuc venientes non minus quam cum primum ibidem parieti adhesit, cruorem ipsum eodem loco dilatatum conspiciunt, non parum ipsi hoc viso territi aqua iterum allata multo studiosius abluere decertant.

⁵⁾ V „*Životě sv. Václava*“ se o tom praví: „Vystoupiv totiž (Václav) jednoho dne do hořejší části paláce, řekl jistému žákovi shlédnal s okna: „tento dům staršího Pavla kněze připadá mi jako opuštěný“. . . . Než i mnohé kněze se žáky [po smrti sv. Ludmily] oloupili a vyhnali ze země. I naplněno jest nedávné proroctví jeho.“ (*Památky* I. str. 184—185; přeložil Josef Truhlář.)

⁷⁾ Tato dvě čtení téměř do slova vzata jsou z Gumpoldova *Života Václava, knížete českého* (začátek části 18.); *Památky* I. str. 158—159; — ⁸⁾ Následujících 6 čtení je volně spracováno dle Gumpoldova „*Života sv. Václava, knížete českého*“ (část 20., 21. a 22.; *Památky* I. str. 161). Začátek „Post memorabile b. martyris W. consummatum in c. martyrium“ přidal skladatel těchto cirk. hodin sám.

Lect. IV. Crastino autem probandi causa, si etiam adhuc frustrati sint, redeunt non minus tinctum sanguine parietem, quamvis interea ablutus videatur, agnoscunt.⁹⁾

Lect. V. Quibus vero multum super hoc mirantibus, eoque abluendi labore postinde cessantibus, vsque hodie sanguinis eiusdem intinctione paries ipse pro signo venerando nitescit.

Lect. VI. Et veracium sepe nobis relatu patefactum est, quod post constantissimi triumphum athletæ omnes sanguinis effusores innocentis superno incussi furores aut demonium potestate rapiunt (!) homines postea non comparuerunt, aut versa pro vitiis natura, canum latratu vice loquendi videntes dentium stridore morsus imitantur caninos, aut misera corporum ariditate siccati nec non auditus continua priuacione, vitam ipsis saltem odiosam finierunt.¹⁰⁾

Sv. Hedviky (15. října.)¹¹⁾

I. Breviář Opavský.

Ant. Letare germania, - que de stirpe regia - moravie ducis ortam, - ab infancia - dignam dei gracia - heduigim producis, - quam criste cum gloria - mundi post exilia - ad gaudia ducis - perpetue lucis.

Ad magnificat ant. repetitur. O decus trebnicie - heduigis, mater gracie, - conciuís milicie - celestis patrie, - tribue credentibus - solamen tuis precibus - et da frui laudibus - cum celi patribus, - tu tot signis radians; - in te plebs fidelis glorians - tocius polonie - digna memorie - asta, posceris, - mater heduigis humilis, - nobis petens veniam - et celi gloriam.

Lecc. I. Beata heduigis honestissime etatis sue anno duodecimo per coniugale vinculum nobili viro duci hendrico slesie fuit alligata.

Resp. Beata heduigis - stirpe nobilis - omnibusque spectabilis - omni uirtutum genere. - Corde mitis et humilis, - etate, sexu fragilis, - fide fortis et opere. *Vers.* Cristo fuit amabilis, - ad omne bonum habilis, - dei preuenta munere. Corde.

Lecc. II. Leges atque iura matrimonii sanctissimo studio custodiuit, amorem diuine legis summa diligencia obseruabat.

Resp. Manum mittit ad forciam, - virtutum exercicia - matrona hec beata - apprehendit dulciter. - Consurgens nocte media - oracionum

⁹⁾ O marném umývání zdi, krví sv. mučeníka potřísněných, mluví se v „Životě“ na str. 187. V legendě Křišťanově (Památky I. str. 219) čteme o tom: „Krev blahoslaveného mučeníka od bezbožných bezbožně prolitá, která po zemi a zdích se rozstříkla, smývána vodou a utírána byla; než druhého dne, kteří předešlého dne ji byli smývali, přisedše k témuž místu, shledali zdi a zemi, jakoby nikdy voda na ně nebyla přišla, krví zbrocené. I dali se znova do utírání. Také po třetí to učinili, ale vídouce marnost svého namáhání, odesli.“ (Přeložil Josef Truhlář). — Viz také staroslovanskou legendu „Život sv. Václava“ v Památkách I. str. 133. a str. 135.

¹⁰⁾ Píše o tom Křišťan ve své legendě: „Část oněch, kteří proti svatému Páně ukrutně byli povstali aneb kteří pouhým souhlasem stali se účastníky tak velikého zločinu, zmítána zlými duchy v pustinách utíkajíc bídne a zasloužené smrti došla a více se neobjevila. Druzi hubení a hlusi zůstali až do smrti. Jiní ale z nich štěkajíc jako psi a skřípajíc zuby zemřeli; celý pak rod jejich, abych tak řekl, vyhlazen s kořenem. Zbyli-li ale někteří, ti potravu svou vydělávají rukama vlastními.“ (Památky I., str. 220; přeložil Truhlář.)

¹¹⁾ V Olomuckém breviáři nemá tato slavnost zvláštních antifon a responsorií, jako v kod. Op. Čtení se v obojí knize shoduje, jen rozdělení je jiné. Šest čtení Op. tvoří dvě první lekce Ol., k tomu pak přidána III. lekce, kterou uvádím dole.

studia - deo soluebat iugiter. *Vers.* Clam intrat domicilia, - dans infirmis obsequia - et leprosis pocula. Consurgens.

Lecc. III. Ita ut statim a die conceptus in utero instanter sui deuitaret mariti consortium usque in diem quadragesimum post partus sui produccionem.

Resp. Margarita solo tecta, - quondam uilis, et despecta - ista dei famula, - gemma lucens electa - Carnis nube iam detecta - fulget iam per miracula. *Vers.* In sublimi stans erecta, - in celum tendit uia recta.

In IIo nocturno ant. Niuus in algoribus - incedens nudis gressibus, cristum insequendo, - leprosis et debilibus - eleemosinam tribuendo.

Ant. Mutato wltu palio clam carceres visitabat et eis cibum cum potu ministrabat et dampnatos sepius a suspendio liberabat.

Ant. Circuibat sedula - cellas dominarum, - ut uideret emula - statum singularum, - ut seruiret vernula - questibus earum.

Lecc. IV. Aliis quoque temporibus sex aut octo ebdomadis se a carnis illecebris abstinebat, quamuis marito suo ad thalamum iungeretur.

Resp. Que dum oraret sedula, lumen in habitaculo super eam refulsit. Hinc marie magdalene, margarethe, katherine uisu sermone fruitur. *Vers.* En, inquit, post obitus diem celestis aditus tibi nobiscum pandetur. Hinc.

Lecc. V. Quadragesime et aduentus domini, quatuor temporum et dominicos dies, vigiliis et festa sanctorum, ferias sextas et sabbatos dies nimia custodiebat cura.

Resp. O uitis cypri nobilis, - ferendo botros uberes, - hedwigis mater humilis - pie pascendo pauperes. - Tua uita laudabilis - virtutibus mirabilis - nos cristo reddat habiles. *Vers.* Vt expiati sordibus - adornemur virtutibus, - per te celi iungamur patribus. Tua.

Lecc. VI. Tandem maritum suum deo auxiliante induxit, ut secum per manus episcopi wratislaviensis perpetuam uoueret continenciam, quam et annos XXX postmodum uiuentes pariter seruauerunt.

Resp. Egypti munda palio - ornata cultu regio - filia pharaonis - per ascensum purpureum - Ad thronum regis aureum - peruenit salomonis. *Vers.* Hedwigis tradens spiritum - felicem agens exitum - de terra babilonis. Ad.

In IIIo nocturno ant. Dictis euangelicis aurem impendebat; quotquot dici poterant, missas audiebat.

Ant. Dum se iudex poneret ad causas iudicandas, hec adesse uoluit, fraudes remouendo, pupillos et uiduas pie defendendo.

Ant. Hedwigis sancta inclita nos serues a ruina nosque frui facias gracia diuina.

I. Resp. O quam felix hedwigis, que regnum mundi et omnem ornatum seculi contempsit propter amorem domini Jesu cristi. Currens finem ad beatum sue uite. celibatum anhelabat siciens. *Vers.* Signum crucis mente gerens, siti, fame se affligens passionis cristi memor forens. Currens.

II. Resp. Hec in carne generosa - mortis cristi preciosa - stigmata portauit. - Numquam fuit ociosa, - sed mens eius studiosa - legit semper atque orauit. *Vers.* Manus eius operosa - celum sibi copiosa - merce comparauit. Numquam.

III. Resp. Sancta hedwigis inclita, que fuit in spiritu caritatis feruida, in laude oracionum sedula, ipsa intercedere dignetur Ad Jesum dominum regem angelorum pro famulorum suorum salute. *Vers.* Mallens.

se subiacere paupertati, quam propter gloriam huius mundi esse inmemor preceptorum dei; sitiuit enim gloriam dei et orauit. Ad.

II. Olomucký breviář (fol. 303).

Lect. III. Ne vero sinistra opinionis caligine obfuscaretur ipsius continentie pulcritudo, illis omnibus annis, quibus quoad thorum separata permansit, ipsi non loquebatur marito nisi procul et necessaria causa, et in ecclesia vel in alio publico loco personis honestis presentibus quam plurimis. Etenim in lecto decumbentem maritum visitare nolebat, que vniuersa morum honestate pollebat. Ad amorem quoque castitatis, cuius ipsa fuit amatrix, quoscunque poterat, verbo inuitabat.

Sv. Benedikta s bratřimi (12. listopadu).

I. Breviář Opavský.¹²⁾

Ad vespervas antiphone repetuntur. *Ant.* Illis horis et momentis - dum polleret sacre mentis - deo gratus imperator - henricus cristi zelator - quini extiterunt fratres - exemplares, pii patres.

Ant. Nullum dolum sencientes - inter mundi dyras sentes - de partibus polonie - nobis transmittis, domine.

Ant. Barnabas hic erat senus, - qui deuocione plenus - licet penas non sit passus, - tamen cristum semper fassus.

Ant. Isti sancti martyres - lucerne sunt et lampades - virginum sapientium - in sponsa cristi degencium.

Ant. De supernis illis tantum cura; - se libabant mente pura - cristo suo munda thura.

Resp. Gratuletur hohemia - que de pia polonia - hos viros aduexit - regnum princeps hos allexit. - Letetur tota vicinia, - gaudeat boleslauia - fouens hec sacra corpora. *Vers.* Per fratrum suffragia consequemur regna etherea. Letetur.

Ad magnificat ant. repetitur: Adest dies venerabilis - cunctis et laudabilis - in filiis salomonis, - qui munus benedictionis - a cristo perceperunt pro penis, quas sustinuerunt ab impiis latronibus; hos sic magnificauit dominus.

Oratio. Sanctorum nos, quesumus, domine, martyrum tuorum Benedicti, Johannis, Mathei, Isaac atque Cristini gloriosa hodierna die trophea letificent, quatinus eorum interuencione ad illam perueniamus hereditatem, in qua iidem felices angelorum cetibus aggregati tue semper maiestatis perfruuntur ineffabili claritate. Per D.

In primo nocturno. *Ant.* Cetus iste monachorum - non stetit in consiliis impiorum, - sed nulli cedens turbini - in lege mansit domini.

Ant. More canum fremuerunt, - fratres persequendo, - sed ad celos perduxerunt - hos nesciendo.

Ant. Isti filii hominum graui erant corde, dum presentes martyres priuant omni sorde.

Lecc. I. Temporibus hendrici Imperatoris, qui post ottonem tercium romanum rexit imperium In partibus polonie quinque fuere monachi heremite, veri israhelite.

Lecc. II. Benedictus, Matheus, Johannes, Issac, Christinus et Barnabas, quorum non est inuentus in ore dolus nec in manibus prauum opus.

¹²⁾ Antifony a responsoria se srovnávají v obou knihách, jakož i čtení. Co se rozdělení těchto lekcí týká, je 6 lekcí opavských obsaženo v prvních čtyřech čteních breviáře Ol. jehož V. a VI. čtení zde také uvádím. Všechna tato čtení téměř do slova vypsána jsou z *Kosmova Letopisu českého* I. 38. (Památky II. str. 56. 57.)

Lecc. III. Horum de uita patrum multa dicturus malui pauca, quia semper dulcius esca sumitur, que parcius apponitur. Erat enim eorum conuersatio laudabilis, deo placibilis, hominibus admirabilis et eam sectari volentibus imitabilis.

Lecc. IV. Hos quinque quippe uiros non incongrue equiparare possumus siue quinque porticibus probatice piscine, siue quinque prudentibus virginibus oleo mire habundantibus; qui pauperes ipsi pauperibus cristi quos in suis fouebant mansionibus, eis ut poterant subministrabant mire sumptibus.

Lecc. V. Ipsis autem talis virtus erat. Alius bis, alius semel in sabbato, nullus tamen dietim sumeret cibum. Cibus autem erat eis olus propriis elaboratum manibus.¹³⁾

Lecc. VI. Panem raro habuerunt, piscem nunquam, legumina aut milium nonnisi in pascha; lympham incorruptam et hanc bibebant ad mensuram.

In IIIo nocturno. I. Resp. Audiens pius dux mezko, quod fidei lux polleret in hiis fratribus piis, congaudens actibus, solui cupit a reatibus, Se iungens hiis sanctis patribus. *Vers.* Crumenam hiis portabat et se totum commendabat. Se.

III. Resp. Prima noctis vigilia affuit manus inimica. More canum seuiebant, censum ducis repetebant. *Vers.* Quem barnabas deportabat, qui facta fratrum attrectabat. More.

II. Breviář Olomucký.

Lect. V. Carnis esca erat eis abhominabilis et femine visus execrabilis. Vestis hirta et aspera, contexta de cauda et equinis iubis. In lectulo lapis pro sustentaculo capitis et macta pro lectisternio et hec vetus nimis et singularis.

Lect. VI. Nec fuit vlla quies; stant tota nocte, lugentes tam proprium, quam plebicule scelus atque reatum. Nunc sonant pectora crebris tunsionibus liuida, nunc sudant corpora innumeris genusflexionibus fessa. Nunc manibus expansis et oculis erectis viuat, vt in celis precibus vnusquisque instanter anhelat. Nunquam locuti sunt ad inuicem nisi venientem ad hospitem et adhuc paucis.

II. Vesp. ant. ad Magnificat. Gaude felix woleslauia in tantis patronis; liberat prece pia matheus; a vitiis vehit ad celestia Johannes; suffragiis ysaac in patria collocat; in brauiis Olomucensis ecclesia iocundetur gaudiis, quam illustrat gratia cristinus pre aliis.¹⁾

¹³⁾ Toto čtení překládá se v *Památkách* II. takto: „Oni pak sami měli takovou ctnost zdržlivosti, že některý dvakráte, některý jednou v den sobotní, ale žádný každodenně nepožíval krmě.“ Týž překlad uvádí dle *Památek* M. Vojáček ve svém pojednání „*Sv. Benedikt s bratřími*“ v „*Časopise katol. duchovenstva*“, r. 1896, str. 403, jakož i kniha „*Krásť-Ježek, Sv. Vojtěch*“, str. 224. 225. Dle mého názoru je tento překlad slov Kosmových nesprávný, a dlužno zde rozuměti slovem „sabbatum“ nikoli sobotu samu, ale celý týden. V té příčině odkazují na př. k Mark. 16, 9. Má tedy býti přeloženo: „Oni pak sami měli takovou ctnost zdržlivosti, že některý dvakrát, některý jednou za týden, ale žádný každodenně nepožíval krmě.“ — ¹⁴⁾ M. Vojáček, *Sv. Benedikt s bratřími* (Časopis katol. duch., r. 1897, str. 409. 410.); dle toho dal vévoda Břetislav přinést větší část ostatků sv. Benedikta a jeho soudruhů do nového kostela sv. Václava, jež ve St. Boleslavi postavil nad původním kostelíčkem sv. Kosmy a Damiana. Odtud bylo tělo sv. Kristina okolo r. 1131 přeneseno do bisk. chrámu Ol. (Viz *Dudík, Dějiny Moravy* III. str. 40).

Kouřimské a kolínské paměti cechovní z konce XVI. a z počátku XVII. věku.

Napsal F. J. Čečetka, odborný učitel v Poděbradech.

(Pokračování.)

II.

Promluvivše o pořádcích a řemeslnících na sklonku XVI. věku vůbec a srovnavše zachovalé zprávy obecně k cechům se vztahující, abychom častěji k nim vraceti se nemusili, přistupujeme k vypsání zpráv z jednotlivých cechů. Počet těchto zápisů je různý; nezachovaly se řády ani knihy cechovní a řídí se tedy množstvím zápisů dle toho, jak přicházel který cech i jeho členové ve *styk s pány na rathouze*. Čím více žalob, soudů, tím více zpráv. Ale i při své neúplnosti nepozbývají tyto zápisy zajímavosti a ceny kulturně historické.

Řezníci.

Cech řeznický byl z nejstarších ve městě. Již na počátku XV. věku napočítalo se v Kolíně 18 řezníků, kteří ve výsadních krámech masných u farního kostela maso prodávali; „*kutlíři*“ poráželi dobytek na obecních jatkách u Labe.¹⁾ Na sklonku XVI. věku tvořili řezníci ve městě cech nejbohatší, jemuž náleželo mnoho luk u města.

V Kouřimi r. 1569 v přítomnosti starších i všech mistrů řeznického cechu a vdov téhož řemesla rada nařizuje, aby nejen v sobotu, ale na týden masa měli, nebo že na ně cizí „*huttýře*“ pustí. Kdo by v trhu masa neměl, dluhů neplatil, masný krám mu na rok odňat bude.²⁾

Páni starší poctivého pořádku řeznického měli často příčiny dovolávati se pomoci pánův. R. 1589 13. Octobris v Kolíně obeslali tři řezníky, „že maso v *neděli* prodávali proti pořádku jejich, žid Zysbint že v neděli koupil vola od Uhra proti příkázání Božimu.“ Vymlouvali se řezníci, a páni vynesli *dictum*: „Z čeho jste obviněni, slyšeli jste, k čemuž odpíráte, že byste prodávati měli. Ale, Faltynku, ty se vymlouváš, že žena tvá prodala, o čemž jsi ty nevěděl — to vše jedno, poněvadž nejináče, než jako bys ty sám prodal. I ty, Žalmane, že jsi od poselství (maso) dal — prodals! A ty, Zysbinte, žeš kupoval proti záповědi a na zlehčení našich svátkův, protož do *vězení šatlavního* půjdete a jedenkaždý po 1 *kopě gr.* dáte.“³⁾

A 25. Octobris t. r. obeslali řezníci Václava Mikala, stížice mu, „že se do řemesla jich plete, dobytek kupuje, bije, od židů maso kupuje a na rynku prodává na zkrácení jich.“ Mikal: „že od židů nekupuje, než od nich za mnoho grošů, někdy za 1 kopu, poněvadž jiných živností nemá. Odloženo do pátku.“⁴⁾

Také kouřimským řezníkům pletl se ledakdo do řemesla. R. 1569 žádali za opatření proti Regině, *koláčníci*, která vepře k posvícením nebo k jarmarkům bije a na rynek strojívá jisti.⁵⁾ A kolínští starší řezníci stěžují si 11. Maii 1590 do některých sousedů a sousedek, že *kuchyně na jarmark* i jindy sobě na škodu jich řemesla zarážejí. Žádali za přetržení.⁶⁾

¹⁾ J. Vávra, dějiny Kolína I. 40. — ²⁾ Kn. rudá. — ³⁾ E 5. — ⁴⁾ E 5. —

⁵⁾ Kn. rudá. — ⁶⁾ E 6.

Po čase 13. Januarii 1610 Křištofa Veletovského obeslali a stížili mu, „kterak na újmu řemesla jejich od spolusousedů vepře skupuje, je doma prodává, šantročí.“ Poněvadž páni řezníci za ochránění toliko žádají, toho předně do většího počtu se poodkládá a on nyní do vězení rathouzního má postáti pro neposlušnost svou, kterou ku právu ukázal.⁷⁾ — Roku 1612 2. Martii i pana *JMK. rychtáře* volali řezníci ku právu; ten, ač svému hněvu nad tím dal průchod, „nejsa přílepek, ale maje svůj svobodný statek,“ se přiznal, že jest *krám* tomu pořádku prodal a se jeho odevzdává.⁸⁾ — Když pak 20. Septembris 1619 obeslali Martina Chudenského, přednesli, „že na škodu pořádku skopce a vepře bije, a je nenáležitými řečmi dotýká. Protož žádají za schránění a aby toho řemesla, kterému se vyučil, hleděl.“ Dictum: Nemá již dobytkův býti a jich v domě lidem za peníze vážiti, odprodávati pod pokutou o tom nařízenou. Pakli by chtěl jaké maso lidem za peníze vážiti, bude povinen *od pánů řezníků* je kupovati.⁹⁾

Jindy opět řezníci stěžují, že Václav Vrkoslav si dal zeď městskou prolámati a tudy neřády až dolů ke „*kutlofu*“ pouští, že nemohou řezníci tam své práce konati, ani dobytek voditi. Z relace obecních starších patrno, že to pouze „starobylý hejzuch“ — proto ho má Vrkoslav užiti, aby zdi městských nepoškodil a kutlofu neublížil, struhu k Labi aby prometal.¹⁰⁾ Vyhlíželo to asi divně v příkopě městském! Stížnosti přibývá nejen od řezníkův, ale i od barviře pláten, sladovníkův.

Žalob na řezníky také nescházelo. Rychtář a konšelé zálabští žalují, že soused Jakub, řezník, mnohé neřády a vejboje činí, že zapálil, že mordem hrozi.¹¹⁾ Manželka řezníka Jana Barocha ze Zálabí sáhla k cizím penězům Adama Špaňhela a za to obě strany řeči neslušných a důtklivých sobě daly, při čemž Špaňhel Barochovi „padouchů a rasův“ nenáležitě nadal, až se před pány dostali.¹²⁾ Rovněž obecní starší stěžovali do řezníků, že nemálo dobytka do „Brnýho“ pustili a tím se veliká škoda děje na prutínách, na mejtě a na dříví, co ho přes celý noci popálí. Pomoc snadná: mostek se má skáceti a příkopy nadělati.¹³⁾

Nejvíce rozepří měli řezníci kolínští se *židy*, kteří jim stále zasahovali do živnosti. R. 1598 koupili Abraham a David, židé, *dvamecitma koz* a hnali je v neděli před sv. Bartolomějem k městu. Řezníci je potkali a kozly i kozy jim pobrali. Židé žádali za vrácení a obrátili se nejen k panu hejtmanu kolínskému, ale i k samé *komoře* věc vznesli na *třech suplikacích*. Hned přišlo nařízení, aby jim dobytek byl vrácen a základ práva vydán.¹⁴⁾ — Páni starší řezničtí 3. Novembris 1606 se ohlásili, že je starobylý způsob a snesení v této obci, kdyby maso prodávali *židé křesťanům*, že jsou povinni starším řezníkům. Dále, že mají také na to vynesení, aby se jim uložila pokuta.¹⁵⁾ A přece za krátko r. 1607 židovští řezníci dokázali, že oni dle starobylého způsobu *krámy masné* míti a maso prodávati mohou.¹⁶⁾ Došlo až k tomu, že Matyáš Mazánek r. 1619 od obce volen do Prahy, aby stížnost přednesl, „že

⁷⁾ E 18., Man. rad. 1594. — ⁸⁾ E 18. — ⁹⁾ E 24. — ¹⁰⁾ 8. Novemb. 1619. E 24. — ¹¹⁾ Kop. 1584. — ¹²⁾ 1611. E 18. — ¹³⁾ 1619 E 24. — ¹⁴⁾ Arch. kol. VI. č. 119. — ¹⁵⁾ E 15. — ¹⁶⁾ VI. č. 3.

*židé na velikou záhubu obce a obzvláště řezníků jsou, a protož aby některá náprava se toho stala.*¹⁷⁾ Ale ve válce zapomnělo se na vše.

Přicházíme tu i na stesk řezníků poděbradských, již podávají k úřadu JMC. supliku, že jich 20 při městě a každý z krámu JMC. ročně 4 kopy platiti musí, ale u města jsou 4 krámy masné ve *Zboží, Kluku, Choťánkách, Pátku*, a ty nic neplatí, lid od nich bere, ač prý ty krámy pro ptáky *sokolářů* vyzdviženy byly. — Má se překaziti dopravování masa do města.¹⁸⁾

Pekaři.

Nebylo téhodne, aby se nehrnuly stesky a žaloby pánům v radě na pekaře, že skrze rozličné „fortele“ mouky ječmenem a otrubami falšují, lehké, nezdárné a malé zboží pekou i draze prodávají, úřad i lid obecný klamajíce. Otcové města stále na ně dokračovali; před trhem i jindy v chlebnicích cechmistrů, obecní starší, rychtář, obecní úředníci zboží jim prohlíželi, chleby, húska, žemle, calatky, preclíky nejednou jim pobrali.

Nic nezpomáhalo, že pekaře volali do rady, pokutami je stížili a mnohého i do šatlavy vsadili. *Váha s košem* nad Labem v Kolině, více pro výstrahu než potřebu postavená, působila pramálo k nápravě, spíše byla k posměchu. Bránili se také pekaři, poukazující při každé příležitosti na drahotu obilí, na obtíže s *hokyněmi, koláčníky, perníkáři, plachetníky přespolními*. A když nikdo jim víry nedal, ale páni ještě průby zavedli, pomáhali si již tiše pekaři *sami*, kde a jak mohli.

Sám primator Mistr Jan Pacheus dne 16. Oct. 1582 obsažně a ostře jim v radě domlouvá: „Lid obecní vede stálý nárek, že se nelepšíte a *chleby různé i bílé* malé pečete. Pod trestáním jistým vás napomínáme, abyste se polepšili, a kdo se toho dopustí, folkovati ho nebudeme; tolikéž ať se takový boji trestu před soudem věčným.“ Na to starší Matěj: „O své duši přijímám a z toho na soudu posledním pokutován moci nebudu, že většího chleba péci nemůžeme, leč bychom škodu miti museli. Stojí nás v drahé nynější době *deset korců žita plných dvanáct tolarů*.“¹⁹⁾

Starší povolavše jiné před sebe, opakovali jim přece slova primasova a hned některé oznámili k napomenutí zvláštnímu. První byl *preclíkář* J. Tepelský, jemuž nařizeno, aby preclíky pekl větší a to oupravné, jak náleží; ale poněvadž tento rok pšenice dražejí jest, než byla loni, tak se pánům vidí, aby po *dvanácti preclících* za peníz dával.²⁰⁾ R. 1584 zase obžalovali starší Šimona Koně, že malé nehodné „*přesličky*“ (přesné chleby) a ze stuchlé mouky peče. Kázali mu starší ze své moci i do vězení jíti, ale Šimon se postavil a nařkl je, že „*kdykoliv chtějí, sobě cech zarážejí*.“ Starší vznesli věc na radu.

„Nenadál jsem se,“ hájí se Šimon, „takové žaloby: vždyť jsem rád této obci sloužil a z nouze, když jini *odpírali*, na sebe takové pečení jsem přijal. Starší to ze *zlosti* činí na onen čas, když se oni pánům *protivili*, že já se od nich odloučil a nyní oni sobě zbytečně stěžují, sobě na mě to vymýšlejíce.“ Obětoval se

¹⁷⁾ E 24. — ¹⁸⁾ Arch. Musea č. — ¹⁹⁾ E 3. — ²⁰⁾ E 3.

tedy Šimon Kůň v době *stávky* pekařův — a nyní cítil následky! Páni ho jen mírně napomenuli, aby hodnější chleby pekl a svých starších poslouchal.²¹⁾

Horší žalobu přednesl r. 1620 sám rychtář na pekaře Vita Tejneckého, že *pálený v pekárně* prodávají, tam buřiči na jeho napominání nedbají, ano sobě ještě i hořké pivo tam nosí a šenkují — z pekárny hospodu dělají.“ Tomu Tejnecký odpor činí, že to vše povídá rychtář ze zlosti „skrže svou manželku“. Na to dlouze vypravuje, jak manželka pana rychtáře zlé peníze mu dávala a když on jich nechtěl, hojně ho utrýznila. „*Od té doby mě rychtář stíhá,*“ končí své vyznání.²²⁾

Nebývaly tedy vždy při peci dobré věci, podobně jako jich nebylo v *chlebnicích kouřimských*, kde se hojně pomlouvalo — i *samého rychtáře* r. 1599 — a Jirovi Matouškovi mnohé nepříjemnosti to působilo, že nařkl městského rychtáře Adama Krupičku z cizoložství.²³⁾

Největší trest stihl pekaře, když dovolili páni *každému, aby zboží pekl i prodával*, jako stalo se r. 1591. Marně žalují starší, že Harabulka dělá se pekařem a řemeslu tomu se neučil, pekařům nemalou překážku činí, denně před domem pana Tomáše Vrahce prodává. Páni: „*že mu toho přeji na ten způsob, aby neprodával na rynku kromě dni vejsadních.*“²⁴⁾

Marně žádají starší též, aby páni zkazili prodej *chlebů přespolních*. Páni nebyli s nimi na dobré noze, hrubě toho pomíjeli a tak *sousedé* pekli chleby, koláče, preclíky, *od Hory* se nosily i vozily Boží dary denně do Kolína — pekaři hynuli. Ponížená suplikace starších cechu r. 1584, aby se přetrhlo aspoň to vození od Hory, měla na čas jakýsi výsledek. Otcové města jim nejprve vyčinili, že to pokuta pekařům za neposlušnost, pochybení dobrého pořádku; „nebo co starobylého se nařídilo, aby pekaři *dostatek* chleba vydávali a jeden z jich pořádku vyvolen byl, kdož by *koláče* pekl, všeho pominuto bylo.“ Ale pak nařizují: „Co se *sousedův* dotýče, že oni chleby pekou a tím *přespolním* lidem pohodlí činí, proto žádné příčiny se nenachází, proč by jim to zastaveno býti mělo. Než co se *přespolního toho nošení koláčů* dotýče, to se zastavuje a přetrhuje.“²⁵⁾

Byl to bič na mistry pekaře: jak nebyly chleby náležité, usnesení změněno, rychtářovým služebním svoláno a hned *přespolní prodavači* do města se hrnuli, vozy *plachetníkův* od Hory hrčely zase po ulicích. Plachetníci, poněvíc lid selský z okolí, pekli hojně dobrého chleba, levně prodávali a stali se metlou pekařů ve městě.

Z domácích lidí dělili se s pekaři o výdělek *koláčníci, koláčnice, hokyně, perníkáři, pecnáři a židé*.

Koláčníci bydlili v Kolíně v ulici „Koláčnické,“ v Kourimi dovidáme se roku 1600 o Janovi mladším, koláčníkovi, že měl krám v siní na rynku.

Po dlouhou dobu v XVI. věku shledáváme se v Kolíně s jediným *perníkářem*. Patří k cechu pekařů, peče *sladké chleby* a brání se stále proti všem perníkářům, kteří na trhy do města

²¹⁾ Kopiař 1584. — ²²⁾ E 25. — ²³⁾ Kn. svědomí 1599. — ²⁴⁾ E 7. — ²⁵⁾ F 5.

jezdí, „aby páni mimo *den pondělní trhový* na něho chlebě sladkých přivážeti a přinášeti do města dopouštěti neráčili, poněvadž on v hodnoti, s dostatkem, v slušnosti a mírnosti lidem chleby dodávati bude.“ Z uvážení pánův obzvláště *dne nedělního* nic se nemá až po vykonání služeb církevních nešporních prodávati a to skrze pana rychtáře má se konati.²⁶⁾ O třech dnech trhových a to v *pondělí*, ve *čtvrtek* a v *sobotu* přesporním perníkářům a překupníkům prodávání perníku ve městě povoleno; za to hokynářky, chtějí-li perník prodávati, od domácího perníkáře Jana Novobydžovského jej bráti mají; pokudž by toho neučinily, tedy skrze pana rychtáře má pobraň býti.²⁷⁾

Pecnaři pekli veliké chleby „pecny“ — pekaři sami na ně hleděli s patra, a starší mistři stále jim měli co vytýkati: tu že chleby nehodné, tu že s nedostatkem, a zase málo mouk. Radní páni jim zvláště kladli často na srdce, aby obili k melivu nevozili do *cizopanských mlýnů*, než do obecních a to pod pokutou, poprvé *jedné kopy* grošů a potom pod ztrátou *živnosti pekařské*.

Však ani pekaři nedbali příkazu pánů z rathouzu, aby jinde kromě obecních mlýnů nemleli. Kdo byl stížen, platil slušnou pokutu. R. 1584 vstoupivše pekaři do rady, složili pokutu po *kopě* grošů českých, že do mlýnů *cizopanských* vozili.²⁸⁾ Jiní zase téhož roku kupovali „múky“ z jiných mlýnů a za to na ně pokuta po dvou kopách uvalena; ve dvou nedělích měli ji složiti — „tím se spravi“. Ale nespravili! Za krátko mleli ve mlýně podzámeckém zase a tu propadl každý *jedné prostice soli*.

Bývalo ode dávna málo lásky mezi pekaři a mlynáři obecními. Mlynáři je udávali, když jinde mleli, a pekaři za to alespoň mlynáře — pomluvili. Popírá r. 1590 před pány pekař Hlaváček, že neřekl, „jako by mlynář obecní *dva díly vymletého* sobě bral a *jeden* pánům dával.“ Divili se však i jiní tak velikému měřičnému a povídali, že pánům jednu, sobě dvě nebo tři měrice bere, když od sedlákův obili koupí. Odložili to moudří otcové bez soudu.²⁹⁾

R. 1619 byl docela *přední starší* mezi pekaři Jan Sedlčanský usvědčen, že ve mlýně podzámeckém dal mlíti, a jaká by pokuta na takové uložena byla, dobře ví! „Protože jsa spoluradním a předním starším, slušně by skutečně ztrestán býti měl podle nařízení obecního. Avšak páni ušetřující povinnosti jeho a věku sešlosti, jemu na ten čas to *pasírují*, v té naději postaveni jsouce, že se toho více na zlej příklad jiným mladším a spolusousedům dopouštěti nebude. Při mladších pekařích má se podobně naříditi, aby ve mlejnech obecních mleli, byť i od mlynářů *cizopanských* obili koupili.“³⁰⁾ — Obchod múkami byl v rukou mlynářů.

Že i *židé* zasahovali do živnosti pekařům, svědčí žádost cechu o *zamezení* jim vykládání *chlebův* a smažení *šišek* a přetržení *handlů* v *syrobě* a *perníku*.

Byla-li láce v obili, jako l. 1606 a pekaři přece již ze zvyku pekli menší a menší chleby, ustavičně při tom nařikajíce, ráčili se páni starší obecní snést na tom, aby pekařům vzato bylo na průbu po jednom bochníku chleba a po žemličce, že po *30 gr.*

²⁶⁾ 2. Novemb. 1612. E 18. — ²⁷⁾ E 25 — ²⁸⁾ Kop. 1584. — ²⁹⁾ E 6. — ³⁰⁾ E 24.

žito a pšenice nejpeknější po 40.³¹⁾ Usneseno, provedeno a přece to nic neprospělo. Stížnosti opakují se, když bylo obilí *ještě levnější 1608* a nové nařikání od lidí na rathouze se slyšelo. Jisté osoby k dohlédnutí nařizeny, jak věrně a upřímně pekaři u svém řemesle se chovají a chleby v tichosti i nenadálosti mají se přehlédnouti. Rychtář městský nejednou z nenadání do chlebnic a kotců pekařských na rynku, kde stolice mivali, vcházal a nehodné chleby pobral buď do špitálu, nebo pro žáky i vězně. Sazby posazovány na kotce, věšeny na rathous, aby lid ceny znal, a také o váze se mohl přesvědčiti. Aby snáze se poznalo, od kolho pečivo jest, nesměl ho pekař bez cejchu svého prodávati.

Nevyzráli pekaři na pány ani r. 1610, když se omlouvali, že pšenice drazeji proskakuje. Páni obecní starší nezatajili podivu. že pšenice mnohem *lacnější*. Spolu jim stěžují, „kterak oni obilí ničemně kupují a nehodné chleby nepěkně prodávají, *tak že mnozí stydí se za to, když páni přátelé přesporní tu přijíždějí.*“

L. 1618 již bez dlouhých průtahů nezdárné chleby pekařům pobrány a volný prodej chleba povolen i *branným* ve branách městských. Pekaři jim v tom bránili, ale rada rozhodla, „aby o závdavek se s nimi srovnali, když to i *kosácům* do vsí činí.“

Záhy kde kdo ve městě pekl chléb, až si i *samozvaní pekaři* do vlasů padli. Adam Vocolka, *kovář*, stěžuje si do Jana Dvořáka, že týž bez dovození pánův chléb peče, avšak obecního obilí k pečení chleba nebéře a na jeho velikou škodu to činí.³²⁾ R. 1620 Jan Najmon, *krejčí*, žádá, aby mohl chléb na prodej péci.

Mírné jednání pánů z rady s pekaři vysvětluje se hlavně tím, že obec byla s cechem v *obchodním spojení*, prodávajíc mu *obilí* z obecních špýcharů. L. 1620 18. Martii starší na obec povolání, „že se některý počet korců žita obecního na prodeji nachází, protož poněvadž od sedlákův a jiných cizích berou, aby také od obce *21 kop korců* takového žita, nebude-li více moci býti vyměřeno, mezi sebe rozlosovali a k sv. Jiří peníze za ně zhotovili.“ Dali starší odpověď, že to chtějí mladším mistrům ve známost uvést, však že není možné do času sv. Jiří peněz složit. Vystavuje se jim to žito po *1 kopě 5 gr. č.*, jak je od mlynářův sami berou. Ohlásili se, že to chtějí počtu většímu přednésti a při úradě odpověď dáti.³³⁾

Ve válečných dobách r. 1620 drahota obilí a nouze o chléb donutily pekaře, že ceny značně zvýšili. Avšak hned jim stíženo. že nakoupivše dosti lacino obilí od vojákův i sousedův, „tak malý a drahý chleby“ pekou na stížnost chudých sousedů, kteří pro vojáky musí draze kupovati. Darma se vymlouvají pekaři, že žito po *45 gr.* berou — nebudou-li chléb *za 40 gr. č.* péci, tedy skutečným trestáním a puštěním na ně „*prejzu*“ páni je opatřiti ráci.³⁴⁾

Zůstalo již při hrozbách: válka zachvátila celý kraj, upadaly živnosti. Drahé obilí teprve po válce zlacínělo, a páni hned napomínají šest pekařů, kteří při městě zůstali, aby ve příčině míry hleděli vedle patentu JMC. se zachovati: *rovný míry* přijímati a ne s vrchy, aby v pokutu vyměřenou nepadli.

³¹⁾ E 15, — ³²⁾ E 24. — ³³⁾ E. 25. — ³⁴⁾ E 25.

Stará písnička zase znova.

Pomník z minulosti, „*potápěcí koš*“ visel nad Labem ještě r. 1734. Není zprávy, že by kdo z poctivých mistrů pil v něm labskou vodu, ale visel tu k potupě cechu, a nepodivíme se malé významné poznámce v manualniku dne 23. Juni 1734: „*Mistři pekaři žádají, aby potápěcí koš byl zrušen.*“ (Pokračování.)

Farář opočenský Ondřej Věžský vymáhá před soudem lounským neodvedený sobě desátek ze vsi Zbrašina.

Z archivu lounského podává FR. ŠTĚDRÝ.

Stavuňk.

(Pokračování.)

Duplika anebo spis druhý od kněze Vondřeje na ten čas faráře ve vsi Vopočně proti ur. p. Janovi Hruškovi z Března na Brodci a Selmicích předložený k ouřadu za purgmistra Jana Děbera v pátek po sv. Diviši l. 1591 (11. října).

Vaším Mtem J. M. Cís. pane rychtáři, Slovnítné Opatrnosti p. purgmistře páni milí mně laskavě přízniví a v Pánu Bohu milí!

Příčinou od ur. p. Jana Hrušky z Března na Brodci a Selmicích proti mému pořádnému obstavuňku předloženým jako i nyní replice od něho složené dobře sem srozuměl. Na příčiny slušnou a právní odpověď má; na tento čas na repliku jeho svou dupliku v krátkých slovích učiním a zato V. Mtí žádám, že ji vyslyšeti a v svém bedlivém uvážení jmíti ráčíte. Nebo nejsem toho oumyslu, abych daremných a zhytečných slov požíval, tak jakž strana odporná to za obyčej činiti má. Jest pak mezi námi činiti, zdali obstavuňk ode mne na Jindru Koubovic ze vsi Brašina, člověka poddaného p. Hrušky učiněný a založený, jest pořádný čili není? Já pravím, že jest pořádně učiněný a druhá strana tomu odpírá.

Příčiny páně jsou tyto:

Přední že bych prej nebyl rodilý z Vopočna, avšak nicméně že sem sobě titul kněz Ondřej z Vopočna dal toho proti zřízení zemskému učiniti nemaje. Tato jest příčina velmi chatrná a dětinská, kterážto k nepořádnosti obstavuňku nijakž sloužiti nemůže. Neb abych to já titul z Vopočna sobě dávati a odtud se psáti měl, toho strana dokud živa neprovede a neprokáže. Ačkoliv p. rychtář městský z počátku obstavuňku zapsal a poznamenal kněz Ondřej ze vsi Opočna nemysle na žádnéj titul můj, však těmi slovy nemínil, aby mi za jakéj titul sloužily a sloužiti mohly, toliko pro vyrozumění místa a osady, v kteréž na ten čas za služebníka církve Kristovy sem sprostně doložena jsou. A protož ne já ale sám p. Hruška titul z Vopočna mi dává, začez sem ho nikdy nežádal. Kdyby mi raději desátkův spravedlivě povinných bez soudův dopomohl, udělal by věc chvalitebnou a mně užitečnou. Když k průvodům přijde, ukáží se ode mne rozsudkové in simili causa, že podobná příčina k této nikdy nestačovala. Doloženo jest v té zmotané replice, že by prej zřízení zemské ukazovalo, že jeden každý přistoupě ku právu, má se pravým jménem jmenovati a odkud jest rodilý dáti zapsati a když toho pomine, že pře jeho žádné platnosti nenese. Tak jest, že zřízení zemské o vlastním jménu původu vyměřuje, jakož pak i já vlastním a ne cizím

jmenem v obstavuňku jmenován jsem. Ale aby každý původ anebo obviněný povinen byl vlast svou jmenovati, toho nám zřízení zemské nevyměřuje, leč snad právo Michlenské to vyměřuje, ale tím sedláci v Michli se řídí a spravují.

Druhá příčina jakož pan Jan Hruška veliké platnosti, na druhé příčině k vyzdvižení obstavuňku mého předložené zakládati sobě nepřestává pravě že bych křtěného jmena obstaveného pominul, jej Jindrou a ne Jindřichem jmenoval a tak za tou příčinou obstavuňk můj jest nepořádný. Při slavném soudu zemském nětco by se toho našlo. Ale nech mi p. Jan jeden příklad ukáže, že za takovou lehkou příčinou obstavuňk k zdvižení přišel. A poněvadž se pán honosí, že by poddaný jeho slul Jindřich, bezpochyby že to knězem, který ho křtil ukazovati bude, já také ukáži, že jméno jeho jest Jindra. Pohrůžek páně, kteréž mi v své replice činí, nic se neobávám. Snadno pohrůžky činiti, ale nesnadno kapitoly psáti a kdyby mi ji i napsal, jakž toho doloženo jest nahlédna do zřízení zemského, kterému artykuli táž kapitola náležela, chtěl bych mu ji s radou J. Mti pana kollatora mého přečísti a uhodnouti a bez práv i své pořadem práva k místu a k konci sobě vésti.

Což se dotýče třetí příčiny, že by jeden každý, kdo chce ohradu a obstavuňk učiniti, že má doložiti každou osobu zejména a jmenovati, co která dlužna, přivozujíc k tomu zřízení zemské pod literou S I. Proti tomu pravím, že sem toho artykule v ničemž nepochybil, nýbrž zcela a zouplna podle něho náležitě se zachoval. Nebo když sou mi desátkové z gruntův v obstavuňku zejména doložených od poddaných páně a držitelův jich zadržáni byli; tehdy J. Mti p. kollator můj ohradní psaní k panu Janovi učiniti, obstavuňk opověděti a zadržalých desátkův za dopomožení požádati ráčil. Pan Jan pak Hruška netoliko týchž desátkův nedopomohl, ale ani žádné odpovědi ve dvou nedělích pořád zběhlých podli (!) práva nedal a taktéž psaní na sebe vztáhl. A protož poněvadž psaní ohradní před obstavuňkem prošlo, v obstavuňku ode mne učiněném doloženo a poznamenáno jest, jak mnoho obilí z jednoho každého gruntu zadržáno, vidí se mně, že týž obstavuňk jakožto pořádný a vedle zřízení zemského S I. učiněný při své váze zůstati má. Přičítá mi se vina, jako bych v obstavuňku nejmenoval osob, pro které sem Jindru Koubovic obstavil a tak za tou příčinou, že bych pořadu práva pochybil. I proti tomu pravím, že mi nebylo potřebí osob zejména jmenovati, nebo sem Jindru sedláka pro žádnou osobu neobstavil. Obstavil jsem ho pro zadržalé desátky z gruntův kmetcích v obstavuňku jmenovaných, z kterýchžto sedláci a držitelé jejich přináležejíce k záduší Vopočenskému z strany přísluhování jim slovem Božím a velebnejmi svátostmi, též pochováním mrtvých těl od starodávna každého roku desátky platívali a je předešlým kněžím odvozovali.

Dále stíhá mne, že bych zřízení zemskému nerozuměl a jeho povědom nebyl za tou příčinou, poněvadž bych pro grunty Viktorýnovský a Vackovský obstavil, kterýchžby pan Jan Arnošt z Štokova v držení byl, dokládaje i toho, že bych pro grunty dědičné od pana Jana na díle skoupené a na díle nápadem na něho přislé obstavuňk učiniti měl toho proti zřízení zemskému učiniti nemaje. Kteréžto že by se na pána v příčině obstavuňku nevstahovalo, jakž v replice o tom vyměřeno jest. I proti tomu pravím, že se k tomo znám, že zřízení zemského povědom nejsem. Nebo v bibli a ne zřízením zemským se obírám. Tomu se však

divím, že p. Jan Hruška máti ráčí tak nebedlivé a ospalé rádce. Nebo obstavuňku mému nerozumějí. Kdyby do něho třebaš při svíče byli nahlédli, byli by našli, že je pro dědičné grunty ne pro grunty ty, jichž pan Arnošt z Štokova v držení jest, ale pro desátky zadržalé, kteréžto tak dobře p. Arnošt jako jiní sedláci (poněvadž dvorové jeho jsou kmetci) dávati povinen jest. A protož p. Jan Hruška toho, abych pro grunty dědičné, anebo nějaké panské dluhy obstaviti měl, pokud živ ukázati a provésti moci nebude. Zatím opět v té replici doložil, že by zřízení zemské v těch artykulích, kteříž v obstavuňkách položeny jsou, na osoby stavu rytířského se nevstahovalo. Kdyby to praví bylo jakož není, tehdy já chudý kněz v tyto při padnouti bych musel, ale vidí se mně, poněvadž p. Jan jest osoba stavu rytířského, jest jedním obyvatelem království českého, že zřízení zemské v artykulích de arresto položených, na něho se vztahuje. Nebo zřízení zemské obzvláštní titul de arresto seu de manu injectione má, vypsána jest v něm causa efficiens, subjectum, objectum, forma, modus et finis arrestationis.

Nadto vejše stavové království tohoto naříditi ráčili, aby obstavuňkové žádným jiným právem než zřízením zemským přisuzováni nebyli. J. Mt. Cís. se jakožto král Český pán, pán nás všech nejmilostivější také podle zřízení zemského souzen býti ráčí. Páni J. Mti a vladyky podle něho soudy držívají, podle něho spravedlivé ortele a vejnosy činívají ráčí a p. Jan Hruška z Března na Brodci a Selmicích praví, že se na něho nevztahují. A protož ta protestací jeho jestli slušná jestli náležitá, nechť to sám soudí. A poněvadž i on sám v příčinách proti mému pořádnému obstavuňku předložených zřízení zemské pod literou S 1. cituje, protož i já podli téhož práva zůstaven býti žádám podli té regule: Quod placuit semel, placeat semper. A v pravdě písař p. Hrušky anebo raději skladatel té repliky jeho musel býti pod vichem, když ji spisoval. Nebo málo doleji dokládá, že p. Jan mimo zřízení zemské nic před sebe brátí nechce a málo vejše položil, že se na něho nevztahuje, což jedno druhému zjevně odporné jest, jakoby řekl chci a nechci. A protož ta jeho protestací jakožto neprávem svého místa nemá a u práva postačiti moci nebude.

Na čtvrtou příčinu prve má replika, kterouž i v tomto spisu opakuje a obnovuje a dokládá, že bych obstavil Jindru pro statek Cvišliskovský ve vsi Zbrašíně, ješto když k tomu přijde, p. Jan toho provésti moci nebude a protož i ta slova daremní jsou a jemu žádné platnosti nepřinesou. Na jiné rozprávky i důtky osoby mé žádné odpovědi dáti nemíním; nebo bych tím své spravedlnosti nic nezlepšil.

Dupliku svou zavíraje pravím, že obstavuňk můj jest pořádný a to v čase právním nedávaje příčinám jeho ukázati chci s touto při tom znamenitou protestací, že jest pán velice a znamenitě pořadu práva pochybil a to proto, že pán od osoby své odpor mému obstavuňku učinil, od osoby své vlastní příčiny položil, od osoby své se mnou soud trpí, sám svou vlastní osobu podpisuje, ješto chtěl-li jest co před sebe vzíti, jměl na místě Jindry Koubovic, člověka poddaného svého to činiti a ne od osoby své, což také provozovati a ukazovati budu a s tím sebe k spravedlivému opatření poroučím.

Za Vaši Mti

k modlitbám hotový

Kněz Vondřej na ten čas farář ve vsi řečené Vopočně.

Triplika anebo spis třetí proti duplice kněze Ondřeje faráře na ten čas ve Vsi Vopočně od Jana Michlena plnomocníka ur. p. Hanuše Hrušky z Března na Brodci a Selmicích na místě a k ruce Jindřicha Koubovic ze vsi Zbrašína poddaného páně složená k ouřadu za p. purgmistra Jiříka Uždila primasa. Actum v pátek po sv. Voršile l. P. 1591 (25. října).

J. Mti Cís. pane rychtáři V. Mti p. purgmistře páni milí!

V pravdě mnoho a zbytečně a nedůvodně kněz Ondřej ve své duplice domnívá se, že sedlákům kázání repetuje, proti mým právním příčinám i replice mé, což sem proti nepořádnému obstavuňku na místě a k ruce Jindřicha jinak Jindry ze vsi Brašína poddaného svého před Vaše Opatrnosti k právu složil, píše, jinej smysl a vejklad příčinám mým právním i artykulům z zřízení zemského ode mne proti tomu nepořádnému obstavuňku citovaným dává za to majíc, poněvadž sedláci jeho kázání buď vono jaký buď v ničemž nereprehendují a nestíhají, že také při právě jeho pletichám smyšleným a posměšným i důtklivým z divných mozkův sebraným odporováno nebude: anebo že mne těmi kudrlinky z dobrého, začatého pořadu práva vyvedouc, k postranním přem příčinu dá. I znájc já oumysl a ouskoky téhož kněze Ondřeje při svých příčinách právních jak v jednom tak i v druhém spisu před Vaše Opatrnosti předložených zachován býti žádajíc, toto kratičce proti kněze Ondřeje duplice a raději obšírný pletiš, v níž se mejm pořádněj a právním příčinám jinej smysl dává, píše, za to žádajíc, že Vaše Opatrnosti ty mý všechny příčiny v jednom i druhém spisu k právu již složený i tyto obrany v svém bedlivým povážení jmlí ráčí. A když se to stane, najde se to, že ten obstavuňk kněze Ondřeje nepořádný jest a při právě platnosti že jemu nésti nemá. Nebo v tyto duplice příčinu tu, pro niž ten obstavuňk nepořádný býti pravím totiž že se v něm zapsati dal takto: Kněz Ondřej z Vopočna na rychtáře městského úředně přenáší a jemu vinnu dává, že jest rychtář jeho tak zapsal.

Druhý praví, že já na téhož kněze Ondřeje neprokáži, aby on z jakého Vopočna se psáti měl. I proti prvnímu obmyslu kněze Ondřeje to pravím, jestli on kněz Ondřej tak bedliv svého povolání jest a místo Johanny Jana křtí, nechť toho o jiných poctivých lidí kteří do povinnosti kterýkoliv potaženi jsou, jako i p. rychtář městský Vašich Opatrností, aby mimo své povinnosti, což právy vysoce zapovědíno jest, a zvláště rychtářové a písaři městští koho jinačeji do knéh a register městských, nežliby se kdo jmenoval, jměli sami o své ujmě zapisovati, nesmejšlí. Což kdyby tak mělo býti, jakž to tento kněz Ondřej vykládá, a Vašich Opatrností rychtáře městského dotýká, musilo by skrze to něco hrozného povstati, jakož já o panu rychtáři městským Václavovi Vopozdilovi člověku poctivým nesmejšlím, jenž mi i svou vlastní rukou vejpis toho obstavuňku psaný vydal, by on tak nešetrný a neopatrný při svém povolání býti měl. A tak ta obrana důtklivá na p. rychtáře městského učiněna jest, o kteréž když p. rychtář Vašich Opatrností zví, nesmejšlím, aby knězi Vondřejovi ji schváliti měl. Nebo jiná naděje není, než jak se jest kněz Ondřej jmenoval, že jest ho tak a nejinak zapsal. A tak ta má příčina proti tomu postavuňku položená zouplna právní jest. A týž kněz Ondřej již vida týž obstavuňk nepořádný býti, i fortelně a nenáležitě jej sám po p. rychtáři městském zapsanej napravuje přidává to slovo ze vsi, ješto toho slova v tom obstavuňku psáno není, ale jest psáno toliko: kněz Ondřej z Vopočna že jest obstavil. A tak při-

dává to slovo »ze vsi«, čehož on proti právu a zřízení zemskému činiti nemá. A čeho jest on skrze toho slova proti mý obraně přidání se dočinil anebo nedočinil, toho podávám Vaším Opatrnostem k povážení.

Proti druhému strafpunktu a obvrtiliku té příčiny mé toto pravím, že v mých příčinách tak psáno stojí. A to patrně vynadří ráčíte, že to já pravím, by též kněz Ondřej z jakého Opočna a předkové jeho bejti, anebo se podepisovati dáti jměli, že toho on jakž náleží, podle práva a tak jakž se v týmž obstavuňku zapsati dal, neprokáže. A on v tyto replice své naopak to obrací, že bych já jemu ten titul dávati měl z Vopočna. I na tom se svými náhončími mejlí a před časem s nějakejm rozsudkem se chlubí, čehož já se nestrachuji. Nebo též kněz Ondřej . . . že titul svůj z Vopočna má (jakž se zapsati dal) to prokázati povinen jest, k čemuž jemu ani právo Michlenské ani registra někdy p. Mičana i p. pergmeistra nepostačí. Nebo tím kněz Ondřej zřízení zemského, kteréhož v svém pletichavým obstavuňku pochybil, co sobě tuto ten pomoci bere, nenapraví, aniž jemu slavněj soud zemskej k té příčině v čem napomocen bude: mohl by kněz dobře slavného soudu zemského s pokojem i jinejch ouštipkův nechati. A má jakou podstatu při právě tu vésti a mne, čím já své obrany provedu neučiti. Nebo již mně ano jemu jest na to mysliti, již-li jest zřízením zemským i jinými důvody, proč ten obstavuňk nepořádný jest, ode mne ukázáno, čili ještě jinejch instrument právních anebo knězi k jakému svědomí potřebují, v té příčině týmuž knězi k spovědi jíti nemíním. Než to učiniti míním a mohu, jestli jest kterej poddanej můj kterému jinému knězi krom mých gruntů aby co platil, že jej k tomu přidrželi míním, aby mému faráři, poněvadž ho na svých gruntích mám, se obrátil. A v tom ani p. kolatora tohoto kněze Ondřeje, nímž on mi pohrůžku v té své pletiši činí, obávají se nebudu. Nebo p. kolator jeho činí svými věcmi na svých gruntích, co se jemu vidí. Protož i já to učiniti mohu. A mohl by kněz Ondřej dobře v této při p. kolatora svého s pokojem nechati; nebo já s p. kolátorem jeho při právě nic činiti nemám. A také aniž jemu v této při ta pohrůžka proti mně k jaké platnosti bude. Dáleji honosí se vysoce tím kněz Ondřej, že jest zřízení zemskému ode mne pod literou S prvním citovanému dosti učinil a každěj grunt že jest vlastně a právě, jakžby se jmenoval do obstavuňku (z něhož by jemu desátek zadržán býti měl) zapsati dal. Já pak to proti tomu pravím, že toho pokud živ, což jest do obstavuňku zapsati dal, neprokáže. Nebo ve vsi Zbrašíně žádného gruntu Cvišlikovského není. A kdo obstavuňk činí, má jej učiniti pro jinou věc. A kde se toho nestane (jako i tuto), žádné platnosti obstavuňk při právě nenese. Dokládá i toho též kněz Ondřej, že se jemu vidí, že by měl býti ten obstavuňk pořádněj, proto že by ohradní psaní ke mně o ty desátky v obstavuňku položený učiniti jměl, o čemž nemejšlím, aby i v té příčině co právního před sebe vzal. Bere sobě i to ku pomoci, že *poddání moji ze vsi Zbrašina k záduší Vopočenskému předešlejím kněžím někdy desátky plativali. I jestliť jest to kdy bylo, již z toho sejde za příčinou tou, že já sám na svých gruntích záduší, faru i kněze ve vsi Hřivicích mám. Protož své poddaný k svému záduší a knězi sem obrátil. Z kterýžto příčiny poddaní moji služebnosti tohoto kněze nepotřebují a on také toho, by poddaní moji kdy z povinnosti dědičné jemu jakým desátkem povinni býti měli, neprokáže. Vychvaluje se i v tom též kněz Ondřej, že se toliko s biblí obírá. I nedokládá*

s kterou biblí, s tou-li, jak mu jí sedláci v krčmě okolo hlavy pohlavky otvírali, aneb v Žatci, když sa utlučen sotva v sobě duši držal a zde v Lounech skrze své vožralství a tlampání přes několik pohlavků upadl. O světlo pak mejch písarův knězi není potřebí se starati, ani do týhož obstavuňku o bedlivé mé patření, já co proti tomu obstavuňku za nedostatek mám, již sem to do příčin položil. Necht tento kněz raději o ty svíčky se stará, aby mohl to věděti, co zákon Boží v sobě obsahuje a těch posmíškův na straně (o něž činiti při straně není) zanechá. Nebo kdybych sobě práva neušetřoval, v pravdě knězi bych pohádku dal, že by mi ji sotva uhodnouti mohl. A pakli z těch svých posměchů nesleví, tehdy já (s dopuštěním práva) jemu vrchovatě oplatím. Pochloubá se i tím kněz Ondřej, že mohl pro grunt Viktorynovský a Vackovský, kterýž tu ve vsi Zbrašíně p. Jan Arnošt z Štokova drží, i pro grunty ty, kterýž sem já v týž vsi skoupil, a jich od let násobných požívám obstaviti a to proto, že by týž p. Jan Arnošt ano i já jako jiní sedláci jemu nějakými desátky povinen býti měl. I mejlí se na tom tento kněz, abych já jemu anebo p. Jan Arnošt svejmi grunty pro jaký desátek jako jiní sedláci zavázán býti měl. A toho tento kněz nikdy neprokáže, aniž to za pravé učiní, abych já jměl co proti zřízení zemskému o obstavuňcích v této při psáti. Ale toho sem v ten smysl doložil: jestliže bych já co tomuto knězi dlužen, anebo nějakým desátkem povinen byl: tehdy že on pro týž dluh anebo desátek neměl poddaného mého pro osobu mou obstavovati, ale měl k mý osobě o to podle vyměření právního hleděti. A tak v tý příčině ten artykul v obstavuňcích že se na mne nevztahuje, to sem mohl položiti. Než vedle zřízení zemského, kdybych od koho obviněn náležitě byl, abych neměl souzen býti, tomu odporuji. A toho tento kněz na mne neprokáže, aniž sem také to do své repliky vepsati dal, aby J. Mt Cís. pán pán můj a nás všech nejmilostivější a obyvatele království českého podle zřízení zemského souzeni býti v příčinách slušných, anebo J. Mtí páni a vládky na soudu slavnějším zemským ortelův spravedlivých podle téhož zřízení zemského vynášeti neráčili. To abych já měl před sebe bráti, v mý replice se nenajde. Ale cokoliv do příčin svých právních proti nepořádnému tohoto kněze obstavuňku písarům svým vložiti sem poručil, to také (na ten čas písare ani skladatele toho jeho spisu neštrafujíc), když k tomu přijde, že ten obstavuňk nepořádný jest, průvodem se dotvrdí. A to se nejde (sic), že sem pořadu práva v ničemž nepochybil. I náležitě na místě a k ruce poddaného svého obstaveného sem tu rozepři a (ne sám od osoby své) začal i škody opověděl a dobrodiní právní vyhradil. A tak tím tuto svou tripliku zavírám a k průvodům se volám. Dobrodiní právních požití žádám a škody na to vcházející i již vzešlé na místě a k ruce Jindřicha Koubovic obstaveného poddaného svého též jako i v jiných spisích opovídám.

H a n u š H r u š k a z Března na Brodci a Selmicích.

Kněz Ondřej Věžský farář Opočenský položil třetí spis svůj proti Janovi Michlenovi, plnomocníku ur. p. Hanuše Hrušky z Března na Brodci a Selmicích na místě a k ruce Jindřicha Koubovic ze vsi Brašína poddaného páně a to k ouřadu za p. purgmistra Jiříka Uždila primasa v pátek po sv. Linhartu l. 1591 (8. listopadu).

Žádal, aby straně vydáván nebyl než v radě.

J. M. Cís. pane rychtáři a Vaše Mti p. purgmistře a páni mně v Pánu Bohu milí!

Triplice od p. Jana Hrušky z Března proti mně složené a sepsané sem vyrozuměl. Komuž abych měl opakovati a na ni dlouhou odpověď dávali, nezasloužila toho jakožto nehodná, zbyteční a daremní z bláznivých mozků poslá. Protož jak předešle přičinám k vyzdvižení obstavuňku mého a od pána předložených tak i na tento čas triplice jeho pana Jana v ničemž místa nedávám a tomu nevěřím, aby dostatečné, podstatné a právní byly, leč to od pána bude prokázáno a od práva usouzeno. Posmíškův a oustípkův, kteréž mi pán činí nic se ani pohrůzek nebojím. Tak sem dobře znám dobrým a poctivým lidem jako p. Hruška. Já což mi bude za potřebí, také svými odvody se hotoviti ochrany Boží a spravedlivého ortele očekávati budu. A dobrodiní právní jakž prvé tak i nyní sobě ohražuji a opovídám též i škody.

Kněz Ondřej Věžský jinak Novoklovský
farář Opočenský.

Jest stranám termin k průvodům za příčinou ferií do osmi týhodnův pořád zběhlých jmenován. Actum v pondělí den památný sv. Martina l. 1591 (11. listopadu).

(Dokončení.)

Rukopisný sborník Evermonda Jiřího Košetického.

Podává Dr. Ant. Podlaha.

(Pokračování.)

142. *K modlení nabízející píseň*: „Modleme se k Otci svému v pokoře a v tichosti, tomu a ne jinému, kterýž jest na výsosti . . .“ S nápěvem. (Str. 149a—150a).¹⁾

143. *Žalm kající šestý*. De profundis. „Z hlubokosti mé těžkosti volám k tobě, Pane, uší svých rač nakloniti, prosím, k modlitbě mé; všecku naději k tobě mám, v ouzkostech dej, ať nezoufám, smilování žádám . . .“ S nápěvem. (Str. 150b—151b).

144. *Žalm 102. Benedic anima mea Domino*. „Chvaliž Pána již nyní, duše má, ze vši své moci jediná, i vy tí, moci mé, kteréž jste koli v mém těle, chvaltež jméno jeho svaté . . .“ S nápěvem. (Str. 151b—152b).

145. *Sedm radostí a sedm žalostí sv. Josefa*: „Zdráv buď, Josefe svatý, patriarcho milý, žádosti tvé rozžatí jak jsou k Bohu byli . . .“ S nápěvem. (Str. 153a—155a).

146. *O svatém Norbertu. Super antiphonam „Hic est electum vas“*: „Pochvalmež patrona svého Norberta, muže vzácného, by uchoval nás všech strastí i od pekelné propasti . . .“ S nápěvem. (Str. 155a—156a).

147. *O svatém Václavu a o svatých dědicích českých*: „Svatý Václave, vejvodo české země . . .“ S nápěvem. (Str. 156b—157a).

148. *Písnička jarní*: „Svatý Jiří chodí, zemi otvírá, aby rostla tráva, tráva zelená, i rozličné kvítí a byliny, karafilat (sic), růže bílá, lilie modrá . . .“ S nápěvem. (Str. 157b).

¹⁾ Z kanc. Olom. 1559.

149. *O blahoslavené Panně Marii*: „Zdrávas, růže červená, Panno ozdobená, Jesu Kristem zvolená, jeho's matkou byla . . .“ (Str. 158a—158b).

150. *O sv. Stanislavovi*: „Chvála tobě, Bože věčný, svatých slávo, králi mocný, kteráž nezahyne, věčně věkův nepomine . . .“ (Str. 158b—160a).

151. *O svatém Janu Křtiteli*: „Křtitele svatého Jana, předchůdce Ježíše Pána, dnešní slavnost pamatujeme, jeho v tom vychalujeme . . .“ (Str. 160b—161a).

152. *Jiná o sv. Janu Křtiteli*: „Jan svatý Křtitel jest Boží přítel, toť já vyznávám, předchůdce Krista, jest pravda jistá, všemu světu znám . . .“ (Str. 161b—163b).

153. *O marnosti světa*. „Již tento svět opouštím, z něho se ubírám . . .“ (Str. 164a—165b).

154. *K pokání nabízející*: „Blížít se den poslední přístí Pána Krista . . .“ (Str. 165b—168a).

155. *Na den nalezení sv. Kříže o sv. Heleně*: „Když Adam, první otec náš, roznemohl se na onen čas . . .“ (Str. 168a—175a).

156. *Vánoční píseň*: „Spanilé z archy holubičky, vřtej vinšované holoubátko . . .“ S nápěvem a s průvodem varhan a dvou houslí. (Str. 175b—176b).

157. *Píseň o sv. Anně*: „Svatá Anna, Bohu milá, z židovského rodu byla . . .“ (Str. 177a—180a).

158. *Jiná též o sv. Anně*: „Anno přesvatá, velebná matičko, dennice jasná, Marie rodičko, nakloň uší svých k nám hříšným matičko, Anno přesvatá . . .“ (Str. 180a—181a).²⁾

159. *O naději*. Zpívá se jako: „Krásný byl Absolon“. „Jáť vždycky očí svých k nebi pozdvihuji, žeť mi přijde pomoc, mám jistou naději . . .“ (Str. 181a—181b).

160. *V těžké nemoci*. Jako: „Kdo své dítky miluje.“ „Milosrdný Bože můj, já hříšný slůha tvůj, volám k tobě v mé těžkosti, nade mnou se smiluj . . .“ (Str. 181b—182b).

161. *Žádost pobožné duše*: „Přispěj, přispěj ke mně přijít, mdlé srdce mé obveselit . . .“ (Str. 183a—183b).

162. *Též v německých verších*: „Jesu, komm doch bald zu mir und verbleibe für und für . . .“ (Str. 183b—184a).

163. *Sequuntur versus rytmici super evangelia Dominicarum totius anni*: *Na Nové léto*: „Než se v životě počalo, dítě Ježíš jméno mělo.“ *Neděle druhá po narození Krista Pána*: „Ukázal se pěstounovi angel Páně Josefovi . . .“ (Str. 184b—188b).

167. *Geistliches Hirtenlied von dem verlohrnen Schäflein*. Authore P. Christophoro Todtfeller Societ. Jesu. S nápěvem pro „Alto solo“ a „Basso continuo“, jakož i s průvodem hudebních nástrojů „violino primo“, „violino secundo“, „violetta“, „alto viola“ a „tenore viola“. (Str. 188a—192b).

168. *Píseň pobožná k Kristu Pánu kající duše*. Duše: „Když pak přijde můj Pán Ježíš ke mně v slzích zemlené . . .“ (Str. 193a—194b. Nápěv na str. 175a).

169. „Zdráv buď mé potěšení, můj Ježíši, tys rozkoš, ty jsi jmění věrných duší . . .“ (Str. 195a. Nápěv na str. 175a).

170. „Věčný Bože, můj Stvořiteli a přestědrý dařiteli . . .“ (Str. 195b—196a).

²⁾ Srovn. kanc. Rozenplutův.

171. „Ježíši, věčný Bože, všeckna má naděje, myšl doufání v tobě máme při každé hodině, Ježíši, věčný Bože . . .“ (Str. 196b—197a).³⁾

172. „Bože můj, naděje má, v tebeť já silně doufám, nebo jsi ty obrana má . . .“ (Str. 197b—198a).

173. „Vímť já jeden stromeček, jest krásná oliva, na kterémžto slaviček velmi sladce zpívá . . .“ (Str. 198a—200a).

174. Ej, jak já, Kriste, toužím po tobě, v této mé náramně těžké mdlobě; věřím, že mi z ní pomůžeš sám, k toběť já tu jistou naději mám . . .“ (Str. 200a—201a).

175. „Budut z vonného kvítí, vejdouce v zahrádku spanilej víněk vítí na věčnou památku . . .“ Jako „~~Cervýnět~~“ já se přistrojím“. (Str. 201a—202b).

176. Píseň na evangelium sv. Jana v 3. kap., kteréž se čte v pondělí Svatodušní. Jako „Gegrüst seist heiliger Engel“. „Tak Bůh Otec nebeský tento svět miloval, že nám z veliké lásky milého Syna dal, aby nezahynuli, kdož by v něj věřili, věčně živi byli.“ (Str. 203a—203b).

177. „Maria, matko žádoucí, tys královna všemohoucí, vzpomeň na naše soužení a přetěžké zarmoucení . . .“ (Str. 203b—204a).

178. *Písníčka historická o sv. Alžbětě vdově*: „Vdova svatá, Bohu milá, svatá Alžběta to byla. dcera krále uherského, milovnice všeho ctného . . .“ (Str. 204b—211b).

179. „I proč tak náramně rmoutíš se vždy ve mně, duše má truchlivá? Těš se svému Pánu, skryje tě v svém stanu, budeš věčně živa . . .“ Jako „Sylvia, Sylvia etc.“ (Str. 211b—212b).

180. *O studu panenském*. „Kdež mám jíti, s toužením hledati studu panenského? Kdož o něm ví, nechť mi z srdce poví, hanbat jest bez něho . . .“ (Str. 212b—214b).

181. *O lásce, na duchovní smysl patřící*: „Již se dokonce oddávám, lásce se volně poddávám, v té chci do smrti trvati, láskou lásku milovati . . .“ (Str. 214b—215b).

182. *Φ Panně Marii Boleslavské*. Jako: „Ach, smutný, kam se obrátím v tomto světě?“ „Zdravas, předrahá perličko, královno nebeská, naše zlatičká matičko . . .“ (Str. 215b—217a).

183. *K Panně Marii Svatohorské*. Jako: „Pod tvůj plášť se utkáme.“ „Tisíckrát tě pozdravuji, Paní Svatohorská, od všech chválu ti vinšuji, královno angelská . . .“ (Str. 217a—218a).

184. *Jiná k Panně Marii Boleslavské*: „Plesej, plesej a raduj se naše země česká, máš příčinu k radování, nevěsto královská . . .“ (Str. 218b—220a).

185. „Podte, chvalte, ó křesťané, Marii nevěstu Páně, jižto Syn Boží vyvolil, sobě za choti svou zvolil, ó Maria . . .“ (Str. 220a—220b). Na konci poznamenáno „Has praecedentes quatuor cantilenas de B. Ve. composuit A. circiter 1673 Dnus Joannes Dlouhoňčsky, canonicus ad S. Vitum Pragae, deinde praepositus ibidem et suffraganeus.“

186. *O umučení Krista Pána*. Jako: „Chtíc, aby spal, tak zpívala.“ „Ach, jakou tvářnost spatřuji, můj Ježíši, když do zahrady vstupuji nejmilejší, ač jest ve tmách, však se třeptí krásné kvítí, zdalíž chce tvé svaté lice okrášliti? . . .“ (Str. 220b—221b).

187. Jako: „Svatá Trojice Boží.“ „*Pozorujte společně kůrové angelští*,“ želte také srdečně národové zeměští . . .“ (Str. 221b—224a).

³⁾ Olom. kanc. z r. 1559.

188. Jako: „Všickni lidé, kteříž spíte.“ „Jak Krista Pána zedrali, hrozně k sloupu přivázali, učinili tuhé rány . . .“ (Str. 224a—225b).

189. „Ježíši, věčný Bože, všeckna má naděje, jak tě vidím zedraného na tvém svatém těle, Ježíši, věčný Bože . . .“ (Str. 225b—227a).⁴⁾

190. „Aj, nevinný beránku, žalostná novina, blíží se tvém stánku poslední hodina! . . .“ (Str. 227a—229a).

191. „Svatý Bože, svatý silný, svatý nesmrtedlný, ó smiluj se nad námi . . .“ (Str. 229a—229b).

192. „Nevím kudy kam, vzhledám sem i tam, zdaž bych najíti v mém zarmoucení mohl potěšení zase nabyti . . .“ (Str. 229b—230a).

193. *O velebné Svátosti.* „Zdráv buď, laskavý Ježíši, pravý Boží synu, zdráv buď, Beránku nejtišší, jenž's pro lidskou vinnu § nebe na tento svět sstoupil . . .“ (Str. 230b—231a).

194. *Jiná o velebné svátosti.* Jako „Omni die dic Mariae.“ „Zdráv buď chlebe, kterýž's § nebe na ten bídný svět sstoupil . . .“ (Str. 231a—231b).

195. *Sanctus.* „Svatý nepřemožený, svatý Bože silný, svatý nesmrtedlný . . .“ (Str. 231b—232a).

196. *Na den rozeslání apoštolův.* „Ó svatí apoštolové! nepohnutelní sloupové, jenž jste byli rozesláni . . .“ (Str. 232a—232b).

197. *O sv. Anně.* „Svátek svaté milé Anny, Matky ctné Marie Panny, dnes sobě připomínáme . . .“ (Str. 232b—233b).

198. *Píseň sv. Vojtěcha mučedlníka, Pražského biskupa, slavného království Českého dědičného patrona, v městě Libici na hrabství otce jeho, leta Páně 972 od téhož svatého složená, a 40 dnův odpustky nadaná těm, kteříž by ji nábožně zpívali.* „Hospodine pomiluj ny“. S nápěvem. (Str. 233b—234b).

„O té písni sv. Vojtěcha jeden řeholník sv. Benedikta z kláštera Břevnovského, Anonymus, poznamenal tyto čtyry přídavky leta Páně 1697 . . .“ Následuje poněkud zkrácený opis toho, co M. B. Bolelucký podává na otisku písně „Hospodine pomiluj ny“, jež vydal r. 1682.⁵⁾

199. *Píseň k sv. Vojtěchu.* „Ó Vojtěše, z nebe, myt prosíme tebe, upros vláhu země, pro tvé české plémě, ~~Kriste~~ eleison . . .“ (Str. 235b).

200. *Píseň před kázáním.* „Bože, Otče, sešliž nám nyní Ducha svatého . . .“ S nápěvem. (Str. 236a—236b).⁶⁾

201. *Jiná před kázáním.* „Poprosmež Ducha svatého, utěšitele věrného, ať spravuje srdce naše, zažena šatanáše . . .“ (Str. 236b—237a).

202. *Píseň po kázání.* „Poděkujmež nyní Pánu Bohu na výsosti za jeho dobrodiní, kteréž nám činí z milosti . . .“ S nápěvem. (Str. 237a—238a).⁷⁾

203. *Píseň o Blahoslavené P. Marii.* „Zdrávas, hvězdo mořská, Panenko Maria, myt k tobě voláme, za milost žádáme . . .“ S nápěvem. (Str. 238a—239a).

204. *Jiná k Panně Marii v čas války.* „Pod tvůj plášť se utíkáme, Panenko Maria, za ochranu tě žádáme, matko dobrotivá . . .“ S nápěvem. (Str. 239a—239b).⁸⁾

⁴⁾ Srovn. kanc. z r. 1559; kanc. Závorkův z r. 1606. — ⁵⁾ Srovn. Časop. čes. Musea 1895, 314—316. — ⁶⁾ Z kanc. Hlohovského 1622. — ⁷⁾ Srovn. kanc. Závorkův z r. 1606. — ⁸⁾ Srvn. kanc. Svatovácl.

205. *Geistliches Klag- und Trost-Gespräch einer betrübten Seelen mit ihrem verliebten Jesu, zu Trost aller betrübten Herzen.* „I. Die Seel: „Wann wird doch mein Jesus kommen...“ (Str. 239b—241b).

206. *Píseň o nejsladším jménu Pána Ježíše.* „Jsem chudý, ó můj Ježíši, chudým se nazývám...“ (Str. 241b—242a).

207. *Píseň jarní.* Zpívá se jako: „Stůj, formánku, nehejbej“. „Probudte se nedbalí hospodáři ospalí společně všickni, kteříž jsme vstali...“ (Str. 242b—243a).

208. „Připravme se věrní k modlení, k samému Pánu Bohu inějme své zření...“ (Str. 243a—248b).⁹⁾

209. „Otče, buď tvé jméno posvěceno, království tvé k nám jest přiblíženo...“ (Str. 248b—249b).

210. „Otče, jenž v nebi bydlíš, modlití se nám velíš, ve jméno Syna svého chtě slyšeti každého...“ (Str. 249a—249b).

211. „Otče náš, jenž ^Esi nás stvořil a za své syny oblíbil...“ (Str. 249b—250b).

212. „Svatá Trojice Bože, jenž's mi ráčil dáti, že jsem dnes z svého lože zdrav mohl ^vvstát...“ S nápěvem. (Str. 250b—251b).

213. „Ráno vstávajíc z svého ustlání, v němž tělo mělo odpočívání...“ S nápěvem. (Str. 252a—253a).

214. Jiná touž notou. „Jak překrásné slunéčko vychází a temná noc přeč od nás odchází...“ (Str. 253a—255b).¹⁰⁾

215. „Z celého srdce svého chválu, díky vzdávám toho času ranního, pokud živ ^zůstane...“ S nápěvem. (Str. 255b—257a).

216. „Otče, Bože všemohoucí, slavný a divný v své moci...“ S nápěvem. (Str. 257a—257b).

217. „Ej, vstávajíc ráno z svého lože, svatá Trojice jeden věčný Bože, tě vyznáváme...“ S nápěvem. (Str. 257b—258a).

218. „Den se bílý ukazuje a s nocí se rozděluje, vstaň, člověče bídný...“ (Str. 258a—259b).¹¹⁾

219. „Angele Boží, strážce můj, rač vždycky být ochránce můj...“ S nápěvem. (Str. 259b—260a).¹²⁾ (Pokračování.)

Svatý Tomáš Aquinas a M. Jan Viklif o řeholích.

Napsal Dr. Ant. Lenz, probošt královské kapitoly Vyšehradské.

I.

Sv. Tomáš a jeho obrana řeholí.

Kdo poněkud jen zná minulost našeho národa a má upřímnou vůli pravdu říci, zajisté vyzná, že zbožností, mravností a horlivostí za Boha a za svatou viru vynikal nad jiné národy. Důkaz toho máme ve svědectvích netoliko jednotlivcův, ale i celého sněmu kostnického. Sám Hus neváhal tvrditi, že jest český národ lid té nejlepší viry, ba i lid svatý, čímž arci nevěda zavrhl příhanu, kterouž vrhal na duchovenstvo našeho národa, ba na duchovenstvo celého světa katolického, jakoby od papeže až do posledního oltárnika bylo porušeno. Nebo duchovenstvo vychovalo český národ,

⁹⁾ Srvn. kanc. Závorkův. — ¹⁰⁾ Srvn. kanc. Svatováclav. — ¹¹⁾ Srvn. kanc. Závorkův z r. 1559, a j. — ¹²⁾ Srvn. kanc. Svatováclavský.

a byl-li za časů Husových lid té nejlepší víry a svatý, kterak by bylo možno podle pravdy tvrditi, že bylo duchovenstvo, aspoň u veliké části, porušeno?

Přiznáváme Husovi, že za jeho časů byl národ náš nábožný a mravný, a byť ani nebylo svědectví Husova neb jiných svědků, svědčily by o těchto vlastnostech našeho národa skály, a na nich se vypínající hrdé hrady a v nich umístěné kaple, svědčily by o nich nádherné, velebné chrámy, a v nich drahocenné oltáře, zlaté a stříbrné náčiní bohoslužebné, posvátná, uměle vyšíváná a zlatem a stříbrem protkaná roucha.

Arci že jsou tyto věci zevné, a proto také nedokazují plně o skutečně vnitřní dobrotě národa českého; avšak to jest jisto, že ač zevnitřní skutky dobré plně nedokazují vnitřní dobroty národa, přece ji prozrazují a dávají na jevo povahu jeho, jeho zbožnost, mravnost a jeho křesťanskou lásku a jeho horlivost u věcech náboženských. Vždyť jest známo osvědčené přísloví: „Vestis non facit monachum, sed prodit.“ „Roucho nečiní mnicha, ale prozrazuje jej.“

Národ náš byl zbožný a víře katolické oddaný, a proto byla přeměna jeho reformací Husovou neočekávaná, a současní spisovatelé byli také hrozným převratem tímto zcela omráčeni, nemohouce pochopiti, že se národ český, jindy zbožný, mírný a tichý tak náhle přeměnil v lid rozlícený, bojovný, v krvavé, kruté válce občanské i vlastní sourodáky hubící.

Naši historikové, byť byli i katolíci, jsou u veliké části ve vleku protestantův, a podle nich nechtějí znáti jiné příčiny náboženské revoluce husitské, leč jen skleslost mravů duchovenstva, jako by bylo dobou tehdejší duchovenstvo veškerou schránkou všech možných nepravostí a ohavností. Tímto duchem katolické církvi nepřátelským probírají archivy, aby domnělou zlotřilost katolického duchovenstva dokázali důkazy historickými, a tak aby se ukázalo, že bylo Žižkových cepův a husitských palcůtů třeba, aby bylo duchovenstvo katolické domněle nezdárné zahubeno. Ti duchaplní historikové zapomínají, že jsou jejich zprávy čerpány z trestných registratur, a že by bylo na takovém základě historickém možno, kdyby nám byly po ruce podobné archivní zprávy o druhých stavech, opatřiti důkaz, že bylo dobou Husovou zlotřilé učitelstvo, zlotřilé rolnictvo, zlotřilé panstvo, rytířstvo a zemanstvo, zlotřilé měšťanstvo, zkrátka, že bylo všechno obyvatelstvo našeho království ohavností zpuštění. Vždyť nám i Chelčický podává pěkný obraz o šibalských rotách erbem korunovaných a o rotách městských. Naši historikové by měli uvážiti, že bylo kněžstvo pod přísnou kázní biskupů svých, a že trestány byly na nich přečiny netoliko světské, jakož i zločiny, ale i, a to v popředí, přečiny a zločiny proti kázni církevní, a že byly nepřístojnosti a zločiny kněží v protokolech soudů církevních zaznamenávány, ale nikoliv nebyly také potomstvu zachovány životopisy kněží šlechtetných, jakož se tak děje až po tento den. Registratury konsistorní obsahují sice jména kněží, kteří se provinili, ale nikoli jmen těch, kteří zbožný žili život, své osady správně řídili, jsouce kněžími podle srdce Božího. Jakým právem dovoluji si historikové naši z trest-

ných protokolů činiti úsudek, že duchovenstvo naše bylo za dnů Husových ohavností zpuštění? Kdyby se touto cestou šlo, mohl by býti proveden důkaz, že i duchovenstvo věku XIX. bylo zločinné, ale zároveň také, že bylo zločinné úřednictvo, sbor advokátů, učitelstvo od škol národních počínaje až k mistrům na školách vysokých, že bylo rolnictvo nešlechtné a což od věků nebývalo, také podvodné, a že i měšťanstvo, dělnictvo a kasta velikých boháčů nebyli prosti neřestí proti Bohu, proti národu a proti lásce bližnímu povinné. Doufám v Boha, že pravda historická o minulosti našeho o národ velezasloužilého duchovenstva bude za nedlouho jasně dokázána, a že lhavé, domněle historické líčení katolické minulosti konečně vezme za své, jako vzalo za své v soudním Německu.

Poněvadž byl lid náš za dob Husových, ovšem dříve, nežli jej proti duchovenstvu a proti církvi rozešťval Hus, lid zbožný, mravností svojí a šlechetností nad jiné národy vynikající, odtud to ustrnutí netoliko katolíkův, ale i mírných husitů v zemi naší a okolních národů nad tak hrozným převratem, jež způsobila reformace Husova.¹⁾ Jedna z příčin hrozného převratu národa našeho jest také vzor, z něhož Hus beze vší kritiky čerpal, t. j. reformační bludy M. Jana Viklifa. Ku pravdivému posouzení hrůz převratu husitského v Čechách poslouží velice znalost reformačních snah M. Jana Viklifa.

Na ten účel napsal jsem na základě 35 spisů Viklifových stručné, ale velice obsažné dílo: „Soustava učení M. Jana Viklifa.“ Napsal jsem spis stručný, maje na mysli, by spis, nejsa objemný, byl duchovenstvu i laikům pro svoji láci přístupnější, aby duchovní a laické tím spíše se odhodlali k četbě knihy, která nemá pro tento čas sobě podobné ani v literatuře české ani v zahraničné. Že byla kniha tato od massarykovců tupena, nevadí, neboť tím netratí na své ceně, ale získává. Právě proto, že jsem chtěl, aby byla kniha má stručna, nemohl jsem případné doklady citovati ze spisů Viklifových doslovně, alebrž zhusta pouze poukázáním k místům spisů, v nichž se nalézají.

Jelikož jsem nemohl spis svůj opatřiti hojnějšími citáty, umínil jsem si, nahrazovati občas tento nedostatek a některé stati uveřejniti s plným zněním textů Viklifových, abych, pokud mi bude možná, vyložil původ těch hrůz, kteréž byly na náš národ uvaleny Viklificko-Husovou reformou.

Já ovšem nezapírám, že k děsnému řádění husitův a přede vším táborů proti katolíkům, ať již Čechům anebo Němcům, působily ještě jiné momenty. Prvý z nich byl, že M. Jan Hus své individualní, subjektivní spory o učení Viklifově netoliko přednášel na universitě a své žáky vybízel k pilnému čtení spisů Viklifových, ale že také spory ty vrhal mezi katolický, jemu důvěřující lid a podle vzoru svého Viklifa bouřil proti duchovenstvu. Druhá příčina hyla, že Hus tuto svoji soukromou věc prohlašoval za veřejnou, a netoliko za věc národní, alebrž i náboženskou a všem

¹⁾ O tom jsem podal obsírnou zprávu v monografii své: „Hus nebyl reformátorem ani ve věcech dogmatických, ani mravoučných, aniž ve věcech sociality církevní a občanské.“

Čechům společnou hlásal lidu našemu, bezedné propasti mezi věrou katolickou a Viklifickou neznalému, aby národ náš přijal soukromé sváry Husovy znenáhla za své tak, jestliže by byl Hus jako kacíř potupen, aby také národ český byl kacířským vyhlášen a tak pohaněn a potupen. *Avšak hlavní příčina krutého hněvu a fanatických výbuchů husitův proti katolíkům a přede vším proti řeholím bylo. ěášné učení Viklifovo o církvi a o jejích ústavech vřbec, a o klášterřích zvlášť, Husem po latinsku i po řesku hlášané.*

Proti řeholím vřbec a proti mnichům řebavým zvlášť napsal Viklif celou řadu fanatických a ze vřech stran prolhaných traktátů počtem 25, a neopominul i v jiných spisech dorážeti na mnichy.

Tyto furibundní spisy Viklifovy byly v Čechách hojně rozšířeny a z nich také vybírány byly přihany proti řeholím právě tak, jak je shledáváme u husitů, přede vším vřak u táborův, a právě tou záští, kterou hořel Viklif proti řeholím z důvodů vylhaných, hořeli i husité a zejména táboři proti ústavům církevním a zvlášť proti řeholím, pevně se opírajice o doktora evangelického M. Jana Viklifa a o jeho věrného žáka M. Jana Husa.

Někteří praví, ře i v děsném pronásledování a vraždění základem byla idea. Mám za to, ře ti, kdož takto rozumují, bludně soudí a nechápou, co vlastně idea jest. Zášť zajisté není ideou, a ta byla příčinou nelitostivého vraždění mnichů, kněží a i katolických laiků. Základ té fanatické záští proti řeholníkům, kněžím a katolickým laikům byl lhavý, neboť ty vřecky theologické důvody, které sebral Viklif proti mnichům, proti katolické církvi a jejím ústavům, nemají ani jiskry pravdy do sebe a mimo to jsou u značné části sebrankou lži proti mnichům, rozšiřovaných z časů před ním dávno minulých, které byly také pérem neskonale důkladnějším vyvráceny, nežli bylo péro M. Jana Viklifa.

Nechuť k řeholníkům, zvlášť k mnichům řebavým, objevila se ve středověku dosti záhy, neboť dosti brzy bylo zapomenuto, ře jsou zavázáni řeholníkům dikami zvlášť ti, kdož se vědami zabývali a uměním.

Proud nechuti k řeholím vycházel z universit, zvlášť z vysokých škol pařížských. Hlavní příčina vřeho toho byla řevnivost mistrů, kteří k řeholím nepřináleželi, zvlášť tou dobou, kdy mnichové vynikali nevřední učeností, tak ře se před nimi kořil vřechen katolický svět, jako dominikáni Albert Veliký, a kníže scholastiků sv. Tomáš Aquinas, pro svou převelikou a úžasnou učenost a hloubku svých myřlenek, doktorem andělským a andělem scholy nazvaný, a frantiskáni sv. Bonaventura s přijmím učitele serafinského a Jan Duns Scotus s názvem doktora subtilného.

Mohli bychom se arci domýřleti, ře mistři stavu světského, vidouce před sebou vynikající učitele stavu řeholního, se snažili, aby se vřehlasu mistrů řeholníků vyrovnali, neb aby je překonali slovuťností svou a učeností, a snad jsou se také pokusili vejiti v závod vědecký s nimi; avřak jim se zdálo býti účinnějším a radikálnějším prostředkem, když by se zasadili o vypuzení mnichů ze škol vysokých, neboť tou cestou by je byli učinili úplně neškodnými, o to pak i v hojně míře usilovali.

Důvody k vypuzení řeholníků z universit udávali tito dávni vědečtí mužové rozmanité a snažili se vši silou, aby k sobě přivábili i kněží na vinici Páně pracující, faráře a plebány.

Tomuto neoprávněnému a nespravedlivému hnutí proti řeholníkům, mistrům svobodných umění a doktorům bohosloví, opřel se spisem obsažným sv. Tomáš Aquinas. Titul spisu toho jest: „*Contra impugnantes Dei cultum et religionem.*“²⁾

Bylo asi za dob andělského učitele odpůrců řeholí (a zvláště mistrů na školách vysokých) množství nemalé, neboť sv. Tomáš praví v úvodě: „Hle nepřátelé tvoji hřmot učinili a ti, kteříž tě nenávidí, pozdvihli hlavy své. Proti lidu tvému zlostnou ukládají radu; a myslili proti svatým tvým. Řekli: Pojďte a vyhláďme je z národa, a ať není již zpomínáno jména Israelova.“³⁾

Lituji, že veliký světec tento a učenec nejmenuje odpůrců řeholí a řeholních mistrů zejména; byloť by to zajisté neinalým přispěvkem ke kulturní historii jeho doby a k revolučním snahám tak zvané intelligence na vypuzení z universit netoliko mnichův, ale také všeho, což slove katolické a čelí ke cti Ukřižovaného. Sv. Tomáš však těchto odpůrců křesťanské vědy, řeholí a mistrů řeholních nejmenuje proto, že jich šetřil, poněvadž byli tehdáž ještě na živě nebo teprv před krátkou dobou odešli na věčnost. Jinak ovšem měl obyčej jmenovati bludaře u věcech víry a katolické církve.

Sv. Tomáš di jenom k textu svrchu položenému,⁴⁾ že nyní jsou zli lidé, kteří úkladnými radami napadají přede vším řeholníky, kteří mohou i slovem i skutkem působiti k dokonalosti, a pronášejí proti nim nálezky takové, jimiž se stav jejich ničí se všech stran, a stává se přese všechnu míru břemenem a příhanou tím, že jim odjímají útěchu duchovní a ukládají tělesná břemena.

Sv. Tomáš roztrídí pak nástrahy nepřátel proti řeholníkům, di:

1. Že odpůrci tito usilují řeholníky z universit odstraniti a způsobiti, aby se nemohli oddati studiím, a tou měrou aby byli neschopni čeliti nepřátelům pravdy, aniž z Pisma sv. se těšiti. Tak prý učinil Julian odpadlík, zapověděv křesťanům studie.

2. Usilují odpůrci řeholníků, pokud možná, vyhostiti je z kolejí, a tou měrou je odděliti od žakovstva, aby tou cestou vešel život svatý v příhanu a pohrdání. K tomuto výroku užívá světec textu Apoc. (13, 17.), kdež dává Antikrist rozkaz, aby žádný nemohl kupovati ani prodávati, než kdo má znamení neb jméno šelmy.“

3. Snaží se odpůrci řeholníků zameziti, by nekázali a nezpovídali, a užívá k tomuto výroku slov apoštolských: „Bránice nám mluvití pohanům, by spasení byli.“⁵⁾

²⁾ Editio Rom. opusc. 19. a editio Parisiensis. Opuscula selecta. Tom. III. — ³⁾ Ž. 82, 3—5.

⁴⁾ Sed nunc idem perversi homines astutis consiliis attentant quantum ad religiosos specialiter, qui verbo et exemplo fructificare possunt perfectionem profitentes, volentes quaedam astruere, per quae eorum status totaliter destruitur, et redditur nimium onerosus et vituperabilis, subtrahendo eis spiritualia solatia et corporalia onera imponentes. (Str. 60.) — ⁵⁾ I. Thess. 2, 16.

4. Chtějí nepřátelé řeholníků je nutiti k práci tělesné, aby tak jsouce obřemeněni v nelibost vzali stav svůj.

5. Potupují dokonalého života jejich a rouhají se jemu, totiž chudobě jejich.

6. Když mohou, ubírají řeholníkům, z čehož by živi byli, za-
mezující podle možnosti udělování jim almužen.

7. Tito sluhové ďáblu przní pověst řeholníkův a to činí
netoliko slovem, ale také skutkem, zlehčující je po všem světě.
Nenávidíce jich, snaží se profanovati je a zostuditi po všem okrsku.

Takovýmto způsobem ličí andělský učitel nástrahy a pro-
následování. Jež okoušeli řeholníci již za těch starých dob od od-
půrců svých. Aby tyto nepřátelské nástrahy a nájezdy odklidil, vy-
kládá sv. Tomáš nejprve, co řehole jest, a potom vede důkaz, že
všecky úklady odpůrců řeholí a řeholníků jsou ničemny. a že vše,
cožkoli k necti a k přihaně mnichů pronášejí, je jalové a ne-
šlechtné.

(Pokračování.)

Krátké poznamenání hodnověrných pamětných věcí král. věnného města Melníka nad Labem, to jest Notatia Historica reg. dotalis Civitatis Melnicensis ad Albim.

Sepsáno od Jana Josefa Albrechta, tehdejšího písaře radního v témž král.
věnném městě, neméně přísežního procuratora při vyšších Instancích v krá-
lovství Českém leta Páně 1771 dne 2. června.

Vydává Fr. Teplý.

Předmluva.

Když tak prozívatelnost Božská mě do oného vinšovaného království
Českého nazvánu býti zasluhujícího ráje, jenž král. věnné město sluje,
pro zisk a vyhledávajícínost mého časného štěstí uvedla, protož jsem já
po vykonání mých povinnovaných ouřadujících službách jednu i druhou
zbývající chvíli k sepsání hodnověrných pamětí nadějného král. města
vynaložil. Byl bych ovšem sobě vinšoval, kdybych vše pamětihodné věci
dohromady byl přivedsti mohl, než méně, poněvadž skrze onen leta mi-
nulého 1765 dne 1ho měs. Června v témž král. městě nešťastně vyšlý
oheň *starožitná památní kniha v popel obrácena byla*, tím samým
jsem od mého předsevzetí ustoupiti sebe přinuceného viděl. Vše hodno-
věrné věci, jenž mě od jedných i druhých měšťanův upřímně k rukoum
připlauly, přítomně ve vši možné krátkosti představuji.

Téhož času, jak jsem přítomný spisování počal, byly říditecké a
resp. kostelské osoby následující:

Pan Václav Šebesta, Jej. cís. Milostí rychtář († 24. Nov. 1772),
pan František Leizner. Primas města († 25. Febr. 1775), páni: Jan
Pavel Pašek († 27. Oct. 1771), Damian Václav Heroules († 1. Dec.
1773), Josef Schwarzenberg († 8. Augusti 1772), Jan Stromer († 23.
Febr. 1778), Hynek Emanuel Dohnal († 18. Nov. 1773), Karel Schürer
(† 27. Juli 1780), Karel Dráždanský († 12. Januarii 1781), Jiří Neumann
(† 15. Maje 1781), Jan Nep. Gredtler († 9. Jul. 1796), Mikoláš Mixa
(† 14. Jul. 1772), Pavel Aust († 3. Jul. 1799). Starší obecní páni:
Tomáš Miller († 7. Feb. 1791), Řehoř Pokorný († 21. Feb. 1772),
Šebastian Chlumecký († 24. Sept. 1771), Jan Lippa (Lípa!) († 6. Oct.

1794). Rychtář pan Mates Fleischmann starší, Jiří Čumpelský (mladší, † 8. Sept. 1772), auřadní služebník Filip Hollaner († 23. Feb. 1780).

Dáno v král. věnným městě Melnice nad Labem dne 2ho června roku 1771.¹⁾

Kapitola první.

O prvním základě král. věnného města Melníka.

Leta 757. Muž jeden z prvních vladyk ze vsi Přivor nazvané jménem Besz od svého příbytku na západ slunce všel na jednu horu a z ní spatřil Zříp též i jiné hory a doly a velmi se divil, [že] nalézá na té hoře dříví rovné, hladké i vysoké, též také vodu trojnásobní velmi hojnau : a místo sobě oblébil. Domů se navrátil, svou čeládku i všecko, co měl, sebau na tu horu vzal a hrad pevný vystavěl, daje mu jméno Bssow. Když pak při tom hradu domy sobě Čechové stavěli a město vyzdvihli, jak tomu hradu tak městu dali jméno Melník od množství mlejnu, které tehdaž nalezaly se na té vodě, která od téhož Besse sluje Bšovka ač sice mnozí jméno změníce nyní Šobka říkají. Václav Hájek to také, [co] zde píšu dokládá :

u Melníka také jeden potok do Labe padá, kterýž nedaleko odtud má svůj počátek a východ z jedné velké skály, kteráž Vrutice sluje a jest to voda velmi teplá, kteréž žádní mrazové zimní nic nemohli uškoditi a protož jak v letě takž v zimě na ni se mele.

Kapitola druhá.

O položení téhož města.

Město to, jenž Melník sluje, jemuž také někteří Mielník říkají, od Prahy 4 míle vzdálený jest.

Před časy do litoměřického kraje se počítalo, nyní ale v boleslavském leží a ačkolivěk v sobě skrovné jest, tak nicméně leží na místě vysokém, pod nímž řeka Labe a Vltava jináč Moldava se obejmají a spojují.

Města toho příjemné položení a radostně kvetující [zkvétající] okršlek jest takový, že téměř podobný v král. Českém šíři dále se nevynalézá, tak řejmě podnavrhuje důstojně velebný kněz Jan Beckovský křižovník s červenou hvězdou ve své tak nazvané Poselkyni starých příběhů českých v listu 116,²⁾ kterak kníže Hostivít správu majíce o tom městě a o jeho položení času letního, pojavše své služebníky s nimi

¹⁾ Z pozůstalosti p. řídícího učitele Fr. Sýkory ve Vozíci získal jsem pro archiv města Melníka značný počet (přes 40) původních listů, týkajících se dějin téhož města. Mezi nimi nalézá se rukopis † děkana Hnojka i několik vzácnějších spisů, které ku své potřebě zřídil horlivý místopisec Fr. Heyduk. Z těch zase zaujímá pokus Albrechtův první místo. Dle sdělení p. K. Zamaštla, městského tajemníka na Melnici, ztratil se prvopis. I nebude bez zajímavosti pro město i okolí, uveřejnime-li věrnou kopii někdejšího náběhu k systematickým dějinám města v Čechách tak proslulého už proto, že psán jest v době, kdy v tomto směru nebylo skoro pracováno, že psán je česky (třeba řeči na slova chudou, ale přece plynou) tenkrát, když vídeňský centralismus všude vnucoval ústřední němčinu. Nikdo ze čtenářů nebude v pochybě, že Albrecht, dítě svého naivního věku, chtěl z počátku napsati více, než se mu podařilo, a že koncem uvízl na pouhých poznámkách. O jeho životě jenom vím, že začal úřadovati v Melnici r. 1768. Budoucí monografii Melníka jistě jeho úmysl prospěje. Některá data jsem upravil chronologicky. Stránek původního rukopisu bylo asi 140. Něco je psáno jinou rukou, hlavně údaje ze století XIX. — ²⁾ Data připsána patrně později.

pořád do té krajiny jel a když k městu Bšovu přijel, velmi se divil, řka: by Vyšehrad měl takové položení, ne toliko knížata česká ale i bohové nesmrtelní mohli by v něm bydleti.

K vystavení města toho Jej. Cís. král. Milost Slavné Paměti Carel IV. první základ poskytnul, neboližto on o tom příjemném a zdravém položení dobře vědouce, v témž městě hrad vystavěti počal. I poněvadž jak příležitost místa tak oné od starožitele a přirozenosti s užtkem obdařené město bedlivě pozoroval, nařídil tehdy z ohledu téhož veliké množství vinného křoví jak z burgundské zemi tak taky tamně okolo ležících míst do Čech přivést a takový při Melníce rozplemeniti, kdežto dle vysvědčení svého o melnickém víně na jevo vydaného *a v mnohých dosaváde rukauch pozůstávajícího Tractatu* in 8° Cap. 1. víno melnické červené v svéj dobrotě s burgundským, bílé pak s rejnským vším právem o přednost bojuje. Má i přednější totižto červené tu cnost, že jak proti podagře tak kamene bolení velmi prospěšné jest tak sice, že sami melnický obývatelé vysvědčují, kterak nad pamět lidskou melnický rodilý [melníčtí rodilí] s takovýma nemocmi obtížení nebývají.

Kapitola třetí.

O vinohradech též okolostojících míst.

Obzvláštní zvelebení tohoto města pozůstává na vinohradech, na kteréžto měšťané veliké práce a náklady vyjdou [vedou] a ve vší snažlivosti o to pečují a pracují, aby ty nákladný hory viničný zase mohly v starožitnou vznešenost a dobrotu uvedsti; nebo vína červená melnická. jak již vejš připomenuto bylo, vždy s jinšími všemi víny přespolními o dobrotu spor mívala a jich větší díl svou dobrotau převyšovala.

Leta 1264 klášter pod Melníkem při řece Bšovka nazvané Smilo z Cetova založil i dostatečně nadal. Do něho paustevníky sv. Augustina uvědl, od kterýžto řeky ten klášter dosavad bšovský klášter sluje — ačkoli mnohý porušivše to starodávné slovíčko Bšovka, říkají nyní té řece Šobka — při kterémž kostel ve jménu Sv. Vavřince posvěcen byl. Nynější pater prior nadřečeného kláštera jmenuje se Isidorus Weyrich.³⁾

Tři čtvrtě hodiny od města M. zdálený jest kostel nejsv. a nerozdílné trojice Boží, jenž na měském Gruntu leží, ku kterémužto milostivému obrazu časté shromáždění a příkladné pobožnosti lidu kajícího se stávají. Při témž chrámu Páně pozoroval se před parma lety na jistém místě, kdež nyní pro sešlost času jedině černý flek zbejvá, následovní nápis: Ten chrám Páně k většj ctj a chvále Pána Boha Wssemohaucyho skrze pomoc někdy Jana Sichrowského, Sauseda z Podoly pod mnestem řečenau a fedruňku dobrých Lidí z obwzlaštnej starosti Geg. Cís. král, milostí Pana Rychtáře a pana Purkmistra, Pannu Města Melníka nad Labem gest obnowen leta Páně MDCV 10 Juni.

Spatřuje se v ambitech téhož chrámu Páně kaple ke cti Navštívení P. Marie založená, na kteraužto pan Jiří Glaszer, někdejší měšténin a spoluradní a pan Jiří Sedmihradský též měšténin toho král. města M. gruntovní kámen založili, kdežto školní mládež pro památku tři zlaté též hausku dostala a tak rok po roku venkovní průchody a ostatní zdě vůkolní při témž chrámu P. až do léta 1769 se dokonaly. Ta práce pro nedostatek příjmů a dobrodincův dosaváde obvrhnutá a na čisto uvedena

³⁾ Zmínky té v Poselkyni nejnovějšího vydání jsem nenalezl.

nejní, O prvním počátku kostela nejv. Trojice Boží v knize pamětní často zjevnovaného kr. města M. nic postačitedlného nevynalezeno, kromě přijdouce maní k jednomu měšťanu jistý peníz, na němž kostel ten na jedné straně vyrytý byl, jsem užel, na druhý pak straně téhož peníze následovní nápis jsem čel: První kamen témuž chrámu Páně položený byl w letu P. 1588 dne 12. července. Od koho, ale přisazeno nebylo. Od téhož kostela na blízku spatřuje se vrch Chlomek, na němž kostel ke cti sv. Jana Nep. vyzdvižený jest. Základ tého chrámu P. byl učiněný v letu 1708 od vys. urozený panní Alžběty Euphrosiny ovdovělé Šmídovy po rodu Jaromirskowy ze Stromberku,⁴⁾ měšténinky král. hlav. města Pražského, jenž nápotom na Šopce bydlela. Ihned 100 tollarů na grunty obětovala, následovně v její poslední vůli nařídila, aby okolně ležící pole pod 4 strychy vejsevku k nadřečenému kostelu připadly, jakž to šetrně poznamenal tehdejší důst. velebný pan děkan melnický Leop. Benedikt Červenka in formalibus: Anno igitur Domini 1708 motu proprio et zelo Nepomuceno nobilis domina (jmenuje se se všemi tituly ut s.) inchoavit hoc sacellum funditus aedificare et pedetentim centum imperiales pro fundamentis impendere, quia vero tum ob impotentiam pecuniae tum etiam ob adversam valetudinem et consequentem mortem (erat enim 75 annorum) opus imperfectum orphanisavit. Nihilominus ex voluntate ultima testamento solemnisato dotem huic capellae liberalem consistorialiter approbatam providit et in illam agros circa montem seu ad pedem ipsius montis jacentes IV. modiorum semen recipientes in perpetuum cessit. Sicut in fundationem ex circumjacentium vinearum censibus sibi quondam debitis annue pro 14 missis ibidem legendis duodecim florenos decano et successoribus pendendos ordinavit. Quae omnia ex libris consistorialibus et hujatis . . . (několik slov nečitelných) ibidemque specificce posita liquida enucleantur. Huic piaae structurae accesit tandem munifica prae nobilis ac generosi domini Joannis Weywoda, civis pragensis liberalitas, qui in turriculum suis sumptibus ordinavit duas campanulas, ex quibus uni majori nomen sancti Josephi Norberti, alteri s. Antonii impositum erat et haec campanulae per reverendissimum ac ampliss. dom. Josephum Míka, tunc doxanensis Virginiensis Coenobii praepositum et praelatum, benedictae exstant. A to jest co nadčený důst. veleb. pan děkan Červenka ve své pamětné knize v témž kostele zanechal.

Hořín, důkladný zámek s rozkošnou zahradou za Labem položený, Jejich knížec. Osvíceností Augustovi z Lobkovic přináleží, od kteréhožto lípy dvauma řádama až ke dvoru Bejkew řečenému vysázené jsou. Půl míle od Melníka jest vzdálený *Libichov*, jenž místo to němei Liboch nazývají; spatřuje se tam krásně vystavený zámek, kterýžto p. hraběti Hubertovi Pachtovi přináleží. Nedaleko odtud jest kostel, jenž všeobecně *Koráb* služe, ke cti sv. Jana Nep. vystavený. Nad Libichovem též podobně na vrchu leží (jiný) kostel ku cti a chvále Ducha sv. vyzdvižený, kamžto každoročně procesí v druhý den Ducha sv. z Melníka se vede.

Hořejší a Dolejší Beřkovice: jsou blíž Melníka 2 zámky, jenž prvnější panu sv. říms. říše hraběti Adamovi z Hartiku, druhý pak Jej.

⁴⁾ Již Beckovský ve své Poselkyni I. 252 di: Na kostele kláštera duchovních bratrův řádu sv. Augustina poustevníkův pod městem Melníkem, od starodávna na Šopce (správně Šopce) tento jsem čel nápis: hoc templum donarunt et monasterio junxerunt fratribus eremitis Augustinianis g. g. equites d. Smilo de Zitow et d. Paulus de Luzenecz anno MCCLXVIII. Renovatum vero anno MDLX. Pouěvadž při jmenovaných místech pěstuje se vno, srovnává se popis jejich s opověděným obsahem třetí kapitoly.

Osvícenosti knížeti p. Ferdinandovi z Lobkovic a k panství Raudnickému přivtělený přináležejí.

Blíž Libichova vynachází se *lázeň* užitečná, jenž pro zahánání zimnice a všelikých škodných nemocí prospěšná býti má. Od zámku *Cítova*, jenž milost Pánu svobodníkovi (!) Wáclavovi Obyteckému přináležel, u blíž od vesnice Kostomlat, jenž k Raudnickému zámku přivtělena jest, spatřuje se vrch Zříp. Nedaleko tejhož vrchu leží vesnice *Ctinoves*. Odtud své jméno vede: že když léta 661 kníže I. Čech s tohoto světa na věčnost odešel, jehož jsau všichni jako otce oplakali, třetího dne nesli jsau jej nedaleko od Klenče a na jednu pláň tělo jeho s velkým pláčem a líbáním pohřbili. To místo i hrob dlouhý čas navštěvující nad ním plakali, jeho želeli i také velikau poctivost činili. Po malém čase pak na tomto místě ves postavili a pro čest toho hrobu Ctinoves jí jméno dali. Nad hrobem téhož knížete vystavěli jeho Čechové klenutý sklípek, o kterém píše Pulkava (který z rozkazu Karla IV. Českau kroniku spisoval), že ten sklípek viděl. Kde by pak ten hrob nyní bejtí měl, žádný toho jistou zprávu dáti nemůže. Někteří sice starých věcí milovníci dle oznámení některých svědkův v té vsi obyvatelů hledali jednoho času ten hrob v kostele Ctinoveském, kdež dali cihelnau dlažbu vyzdvihnauti i mnoho země prokopati, ale žádného znamení od sklípku nenašli.

K městu Melníku přináležejí následovní vesnice: *Přivora*, *Tuháň*, *Podol* a *Okrauhlík*. Též tři dvory, totižto na *Blatech*, *Podolí* a *Přivorách*, ačkoli dle patrného vejzku starožitné gruntovní knihy statku Přivor ves Všetata, Nedovice, *Libiš též Skuhrov*, jenž poslední teprve roku 1732 od města jemnostpánu z Turby, kterýžto synovi [jeho] až do dnešního dne přináležel, odprodáný byl, (ještě městu patřily?). Pod městem blíž přivozu užívá město spolu hospodu s několikerejma chalupami. Všeobecně slujau na *Rybářích*, mimo jiných pod městskou jurisdíctí položených jak vrchnostenských tak privatních emphiteutických gruntův. Nyní se obracují k městu a to sice: (další schází.) (Pokračování.)

Šlechtická jména ve farních matrikách švihovských.

Sděluje Fr. Zeman.

Matriky švihovské počínají r. 1713 (zemřelých) a 1715 (narozených a oddaných). Z nápisu prvního listu: „Continuatio matriculae mortuorum, baptisatorum etc.“ patrně, že zde byly matriky starší; ježto však jich nikde naléztí nelze, souditi jest, že r. 1744 při požáru kostela a fary¹⁾ shořely, čehož ovšem velice jest litovati.²⁾

Ačkoli však matriky zdejší pocházejí teprve z pozdějších let, přece nacházíme v nich jména mnohých šlechticů, jichžto dítky tu byly křtěny, oddány a pohřbeny, nebo kteří tu byli kmotry a svědky při křtech a oddavkách. Sídlem šlechtických rodin byly zejména Malinec a Mečkov, které až do r. 1753 přifařeny byly ke Švihovu, pak též město Švihov samo a Červené Poříčí r. 1784 od Vřeskovice ke Švihovu přifařené.

A) Z matriky oddaných.

R. 1717 dne 2. února oddán byl ve Švihově farářem Janem Václavem Curtiem *František Josef Henigar ze Šeeberka*, syn Františka

¹⁾ O faře praví se v pamětní knize na str. 325., že toho roku celá lehla popelem. — ²⁾ Když r. 1755 jednalo se o to, by Velká a Malá Třebejcina od Švihova přifařeny byly ke Kbelu a tehdejší farář švihovský Christian Puta mezi jiným byl tázan, na který hřbitov zemřeli z těch dvou vesnic dříve se pochovávali, odpověděl, že z matrik nelze toho dokázati, ježto není tu starších nežli z r. 1713 (pamětní kniha str. 100).

Jindřicha Henigara ze Seeberka, pána na Mečkově, s *Eleonorou Amalií*, dcerou Františka Arnošta *Wallise svob. pána z Karighmainu*, u přítomnosti svědků: 1. Jana Viléma barona Říčanského z Říčan, syna Viléma z Říčan, pána na Vysoké; 2. Jana Josefa Henigara ze Seeberka, syna Adama Henigara ze Seeberka, pána na Šténovicích a Horčicích, obou jako družbů, a 3. sl. Maxmiliany Wallisové z Karighmainu, sestry nevěstiny, jako družičky.

R. 1721 dne 29. dubna oddán týmž farářem Karel Jan Antonín *Kousek, rytíř ze Sobětiček*, syn Alberta Ignáce Kouska ze Sobětiček, obyvatele švihovského, s Annou Ludmilou Kateřinou Reginou, dcerou Františka Jindřicha *Henigara ze Seeberka*, pána na Mečkově, u přítomnosti družby Františka Maxmiliána Tunkla z Brníčka a ze Zábřehu (Ausprun & Hohenstadt), syna Klaudia Pavla Tunkla, a družičky sl. Amabilie Evy, dcery Alberta Ignáce Kouska ze Sobětiček.

R. 1728 dne 2. února oddán týmž farářem Ferdinand Josef *Tunkl z Brníčka a ze Zábřehu*, obyvatel švihovský, s *Eleonorou Amalií*, ovdovělou Henigarovou, rozenou baronkou *Wallisovou z Karighmainu*, paní na Mečkově, u přítomnosti svědků: 1. Václava Theobalda, syna Ferdinanda Říčanského z Říčan, pána na Podhůří; 2. Maxmiliána Ferdinanda, syna Klaudia Tunkla z Brníčka a Zábřehu, z města Stražova; 3. Marie Anny, dcery Ferdinanda Říčanského z Říčan; 4. Anny Barbory, dcery Klaudia Tunkla; 5. Karla Jana Antonína Kouska ze Sobětiček, obyvatele švihovského; 6. Ferdinanda Zumra z Herstošic (Herschetitz), pána na Neznašově.

R. 1735 dne 26. července oddán byl farářem Prokopem Tamplem Jan Bernard *Rozhovský z Krucemburka*, pán statku Loučové, s Josefou Františkou, pozůstalou vdovou po Karlu z Harnachu, rozenou svob. baronkou z *Lub*, paní na Malinci, u přítomnosti svědků: 1. Maxmiliána rytíře z Pomalu, pána na Vatečicích (u Sušice); 2. sl. Františky Harnachovy z Malince a 3. Josefa hraběte Khuena z Belassy a Lichtenberku.

R. 1739 dne 9. června: 1. Anna, dcera rytíře Jana Václava Sedleckého z Újezdce, obyvatele a občana švihovského; 2. Ferdinand Josef Tunkl z Mečkova; 3. Jiří Benderritter, pán z Lužan, byli svědky oddavek Jana Ignáce Karla Bärenkopfa (rodilého z Kroměříže) s Marií Rosalií Schiffnerovou ze Švihova.

R. 1740 dne 17. máje Anna, dcera Jana Václava Sedleckého z Újezdce, byla družičkou při oddavkách Ondřeje Klotze, hospodářského pojezdčího ve Švihově, s Augustou Orthmannovou.

R. 1743 dne 22. ledna oddán byl farářem Ondřejem Ant. Stellem *Josef svob. pán z Říčan*, pán na Podhůří, s *Františkou*, dcerou + Karla Jindřicha z *Harnachu*, bývalého pána na Malinci, u přítomnosti družby Maxmiliána z Harnachu, budoucího pána na Malinci, družičky Josefy z Harnachu, sestry nevěstiny; svědků: Ferdinanda Zdenka barona Tunkla, pána na Mečkově, a Františka Hrušky, souseda z města Švihova.

R. 1745 dne 18. února Václav Kousek ze Sobětiček byl družbou při kopulaci Víta Bodla z Klatov se Sibylou Kokořovcovou z Měčina.

R. 1748 dne 6. srpna Karel Kousek, rytíř ze Sobětiček, byl svědkem kopulace Josefa Šintlera s Annou Belblovou ze Švihova.

R. 1756 dne 17. února Václav Kousek byl družbou při oddavkách Jakuba Poláka, purkmistra, s Annou Rosypalovou ze Švihova.

R. 1793 dne 5. února Antonín Steinbach, rytíř z Kranichsteina, arcikněz klatovský a děkan dnešický, oddával Josefa Wurtze, správce

král. krajského města Klatov, s Annou, dcerou Jana Václava Burgera, direktora panství Červeno-Poříčského.

R. 1800 dne 16. června oddán byl v Červ. Poříčí (delegací) *František Baader z Mnichova*, direktorialní rada a nejvyšší bergmistr v Bavořích, s *Marií Františkou*, dcerou Václava barona z *Rajských*, císař. král. Milosti komorního rady a v království Českém guberniálního rady na hradě Pražském. Svědkem těchto oddavek byl Alois Pergler rytíř z Pergleru. rytíř řádu sv. Štěpána.

R. 1811 dne 13. října oddán byl *Josef šlechtic z Edlenbachu*, purkrabí poříčský, s Ludmilou, dcerou Antonína Moelzera, direktora panství Poříčského.

R. 1822 dne 21. máje *Antonín Stehlík rytíř z Čenkova a Treustettu*, hospodářský pojezdny velkov. Toskánského panství Tachlovického v Unhošti, bral si Františku, dceru Antonína Moelzera, direktora velkov. Toskánského panství v Poříčí.

R. 1840 dne 18. února Jan šlechtic z Bauerů a Adelsbachu, c. k. velitel škadrony z Klatov, byl svědkem kopulace Jana Stejskala, mistra tesařského, s Dorotou Beštákovou, dcerou tkalce ze Švihova.

Dne 25. února t. r. byl též svědkem při kopulaci Josefa Tábořského, městského syndikusa švihovského, s Johannou Javůrkovou, dcerou barvíře z Písku.

R. 1850 dne 12. listopadu oddán byl v Červ. Poříčí Václav Berger, hospodářský správce ve Dříně, s *Františkou Marií*, dcerou Antonína *Stehlíka, rytíře z Čenkova a Treustettu*, direktora v Červ. Poříčí.

R. 1885 dne 16. května Leopold rytíř z Krameru, generální advokát při c. k. nejvyšším soudním a kasačním dvoře ve Vídni, byl svědkem kopulace Roberta Ferdinanda Josefa Přihody, architekta ve Vídni, s Bertou Annou Josefou, dcerou Antonína Trédla, vrchního správce císařského velkostatku v Červ. Poříčí.
(Pokračování.)

Mikšovicova kronika Lounská.

Část 6.

T. d. a l. [5. června] umřel v Mradicích Tomáš Segot člověk letitej, nepijel než vodu a víno. Zůstával časem tejden aneb víc v Lounech, když dobrý víno měli a na zejtří též v sobotu pochován. Mnohokrát po 15 i 16 β za víno podával.

T. l. v pondělí po pam. sv. Erazima nákej Matouš nádenník. podruh při městě, podán k útrpnému právu pro krádež. Jest potom vo poledních houžví strestán 8. června.

T. l. v středu po sv. Medardu jenž jest 10. d. m. června stala se smlouva přátelská v domě Daniela Raka na předměstí mezi Janem Kyharem z Černčic, i na místě Kateřiny manželky jeho a Mandalenou Lorence Rešera v Novém Městě Pražském mandlíře manželkou o škody vzaté o ten damaškový mantlík kradenej i také pokutu právy městskými B. 13. a sněmem, kterež se držel na hradě Pražském l. 1575. Kyhar za ty všecky škody i za pokutu 45 kop miš. však na tyto rozdílný termíny při actum smlouvy 15 kop a odtud ve čtvrti letě po 10 kop. miš. má klásti až do té vsí sumy nadepsané bez zjinačení v přítomnosti p. Václava Nosydly p. pri-

masa, Simeona Užidila, Jana Markovic z konšelů. Matyáše Svidnického. Trubače, Daniele Raka, Jana Michlena, procuratora z Prahy, Mandaleny Rešerovy a zetě jejího.

T. l. v sobotu po pam. sv. Víta umřel v Postoloprtech urozený pan Jiřík z Humburku, kterej tu téhož panství Postoloprtského mnohonásobně let ouředníkem byl, člověk sešlej 20. d. m. června.

T. l. v středu d. pam. sv. Jana Křtitele pochován nadepsaný pan Jiřík z Humburku v Postoloprtech. Na pohřeb byli vysláni J. Mti Cís. pan rychtář Jiří Dědek z Vlkové, Symeon Užidil a Ondřej Litoměřický. A vezli je klichami ze dvoru obecního 24. d. m. června.

T. l. a d. v noci na pátek po 2. hod. až do 4. hod. byl na obloze nebeské znamenitý div. Světlost byla a sloupové od východu až k západu někteří byli jiní černí a tmaví spatříní, též měsíc ponejprv pěkný jasný a potom krvavej spatřín, [27. června].

T. l. v středu po pam. sv. Petra a Pavla ap. Božích ženil se Matěj Knap, syn Petra Papáčka, ševce branného v Žatecký bráně. Pojimal sobě za manželku Annu, Kašpara Mečire dceru, děvečku služebnou od Daniele Raka. Vodál se s ní ráno po kázání 1. d. m. července.

T. d. a l. hořelo ve vsi Donině okolo nešpor. Vyhořelo pět chalupí. Nevědi, kterak a jakejm způsobem se zapálilo.

T. d. a l. k vičerou narodila se dcera Ludmila Petrovi Hradeckýmu, písaři radnímu a v pátek při nešpoře křest svatý přijala. Kmotry: Anna Vojnova a Kateřina Dčberka, kmotřem Jan Písecký z Třebeska.

T. l. v neděli u vigílii sv. M. Jana Husi a M. Jeronýma po 24. hodině vyšel oheň náký od žebráka založenej ve vsi Polehradech a shořelo 15 domů. A potom t. d. po druhý hodině na noc opět vyšel oheň ve vsi Židovicích a shořel jeden dvůr 5. d. m. července.

T. l. v sobotu po též pam. v noci na ned. umřel Jan Tomáškovíc měšténin m. L. a potom v neděli při nešpoře u sv. Petra pochován 11. d. t. m. A modlitby Páně neuměl, jakž správu dávali.

T. l. v outerý po sv. Markytě okolo 22. hod. spadlo krupobití veliké. Pod Hoblíkem pršely kroupy jako největší vlaský ořech. Učinily škodu znamenitou na vinicích pod Hoblíkem, Předních i v Černých dolích. Celý hrozny odrážely, místy i obilí potloukly. Též potom u Března stal se velikej náramně vítr, tak že sloup náký velký z oblaku stoupil dolů a potom voheň dole spatřín byl stupující s téhož oblaku. A v tom povětří byl slyšán hlas a křik: auveh, auveh. Ti, kteří to slyšeli a viděli, toho tuto správu dali 14. d. m. července.

T. l. po 13. hodině v pátek u vigílii sv. Jakoba, ap. Páně, vyšel voheň v Chomútově na předměstí od jednoho pekaře, tak že do 19 hodin všecko město vyhořelo, dva kostely, zámek i kolej Jezuitská, kromě toliko šest chaloupek skrovných zůstalo 24. d. m. června.

T. l. v neděli po sv. Jakubu apoštolu Páně 25. [recte 26.] měsíce července přijelo čtyry praporce k městu vojáků vod říše vyslaných, jichž bylo tisíc koní jízdných a 200 vozů vojenskejch,

jichž byl nejvyšší hrabě z Holachu a komisařem pan Otta Stos z Kunic. Jeden práporec noclehoval v městě a na předměstí, druhý v Lišfanech, třetí v Lenešicích a v Dobroměřicích a čtvrtý Vršovicích, Vlčím a Veltěžích. Potom ráno na zejtří všichni k Slanému se hnuli 26. d. m. července.

T. l. v sobotu po pam. sv. Mártý hospodyně po 19. hod. spadl veliký přival u města, místy na vinicích velikou škodu udělal 1. d. m. srpna.

T. l. v pondělí d. sv. Vavřince [10. srpna] vysláni byli z prostředku rady obojí na mezníky mezi urozeným p. Jířkem Theoboltem Černinem z Chudenic a na Lenešicích, poddanými jeho z též vsi Lenešic a sedláky Ranskými a Dobroměřickými poddanými p. purgmistra a pánův m. Luna. Osoby z obojí rady k tomu vyslány byly z konšelův: p. Václav Nosidlo, p. primas, p. Florián Rokycanský, p. Václav Vopozdil, p. Jan Pisecký z Třebeska, p. Simeon Uždil, p. Jan Vávrovic. Z starších obecních p. Václav Červenka, p. primas, p. Jiřík Dlouhej, Ondřej Litoměřickéj, Václav Kus, Zikmund Zub z Kamženperku. Byli při tom též sedláci z Hrádku, poddani urozeného pána Urbana Rezlera z Lišic měšténina města Luna, poněvadž se tu i gruntův jejich poněkud dotýkalo.

(Pokračování.)

Drobné zprávy a posudky.

Kláster bl. Anežky v Praze. Klášter bl. Anežky Premyslovny, vzácná památka stavitelská a historická z počátku XIII. století, z doby slohu přechodního, ze svého ubohého, zanedbaného stavu znenáhla se zvelebují zásluhou Jednoty pro obnovu téhož kláštera. Jednota tato ustavila se (podnětem profesora Jos. Sauera z Augenburgu) ve valné hromadě r. 1893, v níž zvolen předsedou vsdp. ThDr. Václav Horák, general a velmistr ryt. řádu křižovníků s červenou hvězdou, a koupila kostel svaté panny Barbory, po stránce archaeologické a umělecké nejvzácnější část kláštera, jenž dosud sloužil za skladiště hadrů, již po dvou letech r. 1895 za 47.000 K, aby jej opravila. Opravy vnější provedeny r. 1900—1902 na základě plánů vypracovaných profesorem architektem Antonínem Cechnerem, jimž podkladem byl zdařilý perspektivní pohled, pořízený profesorem Janem Koulou, kterýžto pohled, darem věnovaný Jednotě, zajímavostí a malebností bezděčně jímá každého pozorovatele, i bude takto opravený klášter bl. Anežky zajisté nevšední okrasou král. hlav. města Prahy, jejíž zastupitelstvo na zakoupení kostela sv. Barbory věnovalo 40.000 K, splatných v 10 ročních lhůtách po 4000 K. Též sněm království Českého povolil na opravu kláštera bl. Anežky 40.000 K, splatných v 10 letech ve lhůtách po 4000 K.

Při opravách vnitřních, prováděných r. 1901 a 1902 nalezeny různé starozitnosti, zejména v presbytáři deska z červeného pískovce, pod níž objeveny dvě lebky a něco zetlelých kostí dvou zajisté vysoce vznešených, avšak bohužel neznámých historických osob a o něco dále lebka třetí, později ještě jiné. Pan MUDr. Jindřich Matiegka, docent pro anthropologii a demografii na universitě české, změřil a prozkoumal tyto lebky i soudí, že žádná z nalezených

lebek nepochází od bl. Anežky, která zemřela u vysokém věku, jedna z nich že by mohla býti lebkou krále Václava I., jenž dosáhl věku 48 let.

Při odkopávce další našla se pak část zazděné desky opukové s gotickou ozdobou uprostřed. Podél hořejšího kraje čte se nápis: . . . O V ID SEPTEBS + a na straně pravé shora dolů slovo VNGA. Později vykopány ještě 2 úlomky patřící k této desce, jež poněkud doplňují tento nápis na pravo . . . IS NEPT, což doplněno znamená: Obiit quinto idibus Septembris Ungariae regis neptis, a na levo: RVM RE (= Bohemorum regina). Dle nápisu toho jest deska ta z náhrobku královny Kunhuty, druhé choti Přemysla Otakara II., pozdější choti Závíše z Falkensteinu, vnučky uherského krále Bely IV. Datum vyznačeného na desce úmrtí (quinto Idibus Septembris) shoduje se úplně; zemřelať Kunhuta 9. září 1285. Dle toho je zřejmo, že náhrobek tento jest vzácnou památkou z doby Přemyslovců.

Při dalším odkopávání pod původní úrovní nalezen kus jiné desky s ozdobami na okraji, z nichž patrno, že byla na vyvýšeném místě upevněna. Písmo kusého nápisu je hluboké a čistě vyryto kapitálkami. Zachovalý nápis zní: . . . ETA FILIA OTAKARI RE . . . Na začátku před E dobře rozeznati lze pravý dolení konec písmene R; dle toho byl by to památník Margarety (Markéty-Dagmar), dcery Přemysla Otakara I., choti krále dánského Valdemara II., nebo její sestry neznámého jména, již Palacký ve svých Dějinách uvádí: N. N. klášternice.

O jiných dvou deskách nelze dosud s určitostí souditi. Jedna z nich (pískovcová vypouklá, kdežto ostatní jsou vryty) má uprostřed sedmipaprskovitou vlnu, mezi paprsky je 8 hvězd takových, jaké dosud nosí křížovníci, na levo dole klíč a nad ním tyto číslice a písmena:

$$\begin{array}{c} \text{I} \quad 6 \quad \text{T} \\ \hline \text{Z} \quad \text{W} - \\ \hline \text{R} \quad \text{M} - \\ \text{y} \end{array}$$

Na pravo dobře rozeznati lze berlu a pod ní je značka kamenická; na hoře nad vlnitými paprsky vznáší se buď mitra buď koruna, (což nelze z porouchané té části poznati) se 2 třapci visícími na obě strany. — Na druhé desce celé je drobný nápis minuskulemi A. D. 1396, dosud těžko čitelný; snad se po vyčištění podaří jej aspoň částečně rozluštit. Kromě toho nalezeny různé drobnosti, ozdoby, torso ženského těla s hermelinovým pláštěm a na něm spona se lvičkem, v levé ruce jablko, v pravé žezlo a m. j.

Z nalezených desek, jichž nápisy jsou nepochybné, patrno, že se tu kromě zakladatelky bl. Anežky a jejího bratra krále Václava I., kteří tu dle hodnověrných svědectví historických jsou pochováni, i jiní členové rodu Přemyslova pohřbívali. Tím nabývá klášter bl. Anežky, jakožto hrobka královské rodiny ještě většího významu historického vedle své důležitosti architektonické. Je to drahocenný památník svěťice naší, i naléhá na nás tím větší povinnost, aby se tento starožitný, umělecký a historický stkvost do-

choval potomkům našim, kteří sem budou putovati, aby se potěšili uměním českým a uctili hrob bl. Anežky české i rodu Přemyslovců.

Náklad na obnovu kostela sv. Barbory není nepatrný; vydalo se za rok 1900 a 1901 na 60.000 K kromě 47.000 K na koupi jeho. Na takové výdaje nestačí subvence zemská a král. hlav. města Prahy (po 4000 K ročně na 10 let) ani příspěvky dosavadních členův a dárcův (úhrnem loni asi 3200 K). Co se v minulých letech nashromáždilo, to se téměř vše již vydalo. I je nevyhnutelně třeba, aby i širší kruhy podporovaly tento vlastenecký úkol hojněji než dosud. *Kdo můžeš, přístup za člena*, (nejméně se 2 K) anebo se přihlas aspoň za dárce. Každý příspěvek i sebe menší s díky přijímá pokladník Jednoty pro obnovu kláštera bl. Anežky v Praze P. Fr. Marat, tajemník ryt. řádu křižovníků.

Dr. Mat. Kovář.

Smlouva kaplana Linharta s měšťanem a soukeníkem v Č. Krumlově Ondřejem Šlemarem o stálý byt v domě Šlemarově, při hřbitově u kostela sv. Víta ležícím, ze dne 23. února 1512. Sděluje *Hynek Gross*. — Leta od narození syna Božieho tisícieho, pětistého dvánáctého, v pondělí před svatým Matějem, apoštolem božiem stala se smlúva dobrovolná mezi ctihodným knězem *Linhartem* kaplanem etc. a mezi *Ondřejem Šlemarem, súkeníkem, městéninem v Krumlově o věci dolepsané*. Jakož týž Šlemar má v sobě v domu svým udělati světničku a komoru svrchu proti krehovu, *) že tu světničku a komoru má nechati a přieti knězi Linhartovi, aby tu svůj *byt a obydlé* měl až do života svého svobodně beze vsie překážky. A od těch dvéří, kteréž na krehov jsou, má klíč mít, aby tam i ven zase mohl choditi svobodně bez překážky. A proti tomu k dokonání a k spuosení té světničky a komory na to stavenie, má témuž Šlemarovi kněz Linhart *puojčiti deset kop g. na míšensko* rozdielně, pět kop, když Šlemar počne to dielo a stavenie dělati a druhých pět kop, když se do těch pokojův do jeho domu vstěhuje a v nich byt svůj mieti bude. Za kterýžto byt a obydlé, od těch dvů pokojův, světničky a komory svrchupsaných i také od sieňky před těmi pokoji, aby sobě tu drva klásti a chovati mohl, kněz Linhart má dávat Šlemarovi každý rok osmdesát grošuv na míšensko, kteréž mají na té summě na desieti kopách svrchupsaných scházeti až do vyplnění těch desieti kop konečného. A jestliže kněz Linhart dále v živnosti bude, tehdy má svůj byt v těch pokojiech svrchu dotčených předse mieti beze všeho útisku, a Šlemarovi, neb ktož by toho domu hospodářem byl, za to každý rok osmdesát grošuv na míšensko dávat. Pakli by se přihodilo, že by kněz Linhart prve z tohoto světa povolán byl, nežli by těch 10 kop za jeho byt v těch pokojiech vyplněno a sraženo bylo, tehdy, komuž by svú spravedlnost gšaftoval a odkázal, což by ještě na těch desieti kopách vystávalo, to dotčený Šlemar, neb ktož by toho domu hospodářem na ten čas byl, povinen bude vyplniti a dáti bez odporu a zmatku všelikterakého. Také, jestliže by svrchupsaný Šlemar duom svůj prodal, má tu věc opatřiti na trhu a vysvětliti, aby tato svrchupsaná smlúva v moci své zuostala a knězi Linhartovi svrchupsaným obyčejem konečně a nepřerušitedlně zdržána a

*) Do roku 1585 byl hřbitov kolem kostela sv. Víta. Dům Šlemarův byl soudě z narážek na jiných místech, vedle pozdějšího domu kaplanského, nyní pokaťo Ford. Keista čp. 56. v ulici při Horní bráně.

zachována byla. Také, což by kolivěk v těch dvou pokojích v světničce a v komoře opravití potřebie bylo buďto kamna, skla neb střechu nad nimi, to nadepsaný Šlemar, neb kdož domu toho hospodářem bude, povinen bude opravití beze všeho nákladu kněze Linhartu svrchupsaného. Kterážto smlůvu mají a slíbili jsú sobě obapólně zdržeti a skutečně zachovati bez zmatku a odporu všelikterakého. Při kteréžto smlůvě byli jsú Václav z Rovného a Mikuláš Švec na rynku, Jakúbek, Ondres Fridburger a Blažek Tkadlec, konšelé a měšťané Krumlovští. — Z knížecího archivu Krumlovského; orig. na papíře (cedule rezaná) I. 3 P. 15 b.

Korrespondence Jesuitů provincie české z let 1584—1770. Podává Václav Schulz. V Praze 1900, cena 4 K 20 h. „Historického archivu“ vydávaného Českou akademií čís. 17. Vše, co o této sbírce dopisů, které čeští jesuité buď dostali nebo poslali, říci se dá, řekl již vydavatel v úvodě, psaném duchem jesuitům málo příznivým. Pro politické dějiny vlasti našich obsahuje přítomná sbírka velmi málo, za to s větším prospěchem sáhne k ní kulturní historik. Největší prospěch vydáním díla tohoto kyne historiku české provincie jezuitské — až se takový narodí — ale také ten z některých dopisů mnoho nezíská, neboť jsou tak osobní, že nemohou zajímati nikoho. Kde se chová korrespondence Balbinova, Pešinova? V celé sbírce jsou jen tři listy týkající se těchto slavných jesuitů, ač se může předpokládati, že pro historika by korrespondence tato byla velmi zajímavá. — Vydavatelské práce nemohu kontrolovati, poněvadž jsem Prahy vzdálen. — Cirkevní historik český sáhne k této knize častěji jako k prameni. Že úvodní slovo vydavatelovo bude vyvráceno samou korrespondencí jezuitskou, až bude vydána úplná a ne jen dle archivu českého, ani sebe menší není pochybnosti.

F. V. Peřínka.

Bürgerliche Landbesitz im 14 Ja rhundert von J. Lippert, Mitth. f. G. d. D. i. B. 1901 1—50. 169—211. Spisovatel praví, že jest hřichem, kdo píše dějiny, když stav nynější přenáší do věku, o němž píše. To jest zásada, kterou se každý nepředpojatý dějepisec spravuje. Nechceme p. spisovateli ubližovati, ač bychom mu také trochu toho ducha nynějších spolukrajanů jeho mohli vyčísti, kteří vidí všude jen Němce. Celá práce jest výčet oněch rodin německých, usedlých v Praze, Kutné Hoře, Trutnově, Žatci, Litoměřicích, Lipém, Lokti, Mostě, Písku, které zbohatše milostí královskou a svým přičiněním, kupovali zemské zboží a stali se rytíři a vůbec členy stavů tehda panujících. Základem jsou mu knihy konfirmační, erekční pokud sou vydány tiskem a registra Emlerova. Na těchto pramenech přestal. Z četných dokladů vyvozuje, že šlechta za válek husitských přijímala v řady své bez odporu měšťany, jakmile se na venku zakoupili; že stali se tito šlechtou, aniž bylo třeba jich formálního přijetí ve stav rytířský (zemanský, vládycký) a panský, jako se teprv dalo později (dle našeho mínění Vladislavovým zřízením zemským). To vše jest plná pravda a že by původně v Čechách byli jen lidé svobodní a nesvobodní od zřívku historie, ukazuje na privilegium Soběslavovo, kde praví se o Němcích, že jsou lidem svobodným. Zmiňuje se o kolonizaci krajin těmito rodinami německými. Zvláště se obírá Litoměřickými, protože vydav před 30 lety dějiny tohoto města, má o něm podrobnější známost nad jiného. Za chybu a to nejvýznamnější celé práce pokládáme, že přestal na pramenech listěných svrchu připomenutých a že nepřehlédl městský archiv pražský aspoň běžně. Mimo to nesmí nikdo přehlédnouti zachovalé desky dvorské, zvláště kvaterny XIII., XIV., XV., XVIII. a XIX., které poskytují badateli veliké množství cenných osobních a místních jmen. V tom měl více využití Tomkových dějin Prahy a dodatků ho ných byl by našel v deskách dvorských. Pro nás, kteří jsme již před několika lety hájili názor, že hnuti husitské zaviněno či spíše přivoděno bylo hrabivostí neboli lakotou dychtící se obohatiti zbožím cirkevním, jest toto pojednání novým dokladem. Nechceme tím tvrditi, že i jiné příčiny, které udává Palacký i Frind, spolupůsobily k výbuchu a rozmachu husitskému, ale to uzná nepředpojatý každý, že *hrabivost* jest nejmocnější vašeň lidská. Připomínám, že právě zřízení knih erekčních arcibiskupem Arnoštem, které měly váhu desk zemských, činila se přítrž rychlému zcizování a mizení zboží duchovenstva, jaké vidíme (ovšem jen částečně dle zachovalých pramenů) za doby Oty braborského a krále Jana. Mimo to šlechta rozrodila se velmi a i panští rodové (autor nazývá je markrabskými) chudli vůčihledě. Kolem Prahy na 3—4 míle, dle spisovatel, nalézalo se zboží měšťanských rodů pražských, v němž a mezi

nímž byly statky duchovenstva. Má za to (jako Hus, po něm Palacký a všickni jiní), že asi třetina Čech patřila duchovenstvu. I toto pokládáme za otázku olevřenou, která se nerozluští dříve, dokud nebudeme mítí diplomatář a knihy erekční do husitských válek vydány, na jejichž základě budeme moci, jdouce od okresu k okresu, mathematicky určití, kolik půdy bylo kněžské a kolik nekněžské. Spisovatel ukazuje, že tyto německé rody brzy zde zdomácněly, že sobě přikládaly jména slovanská, a když nabyly pozemských statků, že odvrhly původní svá jména rodová a psaly se podle míst, v nichž byly pány. Jména Johanko, Polko, Jakšo má za vokativ, což jistě p. filologové nepřijmou za názor svůj, nýbrž správněji za nominativ podle homo. Učíme se z toho pojednání dále, že tehdejší Němci v městech toliko v hmotných zájmech svých se spojovali a že není nic divného, když v řadách protivníků měšťanstva a německva hezký hlouček Němců spoluboval. Tím vysvětluje autor, proč i německý Dalemil mohl v zemi povstati. Zajímavé jest třídění a tituly jednotlivých rodů. Slovo „de“ „ze“ neznamená ani šlechtictví, ani majetek. Jen jména civis, miles, armiger, cliens vedou na bezpečnou cestu. Není známo, jak k těmto titulům kdo přišel. Také se všechny tři miles, armiger, cliens zaměňují. Měšténinovi říkalo se moudrý, opatrný providus, discretus, někdy i circumspectus. Honestus, honorabilis, ctihodný říkalo se knězi, honesta matrona byla každá měšťka. Slova strenuus a famosus později (asi od Vladislava) znamenala urozený a slovutný, jak dr. Gindely dokázal v díle „Die Entwicklung des böhm. Adels seit dem 16. Jahrh. Byl urozený ten, kdo měl list od krále na erb, slovutný ten, kdo dokázal, že ve třetím koleně užívá erbu od krále a přijat jest do stavu rytířského (str. 5. l. c.). Dávala se i clientovi (manovi), zbrojnoši (armiger) i rytíři (miles). Dominus pán nesl ten, který náležel stavu panskému, nýbrž nobilis; pán se říkalo kněžím ze zdvořilosti. Tu jest nám něco podotknouti, čeho jsme z městského archivu lounského postřehli. Tam sluje také pán: Kuneš z Moravěsi (l. c. 2.) a mnozí jiní ze šlechty nižší. Mám za to, že tu sluší rozeznávatí pisaře. Někteří z nich řídili se tím, jiní jiným pravidlem. Nezměnnosti při tom nebylo. Na jiném místě překládá jméno cliens úředník. V archivě lounském jsem četl: Stojmir cliens seu promotor monasterii Porte apostolorum (l. c. v téže knize). Srovnávalo by se tudíž dobře s našim „správce“. Vícekrát i v pramenech autorem citovaných znamenalo ty, kteří sloužili pod praporem panským neb duchovním, tedy man. Sledovati autora, jak jeden rod po druhém z měšťanských pražských uvádí a členy jeho v stavu šlechtickém vypisuje, není potřeba. Že tu i tam se mu vloudila chýba, jest lidské. Snaha, aby mnoho rodů šlechtických odvodil z měšťanských Němců, vedla jej dále, než kam sáhají prameny známé. Že jsou Krabicové z Veitmile, Kamýkové z Pokratic rodu měšťanského, nechci popírat. Ale u Kaplířů ze Sulevic se mi zdá, že přestřeleno. Na pouhé jméno „Kappler“ stavěti nejde. Rod ten vyskytl se mi na Lounsku v Řimině a v Hořanech před dobou husitskou. Za přispění prof. A. Sedláčka, který mi svůj bohatý materiál erbovní zapůjčil, shledal jsem, že rod ten arci se vyskytuje kolem Litoměřic v tak zvaném Středohoří nejprve a nejčastěji. Ale nejen tam, i v Míši byl osedlý a dostal se na Vršovice u Loun pod jménem z Polenska. K tomu mne vede stejný erb „zachované křídlo“, které jest u nás v Čechách známo od r. 1343 u Remunta z Honic a Albrechta z Řisutě. Oba jsou z kraje Slanského a u Rutkře z Polenska, který byl s pány ze Skalky v příbuzenstvu. To dokáží, až budu o Vršovcích u Loun psáti dopodrobna. Koncem 14. století byli již tak rozrozeni, že jen zvláštní větev jejich zvala se „Kappler“, Kapleři a ti obdrželi od krále Václava IV. výsadu, že zboží jejich nemá spadnouti na krále, nýbrž na bližší příbuzné. Pro zajímavost cituji zde DD. XVI. 311. do slovné: „Stiepan descendens bona in Rzyminie cum Hanussio de Skalky venit coram beneficiariis curie et ibi predictus Hanussius dixit: quod predictus Stephanus gest strycz geho et vocantur Caplerzi et quod dicti Caplerzi habent jura regni, prout in registris habentur cancellarie regalis, quod bona eorum non possunt et debent deuolui ad dominum regem sed ad propinquiores amicos . . . Et ob hoc beneficiarii curie prenominato Stephano juxta predicta jura Caplerzow . . . dederunt pro jure obtento.“ Jméno ze Sulevic nesmí nás másti. Z které příčiny si je oblíbili, nemůžeme určitě udati, jako u Mikuláše Chudého, že přijal jméno z Lohkovic, a Aleš, předek pánů z Kolovrat, toto jméno, ač byli jen na krátko v držení těchto míst. Dosud známé prameny nepřinášejí o tom světla. Také domněnka, že by náš sv. patron Jan Nepomucký pocházel z rodu Volfinů pražských, nemá velké váhy. Dokud se nám nepodaří najíti podstatnějších důvodů, zůstane pouhou domněnkou. Zbytečně se rozhorlil

na archiváře V. Schulze, domnívaje se, že by byl týž jméno Wetzelswalde přeložil na „od Věže de Turri“. Každý, kdo nahlédne do VI. conf. od Emlera str. 346. shledá, že slovo „od Věže de Turri“ mělo mít svůj řádek a že tudíž jsouc tištěna v jednom řádku s Wetzelswalde jsou tiskovou chybou, kterou pan spisovatel tak velice vyšel z míry. Celý článek učeného tohoto pána utvrdil mne v tom přesvědčení, že, máme-li platný úsudek o něčem vynést, musíme znáti místa a osoby podrobněji, zejména že budeme mít zapotřebí díla Sedláčkova a Kolářova, a že i toto budeme museti neustále doplňovati a zvláště ony dva prameny svrchu naznačené mít před rukama.

Fr. Štědrý.

Studien und Materialien zur Specialgeschichte und Heimatkunde des deutschen Sprachgebietes in Böhmen und Mähren von Friedrich Bernau. Prag, 1900. Nelze upříti, že náš lid německý v Čechách více nežli náš český o to dbá, aby poznal svou domovinu. Důkazem toho jsou mi nejen listáře německých měst Mostu, Zátce, Ústí n. L. a Budějovic, kdežto my sotva máme jedinou Plzeň a co v Chrudimi vydáno, nezasluhuje jména listáře, ale i bezčetné monografie měst, okresů i vesnic. Jsou obyčejně opatřeny četnými vyobrazeními, kdežto my sotva se můžeme něčím podobným pochlubit. A i když nějaké takové dílo se vydá, nejeví se velká účast obecnstva o ně. A jaký je rozdíl prací českých a německých! Ty „Heimatkunde“ o starších dějinách, kde místo to bylo české, nemají nic anebo velice málo, kdežto u nás vyčerpávají se všemožné prameny nejstarší. Čestnou úchytku od tohoto pravidla tvoří svrchudotčené dílo p. Bernauovo, který k svým studiím sebral stavivo v českých a německých pramenech uložené. Obor jeho jest nejen popis hradů a zámků, ale i místopis církevní nalezl v něm zdatného pracovníka. Máme před rukama dosud čtyři sešity, kteréž obsahují popis hradu Bubna a Frumšteina, pomník Viléma z Doupova ve Vilemovicích, radnici loketskou, Corstýn nad Dyjí, Kacenstein, Skálu. Příspěvky k církevnímu místopisu: Arcijahenství a děkanství v Bilíně, Ústí n. L., Hrad Košťál u Třebenic, Pajrek, Bystřice, Nýrsko, Vranov na Moravě. Pozornost naši poutá stať „Opevňování měst“. Máme od † prof. Zoubka krásné pojednání „O zakládání měst v Čechách“. Tento článek zasluhuje, aby byl čten proto, že zde B. B. snesl vše, co hledí nejen k českým městům, ale ukazuje na památky starořímské, německé v Norimberce, severoitalské (Montagnana). Dále popisuje Kostomlaty v Středohoří, Volfstein a Třebel. Při každém popise nalézají se četná vyobrazení, tak že dílo celé jest bohatě vypraveno. Pořádek při popisu jest obyčejný, jaký i prof. Sedláček při svých „Hradech“ zachovává. Nejprve se popisuje poloha hradu, zachovalé části jeho a potom následují historické zprávy. V těch použito, pokud jsme se mohli přesvědčiti, všech pramenů dostupných tištěných i netištěných a to i zahraničních, na př. drážďanského král. státního archivu. Při každém sešitě nalézá se jeden neb dva listy erbů rodin v místech dotčených osedlých tak, že dílo to úplně přiléhá k našim „Hradům“. Erby jsou provedeny v barvách. Přejeme p. spisovateli, aby bohaté své vědomosti historické topografie české i moravské mohl spracovati a nalezl smysl pro ně v obecnstvu německém. Při topografii církevní přáli bychom si, by se našel znalec, který by na základě těchto pramenů vyličil nám stavby jednotlivých kostelů farních, filialních a památných kaplí. Leckde zastrčena a nepovšimnuta zůstává vzácná stavba románská, o které nemáme tušení. Ale i ostatní slohy stavitelské mají tam kolikrát význačné své představitel.

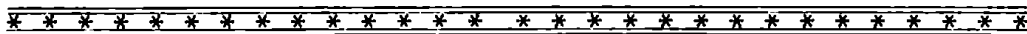
Fr. Štědrý.

Staré písemnosti m. Třeboně od Theodora Antla 1902. Malá knížka o 108 str. 16° podává nám krátké régesty listin buď původních neb přepisů m. Třeboně, počínajíc r. 1371 a končíc 1793. Jsou to buď privilegia města neb rozličné listy, týkající se důchodů a správy jeho, zvláště církevní. Máme již pěknou monografii kláštera kanovníků sv. Augustina od Josefa Vačkáře, bývalého kaplana treboňského, váženou z bohatého archivu knížecího lamže. Tyto sebrané písemnosti doplňují a vysvětlují na mnoze jmenovanou monografii. Nás zaujala nejvíce doba t. zv. protireformace, zde list 1622 24. února, jednání totiž Don Martina (de Hof-Huerta) na místě Dona Baltazara hraběte z Maradasu. Až dosud zvykli jsme si divati se na ně očima Pavla Stránského ze Zhoře jako na vojáky surové, necitelné, a zde zatím znamenáme, že mužové tyto takovými dábly veskrz nebyli, že uměli také jednati lidsky. Při této a podobných publikacích bychom si přáli, by byly opatřeny na konec rejstříkem osobním, místním, a pokud možná i věcným. Tím by spisek nabyl větší ceny a přehlednosti. Uznáváme plně zásluhy městské rady a vydavatele spisu toho.

Fr. Štědrý.

SBORNÍK

HISTORICKÉHO KROUŽKU.

Některé zprávy o Zbiroze a okolí.

Výpisky z urbáře panství zbirožského založeného l. P. 1652.

Podává dr. Fr. Krásl.

(Pokračování.)

Paměti městyse Zbiroha.

A) Karel IV. ve svém životopise¹⁾ dí: „Tehdy (po jeho příchodu do Čech r. 1333) s velikými náklady a úsilími nabychme nejprvé Hrádku, Týřova, *Zbiroha* hradův, a mnohá jiná zboží, ježto byla zastavena a odlučena od království.“

B) Ze *Zbirovského „Manualu“*²⁾ „Rozličné paměti neb památka, kterak miestys Zbiroh, naši milí předkové privileia a obdarování, od koho nyní sou dosáhli, též i pečeti, rúží městskou, obdarování byli; které tuto ze starých vejpisů, do tohoto Manualu neb knihy miestké v letu Panie A. 1747 dne 9. července přeneseno jest, a to za ouřadu Purkmistrovského, pana Frant. Mylera, p. Václava Smiška primasa, v přítomnosti osob radních p. Jiřího Myzery, p. Jiřího Koczny, p. Šimona Razima, p. Jiřího Čzecha, p. Vavřince Miky, p. Josefa Miky, p. Tomáše Křesadly toho času richtáře ložního, a obecních starších p. Augustina Stehlika, p. Lawrence Lawyčky, p. Jana Kržepele:

Předně: (přicházejí nejspíše citáty z nadjmenovaných „vejpisů“). Ale v letu Panie A. 1338 od Jana krále darem na Petra Rožumberka Zbiroh³⁾ připadl.

V letu Panie A. 1369 dne 24. června v místě Krumlovie od Jich Mil. Pánů Pánů knížat Petra, Voldřicha, Jošta a Jana Rožumberků (Titul) pánů panů Vejvodů Novo-Plzenských, našemu miestečku Zbirohu, našim milým předkům, privileie dány a udělene byly, jakož taky obmezene vsy půdy, lesy a občiny naše.

Že pak ale v letu Panie A. 1639 celé miestečko i s rathauzem i privileiama a všema pamietnima kniehama, původem nepřítelů Banira⁴⁾ vypáleno a žalostivie (v) prach obráceno bylo, tak jen toliko, že živá paměti předkův našich do dnešního dne nám pozůstává, pokud naše půda od starodávna a předů postavena a vymieřena je a z mezníky i jiným znamením dokázaná je. Na to ale z nadepsaných knížat a vladyk, Petr Vok z Rožumberka a na Českém Krumlově pán a vladyka domu Rožumberského umřel v letu Panie A. 1348 dne 14. Octobris.⁵⁾

¹⁾ Výbor literatury české I. str. 328. — ²⁾ Nro. 1. l. p. 1729 založeného, list 198 a 199. — ³⁾ V originále „Zbyroh“; ale na pečeti městské od r. 1622 Zbiroh(a). — ⁴⁾ Banner. — ⁵⁾ Omyl: 6. listop. 1611; Petr (Udatný) 13./10. 1347.

Loučení s ním: ⁹⁾

Aj růže milá, přemilá,
 Jak si se velmi zmieni! —
 Niekdys mnoho kvítků miela,
 A již si nyní osamiela;
 Byla si červená — již si bílá!
 Však si přece libá, milá,
 Neb se vůnie tvá vždy cítí —
 Nade všechna jiná kvítí.
 Ale že pak věci všeliké,
 Malé i také veliké,
 Na svietie promienu berou,
 I lidé také tou mierou:

Protož i ty, milá růže,
 Jináč to býti nemůže,
 Než k věčnosti se strojiti
 A odtud také hostiti.
 Pán Bůh k své cti a chvále
 Rač tie nám ponechat dále,
 Abychom skrze vůni tvou
 mohli občerstvit mdlobu svou.
 A když nestačí bytu zde,
 On sám tie rač z milosti své
 V rajske zahrady štípiti,
 By se mohla věčně stkvíti.

Po smrti jeho Zbiroh na syna jeho — od Rožumberka na Hanuše (z Kolovrat?) připadl. — Po tom na Lipše z Kolovrat; — zase na Jaroslava Šternberského; potom na Jana nejstaršího z Lobkovic. Od niego na syna Ladislava z Lobkovic. Dlouho na tom Zbirohu nepanoval, neb druhého roku totiž An. 1594^{ho} v nelibost císařskou upadl a Zbiroh na královskou komoru českou připadl.

C) *Z archivu Českého*: ⁷⁾ Zdeněk ze Šternberka a na Zbiroze a Otík ze Stropčic oznamují Jindřichowi Kocowi z Dobrše, že pan Janowský přiměří s knížetem baworským držeti bude. W Klatovech dne 21. Mai 1501.

Zdeněk ze Šternberka témuž Jindřichowi Kocowi z Dobrše píše, aby kníže baworský svého záští proti Janowskému státi nechal až do budoucího sněmu českého.

Na Zbiroze 23. Juni 1501.

Urozenej vládyce, panu Jindřichowi Kocowi z Dobrše, příteli milému.

Službu swú wzkazuji, urozený příteli milý! Wěděti dávám, že král J. Mt. ráčil jest oznámiti skrze posly naše, kteří sú od země k J. Mti vysláni, že J. Mt. ráčí býti w Praze, ale ne k s. Jakubu, než některú neděli w krátce po s. Jakubě. I oznam tu věc kniežeti J. Mti a pros J. Mti, ať J. Mt. ráčí učiniti, a ráčí walku tú prodliti, kterúž J. Mt. s Janowským má. Neb na s. Jakuba sněmu nebude, neb sněmem krále J. Mti čekati budem. A to J. Mt. ráčí učiniti ne pro Janowského, ale pro zemi tuto. ⁸⁾ Což úmyslu J. Mti w tom bude, to mi daj znáti, a pověz J. Mti odemne službu, a že bych rád J. Mti přál, aby mu se dobře a šťastně wedlo. A medle, nekaz se mezi těmi Němkyněmi, ať tě čert newezme. Ex Zbiroh, fex IV. ante festum S. Joannis baptistae, anno x. VCI. (1501).

Zdeněk ze Šternberka.

Zdeněk ze Šternberka Jindřichowi Kocowi píše o jednání, kteréž mezi knížetem baworským a Heřmanem z Janovic se děje.

Na Zbiroze 7. Sept. 1501.

Urozenému panoši Jindřichowi Kocowi z Dobrše, příteli milému!

Službu swú wzkazuji, urozený příteli milý! Psaní twému, kteréž si mi učinil, porozuměl sem, napřed o příjezdu páně Šwi-

⁹⁾ Báseň od Š. Lomnického složená. Viz Jungmanův slovník při slově „Osaměti.“ — ⁷⁾ Fr. Palackým vydaného I.; vyňato z orig. v archivě král. říše Bavorské v Mnichově. — ⁸⁾ Spor Janovského s Albrechtem, knížetem baworským, týkal se mezi. Jak skončil není známo. Archiv český (č. 27.) dí: Nejvyšší auředníci zemští českého král. swůj úmysl oznamují Albrechtowi, aby tato věc slušně a sausedsky urownána byla, a že až se u větším počtu na hrad Pražský sjedau, chtějí w tom šíře J. Mti. svůj úmysl oznámiti.

howského, i o pojednání jeho, kteréž jest měl při knížeti J. Mti co se Janowského dotýče: kteréž jest pak poručenství od krále J. Mti měl, to buď samo w sobě; než bouh wie, jať sem se na ně neptal z žádné všetečnosti, nežli z té příčiny, jestližeby kde co na zpátek šlo, jeztoby knížeti J. Mti neslúžilo a mně slušné a možné bylo J. Mti oznámiti, a nebylo proti králi J. Mti a koruně, rádbych to byl udělal. Než co se dotýče poselstwi krále J. Mti, kteréž neb jakéžkoliw mi přijde, hned já nemeškaje knížeti J. Mti znáti dám. Než posel měl jest zase u mne býti; newiem, wodyli sau jemu překáželi, žeby tam tak brzo dojeti nemohl. čiliby pan hofmistr jej zase wrátil s cesty, toho já newiem, neb sem já jemu ledacos poručil mluvili s J. Mti, a na tom sme ustanovili, zdaliby se nadál (pan hofmistr), žeby odpověď J. Mti jinačejší byla, nežli on jest zwěděl, jak se zde děje, žeby z té příčiny posla nazpátek nawrátil. I jakkoliwěk jest ta wěc, tajna tebe nebude, když jedné od J. Mti Král. níně přijde. A jelenow tučných honiti nemuožeš, i znáti muožeš, jakúť Janowský moc má. Dán na Zbiroze, w úterý před matkú boží semennú, léta x. VCI. Zdeněk ze Šternberka.

Týž Zdeněk ze Šternberka témuž Jindřichowi Kocowi psaní krále Wladislawowo k Janowskému dané posílá:

Na Zbiroze 12. Sept. 1501.

Urozenému panoši Jindřichowi z Dobrše, příteli milému!

Službu swú wzkazuji, urozený příteli milý! Teďť posielám priepis listu krále J. Mti, kterýž píše Janowskému, kterež mi jest dnes přišel s jinými listy i jemuž pak porozumieš: než prosím tebe, pošli mi jej zase, neb mně něco na něm záleží. A kniežete J. Mti ode mne pros, ať J. Mt ráči strpenie mieti, a neráči nic počínati. Neb mně se zdá, že přes takowéto psanie Janowský nic počínati nebude. Neb J. Král. Mti zvláštní wděčnost učiní J. Kniežecká Mt; neb mi J. Král. Mt při jinech věcech o to píše. A při tom J. Kr. Mt dává mi znáti, cožkoliwěk Janowský za odpověď dá, že mne ta wěc tajna nebude. Dán na Zbiroze w neděli po narození matky božie, léta x. VCI. Zdeněk ze Šternberka.

D) *Různé prameny*: Pavel Slanský, správce církve Kristovy v Lochovicích v starém rukopise⁹⁾ připomíná při své návštěvě u p. Floriana Kryspeka na Kačerově kněze Tomáše Pražského, tehdaž ve Zbiroze faráře jakožto přítomného a to léta 1573.

Roku 1675 narodil se ve Zbirově znamenitý bohoslovec Benignus Sychrovský. Dle listiny v *urbáři Zbirovském* z r. 1652 přiložené, byl r. 1729 provinciálem augustiniánů v Praze. R. 1736 vydal česky v Praze Foliloquia, manuale, meditationes et regnum s. Augustini. Umřel r. 1737.¹⁰⁾

E) *Storožitnosti a památky země české*:¹¹⁾ Václav Štastný Pětipeský, rytíř z Chýše a Egerberka na Byšicích, Bosyni a Obríství (měl též Mělník v zástavě) jakožto horlivý přívrženec Fridricha

⁹⁾ Výbor literatury české, díl II. sv. 4. str. 1538. — ¹⁰⁾ Jungmann, Liter. česká, str. 246. — Dle matr. Baptiz. A) byl otec jeho Sychrovský Matěj (manželka Anna) důchodním na zámku Zbirově a měl r. 1675 6. 7bris křtěného syna Jiříka (= G. Benignus Sychrovský O. S. August.); dle matr. Bapt. B) byl purkrabím tamtéž a měl 1687 18. Maji křtěného syna Františka a 24. 9bris 1789 křtěného syna Řehoře Rafaila. (I. str. 158, II. 34, 58). — ¹¹⁾ Od Ferd. Mikovce. Díl I. r. 1864 str. 207.

Falckého, ztratil po bitvě Bělohorské všecky své statky a ušed stěží popravišti, poslán do „věčného vězení“ na zámek *Zbítov*. Přestoupení jeho ku katolictví otevřelo mu sice brány jeho žaláře, ale nepomohlo mu k navrácení zabavených jeho statků a zábav.

Zdá se též, že Vilém z Lobkovic, Jan Vostrovec z Královic, Pavel z Říčan a Václav Pětipeský z Chyš nějaký čas (totiž r. 1622) na Křivoklátě seděli, než odvezeni byli na zámek *Zbítov*, kdež tři nejprv jmenovani život svůj skončili.¹²⁾

F) *Liber Baptizatorum fary Drahnoujezdské*:¹³⁾ Mezi 30. Aprilis 1639 a 19. Augusti 1640 jest poznámka: „Pro Nepříležitost a vpád Lidu Nepřátelského do tohoto Král. Českého nemalo se Dítěk krztu Sv. došlejších nemohlo do Těchto Kněh Baptizalních Zapisnejch Poznamenati, Proto? Že Lide osadní far: Aujezda Drahoniova, měst. *Zbítova*. A Bnedczicz temuž Panu Paterovi Knězi Ondřejovi Šebestianovi Auterskemu Confirmovanemu od JKM pana pana Kardinala z Harachu Arcibiskupa Pražského příslušejících, V tom tumultu a vpadu pro Lid Nepřátelský i Domaczi sem tam po Miestech, Pevnostech, Lesích i horách se Rozptílili, A dítky sme kde se komu Viděti mohlo a ktereho pana Patera A spravce duchovního dostati mohli, Tu Krztu Sv. Však od pořadných a Katholiczkých Confirmovaných Knezi dosahovali. Neb Pan Pater Kněz Ondřej pro Przísost Lidu Vojenského A pro Zachování Života svého. Někdy na *Zámku Zbítově*, Někdy na Paušli v Lesích, A na větším dile v Největší Nebezpečnosti v Městě Katholiczkém a JMCz. vždycky Věrnem Plzni se zdržovati musili. Až zase v Lethu nasledujícím 1640, jakž na druhém Listu Příležitých Knihy této od dne 19. Augusti pořadně se Křtily dítek z jmena, A Kmotrů, které Tyž Pan Pater Kněz Ondřej Auterský dle Auřadu svého duchovního A Knězství . . . pokřtil, zapisoval a v pamiet . . . uvedl.“

Obdarování a privilegia miestys Megta.¹⁴⁾

My Mathyas z Boží milosti volený římský císař, po všeckny časy rozmnožitel říše, uherský, český, dalmatský a Chorvatský kral, arcikníže Rakouské, margkrabě Moravské, Lucemburské, Slezské kníže a Lužické Margkrabě.

Oznamujem tímto listem naším, vůbec všem, že jsme v poníženosti prošení, od oppatrných purgkmistra a konšelův, i na místě vši obce Miestečka našeho *Mejta*, poddaných věrných našich jmilích k panství našemu Zbítovskému přináležejících. Abychom jim jednoho listu a obdarování předkům jich a te vši obci, od někdy *Petra, Oldřicha a Jana* bratři vlastních z *Rozmbergka* na českem Krumlově daného, vztahující se předně na Třidczeti čtyry lany roli, kterýchž oni Mejtští, posavad v držení jsou, a ty jim. a jich obci, od týchž Tři Bratři z *Rozmbergka*, za svobodně dědictví, k učinění s tím dle libosti jich, prodány byli. Ittem, aby jak s těch rolích, dědictví jich, tak i v jiných Mohovitých i nemoovitých statcích svých svobodně říditi, kšaftovati, a jeden po druhym z nejblíších krevních přátel jako v jiných všech městech kralovských děditi, též soudně věci právní, i obecní v tom mě-

¹²⁾ L. c. Díl II. r. 1865. Str. 51: — O tomto odvezení jich na Křivoklát zmiňuje se Pavel Skála ze Zhoře (tamtéž). — ¹³⁾ Od r. 1632 pag. 24.) — ¹⁴⁾ Fol. 163--166. — Podobná as byla též privilegia městečka Zbítova.

stečku, při jich pravě řídití mohli, jakž tyž obdarování, a list vejš dotčeny, kteréhož jest datum na Krumlově *Letha Tisyczyho Trzistyho Sedmdesátego dne miesycze Czerwna dwadczatego trzetyho*, to vše v sobě obsahujíc šireji zavirá; netoliko milostivě schvaliti, potvrditi, a obnoviti, ale i jim take tu další milost učiniti, a robot neb podělkův, kterez k zamku našemu Zbirovskému a dvorum k němu naležejícím, vykonávati povinni jsou, uleviti, a polehčiti ráčili.

Kdež jsouce my k jich Purgkmistra a Konšeluv i vši obce nadepsaneho městečka našeho Mejta, ponížene a pokorne prosbě milostivě naklonění, a ačkoliv jsou takového obdarování, jak předkove, tak i nynější obyvatele tehož městečka našeho Mejta, od mnoha Leth nepoživali, ani toho sobě od předešlých držiteluv panství Zbirovského potvrzeného neměli. Však aby milost, a dobrořivost naši císařskou a královskou, jakožto křesťanské vrchnosti poznati mohli. Prohlydajice my k tomu, že lide potřebni jsou, v neourodných dědinách sedí, a že jim tyto věci k vzdělání téhož městečka byti a sloužití mohou. Zvlast poněvadž *na veliké sylniczny* bydlejí, chtěje my, aby tudy tež městečko, a obyvatele v něm, k dalšímu zvelebení a zrostu přijíti, a živnustky sve zlepšovati, i také touto milostí naši se těšiti mohli. jsouce takovy list a obdarování na hoře dotčene, na pismě a pečetích neporušene, jakž jim to také oppatrní Purgkmistr a Konšele, města našeho Rokyczan věrni mili, pod pečeti jich městskou vysvědčují. — Protož s dobrým rozmyslem našim, jistým vědomím, mocí královskou v Čechách, s raddou věrných našich milých, tymž Mejtským, nynějším i potomným, nahoře psaný list, neb obdarování předkům jejich od nadepsaných Petra, Oldřzicha a Jana bratři z Rozmbergka dane a v něm obsažene věci, ve všech punktich a Clausulich schvalovati, obnovovati, a potvrzovati (kromě toho sameho jednoho Artykule, co se Appelování od Prava jich, do města Nove Plznie dotycze:) ten z toho listu vynimati, a takove Appelování na komoru naši českou, jakž níže dotčeno bude přenášeti, a k tomu milostivě povolovati račíme.

Předně aby obyvatele tehož městečka Mejta, nynější i potomní, a jedenkaždý z nich, od dathum listu, a tohoto milostiveho stvrzení a povolení našeho, jak o těch 34citi láních, roly jich, dědičně koupených, tak i o jiných mohovitých i nemohovitých statcích svých, jak za živobyti, a zdravého života, tak i na smrteľne posteli, komu se jim koliv libiti bude, buď příteli svému krevnímu, též na jine panství naše, neb do ktere hokoliv města dati, oustně neb kšaflem, bez překážky naší, dědicův našich, a budoucích držitelův panství Zbirovského, odkazati mohl a mohli. A pakliby kdo z nich bez porízení, a kšaftu z tohoto světa sešel a dědicův žádných po sobě nepozustavil, tehdy ten statek jeho, aby podle prava, na nejbližšího přítele jeho, odkudžkoli, aneb kdežbykoliv ten jistý jeho přítel byl, připadl, *jako v jiných městech našich královských, i na jiných panství našich*. Jestližeby pak po smrti jeho žádný přítel přirozený, s dostatečným pruvodem v roce pořád zběhlým, a šesti nedělích (podle prava městského) nalezen a uťpan nebyl, a se nenachazel, tehdy ten všecken statek, aby při obci svrchupsaného městečka Mejta odaumrtním pravem zustal, kterýž oni splatice

dluhy a zavady, (pokudžby kdy jake potom našli) k dobrému te obce, a nikam jinam obratiti povinni budou.

Nicméně co se řízení *právních i obecních věcí* v temž městečku Mejtě dotýče. k tomu tež povolovati račíme. Aby oni Purgkmistr a konšele městečka našeho Mejta, nynější i potomni. moc a svobodu měli, vseckny věci městske podle dobrého řadu a způsobu, jakž za nejlepší uznají, a k tomu obvzlaštňi knihy sobě založiti dati, do kterýchžby se pře všelijaké, i jine věci obecní jich potřebne a se řídící vpisovati mohli. A pokudžby kdy co tak těžkeho, co by při pravě jich, namistě postaveno býti nemohlo, přišlo, a připadlo, tehdy budou moci, od Praesidenta a radd našich komory české, věrných našich milých nynějšich, i potomních, aneb od hejtmana panství našeho Zbirovského naučení žádati. Nicméně jestližeby pak kdy někdo nat vejповědi jich přestati nechtěl ten každý bude, a budou moci, buď před Praesidenta, a Raddy naše, tež komory české, aneb do Appelati svobodně appellovati a odvolani vzíti, a v tom se podle pravního vyměření zachovati.

Naposledy nadto nade vseckno take tymž Mejtským, i tu milost činiti, a jim některých roboth a podělkuv, kterýmiž jsou vždyckny, když toho jaka potřeba kazala, při dvořich k temž panství našemu Zbirovskemu nalezejících vykonávati povinni byli. Poněvadž jsou na *velyke silnici v zlých cestach*, a ne ourodných dědinach sedějí, polehčovati račíme, tak aby misto těch všech roboth a podělkuv jedenkaždy osedlý z nich, kteříž koně a potahy sve mají, bezevšeho spřahani *wosm dní* do roka, dědiny a roly, při dvořich našich vzdělavati a *dva dni* hnoje vozyti povinni byli, a to volně a ochotně vykonávali, a nynějšími i budoucími hejttmany našimi Zbirovskými poslušně se řídili.

Chtice tomu, aby oni Mejtští nynější i potomni, při tomto milostivem potvrzení, a obdarování našem od každého člověka, jmini, držení, a neporušitedlně zachování byli, bez naši, dědicův našich a budoucích kralův českých, i jiných všech lidí duchovních, i světských všelijake překážky a odpornosti. Poroučejíce při tom všem vůbec, i jednomu každemu obvzlaštňe, kteréhožbykoli důstojenství, řadu, stavu, povahy, neb povolání byli, ze všech stavův kralovství našeho českého, též Praesidentu, a raddam našim komory české nynějším i budoucím, tolikež i hejttmanum a purgkrabim našim panství Zbirovského, nynějším i budoucím věrným milým, abyste časlopsane purgkmistra, a konšely i vsecknu obec tehož městečka Mejta, nynější i potomní, při tomto milostivem našem obdarování, a potvrzení, jměli, drželi, a neporušitedlně nyní i na časy budoucí zachovali, žádných v tom překážek nečiníce, ani komu jinému činiti dopouštějíce, pod uvarováním, hněvu a nemilosti naší cisařské a kralovské, též dědicův našich a budoucích kralův českých.

Tomu na svědomí pečeth naši cisařskou, k tomuto listu přivěsiti jsme rozkázati ráčili. Jehož jest datum na hradě našem pražském, ve čtvrtek po neděli provodni, to jest čtrnactého dne měsíce dubna, letha od narození Syna Božího, Tisícího šestistého šestnáctého; a kralovství našich Římského čtvrtého, Uherského osmého a českého pateho.

Mathyasz.

Ad mandatum Sac^{ae} Ces^{ae} Regiaeque Mai^{is} proprium
(Dokončení.)

Sskreta.

Z dějin katolické reformace v Čechách v letech 1668 až 1703.

Píše Dr. Ant. Podlaha.

(Pokračování.)

Dne 1. ledna 1693 učinil v kostele sv. Salvatora v Praze vyznání víry jurista *August Gebhard*, jenž z Lipska, puzen jsa láskou ku pravdě, do Prahy přišel, ač rodiče jej varovali od kroku toho. Téhož dne přečetni kajicníci přistoupili ku sv. zpovědi.¹⁾

V posledních dnech masopustních konána byla obvyklá v ty dny processí k soše P. Marie na Staroměstském náměstí za přehojného účastenství vznešených osob i lidu. Dne 3. února vyslán P. Jan Nejedlý na missie. Dne 19. února pokřtěn byl v kostele sv. Salvatora israelita. Dne 8. března přijato bylo do německé kongregace 82 nových členů. Dne 13. března navštívil kolleje Klementinskou hrabě Jan Petr Straka, řečený „Francouz“²⁾, jenž byl ve velmi přátelských stycích s Tovaryštvem Ježíšovým. Téhož dne odešli missionáři do Liběšic a Staré Boleslavě. Dne 14. března odebral se do Nymburka na missii P. Slavík. Na hod Boží velikonoční (22. března) bylo vyzpovídáno veliké množství kajicníků; ještě více v den zvěstování P. Marie (25. března). Téhož dne pokřtěno bylo v kostele sv. Salvatora 7 židů. Dne 12. dubna ráno konáno bylo ke cti bl. P. Marie Bolestné z kostela Salvatorského slavné processí do chrámu Svatovitského, veškery kongregace účastnily se průvodu. Dne 19. dubna v kostele Týnském přijímání byli noví sodálové do české kongregace; při tom byl přítomen rektor kolleje Klementinské, jakož i hr. Lažanský, rektor kongregace.³⁾ Dne 10. května učinil jeden luterán vyznání víry a jeden žid byl pokřtěn. V den nejsv. Trojice dne 17. května byl veliký nával poenitentů. Dne 9. srpna přijato bylo 50 nových sodálů do kongregace při kapli Betlémské.

R. 1694 za příčinou jubilea bylo přemnoho poenitentů rozhřešeno; mnozí i vznešení účastňovali se kajících průvodů.⁴⁾ Dne 25. března v den zvěstování Panny Marie konala mariánská kongregace latinská v chrámě sv. Salvatora obvyklou slavnost. V čele družiny, před sochou Panny Marie klečíce, hlasitě votivní formulku „Sancta Maria“ odříkávali sodálové: nejvyšší purkrabí a nejvyšší sudi zemský.

Dne 24. února 1695 přivedl Jan Fanta, pokřtěný před několika lety žid, do kolleje Klementinské dvanáctiletého synka sestry své, jenž se k němu utekl ze židovského města. Malý tento žid, jménem Samuel Mistab, byl pak dne 20. března pokřtěn.

¹⁾ Tato i následující zprávy čerpány z rkp. „Diarium Rdi. P. Rectoris“ ve Strah. knih. VIII. B 3a. — ²⁾ V rkp. orig. zaznamenáno: „Illustrissimus dominus Comes Straka ut vocant Gallicus“. Jest to zakladatel šlechtické akademie v Praze. Studoval dlouhý čas ve Francii; odtud onen název. — ³⁾ Zajímavá jest poznámka ke dni 1. května: „Redivit P. Rector cum PP. Examinatoribus Tuchomericio ad coenam. Interea absenti posuerunt arbores majales quatuor et tubicines horā 5ā tubis applauserunt.“

⁴⁾ „Per tempus Jubilaei plures, praeter vulgares Illustrissimi Comites et Barones, etiam conjugati, et serenissimus Princeps Nassovius in cappis visitarunt templa, aliqui etiam disciplinantes.“

Na veliký pátek (dne 6. dubna) konáno veliké kající processí, v němž bylo mnoho se bičujících a kříže nesoucích. Také několik vynikajících důstojníků vojenských, oděných v roucha kající, se ho účastnilo.

Roku 1697 v poslední den masopustní (19. února) konány v chrámě sv. Salvatora pobožnosti; mnoho lidu bylo zvláště na kázání P. Veleckého. U večer vedeno bylo processí za velikého účastenství, ač po ulicích všude bylo plno maškar a hrubého křiku.⁵⁾

Dne 24. ledna 1697 poslala konsistoř rektorovi kolleje Klementinské jménem arcibiskupovým list, v němž byla žádána informace o tom, co od missionářů bylo vykonáno. Jelikož však náleželo to v obor P. prokuratora provincie, jenž na ten čas byl nepřítomen, omluvil se rektor, k tomu poukávav. Dne 28. ledna prokurator žádané zprávy podal; nicméně arcibiskup poslal k rektorovi sekretáře, žádaje, aby podruhé pod pečeti a s podpisem rektora kolleje Klementinské k němu byly posílány. Rektor odpověděl, že dosud vždy jen prokurator zprávy ty podával. Dne 8. února stěžoval si arcibiskup opět, že dosud informace neobdržel, z čehož bylo patrné, že sekretář jej nedobře zpravil. Byly tudíž informace znova opsány, rektor je podepsal, načež je P. minister donesl arcibiskupovi, jenž tím úplně byl upokojen.

Dne 12. června konáno bylo z kostela sv. Salvatora processí Božího těla za velikého účastenství vysokých hodnostářů duchovních i světských; mezi těmito byl generál Daun, hr. Ignác Šternberg, hr. Guttenstein a j. Všichni pozváni k hostině, po níž ve 4 hodiny odpoledne provedena byla hra o sv. Václavu, která všem se libila.

V předvečer sv. Jana Křtitele dne 23. června roznesla se městem pověst, že za příležitosti ohňů svalojských zháří francouzští zapálí Prahu. Bylo zde tudíž zakázáno tentokráte pálení ve městě obvyklé ohně. V kolleji několik jesuitů bdělo po celou noc.

V lednu r. 1699 vydal arcibiskup dekret, v němž pražským farářům nařizuje, představené klášterů pak žádá, aby žádného nově obráceného nepřipouštěli k veřejnému vyznání viry a k sv. přijímání, dokud neučinili o tom předběžné oznámení konsistoři a nepodali jí vysvědčení o tom, že dostatečnou měrou ve víře byl vyučen; toto vysvědčení mělo opatřeno býti jménem i příjmením toho, kdo vyučování uděloval.

R. 1700 bylo v kolleji Klementinské 174 osob. Na universitě studovalo 1846 studentů; seminaristů bylo 130, konviktorů 90. Komunikantů toho roku bylo 80.340. Konvertitů bylo z lutheranismu 91, z kalvinismu 3; pokřtěných židů 3. Z konvertitů zasluhuje zmínky 15letý jinoch ze Saska, syn zámožného hodnostáře při dvoře krále saského. Otec jeho chtěje, aby cestováním nabyl zkušeností, svěřil jej bohatému kupci zhořelickému, jenž cestoval do Prahy. V hostinci, kde se ubytoval, odevzdal mu kupec, jenž musil po obchodech svých odejiti, na útraty 325 zl. rýn. O tom dověděl se jiný Sasik, v Praze právě prodlévající, a chtěl se peněz zmocniti. Přepadl o samotě ubohého jinocha a pěti ranami dýkou jej zraniv, peníze mu uloupil. Lupič byl jat a do žaláře vsazen.

⁵⁾ „Praeter morem multae maschkarae et clamores inconditi die et nocte.“

K smrtelně zraněnému jinochu přicházeli členové různých řádů, marně se snažice přivést jej k tomu, aby odřekl se bludů Lutherových. Konečně podařilo se to jednomu členu kolleje Klementinské. Z písma sv. dokázal mu pravdu víry katolické a vyvrátil veškery jeho námitky. Jinoch, přijav nejsv. svátost oltářní i poslední pomazání, prosil v posledních okamžicích zlomeným již hlasem jesuitu, aby při pohřbu zástupcem byl rodičův jeho. Vystrojen mu byl slavný pohřeb, jehož na tisíc lidí se účastnilo. Rodiče a příbuzní zesnulého, ač konversi nesli těžce, přec za poslední služby zesnulému prokázané velice byli vděční, což na jevo dali vřelým dopisem, do Prahy zaslaným.

Někteří členové kolleje působili jako misijní horlivě v okolí pražském. Neboť přese všechno úsilí let minulých tajně bujelo tu jinověrství,⁶⁾ podporováno jsouc agitátory z ciziny. Z četných případů jediný jen budiž uveden.

Ve vesnici, zvané *Hodkovičky*,⁷⁾ jež náležela tehdáž špitálu u sv. Bartoloměje, farou pak ke Zbraslavi, mnozí obyvatelé lnuli k učení lutherskému tím zatvrzeleji, čím pečlivěji se snažili tím se tajiti. Tři z nich byli jako náčelníky ostatních, totiž Karel Svoboda, jinak Řezník řečený, rychtář, Jakub Berunský, jinak Křeji zvaný, a Václav Král, šenkýř. Tajní tito nekatolici byli prozrazeni jakous ženou jménem Anna, kteráž rok sloužila u Krejčího a nějaký čas u rychtáře a pozorovala, že zavrhuje vyzývání Rodičky Boží, popírají očištěc, vysmívají se poutím k posvátným obrazům, opovrhují návštěvou chrámů, porušují svátky a potupují viru katolickou; nad to pak že návštěvování jsou od nekatolíků z Drážďan přichozích. Misijní P. Jan Košetický a P. Samuel Třebický vykonali s vědomím magistrátu Nového města pražského, jakožto inspektora špitálu svatého Bartoloměje, u nich prohlídku. Nalezli u nich 13 bludných knih, dílem stářím sešlých, dílem nově tiskem vydaných. Za ně dali jim zatím Nový zákon s užitečnými kontroversami.

Dále nalezl Košetický u jakéhos trubače viničného, tehdáž pracujícího na vinici špitálu křižovnického, rukopisný výtah konfesse augsburské. Rukopis ten, nadepsaný „Tento artikul a defensi“ byl majetniku odebrán s dovolením generála řádu, jenž misijní ku pomoci povolal purkrabiho. Trubač ten u přítomnosti soudruha misijního P. Ludvíka Kuhy S. J. a řečeného purkrabí vyznal, že rukopis ten byl mu zapůjčen od rychtáře z Hodkoviček. — Řečená již Anna dosvědčila, že rychtář konával hojně schůzky s vinaři, rolníky a rybáři podolskými, a to jak ve svém domě, tak

⁶⁾ Není divu, že zpráva o tom arcibiskupa pražského překvapovala. Pišet o tom dne 14. října 1700 konsistori: „Pervenerat diebus proxime elapsis ad manus nostras inclusa relatio, ex qua eo maiorem concepimus admirationem, quod perniciosissimam Lutheri haeresim adeo prope ad Metropolim nostram intantum grassari inaudiverimus. Ut itaque huic malo in tempore competens et validum ponatur remedium, idcirco vobis committimus, ut retentâ apud vos copia inclusae relationis, cujus originale nobis remitti volumus, in denunciatis tecto tamen omnimode nomine denunciatis eâ, quâ requiritur cautetâ, sine morâ inquiratis, desuper nobis arbitramentum vestrum submissuri, quo mediô hanc pessimam luem expurgari posse censeatis? Qui gratiam nostram vobis benigne impertimur...“

⁷⁾ Relace misijního Jana Košetického S. J. od sv. Ign. 11. října 1700.

i na jiných místech. Zejména prý v důvěrném spojení s rychtářem jest dcera vinařova z vinice Záhořanské, jež donášívá dopisy exulantům drážďanským a od nich zase vzkazy jejich přináší. Z panství Dobříšského navštěvoval rychtáře Martin Hnída. Rovněž tak docházeli k němu přívrženci jeho z Chuchle, Lahovic, Podola, Modřan, Bráníka, z vinic Bečvářky a Borovanské a j.

V Podole konaly se tajné schůzky nekatolíků ve dny sváteční místo bohoslužeb v domě zvaném „u cimbálnice“.

Dcera rychtářova prohlašovala známým svým: byť jezovité odňali otcí jeho knihy, přec prý mu nevzali to, co má v srdci.

Než nepodařilo se odniti rychtářovi všechny knihy, neboť služka jeho vyrazila, že některé uschovány byly ve špižárně v hrnci, jenž stál mezi jinými hrnci mlékem naplněnými. Jiná velká kniha pak uschována byla v seně.

Bratr řečeného Krejčího prchl před několika lety s manželkou ze Zličova do Drážďan. Občas odtud přicházel pak do Hodkoviček a přinášel s sebou knihy haeretické.

Arcibiskup, přesvědčen jsa, že zlu tomuto trvale se neodpomůže úsilím missionářů, zasazoval se o to, aby zřízena byla v končinách těch zvláštní fara. Píše o té věci konsistoři dne 14. února 1701 takto: ... „cum autem hanc regionem medio Missionariorum sufficienter expurgari non posse dignoscamus, in eo proinde sollicite laborantes, ut eiusmodi hominibus circa Pragam habitantibus proprio pastore destitutis stabilis parochus praeficiatur, per cuius continuam praesentiam non solum advenae pessimae hae lue imbuti ab ulteriori accessu arceantur, verum etiam oviculae curae suae commissae in praeceptis nostrae sanctae fidei diligenter debiteque instructi ad viam verae salutis reducantur et in illa constanter conserventur, quemadmodum a Sua Excell^{cia} Dno Wenceslao Comite de Sternberg oretenus assecurati iam sumus, quod is ad promovendum tam salutare opus, quodam stabili subsidio ex bono suo pupillari Wrschowitz nuncupato lubens sit concurrurus. Proinde Vobis quantocius est possibile proiectum fieri nobisque transmitti cupimus, quo loco sedes parochialis est collocanda, qui pagi erigendae parochiae incorporandi et quantum illi nec non quisque eorum dominus pro congrua parochi sustentatione sit collaturus...“

Dokonce i v samé Praze vyskytovaly se osoby z bludařství podezřelé, tak na př. zahradník Petr Prokop u sv. Kateřiny na Novém městě pražském, zahradník Adam Wentzl ze zahrady Scheiderovské a drůbežník Vít Petráč. Arcibiskup ve své relaci ke králi místodržícím píše o tom v únoru 1691 takto: „Veit Petráč, insgemein Hünnermann, welcher geflügelwerg alhier zu verkauffen pfleget, sogahr das vermeindtliche Abendmahl mit etl. tausend Böhmen zu Dresden im verwichenen Jahr genossen haben soll, im massen selbigen alda in der Johannes Kirche nicht allein der Gartner aus dem Neustädtisch-Scheiderischen Garten Adam Wentzl gesehen, sondern auch ihn von Persohn anzeigen wird können... Wann dann nun die Sache genauer zu untersuchen allerdings erforderlich, damit sowohl deren hieroben angedeuteten als deren durch Sie verführten oder in anderem Weg mit dem Gift sothaner ketzerischen sehr angesteckten Leuthe Seelenheil consulirt und vorgesehen,

nicht minder dieses hin und wieder immer im Land noch anhaltende, auch dem publico höchst schadhafte Unheil nach aller möglichkeit ausgerottet werde, als gelanget an Ew. Excell. und unsere hochgeehrte Herren unser geziemendes Ansuchen hiemit, Sie belieben gehörigen Orthen die gemessene Verordnung ergehen zu lassen, auf das zu solchem ende ermeldte Persohnen ohnverzüglich mit genugsamer cautel, damit sie wiedrigenfalls nicht etwa die Flucht nehmen, aufgehoben und in eine der hiesigen Prager Custodien in sichere Verwahrung geliefert werden, auch solchem nach bei Uns oder Unserem Consistorio, wohin sie in die Verwahrung gebracht worden, eine baldige anzeigung geschehe..."

Mimo péči o tajné jinověrce obraceli missionáři zřetel svůj také k jiným oborům lásky k bližnímu. Starali se o povznesení mravnosti odstraňováním divokých manželství a hanebných míst. Urovnávali nesváry, navštěvovali vězně, zaopatřovali nemocné.

Veliký byl r. 1700 počet žactva škol jesuitských, tak že nižší školy měly 949 žáků, filosofie 754, theologie 143. Nicméně přes veliký tento počet byl mezi studentstvem nepoměrně větší klid nežli v letech minulých. Na bakaláře filosofie povýšení byli 64, na doktory 34 studující. Část filosofie Aristotelovy obhajovalo veřejně 10, celou filosofii 7 studujících. Bakalářství theologického dosáhlo 14 studujících, doktorátu jeden. Školy humaniorní vykazovaly utěšený prospěch; čas od času provozovaly s úspěchem divadelní hry. Jednosvorným přičiněním profesorů zaveden byl vzorný, dosud nebývalý pořádek při chůzi žactva do kostela. Chtěje mládež povzbuditi k bohabojnosti a k bázni před hříchem, dal jeden člen kolleje znova vytisknouti knížku P. Viléma Stanihurstia „Veteris hominis per expensa 4 novissima metamorphosis et novi genesis.“ Spisku toho rozdáno bylo zdarma 1000 exemplářů. Ze studujících oblíbili si mnozí život řeholní a vstoupili do různých klášterů; učinilo tak 6 studujících metafysiky a 12 studujících rhetoriky. Do Tovaryšstva vstoupil 1 metafysik, 3 logikové a 4 rhetoři; mimo to 9 koadjutorů.

V konviktě sv. Bartoloměje bylo r. 1700 celkem 98 osob. Mezi chovanci byli dva princové z arciknížetství rakouského a dva z království polského. Tyto dva jakožto příbuzné své zvláštním listem doporučil kardinál-primas *Radziewski*, jenž před padesáti lety sám v tomto konviktě po tři léta byl vychováván. Z theologů bylo vysvěceno 16; z těch do duchovní správy na různá místa rozesláno 12. Z ostatních čtyř tři ustanoveni fundatisty v různých kostelích pražských; čtvrtý pak v neděli a svátky vycházel do Chval, kdež apoštolsky působil, slouže mši sv., hlásaje slovo Boží, vykládaje katechismus a přísluhuje sv. zpovědi a svátosti oltární přčetným věřícím, kteří i ze sousedních panství přicházeli do Chval. Ze zvláštního indultu arcibiskupského směl i konati oddavky.

Chovanci konviktu vynikali výborným prospěchem; ze studujících filosofie mnozí po veřejné zdárně vykonané disputaci povýšení na mistry; ze studujících theologie dosáhlo osm bakalářství a jeden doktorátu.

Ke zdárnému prospěchu vědeckému pojila se křesťanská zbožnost a cvičba ve ctnostech. Mnozí z chovanců umrtvovali se různým způsobem, mnozí i veřejně v refektáři.

Seminář sv. Václava hostil téhož roku 130 osob; také zde k horlivosti ve studiích pojila se zbožnost a mravnost.⁸⁾

Sedmero marianských kongregací při koleji Klementinské zřízených také tohoto roku utěšeně zkvétalo. Kongregace vlaská oslavila jubileum stoletého svého trvání, a to zejména slavným processím v den nanebevzetí Panny Marie; mimo to rozdávána byla na památku rytina, představující nanebevzetí P. Marie.⁹⁾

(Dokončení.)

Kouřimské a kolínské paměti cechovní z konce XVI. a z počátku XVII. věku.

Napsal F. J. Čečetka, odborný učitel v Poděbradech.

(Pokračování.)

Mlýnáři.

Koncem XIV. věku byly při městě Kolíně tři mlýny: *podklášterský, ve Hrobích a zálabský*; patřily spolu i s *kravarským* klášteru sedleckému. Ve věku XVI. patřil od r. 1573 zálabský mlýn obci; při něm zřízena *valcha*, která jircháři *za 10 kop* byla pronajata. Mlýn hrobský zakoupila obec r. 1603. Vedle těchto dvou mlýnů obecních byl tu ještě podzámecký a několik mlýnů v okolí.¹⁾

⁸⁾ „Etiam hic fervorem in studiis temperavit pietas non absque fructu; nam a triduana paschalibus festis praeinitti solita recollectione alii contritas de tota vita confessiones peregerunt, alii etiam de statu comitum (quorum Polonia unum, alterum Tridentinum favit) aut publicas easque bene confusivas sui mortificationes in triclinio publico assumpserunt, aut ob defectus suos ultro porrectos, e suggestu objurgari acriter voluerunt. Convaluit porro nonnullorum in coetum pietas, a quo singularis imagini Sanctissimae Dominac in atrio prostant, cultus exhibebatur. Horum sumptibus lampas etiamnum alitur, qua omnibus sabati, Dominicae, festorumque dierum noctibus pie succensa atrium illustratur. Sumptuosa porro ad statuam S. Joannis Nepomuceni aream spectantis publicam lampas suspensa est, ejusdem honori, diebus Lunae per annum omnibus posthac arsura.“

⁹⁾ „Inter alia Solennia, in ipsa Festi tutelarís Octava, ordinatum duce Reverendissimo Canonico infulato, processum adornavit, atque inter geminatos tubicinum choros ordinem ternis ferculis gratiose interstinguentibus, senisque faciferis. in novis ad splendorem augendum ducentorum florenorum pretio comparatis vesticulis. pegma primarium, quod Virginem e tumulo succollantibus Angelis ad coelum evectam praesentabat, stipantibus, ad Statuam Magnae Matris in foro erectam deduxit, ibidemq loci, in effusa ad spectaculum urbe, Marianos titulos et encomia fecit decantari. Processum viá aliá reducem, dieique una festivos plausus, in sacello eorundem pietati destinato, hymnus clausit Ambrosianus, et Eucharistica benedictio. Caeterum, ut annus hic jubilaus ob animos oculosq saepius versaretur; *imago* tutelarís Virginis subassumptae in coelum schemata, *aeri incisa*, inter praesentes copiose dispersa est. Pro qua uti sumptus liberali affectu suppeditare, ita 100 florenos alios honori Virginis adaugendo, dignissimus Sodalitatis Rector D. Joannes Petrus Petronus suapte sponte adjicere non dubitavit. — Expensas in actum Solennem caeteras, liberali manu, DD. Sodales reliqui restaurarunt, tantumq insuper pro suo quisq affectu contulerunt, ut statua argentea V. B. conflare potuerit, mille circiter imperialium pretio aestimata. Eorundem demum DD. Sodalium fervorem commendet devotio, pro felici mortis hora impetranda, omnibus quidem quadragesimae diebus, si dominicos festosq excipias, potissimum tamen quot diebus Veneris totius anni, aulae praesertim serenissimi Principis instituta, in qua Litaniae primum de Sacratissima Passione Dni recitabantur, tum pro concione, ad nobilissimum semper Auditorem dicebatur; ac demum benedictio Dei Eucharistici excipiebatur.“

¹⁾ J. Vávra, dějiny Kolína I. 41., 76., II. 161, 434.

O mlynářích se dovídáme, že zprva spojovali se s pekaři v jediný pořádek, ale r. 1565 zarazili cech vlastní a bylo po shodě s pekaři.

Obec mlýn pronajala mlynáři, odevzdala mu inventář, stanovila podmínky. Máme po ruce „*kontrakt*“ takový z Kouřimě i Kolína.

„Smlouva stala se jest přátelská a dobrovolná Anno 1552 mezi p. purkmistrem, pp. obecními staršími města Kouřimě s jedné a Martinem Slupkou, mlynářem z Poděbrad, se strany druhé, a to taková, že M. Slupka, mlynář, zjednal se jest za mlynáře a hospodáře do mlýna obecního města tohoto u pp. svrchu psaných i na místě obce od sv. Jiří nejprve příštího do roku, v sumě 24 kop miš. a pp. vozivo dříví mají jemu přidati, dvě krávy k užívání, slepic 20, vepř jeden mezi jiným dobyt看em obecním do roka se vykrmiti má, ale, co za týž vepř hladovej dáno, on zase navrátiti má, půl louky za mlejnem a sláma na řezání. Ku každým hodům vejročním, totiž k Velikonoci, sv. Duchu, *posvícení*, Narození Božímu větel bílý mouky dávati se jemu bude a ze špitála každého týhodne 3 pecny chleba — mlynář má jim zase mlýti a vod toho nic dáváno býti nemá. Od *pytlování a krup dělání*, též od *sladů domácích* 2 d. jemu užitek půjde, kromě od sladů hostinských peníze pp. ouředníkům v ruce dáti má, kteříž nad mlýnem zřízení jsou. Od udělení kola nového 1 kopu miš., od vykroužení kamene 16 gr. miš. jemu dáváno bude, *lůj* na čepy, *louč* k svícení do mlýna, *plátina* na pytlíky, *příze* z měšce obecního kupovati a od vostření želez platiti se bude. Než on M. Slupka sám na svůj náklad tovaryše a čeledě sobě chovati má a jim svými penězi platiti, všechny potřeby do mlýna k dílu mlýnskému a hospodářství jednati má. A kdyby se pp. mlynář nelibil, a on zase Slupka M. v službě býti nechtěl, tehdy jedna i druhá strana, dadouce sobě napřed 1/4 léta o tom věděti, páni nadepsani jiným mlynářem budou se moci opatřiti.“²⁾

Ve smlouvě z Kolína r. 1607 mlynář Duchoslav z Rejčikova za pronájem mlýna kravarského zavazuje se platiti Karlu Hlaváči s Vojenic ročně *půl třetího sta kop miš. peněz dobrých stříbrných rázu pražského*. Pán mu má ročně dva hladové vepře k vykrmení dáti, dříví k palivu, co by potřeboval do mlejna, se zahradami, lukami, s Labem. Za to mlynář inventář bez umenšení povinen bude odvésti. Na týž nájem ihned *padesát tolarů širokých* odvedl, jeden každý počítaje po 33 gr. českých. „Střechy na mlejně, stupniku, pile povodních spraviti dáti má, a cokoliv za šindel, hřebíky, na tesaře od pobíjení, co náleží, má sobě z nájmu poraziti; břehy, stavy, co z dříví a od želez nového k mlejnským potřebám se dotýče, pán spraviti má, však pokudž by se starého spraviti mohlo, to mlynář spraviti má. Nový kola, hřídele, kameny kroužené, želez ostření a svařování mlynář povinen na svůj náklad dáti spraviti.“³⁾

Jak starší hájili cechu, svědčí spis 31. Aug. 1588 radě, „že rychtář čeládku jejich z vězení šatlavního upouští bez vědomí jejich; že *korce se malý* při městě nacházejí“.⁴⁾ Za obnovení pořádku

²⁾ Kn. rudá 1547—1687. — ³⁾ F. 1. — ⁴⁾ E 5.

žádají 6. Oct. 1610, „poněvadž přední cechmistr jest prostředkem smrti vykročil z tohoto světa.“⁵⁾

Jednotliví mlynáři v Kolíně ze sporů s obcí ani nevycházeli: Vavřinci Papouškovi, mlynáři, pohroženo 1589, nebude-li v *obecním* mlýně *pšenice* mlýti, živnosti prázděn býti má a v múčkách handlovati více nemá.⁶⁾ — *Ouředníku mlýnskému* nařízeno, aby *veliký neřád* ve mlejně přetrhl; registra proti němu písař mladší má držeti.⁷⁾ — Obecním mlynářům stíženo 1610, „kterak divně o mlejnech obecních smejslejí, nímni se pochloubají, o ně se hádají a *rvou v hospodách*. Aby důchodové obecní posmívány nebyly, mají se u vězení šatlavním postaviti.“⁸⁾

O ouroky často páni napominají mlynáře a stěžují, že čeládka škody na strojích čini.⁹⁾

Jiříku Šrámovi ve mlýně zálabském stíženo 1620 nehospodářství, že „*slady* pořádkem nenáležitým mele, obci a sousedům, co se jemu svěřuje, neodvozuje, z pily dříví k potřebám obce v čas nedodává, klisny proti obyčeji chová. Od sv. Havla jiným hospodářem mlejn opatřen bude.“¹⁰⁾ „Most se hejbe, vikle, tak že se obávají, aby někdo s nákladem škody vezma, na obci toho postihati nechtěl, a mlynář zálabský *fošen* na pile řezati nechce!“ přednášejí obecní starší. Jiřík bere odpuštění od sv. Havla, že páni starší obecní *každou radu* proti němu něco před se berou. Strojil se na cestu, otýpky vyvážel a k tomu ani ve dne ani v noci ve mlejně téměř nebyval. Čeládka, nedostávajíc od něho světla, oheň zanitila v noci, aby na mletí viděla, a málem byla by mlýn zapálila. Mlynáři vše v radě předloženo, a tu on na svou omluvu jen připomíná, že jest 15 fošen obci udělal a čepy 2 sám spravil a přednáší rejstřík *prodělání 7 kop 40 gr. č.* Po uvážení mu páni vše pasirují, jen aby mlejn spravil; pilare páni sami opatřili a Šrám má výlohy zapraviti.

Mlýn byl zpustlý; nově zjednaný mlynář Adam Pokorný z Kouřimě nemohl se pro *zpusťování jeho* až o sv. Jiří 1621 stěhovati.¹¹⁾ Z ustavičných správek páni ani nevycházeli; brzy u mlejna hrobského bylo spraviti strž, jesp, stávek, brzy v zálabském oprav bez počtu. A že v důchodě nebylo peněz, byli *podruzi, šenkéři* k odvedení sbírek napomináni, ku pracem u mlýnů potahováni.

Zvyšovali z té příčiny páni i nájemné. Roku 1612 v podštítarském mlýně ročně o 18 kop *míš.*, v obecním ke 30 kopám gr. přirazili 10 kop a zálabskému mlynáři nařídili, aby myslivosti prázděn byl „a těch šatů *zelených*, které dal na potupu *pánů* sobě dělati, neužíval, ano i ožírání zanechal.“¹²⁾

Do sousedství přijat r. 1612 mlynář Adam Procházka pod záplatou 10 kop gr. č. příjemného.

Z četných sporů mlynářů s pekaři v Kolíně uvádím tu jediný, jak mlynáři vymáhali dluhy: Lukáš Časlavský, mlynář z Veletova, stojí 1603 před p. purkmistrem, oznámil: „Poněvadž po mnohém, častém a přátelském napominání Tobiaše Žemličky, pekaře, dluhu spravedlivého za 10 *korců mouky rezné*, každý korec po 1½ *kopě míš.* prodaný, povinného miti nemůže, zmocňuje k dobývání toho dluhu Adama Šturmu, k zisku i ztrátě podle práva.“¹³⁾

⁵⁾ E 18. — ⁶⁾ 1590. E 6. — ⁷⁾ E 18. — ⁸⁾ 1610. E 18. — ⁹⁾ E 25. — ¹⁰⁾ E 25. — ¹¹⁾ E 18. — ¹²⁾ F 1. — ¹³⁾ F 1.

Nemalé roztržky mívali mlynáři kouřimští s měšťany a sladovníky při mletí sladu. O tom při sladovnicích.

Sladovníci a nákladníci.

Slavná česká bílá piva pšeničná i stará ječná proslavila v XVI. věku daleko za hranicemi svou výbornou jakostí české jméno. Dobře chmelená a hořká piva našla obliby i při dvorech královských, jako poctivosti proslulé pivo klatovské, domažlické, pražské, rakovnické, hradecké. Ale i kde sláva domácího piva do světa nepronikla, dali si nákladníci sousedé na varu záležeti.

V Kolíně koncem XIV. věku bylo přes 30 sladoven, hojně domů s pávní pivovarnickou. Nový rozkvět nastal ve věku XVI. Avšak ze sporů sousedé nákladníci se *sladovníky, mlynáři, pivovarníky a šrotýři* nevycházeli. Zvláště v Kouřimi chtěli jmenovaní živnostníci živi býti z „hromádky“ sousedské. A jak se nemělo obilíčko ztenčiti, když prošlo tolika rukama! Jak ho uhlídati, kdo z chasy sladu ubral, kdo je zkazil, vyměnil? Byli zde sousedé s várkou piva pro sebe a šenk odkázáni na společnou sladovnu, společný mlýn, společný pivovar, vařice „střídou“ z deseti korcův obilí míry sladové. Dozor stížen, trampotám nebylo konce.

V Kolíně bylo několik sladoven, ale i tu pan purkmistr i rada stále volali nákladníky, napomínajice jich. R. 1584 určili jim přesně *porádek* o piva vaření, aby též jedenkaždý pivo domů bral a nad míru mnoho piva nedělal. Když r. 1588 piva vařili ze starých sladů, usnesli se páni, aby nákladníci ve dvou nedělích staré slady vybyli; po těch dvou nedělích, že páni jim piva saditi a starších z obce k tomu povolati a co společně mezi nimi uváženo bude, jim odprodati chti.¹⁴⁾

Hned po roce snášeli se obec jednomyslně o *várkách*, „aby jedenkaždý z nákladníků bral na celou várku 12 korců sladu a na půl várky šest korců podle starobylých nařízení. Však proto, aby zkrácení v živnosti žádného neměli, dva korce přes počet na celou várku a korec na půl várky piva se jim pasíruje, aby 10 sudů piva z půlky vařiti mohli. Kdo by pak jináče mimo toho usnesení se dopustil a více přebíral, tehdy pokutou $\frac{1}{2}$ kopy grošů ztrestán a za čtvrt léta várky prázděn byl.“¹⁵⁾ Totéž stihlo toho, kdo by pšeničný slad dával mezi ječný.

Ostré nařízení ještě rozšířeno, aby starých sladů nechovali, nad míru více piva do sudů nespílali a od sv. Havla příštího šenkýřů nechovali, ale sami pivo prodávali, anebo náku děvečku k šenku si zjednali. I mlynářům nařízeno, který nákladník do mlýna víceji sladu by dal, a mlynář toho zprávu neučinil, že pokutován býti má.¹⁶⁾ Pivo sazeno po kopě grošů. V Kouřimi sazeňo r. 1552 pivo bílé v sudě po 1 kopě 30 gr. mišen.¹⁷⁾

R. 1610 stíženo, že nákladníci někteří nová piva na stará vaří na ublížení jiných, kteří také veliké náklady činí, avšak pro nová piva starých nemohou odbývati, leč na pálení. A poněvadž toho věc ve všem království Českém, aby od sv. Jiří do svatého Bartoloměje měla se ječná piva vařiti a nevyhledávati nehodná, nevystálá na ublížení zdraví pijících, žádají jiní schránění.¹⁸⁾

¹⁴⁾ E 5. — ¹⁵⁾ E 5. — ¹⁶⁾ E 6. ¹⁷⁾ Kn. rudá. — ¹⁸⁾ E 18.

Pečliví otcové r. 1612 nařizují, aby žádný piva vaření se nedopustil, leč prve, co náleží *varného*, odvedl. Cyprian Volyňský právem žádal za pasírování, že mu velikou neopatrností sládka jeden var piva v nic byl obrácen. Také nákladníkům ostatním pro vysokou cenu obilí, z něhož ještě JMK. i obci se dává, sazeno pivo *po kopě 20 groších* do nového s napomenutím, by k šenkýřům přihlédali, aby oni spravedlivě piva šenkovali.¹⁹⁾ Za to piva hořká po 5 kopách gr. č. měla býti dále vystavována.

Nové sazby vydány r. 1620. Bečka *piva hořkého* šenkýřům má se vystavovati *po 14 kopách míš.* a žádný piva ven z města aby nevystavoval. *Bílý pivo* má se *po 3 kopách míš.* vystavovati. Šenkýřky konev piva hořkého prodávati mají po 7 gr. č., bílého po 3 gr. 3 $\frac{1}{2}$ kr. č.²⁰⁾

Sladovníci ohlašují se r. 1620, žádající o zvolení nového staršího do cechu, poněvadž p. Volf Miškovský, přední starší pořádku sladovnického, smrtí ze světa vykročil.

V Kouřimi soused odevzdal obilí sladovníkům a když byl slad udělán, přišel, znova je přeměřil, prohlédl a sladovníkům zaplatil, jako učinil kouřimský truhlář 26. Augusti 1600. Pak s tovaryši odvezl slad do mlýna. Mlynář spustil slad na mlejn, podložil necky: „Pán Bůh ho rač požehnat, to je dobréj slad a vonnej! Ondyno, když jsme mleli slad Hradeckýho, mlel se jako drtiny a šrotoval se jako ze šřoviku.“ — Ve mlýně chasa ráda brala slad, a když chasník truhlářův stihl tovaryše mlynářova při krádeži, vymlouval se tento, že toho potřebuje na „*náký lékařství*“. Za korec sladu od semletí dostal mlynář „*českej groš širokej*“.

Při obnovení napominání byli starší sladovníci k doзору, aby se „*hodný slady*“ činily a piva dobrá vařila.

Pivovarníci a šrotýři sousedům nákladníkům neodváděli vždy piva nejlepšího. Jsouce obžalováni, hájí se proti nářku a svalují vinu na „*příčernalej, stuchlej slad*“. Jira Tlustý r. 1600 přednáší o tom pánům v Kouřimi:

„Jak Jan Mejtskej mluvil, že jsme dali horkou stírku na slad, já tomu odpírám, co on mluví. Nejprve jsme stírali studenou vodou a pak horkou „*po Brodsku*“, a teprve v tý druhý vodě ten slad vězel jako na pánvi. Manželka Mejtskýho přišla do pivovaru na *řidký pivo* a on sobě hospodář stěžoval, jaký by to pivo bylo a jaký mu slad nasypali. Když uvařeno bylo pivo, měl to on v síni na *káděch*, a tak jest přišel ten jistej sladovník, jak měl od něho slad, a on sobě stejskal, jakýho jest mu to sladu prodal, že to pivo není dobrý, co s nim bude dělat. A on jest mu řekl: „Nu, to pivo bude dobrý, já vám hrdlem slibuji, při sám Pánu Bohu, nestarejte se o ně! Jen je spusťte do lochu, ono z toho vyjde, však je vydáte doma *žencům*.“²¹⁾

A nevyšlo; soud o tom svědčí. Nevysoudil však nákladník nic: pivovarníci svalovali vinu na sladovníky, sladovníci na mlynáře, mlynáři na obilí.

O *šrotýři obecním* v Kolíně se dovidáme, že sousedům vozil slady ze sladoven, spouštěl jim pivo, vino do lochův a vejběřcímu varného vše oznamoval. Stesky se hrnou r. 1619 na Mikuláše

¹⁹⁾ E 18. — ²⁰⁾ E 25. — ²¹⁾ Ku „svědomí“.

šrotýře od nákladníků, že nikda sladu časně nevyváže, piv nepřekládá, k *zocení* přivozuje, že sousedé piva dostati nemohou; vejběrči *cedulek téhodních* od něho nedostává a tak neví, od koho *varné* má přijíti. K napominání hrozným láním, hromováním a proklínáním lidí odbývá. Proto šrůtka jemu se vypovídá a on ve čtyřech nedělích se jinou prací opatřiti a na jeho místo jiný postaviti má.²²⁾

Po roce shledáváme se s ním opět; páni nařizují, že „na noc v sobotu *kládou* a *štikami* opatřen býti má.“²³⁾

Rádi snesli nákladníci tyto trampoty, jen když posléze uložili do lochu pivo dobré, zdravé, silné, kterým se mohli pochlubiti domácím i přespólním hostem o hodech a vystavovati je *v šencích*.

(Dokončení.)

Arcikníže Karel Josef, kníže-biskup vratislavský.

Podává Josef Vávra.

(Dokončení.)

Arcikníže Karel Josef sice dával, jak mohl, na jevo, že nemá nenávisti proti protestantským pánům slezským, ba přizýval je k účasti, kdykoliv ve svém sídle pořádal zábavy na střelnici, a nejlepšímu střelci udílel skvostný dar, zval je i na velké hony v lesích frývaldovských, ale ve věcech náboženských šel svou vlastní cestou. Ličí se tehdejší Nisa jako město prostranné a lidnaté, dobře hrazené, zdobené krásou chrámův a veřejných budov. Vůkolí že jest přeurodné, město živné obchodem i řemesly, zvláště zámečnictvím a hodinářstvím. Však to rmoutilo arciknížete, že valná většina měšťanů, která posud se kryla přijímáním pod obojí, vyhledávajíc křty, oddavky a pohřby u katolických kněží, po vydání majestátu se veřejně prohlašovala za evangelickou podle vyznání augsburského, a jakož že duchovní knížetství Nisské jest vlastně statkem královským, žádali za svobodu, aby v Nise mohli zříditi kostel svůj a osaditi jej kazateli svého náboženství. Arcikníže však jakožto zeměpán v Nise držel se dle majestátu zásady „*ita possideatis, uti possidetis*“, pokládaje obyvatelstvo nisské za katolíky nově odpadlé, a v ničem jim nepovolil, nýbrž nastoupil dráhu katolické reformace, tak jak ji bratr jeho arcikníže Ferdinand již dokonale provedl ve Štýrsku. Korulanech a v Kraňsku. Užil k tomu Ferdinand ovšem i branné moci, čehož ve Slezsku bez dovolení královského nesmělo se užiti. Spoléhal tedy na pomoc jesuitů z kolleje kladské, které byl velice nakloněn, ježto tam posílal co rok 300 dolarů na zlepšení obživy. A tak již od počátku jara r. 1610 tu v Nise kázal kladský P. Petr Scultelus s jedním tovaryšem, horlil proti nedokonalé zpovědi, proti přijímání podobojí s takovým účinkem, že na zelený čtvrtek přistoupilo 600 lidí k přijímání svátosti oltární pod jednou způsobou, kdežto před rokem se jich počítalo jen 60. K svátkům svatodušním povolal arcikníže světícího biskupa do Nisy a týž zde biřmoval 430 osob. To pobouřilo lutherskou většinu v měšťanstvu, i žádali nově za povolení vlastního kostela a školy, a když nepochodili u arciknížete, podali na něj žalobu k vrchnímu úřadu slezskému pro rušení majestátu. Však vrchní hejtman Karel kníže

²²⁾ E 24. — ²³⁾ E 25.

Minstrberský netroufal si vystoupiti proti členu císařského rodu a odkázal žalobníky k poslušnosti biskupa, jakožto vrchnosti dědičné. Tedy prosili, aby aspoň jesuité byli z Nisy vypovězeni; než arcikníže učinil pravý opak a r. 1612 povolal z Kladska 4 jesuity na missii, a to se opakovalo co rok, tak že počet katolíků v Nise pohnutím se množil, ač ještě r. 1618 stále zůstávali v menšině proti počtu lutherských.

Avšak nejen v Nise, i v jiných městech ozývaly se lutherské menšiny, jako v Opolí, Bělé a Ratiboři, chtěje mít vlastní své kostely, školy a kazatele. Ale i tu nepochodili, ježto arcikníže užil všeho vlivu svého u dvora císaře Matiaše, aby ony žádosti byly odmítnuty; ba v Ratiboři dosáhla toho roku 1614 městská rada, horlivě katolická, že všechna obec se usnesla, aby v Ratiboři nikdo nebyl připuštěn k měšťanství ani k živnosti městské, kdo by nebyl viry katolické. Povolání z Olomouce dva páterů jesuité Jiří Meridies a Baltazar Gulden na missii kázali horlivě jazykem českým, a to s účinkem takovým, že z 300 lutheránů zbylo ve městě jen 60, jakoby do vymření. V katolickém městě Kozle také se lutherská menšina nedomohla vlastního kostela a musela se spokojiti s kaplí, kterou lutherský držitel panství Kozelského Ondřej Kochtický z Kochtic pořídil na svém gruntě pod samým zámekem. Do času správy arciknížete Karla Josefa padá náhlý obrat věci v knížetství Těšínském, které prve se drželo Lutherů. Kníže Adam Václav Těšínský asi roku 1600, jsa ve vojště císařském v Sedmihradech, v nebezpečné nemoci učinil slib, že bude katolickým, zůstane-li naživě. Uzdravil se, splnil slib a r. 1610 zahájil důraznou reformaci katolickou ve knížetství svém. Jen na jednom panství katolickém neměly snahy arciknížete zdaru, a to bylo panství Horní Hlohov pánů z Oppersdorfu. V samém městě Horním Hlohově již tři léta před vydáním majestátu prohlásili se měšťané z většího dílu pro vyznání augsburské; od roku 1613 žádali u vrchnosti za dovolení, aby směli mít kostel, školu a kněží podle své konfessí, a když byli odmítnuti, utekli se k vrchnímu hejtmanství slezskému a s jeho schválením, přes odpor pánů Jiřího a Rudolfa z Oppersdorfu, provedli po své vůli. Arcikníže-biskup vymohl sice zákazy císařské, ale přes to zůstávala věc na sporu, až vypuklo stavovské zbouření v Čechách r. 1618.

Arcikníže Karel Josef byl horlivým ctitelem Matky Boží a rád putoval do Polska k paulínům na Jasnou Góru Častochofskou. Poprvé tam byl ve svátek nanebevzetí Panny Marie roku 1611 a obětoval do klášterního pokladu zlatý kalich, hojně perlami osázený, do něhož vryt byl nápis: „Carolus, archidux Austriae, episcopus Vratislaviensis, Beatae Virgini Mariae Czastochoviensi obtulit A. D. 1611.“ Po druhé shledáváme biskupa v Častochově r. 1615, kdež ve svátek narození Panny Marie měl sjezd s polským králem Sigmundem III. a jeho manželkou Konstancí, sestrou svou, a tam, jsa již knězem, obětoval mši svatou. Po třetí tam byl o novém roce 1619, odkudž zajel do Varšavy k návštěvě své sestry a krále Sigmunda, ubíraje se pak domů, vezl s sebou svého sestřence, prince polského Vladislava Sigmunda, 24letého, do Nisy. Bylo to v čase smutném. Povstání v Čechách bylo v plném proudu; Slezáci tehdy již pomáhali českým stavům evangelickým účinně,

a to sborem 3000 branných pod markrabím braniborským Janem Jiřím na Krňově, Bytomi a Bohumině. Ovšem, že se tehdy jednalo o smír stavů s císařem prostřednictvím kurfirsta saského, který k tomu konci položil jednání do Chebu ke 20. dni měsíce ledna roku 1619. Slezští knížata a stavové tam vyslali své stížnosti proti arciknížeti Karlovi, proti poručnické vládě knížetství Těšínského i proti panu Jiřikovi z Oppersdorfu na Glogůvku, viníce je z porušování majestátu Rudolfova. Ale proti tomu vyslal tam i biskup Karel Josef svého zástupce, aby přednesl žaloby na protestantské stavy pro útisky, sahání do práv a rušení výsad stavů katolických. O ty věci pak jednáno býti mělo také ještě na dalších sjezdech obou stran. Ale známo jest, že všechno to vyjednávání kurfirsta saského vyšlo na plano smrti císaře Matiaše 20. března 1619. Proti jeho nástupci Ferdinandu II. vystoupili Slezáci se stejnou rozhodností jako stavové čeští a moravští a 24. června 1619 vypověděli všechny missionáře jesuitské ze země. Arcikníže-biskup se nedal ovšem tím mýliti, dbal o spásu své diecése, stíhal některé provinilé kněze, jiným zjednal zas práva absolvovati z heresie, ale brzo stal se mu pobyt v diecési nemožným; na generálním sněmě 19. srpna 1619 prohlášen byl Ferdinand II., bratr jeho, za zbavena koruny české, následovala volba falckraběte Bedřicha za krále českého a konfederace stavů se závazkem společně hájiti vlast proti nepříteli, čímž minili císaře Ferdinanda a jeho pomocníky, zejména krále polského. Všichni stavové katoličtí, tedy i biskup, kanovníci a kláštery měli 1. října k té konfederaci přísahati. Kdo by tomu se vzpíral, měl navždy býti země prázděn. Arcikníže Karel Josef tedy ke konci září se sestřencem svým kralevicem polským, často churavým, hnul se z Nisy a kvapně se ubíral do Častochova, odtud do Varšavy a pobyt tu nějaký čas, jel s dvořany svými na Krakov, do uherského Pováží přímo na Štýrsko, odtud do svého druhého biskupství v Brixeně Tirolském, které mu zjednal císař Matiaš již r. 1613. Tehdy také, r. 1619, přijal arcikníže i svěcení na biskupa a jmenován byl i velmistrem řádu německých rytířů.

Ve Slezsku byli katolíci dáni jako na pospas protivné straně. Biskupští administratorové knížetství Nisského dostali na hrdlo posádku dvou praporeců slezské pěchoty, pod jejíž ochranou se v Nise usadil lutherský kazatel při hlavním chrámě; kanovníkům vratislavským, že nechtěli přísahati ku konfederaci, odňaty byly všechny důchody. Zle vedlo se i klášterům, a opat cisterciánů v Křesově Svidnickém M. Calvaei byl od vzbouřilých poddaných kláštera zabit. Biskup. kancléř, starý pan Jan Šeliha z Řuchova, za těch bouří uchýlil se z Nisy k panu Oppersdorfovi na zámek Glogůvek; na oko tu sloužil jako zámecký hofmistr, ale v skutku byl tu váženým hostem, přijímaje potěšitelné zprávy od svého pána z Innspruku. Na sněmě slezském několikráte se jednalo o sekularisaci země Nisské, a hladovitý kníže Jan Kristian Brežský, který zabral již bohatou komendu maltanských rytířů v Olšince, jevil velikou chuť státi se i pánem bohatého knížetství Nisského a Grottkovského.

Tehdy roku 1620 pan Šeliha vrátil se do Nisy, odkudž na Glogůvek posílal zprávy potěšitelné o velikém zbrojení císaře, krále španělského, knížat německých i krále polského. Asi v polovici

července psal panu Oppersdorfovi latinský list se zprávou, že markés Spinola z Belgie táhne s velikým vojskem na falckraběci Heidelberk. Sdělil tu i zprávu, kterou měl od přátel z Čech: „Stálý se rozléhá poplach, že svatý Václav kostel svůj pražský (t. j. dóm Svatovítský) noční hrou na varhany oslavuje. Budiž nám to k potěšení!“ (Divus Venceslaus ecclesiam suam Pragensem nocturnis organis celebrari et laetificare, continuus adfert rumor. Faciat nos eidem applaudere. — Datum Nisae 14. Jul. 1620.)

Padla rána na Bílé Hoře, falckrabě Bedřich z Prahy kvapně utikal do Slez, o vánocích opustil i Vratislav, nemaje naděje do obětavosti Slezáků, utikal do Branibor, k Hamburku, až stanul u Hollandanů. Vítězný císař Ferdinand II., aby obnovil v zemích koruny České poslušnost, jmenoval plnomocným komisařem vládním v Čechách Karla knížete z Lichtenšteina, na Móravě kardinála olomuckého Františka z Ditrichšteina, kteří oba od r. 1621 stíhali původce a účastníky nešťastného povstání; i došlo k popravám a konfiskacím i ke zrušení majestátu Rudolfova.

Na stránku mnohem lepší to vypadlo Slezákům, něméně provinilým, nežli byli Čechové a Moravané. Císař jmenoval plnomocným svým komisařem pro Slezky svého spojence kurfirsta saského Jana Jiřího; k němu jakožto k lutherskému souvěrci pojala slezská knížata a stavové důvěru, vyslali k němu do Drážďan své posly. žádali ho za smírce mezi nimi a císařem a dobře pochodili. V Drážďanském akkordě ze dne 18. února 1621 zaručil jim kurfirst amnestii, z níž vyňat byl toliko markrabí braniborský Jan Jiří na Krnově, Bytomi a Bohumíně, zaručil jim zůstavení při privilejiích i majestátu Rudolfově; ale měli císaře odprositi a 400.000 dolarů jemu dáti na placení vojska. Císař, ač nerad, musil vzhledem k mocnému kurfirstu k těm podmínkám svoliti.

Avšak arcikníže-biskup nemohl ještě s bezpečím se vrátiti do své diecése. Stál tu ještě s vojskem slezským v Javorsku a Svidnicku markrabě braniborský Jan Jiří a nedbal rozkazu knížat a stavů slezských, aby rozpustil vojsko. Ba přijal od vypuzeného falckraběte Bedřicha titul generalního jeho komisaře pro země koruny České, k tomu 100.000 zl. peněz hollandských a strojil se na spolek se sedmihradským knížetem Bethlenem Gaborem k nové válce na dobytí Čech. Vojsko své převedl do jižních Slez, opanoval Nisu, Kladsko, Opolsko a Opavsko a úředníky biskupské zajal jako rukojmě, ale potom před vojskem saským a císařským ustoupil do Uher k útoku na Moravu. Tedy arcikníže-biskup po delším pobytě v Praze a pak v Olomúci vrátil se do Nisy, aby se ujal správy své diecése. V reformaci katolické ovšem měl vázané ruce drážďanským akkordem.

Ale v tom akkordě nebyla zahrnuta konfederace slezská z r. 1619, čímž dána mu volnost katolické reformace v zemi Nisské a Grottkovské. Po sv. Havle 1622 dobyli císařští i Kladsko a císař celé to hrabství daroval svému bratru, arciknížeti-biskupu Karlu Josefovi, který ihned povolal jezuity zpět do jejich zpustošené kolleje kladské. Na další fedrování svých úmyslů založil tehdy také novou velikou kolleji v Nise, při ní gymnasium úplné, k tomu filosofickou a theologickou fakultu a konvikt. Na výživu té kolleje zjednal u císaře darování panství Albrechtic (Deutsch-Olbersdorf),

jež konfiskováno bylo panu Janu Křištofovi z Valdšteina, jakožto pomocníku proskribovaného markraběte braniborského Jana Jiřího. I na rytířský řád německý, jehož byl velmistrem, pamatoval a získal pro něj po pánech Bruntálských z Vrbna veliké panství Bruntálské v horách Jesenických. Posléze jmenován byl arcikníže od císaře r. 1623 knížetem opolským a ratiborským. Tehdáž také měl bedlivé zření k českým emigrantům, kteří s falckrabím byli uprchli, a dal pilně po nich pátrati v Slezích, zvláště po hraběti Matiaši Jindřichu Thurnovi, o němž věděl, že podtají poselstvuje mezi falckrabím a Bethlenem Gaborem a Turky.

Ale již nadcházel konec vezdejší dráhy arciknížete. Španělský král Filip IV. vyžádal ho za gubernátora nespokojené země Portugalské, maje naději, že věhlasu a rozvaze biskupově, který mu byl strýcem, se podaří zemi tu uspokojiti.

Tedy v září 1624 dal se arcikníže na dalekou, obtížnou cestu; v Janově sedl na španělskou galéru a plul k Barcelloně. Zakusiv o plavbě nemálo potíží od mořské nemoci, přistál tam 14. listopadu a po 10 dnech vešel do Madridu, kamž jej uvedli falckrabí Neuburský a hrabě Olivarez. Dne 28. listopadu měl slavné slyšení před králem Filipem a celým jeho dvorem; ale při tom ucítil silnou zimnici; i bylo mu ulehnutí. Lékaři vyšetřili, že toho příčina jest vřed na mozku. Té nemoci podlehl arcikníže 26. prosince ve svém 35. roce věku. Zemřel, dívaje se na zázračný obraz Madonny de Atocha, který z chrámu k němu přinesli, a vzdychaje: „Sanctissime Jesu, ne me deseras in hora mortis!“ Za hlubokého žalu všeho dvora pohřben byl v chrámě sv. Vavřince v Eskoriale.

Krátké poznamenání hodnověrných pamětných věcí král. věnného města Melníka nad Labem, to jest Notatia Historica reg. dotalis Civitatis Melnicensis ad Albim.

Sepsáno od **Jana Josefa Albrechta**, tehdejšího písaře radního v témž král. věnném městě, neméně přísežního procuraтора při vyšších Instancích v království Českém leta Páně 1771 dne 2. června.

Vydává **Fr. Teplý**.

(Pokračování.)

Kapitola čtvrtá.

O starožitném chrámu Páně sv. apoštolů Petra a Pavla etc.

Jest v tom městě pro rozmnožení slávy Boží pěkný chrám Páně ke cti sv. ap. Petra a Pavla založený. Do něho za probošta prvního sv. Vojtěch, patron český, uveden byl. Ten chrám P. s pěknau věží a ještě pěknějšíma hlasitými zvony a hodinami okrášlený se spatřuje. Bylo město Melník od knížat a králův Českých vždy u veliké vážnosti proto zachováno, že jest v něm, jak Hájek vypisuje a jiní letopisové potvrzují, sv. Lidmilla, bába sv. Václava, dědice Českého, se narodila a následovně, když se křesťanstvo rozmnožilo a vejš připomenutý kostel a probošství vyzdviženo bylo, z toho ohledu knížata i králové čeští tu své obzvláštní měli oblíbení. Ačkoliv jsem dosti sobě vynasnažil vyšetřiti, od koho a kterého léta ten starožitný chrám P. svůj základ a počátek vzal, tak nic

méně ani v radním archivium, méně co v zádušní disposici k vynaleznutí bylo, jak jsem ex annalibus S. S. Ap. Petri et Pauli fol. 35 seznal, že vše pamětní věci, jenž se toho chrámu P. týkaly, skrze nešťastně vzešlý oheň r. 1681 dne 8. Juli shořely, tak že ani zmínka téhož pod dnešní den se vyšetřiti nelze.

L. P. 1690 dne 22. června byl nákladem obce melnické zase zvon veliký v městě Mladé Boleslavi od pana Jana Pricguey slitý, na to druhý den dva menší: veliký váží 46 centů a 40 liber, prostřední 19 centů a 100 liber, třetí menší 9 centů a 89 liber.

Na předměstí melnickém spatřuje se starobylý kostel sv. Lidmilly, patronky a mučednice české. Kdy a od koho ten vystavený byl, dokonale vyšetřiti se nemůže. Praví se všeobecně, že na témž místě, kde nyní kostel stojí, sv. Ludmila. spozdivši se kde přespolečně, a že tudíž tehdejší obyvatelé [ji] do města pustiti se spečovali, noclehovati měla, kdežto nápotom na památku kostel k její cti postavili. Chtějí spolu obyvatelé melnickí potvrditi, že na jiném místě blíž domu nynějšího držitele pana rádního Jana Nep. Gredtlera, kdežto tady často opáčená svatá odpočívati měla, jak letního tak zimního času čerstvě zelený trávník se spatřuje, což též i já sám jsem očitě zhlídnul, neboližto v témž domě, na kterémžto statue sv. Lidmilly podnes stojí, skrze celé 2 léta své bydlení jsem měl (nyní Gregora měšťan obývá). Leta P. 1673 kostel ten, který v l. 1639 od Švejdů docela zbořený byl, zase stavěn jest.

O kapli sv. panny a mučednice Barbory v domě radním tohoto král. města M. následovní památka pozustává. Od koho a kdy starožitná, ke cti a chvále sv. Jakuba apoštola, sv. panny a mučednice Barbory založena jest, gruntovně věděti se nemůže, toliko kdy a od koho posvěcena byla, následovní pamět na stěně v téže kapličce pod dnešní den psaná se nachází:

Anno Domini 1398 haecce capella consecrata est tertia dominica post festum s. Jacobi apostoli majoris et s. Barbarae virginis per venerabilem dominum d. Nicolaum Nazaretensem et hae reliquiae reconditae sunt in hoc altari: I^o de ligno Domini, s. Joannis Baptistae, s. Laurentii, s. Andreae apostoli, s. Philippi apostoli et aliorum plurimorum sanctorum Joannis et Pauli, s. Brictii, s. Prokopi, s. Coeciliae et Barbarae, undecim millium Virginum, s. Catharinae de Camisia, s. Elisabethae, s. Luciae, s. Petri apostoli, de trunco, in quo decem millia martyrum necata sunt, ss. 7 fratrum Thebeorum martyrum, ss. Innocentium, de crinibus s. Marci, s. Vincentii. Gloria tibi sancta Trinitas. Ačkolivěk tyto reliquiae na stěně pro budoucí pamět poznamenány byly a jsou, nicméně pro všeliké vojenské neřesti a rozličné časy, kde víra katolická ne tak jako nyní vstípena, nýbrž mnoho lidí lutryanských a kacířských jak svědských tak duchovních (z kterýchžto posledních i zdejší děkanové a faráři) se v témž městě vynacházelo, a nic se nedbalo, aniž ta kaplička v jaké veliké vážnosti jakž nyní byla, až teprve leta P. 1664 náhodou se našly a zase v následujícím roku 1665 dne 17. dubna do svého místa u oltáře dané, zazděné: a to vše v pamětní knize tohoto města za r. 1656 (?) zaznamenáno jest. Následuje instrumentum foundationis, kteréžto magistrat melnický L. P. 1711 ku kapli sv. panny Barbory, mučednice, jednomyšlně vystavěl a vydal.

L. P. 1711 dne 2. měsíce června podle jednomyslného snešení vzactného Magistratu jest na tom zavřeno: Poněvadž nic jiného člověk

žádný sebau z tohoto světa nevezme než dobré skutky a co pro zaopatření duše sobě vyzejskal, protož jsouce jak nynější tak i budoucí Magistrat melnický na věčnost od veleb. patera Capucina Jana Antonina de Lucca, apoštolského missionáře a vyslance z aučastností všech v předpostavené filianci v svatým řádu kapucínském se konajících dobrých skutků obdarování a potěšení, tak že když po vedeném dobrém životu šťastná hodinka smrti k tomu přistoupí, jedenkaždý z osob rádních ubezpečlivě a s radostí z tohoto plačtivého audolí do radostné věčnosti se ubíratí moci bude, z té příčiny ex iuribus cancellariae šest zlatých rejnských každoročně — a to in perpetuum doufanlivě, že budoucí všichni v důstojnosti konšelské postavení páni potomci vždy taky ten dobrý a spasitedlný způsob zachovávají budou — na mše sv., kterých podle toho platu skrze velebného pana děkana neb kaplana v kapliče sv. panny Barbory, mučednice Boží, v domě rádním ke cti a chvále Její za šťastnou hodinku smrti ročně dvanácte, mimo obyčejné slavnosti a jiných, a to vždy při první sessi neb při prvním shromáždění rádním každého nového měsíce ráno v 7 hodin německých v shromáždění osob rádních in perpetuum se konati budou, vyvrženo a velebnému panu děkanovi též jeho successorum, jenž doufanlivě tak jako nynější, který spolu přítomnou pobožnost potvrditi sobě oblíbil, s tím spokojeni budou, dáno a odváděno býti má. Actum in consilio senatus regiae dotalis urbis Melnicensis ad Albim die et anno supra positis.

Jakub Goldschmied, J. C. kr. M. rychtář, Jan Dohnal, Primator, František Lilienblath z Lilienberku,¹⁾ Daniel Střela, Hynek Polster, Havel Skála, Matěj Detlavst (?), Jan Mayerhauser, p. Ondřej Gerlach, Daniel Pořícký, Václav Rejček, Václav Schierer, Daniel Rispler (L. S. civitatis).

Leopoldus Benedictus Červenka, decanus melnicensis (L. S.). G. W. Pořícký, syndicus ibidem juratus.

Na den smrti panny Barbory do kaple v rádním domě pod titulem sv. Jakuba většího . . . a též[e] velké patronky obyvatelé melniční každoročně k službám Božím s celou slavností se scházejí.

Kapitola pátá.

O rozličných pamětných věcech, jenž se v kr. věn. m. Melnice přihodily.

L. P. 1652 v neděli postní totižto 18. měsíce února okolo hodiny druhé na noc věž nad branou pražskou s krovem, hodinami a 2 cimbalý i s jinou ozdobou a klenotem městským z dopuštění Božího skrze prudký oheň, jenž od větru z důlí z Rybář aneb tak řečeného Kozlova z chalupy Jana Horáka do města přihnán byl k snížení a skáze, jako i domů sausedských při tom do 18. v zkázu uvedeno. A taková [brána] zase vedle pomoci od pánův a fedruňku z okolních měst učiněného l. 1653 dne 11. Octobris předně krov s věžkou a bání pod makovicí jest vyzdvížena. Tak někdy naznamenal p. Jakub Hamacius tehdejší J. C. kr. Milostí rychtář . . ., zanechavše následující verš:

Ex praecibus pax, pace salus, bona quoque salute

Hamák Jacobus corde praecatur. Amen. (nb. sic!)

Na to l. P. 1672 v den narození nejsv. Panny Marie totiž 8. Sept. tato věž po polední skrze nenadálé, přišlé povětrí a hrozný vítr se vším jak krovem, bání i s cimbalý, orlojem a sphaerou zase dolů sražena

¹⁾ Viz Aug. von Doerr, der Adel der böhm. Kronländer. Prag 1900. S. 7 Lilgenblat v. Lilgenblat Oldřich povýšen dne 19. Dec. 1603.

[byla]. Však cimbály v celosti nerozražené ostaly. — Z domů pak sausedních mnoho střech zkaženo. Následujícího 1673 roku zase ta věž z nákladu obecního obnovena, pod krov i s bání postavena. Po upadnutí té věže, vynášlo se na jednom kameně vytesáno starými ciframi, že ta věž neb brána byla stavěna 1500, ostatek jsauce odraženo, vyšetřiti se nemohlo.

L. P. 1681 dne 8. měsíce července vyšel v témž městě tak přenáramně truchlivý oheň, že celé město až na 27 domů a při tom i ten starožitný chrám P. založení sv. apošt. Petra a Pavla s věží a všemi zvony, děkanství, škola, špital, šatlava do gruntu shořelo. Takový zvony, které v zkázu přišly, byly litý r. 1561. Nové, však menší z nákladu obce . . . [opakuje se váha týchž jako v kapitole čtvrté nb.] Světil je dne 9. Juli 1690 litoměřický biskup hrabě Sternberg,²⁾ kanovník pasovský. Kmotři: hr. Jan Karel Waldstein a hr. Sternberg, bratr biskupa. 5. Septembris byly taženy na věž. Velký strhal provaz a bez ublížení spadl dolů, druhý den teprv vyvěšený byl.

R. 1735 v měsíci září byl krov spolu i s věžkou malou, kde hodin cymbal se spatřuje s věže nad pražskou branau, kdežto české hodiny jsau, v tomto král. věnn. městě M. pro velkou sešlost dolů sundány, celý krov a jiné všechno na té věži v nově skrze mistra tesařského a měšťáka zdejšího Jana Schwarzenberka zase učiněny. L. P. 1740 víno v hojnosti se urodilo, však skrze velké chladna jak v letě tak v podzim k dozrání nepřišlo a všechno na vinicích ostalo. A ačkolivěk téměř velká síla na ovoci v počátku se vyskytovala, tak nic méně přece takové ovoce k svému dozrání nepřišlo, obzvláště v horních a studených místách. Především ale švestky na stromích státi ostaly, tak že ani dobytku k potravě se nehodily.

V létu 1746 obilí v mále se urodilo, což velmi velká suchota a horko způsobilo. Žito 1 Strych za 4 fl., pšenice 5 fl., ječmena 3 fl. 30 kr., ovsa 2 fl. 30 kr., v ceně stálo. Víno pak ale prostředně se urodilo, však ale tak dobré, že od r. 1726 lepší se nepamatuje.

Kapitola šestá.

O uvádění P. kapucínů do Mělníka.

L. P. 1750 v měsíci Septemb ris přijel do Mělníka vys. d. kněz P. Serafin Capricollensis, řádu kapucínského, kterýžto pán skrze učenost svou vysokou a velmi příkladný život potřikráte provincialem, po potřetí do Říma 1754 přišed nadpravené řehole generalem jakožto první z našich zemí učiněný byl. To hospitium mělnické s tou starostí a náchylnou pečlivostí i chrám Páně — též kostelní přípravy s nákladem vyhledaných dobrodinců důkladně vystavěl a zaopatřil, pod titulem sv. 14ti pomocníkův nazval s svými duchovními pány bratry z chrámu P. sv. apošt. Petra a Pavla v slavném procesí u přítomnosti mnoho set obecního lidu a všech řemeslnických cechů s velikýma korouhvema k domu tak nazvanému Cebišovskému jdoucím, kdežto před tím domem baldachýn čistě ozdobený přichystán byl, pod kterým s svými assistenty vys. důst. pán. téhož času official Bernardus Fischer od vys. slavné bisk. litoměřické konsistoře na místě J. Milosti pana Mauritia de Sachsenzeys³⁾ biskupa

²⁾ Jaroslav Hynek hr. Sternberg biskupoval od r. 1676 až do své smrti 1709 21. dubna. — ³⁾ Tj. Mořic Adolf, vévoda saský (von Sachsen-Zeitz). od r. 1733—1759 biskup litoměřický. Dr. Antonín Jariš ve své knize: Kurze Geschichte der Bischöfe von Leitmeritz dt: im J. 1752 wurde ein Kapuzinerhospiz zu Melnik von der dortigen Bürgerschaft gestiftet. S. 17.

v řeči latinské obšírně přednášel, kterak na magistrální při J. císa. a kr. Milostí nejponíženěji složenau žádost pod jménem obce k uvedení pp. paterů kapucínů nejmilostivější povolení uděleno jest. Nápodobně svou řeč p. pat. provinciulovi a pp. pat. kapucínům učinil; kdežto veliký kříž od vys. vzáctného p. officiala posvěcen a sv. reliquiemi obdařen byl s tím lidu oznámením, že kdokoli ten kříž uctivě políbí a 7 očenášů a tolik zdrávas též jedno věřím v Boha se modliti bude, 40 dnův odpustkův obdrží. Potom od paní Teresie ovdovělé Cebišové klečící na podušce ležící klíče od domu, který k residenci pp. paterům kapucínům dobrovolně darovala, p. officialovi odevzdané byly: — on pak spolu s svými assistenty totižto: p. vikariusem, též melnickým p. děkanem, paterem Matějem Dědkem též také p. pat. Josefem Bricknerem, kaplanem zdejším a pat. Josefem Jandauským, kaplanem zámeckým, se zdvilinouce p. pat. provincialovi oné klíče jest odevzdal a do oného od paní vdovy darovaného domu slavně uvedl. Toho času na Melníce superior byl P. Octavian, druží pak duchovní P. František, P. Damian a frater Narcissus.

Kapitola sedmá.

O rozdílných neštěstích, jenž se v témž král. městě M. přihodily.

L. P. 1757 když král pruský s svou armádou nedaleko Kolína potlučen byl, téhož roku dne 24. června na M. s několika regimenty jest sám osobně přitáhl a v domu tehdejšího p. rádního nyní JMC. rychtáře Václava Šebesty noclehoval, od duchovenstva též magistratu skrze písaře rádního přivítaný jest byl. — Po odjezdu Jeho následovali husaři, kteří rabovati silně počínali, jenž sklepy vinné jsou přehlédali. Co vypítí nemohli, vytočili a sudy roztloukli, což se jest obzvláštně stalo v presách a lisech za městem ležících, jmenovitě v presu Jeho Milost pána z Turby, též pana Jana Gemrycha z Neuberku. Že ale ve Waldstejském nyní Ševcovském lise nic nenalezli, jej zapálili. V městě také v Černínském zámku, — co jenom mohli a chtěli vína vynesli. To též měšťanům učinivše, velikau bídu, nauzi a žalost mezi nimi způsobili. K též veliké žalosti připadla ještě větší, když z dopuštění Božího a neopatrnosti lidské v létě P. 1765 dne 1. měsíce června oheň nenadálý večerního času okolo 9. hodiny v kr. věn. m. M. jest vyšel, že dům rádní a neméně než 42 jiných domů jest shořelo a 11 s těch zkaženo bylo. Obzvlášť autrpnosti hodni byli patres Capucini, jichž kostel spolu s hospitium skrze ten povstalý oheň docela skažen byl; pročež následovní chronographicon v knize pamětní města M. na listu 260 se nalézá:

W sobotV před sWataV TrojICzl WlhořeL BšoW jInák MeLník na-zWán.

To hrozné divadlo vyskytlo se na večer a následovní individua jest trefilo a jejich stavení v spálenišťě změnilo, totižto:

Jan Šíř, Rádní dům, Václav Suchánek, c. k. rychtář, Fr. Pachner, Ant. Zahradník, Pavel Aust, Hynek Dohnal, rádní, vdova Tatírkova, hospitium a kostel kapucínův, Sebastian Böhm, vdova Khelova, Ant. Tlustý, Josef Karlínský, Jan Jílek, primas, Jan Stromer, rádní, Prokop Růžička, Řehoř Pokorný, Frant. Leizner, písař, Pavel Kudera, masné krámy, Václ. Šebesta, rádní, Josef Černý, vdova Anton Štenclova, Jan Pásek, rádní, Karel Stříbrský, městský rychtář, dům obecní, paní vdova Linkova, p. Benedikt Hicfeld, Tobiáš Husa, František Kirchbaum, vdova Hančuchova, Ant. Franěk, Fr. Wencl, Jan Seidler, Sebest. Chlumecký, vdova Sidonie Šmerlova, Ant. Hanuš, Kateřina Čumpelíkova. Za labskou bránau: Frant.

Kincl, též stavení tak nazvaný Ausperg, kteréhož nynější držitel jest p. Jan Skalach.

V těch letech velká neúroda na vinohradech se jest vyskytla, kdežto skrze celých 6 let žádný užitek, jenžto jediná melnických obyvatelů živnost jest, nebyl, což je také do veliké bídy a nauze, v které dosaváde postavení jsau, přivedlo.

L. P. 1769 dne 17. Octobris byla nová bář, též nově pozlacený kříž na městskou věž vysazený, kdežto do bář následující pamětní věci se vložily, totižto: minulé roku 1741 francauzské, pruské, též saské vojny auhrné vypsání, neméně v l. 1765, 1. Juni nešťastně vyšlý oheň, posléz skrze celých 6 let na vinicích trvajících neurody. Byly spolu do nadřecené bari následovní mince vloženy:

měděnný $1\frac{1}{2}$ krejcar to jest dvě grešle.

» 1 » » » krejcar.

» $4\frac{1}{2}$ denár » » grešle.

» 3 » » » trojník.

» $1\frac{1}{2}$ » » » vídenský.

» $\frac{3}{4}$ » » » halér

a od pruský vojny, kdežto Praha obležena byla cínový 17 krejcar.

(Dokončení.)

Svatý Tomáš Aquinas a M. Jan Viklif o řeholích.

Napsal Dr. Ant. Lenz, probošt královské kapitoly Vyšehradské.

(Pokračování.)

Kapitola 1.

Co je řehole a v čem spočívá dokonalost řeholní? (Quid sit religio et in quo consistit religionis perfectio?)

Světec pravi: „Jako se zavazuje člověk Bohu věrou a hřichu umírá, tak umírá řeholník slibem svým řeholním netoliko hřichu, ale také světu, aby byl živ jedině Bohu v té stránce, v nížto se zaslíbil sloužiti jemu. Tou příčinou se odřiká řeholník slibem svým všeho zaměstnání, jímžto se ponejvíce zaměstnává duch lidský, a ježto by vadilo jemu ve službě duchovní. Sem se řadí v popředí sňatek manželský, jakož di sv. Pavel (I. Cor. 7.): „Chciť pak, abyste vy bez pečování byli. Kdo nemá ženy, pečuje o to, což jest světa, a jest rozdělen.“ Druhá závada ve službě Boží jest majetek (soukromý) neboli država pozemského bohatství. „Pečování tohoto světa,“ di Pán Ježíš, „oklamné zboží udušuje slovo a bývá bez užitku.“¹⁾ Třetí závada, bychom Bohu se zcela oddali, jest vlastní vůle naše (čili jak di starobylý spisovatel český „samosvojnost“), neboť kdo rozhoduje nad vůlí svou, má péči, jak by zařídil pozemský život svůj, a proto se dává rada, aby člověk odevzdává se Bohu, všecku správu sama sebe zanechal božské prozřetelnosti. Pismo sv. di:²⁾ „Doufej v Hospodina celým srdcem svým a nespolehej na opatrnost svou.“

Odtud jde: že řeholník trojim slibem se zavazuje: slibem čistoty, a tím se odřiká sňatku manželského, slibem chudoby,

¹⁾ Mat. 13, 22. — ²⁾ Přisl. 3, 5.

kterým se odřiká řeholník všeho majetku osobního, a slibem poslušnosti, jimžto se vzdává své vlastní vůle pro Boha.

Těmito třemi sliby dává řeholník oběť Bohu ze všech dober: Slibem čistoty dává v oběť tělo své, slibem chudoby dává řeholník oběť ze všech dober pozemských, slibem však poslušnosti dává v oběť svou duši (čili sebe sama, svoji všecku osobnost).

Avšak oběť těmito třemi sliby Bohu podaná není snad toliko oběť (částečná), ale oběť celotná (sacrificum holocaustum). Odtud dí sv. Řehoř Veliký:³⁾ „Když člověk něco ze svého obětuje Bohu, přináší oběť, ale když všecko, což má a jest (omne quod vivit et sapit) Bohu v oběť dává, jest oběť jeho celotná. A to právě jest podstata řehole, a všecko jiné jest pouze prostředkem, by se řeholník varoval všeho, čím by nevěren byl slibům svým, a by zachoval, čím se zaslíbil.

Podle účelu a cíle, jež má ta která řehole, může býti jedna dokonalejší nad druhou, jakož i podle toho, slouží-li životu rozjímavému nebo účinnému (vitae contemplativae vel activae), a konečně podle toho, zda je přiměřena k dosažení toho cíle, pro nějž byla ustavena.

Předeslav sv. Tomáš, co jest řehole, přechází k řešení této úlohy:

- a) *Zdali jest volno řeholníkovi vyučovati?*
- b) *Zdali může a smí býti přidělen ke sboru mistrův a v něm také trvati?*
- c) *Zdali smí řeholník kázati a zpovídati?*
- d) *Zdali jest řeholník vázán pracovati tělesně?*
- e) *Zdali je dovoleno, aby mnich všecko opustil, tak aby si nezanechal nic vlastního ani společného (in proprio et in communi)?*
- f) *Zdali je dovoleno, aby žil z almužen, aneb aby se živil žebrotou?*

Kapitola 2.

Smi řeholník vyučovati? (An religioso liceat docere?)

Tohoto vyloučení chtějí nepřátelé řeholi dosíci:

1. Autoritou Písma, neboť prý čteme: „Ale vy nechtějte nazývání býti „rabbi“.“⁴⁾

2. Autoritou sv. Jeronyma:⁵⁾ „Monachus non doctoris habet sed plangentis officium.“ A zase slovem jeho: „Monachorum vita subjectionis habet verbum et disciplinatus, non docendi vel praesidendi vel docendi alios.“

3. Tvrdí nepřátelé řeholi, že odporuje úřad učitelský slibům řeholním, jimiž se mniši odřikají světa. Ve světě však jest žádostivost očí, žádostivost těla a pýcha života. Víme prý, že již za dob Pána Ježíše byli rabbíni pýchou nabubřelí a nadutí pro svůj úřad rabbínský.

4. Nepřátelé řeholi praví dále, že jsou mniši zavázáni, zachovávat chudobu tak, že jim volno není míti majetek soukromý, ale touže měrou jsou také vázáni k pokoře, a to k dokonalé, aby netoužili po cti a po důstojnostech (akademických); ale misterství

³⁾ In octava hom. super Ezech. — ⁴⁾ Mat. 23, 3. — ⁵⁾ In ep. ad Riparium et Desiderium contra Vigilantium.

jest důstojnost. Mistrem tedy býti jest řeholníkům zakázáno. Ergo magisterium est illis illicitum.

5. Také prý nemůže býti v jednom klášteře více mistrů, leč toliko jeden, jak praví nepřátelé řeholí, domněle podle Pisma. Sv. Jakob prý dí:⁶⁾ „Nebudte mnozí mistři.“ A sv. Jeronym prý praví:⁷⁾ „Na lodi jest jeden kormidelník a jeden pán.“ Následovně nesmí prý býti ve sboru řeholníků více mistrů, leč toliko jeden.⁸⁾

Kdyby prý bylo v jednom klášteře více mistrů nežli jeden, povstalo by takové množství mistrů, *že by mistři světští byli z universit vyloučeni pro nedostatek žákovstva*. Má prý býti na jednom učení určitý toliko počet mistrů, aby prý sv. věda pro množství jejich nevešla v pohanění.

Na základě těchto důvodů, jejichžto platnost do očí bije, usilovali nepřátelé řeholí vyhostiti řeholníky naprosto z vyučování na školách vysokých. I bylo zajisté velikému mistru sv. Tomáši velice snadno, platnost těchto důvodů ukázati a je vyvrátiti, neboť za pokryteckou snahou, aby mniši nebyli odváděni od svého života klášterního, ukrývala se nechuť a nenávisť protivníků k řeholím vůbec a bázeň světských mistrův o vážnost svoji a autoritu vůči takovým mistrům, jako jsou byli sv. Tomáš Aquinas, sv. Bonaventura a jiní svatosti neméně než učenosti proslulí mistři, vyučující na universitách.

Sv. Tomáš Aquinas ochotně přiznává, že zpyšněli mniši někteří pro svůj život řeholní a že si osobovali vyučovati beze všeho svou vlastní autoritou, a tou cestou rušili mír a pokoj v církvi, jakož prý vypravují letopisy konstantinopolské, a v tom dojista bloudili. Autorit se v této své věci marně dovolávali, jako sv. Jeronyma.⁹⁾ „Tak budiž v klášteře živ, abys zasloužil si jméno klerikála, po dlouhý čas studuj, čemu bys později vyučoval.“

Když byl sv. Tomáš poznamenal, že někteří řeholníci v tom bloudili, domnívajíce se, že by jim bylo volno vyučovati, aniž by byli opatřeni autoritou čili posláním církevním, jme se dokazovati, předpokládaje církevní k tomu autoritu, že není zakázáno mnichům vyučovati.

a) Předně se dovolává sv. Tomáš uvedených slov sv. Jeronyma, jakož i dalších:¹⁰⁾ „Máš-li touhu státi se klerikem, uč se, abys byl schopen vyučovati.“ Z kterýchžto slov, jak dí světec, již vychází na jevo, že se smí řeholník uvázati v povinnost vyučovati. Sv. Tomáš se dále dovolává příkladu ss. otců. Řehoř Nazianský, mnich, byl zavolán do Konstantinopole, aby tam vyučoval svatému Písmu; sv. Jan z Damašku byl mnich a přes to vyučoval netoliko Písmu, ale také svobodným uměním, jakož víme ze spisu: „De miraculis B. Virginis“. Svatý Jeronym slibuje „in prologo bibliae“ Paulinovi, že jej bude Písmům svatým vyučovati. O sv. Augustinovi také víme, že založiv klášter, v němž žil podle řehole sv. apoštolů ustanovené, psal knihy, vyučoval neumělé, a to všecko má místo o učitelích církve, jako o sv. Řehořovi, Basilovi, Janu Zlatoustém

⁶⁾ Jak. 3. 1. — ⁷⁾ Ad Rusticum: „Unus gubernator in navi, unus in navi dominus“. — ⁸⁾ Ergo in uno collegio religiosorum non debet esse nisi unus magister. — ⁹⁾ Ep. ad Rusticum: „Sic vive in monasterio, ut clericus esse merearis: multo tempore disce, quae postmodum doceas.“

¹⁰⁾ Si clericatus te titillat desiderium, discas, ut possis docere.

a o jiných a jiných, kteří byli řeholníci a zároveň proslulí doktoři církve. A toho všeho lze dovést také důvody rozumovými, neboť kdo dokazuje životem, čemu učí, ten jest nejlepší z mistrů. Nauka křesťanská obsahuje netoliko příkazy, ale také evangelické rady. Nejvhodnější této doby učitel evangelického učení jest ten, kdo šetří netoliko přikázání Božích, ale také evangelických rad, a to právě tvrditi lze o řeholnících.

b) Kdo umřel jistému způsobu života, nekoná skutků téhož života a začne žiti způsobem novému životu svému přiměřeným. Tak prý pravi svatý Dionysius: „že nemůže člověk před krtem, v němžto nabývá bytu Božího, konati božské skutky, jelikož jest nezbytno nejprve býti a pak teprv skutky toho bytu vykonávati.¹¹⁾ Avšak řeholník umírá světu sliby řeholními, aby byl Bohu živ: tou příčinou tedy, že jest řeholník, jsou mu zakázána zaměstnání světská (*operationes saeculares*), jako obchody a jiné konání světské, avšak nikoli nejsou řeholníkovi zakázány skutky, které vyžadují člověka v Bohu a Bohu žijícího, skutky totiž Boží (*operationes divinae*). Takový skutek jest však vyučování. Odtud dlužno vyznati, že mniši nejsou pro své sliby řeholní z vyučování vyloučení. Mimo to jsou přede všemi způsobili k vyučování věcem Páně ti, kteří kontemplací lépe chápají nauku Jeho. Tim tedy, že jsou mniši řeholníci, nejsou k vyučování neschopni, alebrž naopak způsobilejší nežli laikové.¹²⁾

c) Směšno jest tvrditi, že by měl býti někdo z vyučování proto vyloučen, že má více klidu k tomu, aby se věnoval studiím; avšak řeholníci opustili trojím slibem všecko, čím bývá duch lidský vyrušován z klidu, pročež jsou právě řeholníci k vyučování způsobili.

d) Chudým v Kristu Pánu zvláště náleží, aby znali Pismo sv., jakož di sv. Jeronym:¹³⁾ „*Ut nos humiles et pauperes nec habemus divitias, nec oblatas dignamur accipere, ita et illi noverint, non posse notitiam Scripturarum i. e. Christi cum mundi habere divitiis: eis autem competit docere, qui notitiam habent scripturarum.*“ Proto přísluší zvláště řeholníkům, kteří se zaslíbili dobrovolnou chudobou, aby vyučovali.

e) Jest možno ustaviti řeholi takovou, která by měla účel prokazovati skutky milosrdenství. Vyučovati však je skutek milosrdenství, a proto se také čítá ke skutkům milosrdenství duchovního, tou příčinou může býti zřízena řehole s účelem k vyučování. Následovně bylo prospěšno, aby ustaveny byly řehole za účelem vyučování, aby byla církev jejich naukou proti nepřátelům hájena, ač jsou i jini, jimžto přísluší brániti církev.

f) A kdyby i jiná řehole neměla zvláštního účelu vyučování, jest možno, aby byl člen její některý povolán k důstojnosti praelátské. Avšak praelátem býti jest důstojnost vyšší nežli vyučovati a i praelát jest povinen vyučovati. Tou příčinou není zakázáno volati člena téže řehole k vyučování autoritou toho, jemuž podléhá.

¹¹⁾ Dionysius cap. 2 Excl. Hier. ostendit, quod ante baptismum, per quem homo divinam vitam accipit, non potest exercere divinas operationes, quia, sicut ipse dicit, oportet primum existere et dein operari.

¹²⁾ „Ergo per hoc, quod sunt religiosi, reddantur magis idonei ad docendum, quam impediuntur.“ — ¹³⁾ In prologo hebraicarum quaestionum sup. Genes.

g) Jest jisto, že může býti opuštěno menší dobro pro větší, avšak výše stojí dobro obecné nežli dobro soukromé. Mnich však spatřuje soukromé dobro své v řeholi, svoji totiž spásu; ale vyučování slouží dobru obecnému. Tou příčinou jest tedy zcela v pořádku, když se volá řeholník autoritou toho, pod nějž sluší, k vyučování. Aniž má platnost vytáčka, že by se tak státi mohlo pro potřebu, které však nyní není, jelikož jest hojnost mistrů světských; neboť má býti dobro obecné netoliko opatřeno, ale má býti o ně co nejlépe postaráno. Avšak čím jest větší počet mistrů, tím více vzrůstá dobro obecné, neboť tou cestou přichází ve známost mnohá pravda, o níž se dříve nevědělo. Proto praví Písmo: „Množství pak moudrých jest zdraví okrsku země.“¹⁴⁾

To tedy jsou ty důvody, jimiž sv. Tomáš dovodí, že nemá býti bráněno mnichům vyučovati.

Naproti těmto důvodům jsou odpory nepřátel řeholí liché a beze všeho základu rozumového a proto není těžko je odkliditi.

a) Odpůrci tito tvrdí totiž, že vyslovil Pán Ježíš radu nebažiti po mistrovství. Avšak tvrzení toto jest křivé, neboť za prvé mají rady vyhrazené zvláštní dobro čili mají slíbenou zvláštní odměnu. Tou příčinou nelze obmeškávati skutků takových, jimžto je slibena odměna zvláštní, a proto opouštěti je nemůže se zahrnouti pod titulem evangelických rad. Odměna tato zvláštní „korunka“ bude dána učitelům cirkve, neb dle Písma: „Kteří učení budou, stkví se budou jako blesk oblohy, a kteří spravedlnosti vyučují mnohé, jako hvězdy na věčné věky.“¹⁵⁾ Jakoby bylo tedy nepřístojno tvrditi, že jest rada evangelická vyhýbat se mučeníctví, také nemůže býti radou netoužiti po mistrovství a po vyučování.¹⁶⁾

Nemůže býti dále radou, což odporuje radě evangelické nebo přikázání Božímu, avšak vyučovati může býti buď radou neb přikázáním; „nevyučovati“ tedy nemůže slouiti radou.¹⁷⁾ A opět: Kristus Pán chtěl, aby rady, které předkládal, byly bezprostředně od apoštolů zachovávány, aby byli jini k šetření rad povzbuzováni. Avšak zdržeti se vyučování nebylo radou, ale příkazem. Zdržeti se tedy vyučování není radou. A jestliže praví, že aspoň ty slavnosti při vyučování jsou příčinou zpýchání, muselo by se mistrovství všem zakázati, poněvadž jest každý povinen pýchy se varovati. Jestliže však má dáti solemnita autoritu, není na závalu dokonalosti, jako když se odívá na příklad mistr hedvábným rouchem.

A opět: Jest známo, že slouží jména k naznačení věci, bylo by tedy směšno tvrditi, že jest jméno (mistr) zakázáno, ale věc že jest dovolena, t. j. vyučovati.

Nezbývá tedy leč říci, že slova Páně: „Nerodíte se zvatí rabbi,“ neobsahují radu, ale přikázání, k němuž jsou vázáni všichni, aniž se jimi zakazuje vyučovati a titulu mistra užívati, dobře však se zakazuje nezřízená touha po misterství, což jest také ze sou-

¹⁴⁾ Sap. 6, 26. — ¹⁵⁾ Dan. 12, 3. — ¹⁶⁾ „Si ergo inconueniens esset dicere, quod declinare uirginitatem et martyrium sub consilio caderet, ita inconueniens est dicere, abstinere in actu docendi sub consilio cadat.“

¹⁷⁾ „Consilium non potest esse de eo, quod contrariatur consilio vel praecepto, sed docere cadit sub praecepto, vel sub consilio, ut patet Matth. 28, 19. Eunt docete omnes gentes.“ Galat. 6, 4. „Vos qui spirituales estis, huiusmodi instruete in spiritu lenitatis.“

vislosti textu patrné. Vždyť Kristus Pán tamtéž také zakazuje nazývat sobě otce na zemi: „Ale vy nechtějte býti nazýváni rabbi; neboť jeden jest mistr váš, vy pak všichni jste bratři. A otce ne nazývejte sobě na zemi: nebo jeden jest Otec váš, kterýž je v nebesích. Aníž se nazývejte mistři; neboť jeden jest mistr váš Kristus.“¹⁸⁾ Jest tedy na jevě, že nezapověděl, aniž radil jmenovati se rabbi, jako nezakázal ani záповědi ani radou jmenovati sobě otce na zemi. Jinak by toho byli sv. otcové nikdy nedopustili, aby představení klášterní sluli „abbates“, otcové. Sv. Jeronym i sv. Augustin zovou biskupy „papas“ (otce). Jest tedy převelice nerozumně tvrditi, že ve slovech: Nechtějte býti nazýváni „rabbi“, jest obsažena rada Páně. A kdyby se i toto připustilo, následovalo by, že by všichni dokonalí byli k této radě zavázáni. Neboť nejsou ti, kdo si stav dokonalosti zvolili, ke všem radám (evangelickým) zavázáni, alebrž pouze k těm, k nimž je více slib řeholní.

β) Slova odpůrců řeholí „quod monachus non docentis, sed plangentis officium habet“ nic nevydají k záměrům jejich; neboť sv. Jeronym dí, že mnich, pokud jest mnich, má se káti a ne vyučovati, jakož si někteří, jak již řečeno bylo, osobovali právo, že mohou jako mniši, a pokud jsou mniši, aniž by měli poslání, vyučovati. Snad měl sv. Jeronym také na mysli, že mnich jsa mnichem není vázán k vyučování, dobře však jako klerik.

γ) Dále jest blud tvrditi, že čeli misterství (vyučování) proti slibům klášterním, neboť se mnichové neodřikají svým slibem na ten způsob světa, aby věci pozemských nesměli užívati vůbec, neboť nedávají výhost životu světskému vůbec, vždyť pak jsou ve světě, ale nejsou ze světa tohoto. Neproviňují se tedy proti slibům řeholním, když zde onde užívají hodností. Také není správné tvrditi, že jest mistrovství „honor“ (důstojnost), neboť jest „officium“. Aníž jest nezbytno, aby se někdo misterství proto vzdaloval, že obelstil ďábel některé hodnosti misterskou zpyšnělé, jako není toho potřeba, aby někdo opouštěl konání dobrých skutků, poněvadž činí ďábel nástrahy i těm, kdož konají dobré skutky, sváděje je k pýše.

δ) Na to, což odpůrci na čtvrtém místě namítají, tvrdíce, že jsou mnichové slibem svým k pokore zavázáni, odpovídá světec,¹⁹⁾ že ani zdokonalování pokory nemůže býti předmětem slibu, poněvadž není z vůle volné, ale z daru Božího. Mimo to býti postaven v důstojnost neodporuje pokore, ale odporuje jí nezřízeně vyvyšovati se v důstojnosti.

ε) K tomu, což namítají nepřátelé řeholí z Dionysia na místě pátém, sluší poznamenati, že rozlišuje mnichy od diaconů, kněží a biskupů, kteřížto jsou povinni vyučovati vi officii sui, čehož mnich, jsa mnich, konati nemusí.

Námítka, že nemůže býti v jednom klášteře více nežli jeden mistr, jest zajisté nespravedlivá, neboť by se tím zamezovalo vzdělání řeholníků. Také by bylo nesprávné, kdyby se odpíralo mnichům,

¹⁸⁾ Mat. 23, 8 seq.

¹⁹⁾ „Humilitas sub voto non cadit, sicut nec aliae virtutes, quia actus virtutum sint necessitatis, quia sunt in praecepto, vultum autem est de eo, quod est voluntarium.“

kteří pokročili ve vědách, misterství, neboť by byl trestem stíhán, proto, že jest řeholníkem. K tomu dlužno přidati, že dva mistři v řeholi nejsou přednostové její, alebrž pouze ve škole, kterou spravují. Obava, že by byli laikové z misterství vyloučeni, kdyby bylo v klášteře jednom více mistrů, jest nemístna, poněvadž bývá zřídka více mistrů v jedné řeholi.

(Pokračování.)

Závěť bývalého úředníka rožmberského a měšťana krumlovského Jana Ritschauera z. r. 1462.

Sděluje Hynek Gross.

Listy posledních pořízení nám z minulosti zachované jsou pro dějiny kulturní velice cenné. V nich nacházíme stopy toho, kam se mysl předků nesla v přáních nejvroucnějších, přehled jmění vezdejšího starodávných sousedův a to nemovitého i pohyblivého. Podrobné zprávy i popis inventáře a skvostů jsou vítanými příspěvky k poznání a k sestavení obrazu domácnosti.

Všim tím zajímá nás poslední vůle Jana Ritschauera, někdy nejvyššího písaře pánů z Rožmberka a měšťana krumlovského z r. 1462. Vidíme z ní, jak zámožní bývali rožmberští úředníci, jak zakupovali se v domy a v pozemky, stávali se měšťany krumlovskými, lnuli s úctou ku dřívějším svým pánům, jak pamatovali na obecné dobro města a jeho zbožné a dobročinné ústavy, i jak s obyvatelstvem vcházeli ve svazky příbuzenské. Dovídáme se, jaká byla důvěra v ženský klášter sv. Klary v Č. Krumlově, který byl útočištěm panských, zemanských i městských dcerek zejména z českého jihu, které stávaly se jeptíškami, aneb aspoň dávány do kláštera na vychování. Ze závěti té poznáváme, jaké skvosty zdobily starobylé skříně a činily poklad dědičný zámožné domácnosti.

Již ze druhé polovice 14. století máme zprávy o slavnosti, konané v minoritském klášteře krumlovském častěji a snad pravidelně na den Božího těla, kterýž byl i svátkem posvěcení kláštera. Při ní po slavném průvodě, v němž měli jíti nejméně tři chlapci se zvonky dobře znějícími před duchovním hodnostářem, nesoucím nejsv. Svátost, předsevzata všeobecná zpověď v řeči české a německé, provolávány modlitby též v obou jazycích, ukazovány lidu veřejně některé ostatky svatých a kázáno na třech místech v klášteře.¹⁾

Jak Krumlovským záleželo na důstojném a ozdobném processu o Božím těle, toho svědectvím jest i nadání Jana Ritschauera za tím účelem učiněné, aby umožněn byl průvod slavnostně — zvláštěním krojem oděných chlapců, fakulantů. Doslovnému uvedení listiny, moderním pravopisem upravené, předepisujeme stručný obsah její:

Jan Ritschauer, bývalý úředník rožmberský a měšťan krumlovský v předměstí Latranském, svou poslední volí potvrzuje již dříve panu Janovi z Rožmberka učiněný a po smrti jeho v platnost vejíti mající zápis na dům svůj v Latráně a na nivu za rybníkem, poroučí tomuto v ochranu nadání a průvod záčků k většímu lesku processu o Božím těle zřízený, odevzdává k tomu

¹⁾ Ferd. Fadra: Ukazování sv. ostatků v Č. Krumlově ve XIV. věku, v Časopise musea král. Česk., ročníku LIV., z r. 1880 a ročníku LXXIII. z r. 1899.

ustanovený plat v Otmanech, i přidává k lepšímu opatření té processí svůj dvůr na Novém městě. Dále odkazuje svoji vnučce Anniče, dceři Petra Svatomira, z peněz, které má on zapsány na vseh Ptěčně a v Lazích 80 kop a dává pro ni abatyši kláštera Krumlovského v uschování stříbrný pozlacený pás, stříbrný šáleček, stříbrné nožničky a pak peřiny a prostěradla, i ustanovuje, jak a co se má s tím dědictvím státi, kdyby Annička Svatomírova se vdala nebo v klášteře zůstala nebo zemřela.

V Č. Krumlově dne 5. ledna 1462.

Orig. na pergameně.

Já Johannes Rytssawer,²⁾ někdy urozených pánův z Rozmberga nejvyšší písař a již měšténín v Crumplově, v Latráně vyznávám tiemto listem obecně před každým, ktož jej uzříe, aneb čtúce slyšeti budú, že znamenav krátkost tohoto světa a věk minulý, a že nic jistějšího není nežli smrt a nic nejistějšího nežli hodina smrti, a žádaje prospěch a užitek spasení svého, učinil sem a činím mocí listu tohoto rozkázanie své poslednie z svého statku, mně od Boha daného, s dobrým rozmyslem a s dobrou pamětí, zdráv jsa. Item, jakož sem urozenému pánu, panu Janovi z Rozmberga, pánu mému milostivému, dal a zapsal duom mój v Latráně, v kterém sedím, a mui nivu za rybníkem,³⁾ kterúžto nivu sem koupil od mistra Stephana, zlatníka, a to po mé smrti, a toť sem rád učinil a to tiemto kšaftem Jeho mti potvrzují. Item také svrchupsanému panu Janovi z Rozmberga, pánu mému milostivému porúčím Jeho mti tu procesí, ježto záckové chodí před Božiem Tělem, spívající v komžíchách, v kukliciech se zvonečkami, s koróhvičkami a s laternami a k tomu ten plat v Otmanech⁴⁾ jednu kopu čtyřidceti a puol páta groše, jakož pak hlavní list, kterýž na ten plat mám, šíře svědčí. A k té procesí přidávám svůj dvuor na Novém městě, kterýž sem také koupil od mistra Stephana, zlatníka v Crumplově, aby ta procesí tiem lépe mohla státi. I věřím Jeho mti jakožto pánu mému milostivému, aby ráčil opatřiti tu procesí, aby tak zachována a opatřena byla a tak se dala v budúciech časiech, jakož se nynie děje.

²⁾ Jan Ritschauer připomíná se již r. 1444. Píše mu českým listem Oldřich z Rožmberka dne 16./8. z Norimberka a posílá noviny, které má přepsati a zaslati též paní Perchtě. Psaní to je nadepsáno: Famoso Johanni, notario, dicto Ritschawr. Sedláček. Hradý III. 12. Dne 31./12. 1448 kvituje Johannes Rytssawer, nejvyšší písař páně z Rožmberka a vladař špitálu krumlovského Vaňka Pieska z Radenína ze zaplacení desíti kop grošů, za něž koupil tento roční plat ve vsi Lhotce podle hory Besednické, kterýžto plat před 47 lety odkázal panoše Wecl nebo Wenclín z Cipína na rozdávání bílého chleba pro špitálníky. Jest to týž Wenclín z Cipína, jenž r. 1410 odkázal dům svůj u kostela sv. Víta a hřbitova v Krumlově ležící, aby z něho škola byla a učinil i nadání tří kop ročního platu ve vsi Lhotce pro klášterské panny krumlovské. Částku svrchu uvedenou Vaňkem Pieskem složenou uložil Ritschauer zase na roční plat, aby se intenci Wenclínově za dosti dalo. [Kníž. arch. Kruml.]

³⁾ V listině ze dne 27./9. 1459 Jana a Jošta z Rožmberka, kterou tito schvalují urovnání různic mezi obcemi Č. Krumlovem a Latranem a některé milosti Krumlovu činí, jest místo: „Také jakož různice mezi nimi byla o dědiny za rybníkem, kteréž nyní drží Johannes Rytshaw, Beneš švec a Hanuš Černý, trubač, z kterýchžto losunk k městu příslušel, o to jsou se smluvili i na tom zůstali. abychom my losunk z těch dědin v naši moc přijali a ten, kamž se nám nejhodněji zdáti bude, obrátili.“ [Kníž. arch. Kruml.]

⁴⁾ Otmanka, samota patřící k faře v Kamenném Újezdě na hřv. panství Krumlovském.

Item také odkazuji *vnučeti mému* a to po mé smrti *Anniče, Petrově Svatomierově*⁵⁾ dceře z těch hlavních peněz, kteréž mám na vseh ve *Ptiečíně*⁶⁾ a v *Laziech* sto třidceti a dvě kopě, pak z těch peněz jí odkazuji osmdesáte kop. A panně *abbatyši do kláštera*⁷⁾ v *Crumplově* dal sem schovati k věrné ruce veliký pás *stříbrný, pozlacený* mé nehožce ženy, *šálček stříbrný malý*, mým znamením znamenaný, a *stříbrné nožničky, peřinu z barchanovu, ciechu* duchnu velikú a čtyři *prostěradla*, a to aby schovala svrchupsanému dietěti. Jestliže to dítě Annička let svých dojde a bude chtietí ostatí v klášteře, tehda ostaň to s ní, co svrchu psáno stojí, jakož sem panně abatyši svrchupsané dal schovati. A páně milost přidaj z těch svrchupsaných osmdesátí kopách (!) *padesáte kop*, a ostatek osmdesát a dvě kopě sobě schovaj. Pakli by v klášteře nechtěla ostatí a *chtěla muže pojiti*, a když by oddána byla, tehda panna abbatyše vydaj ten svrchupsaný pás stříbrný, šálec, nožničky stříbrné, peřinu duchnu a prostěradla v její moc. Pakli by Buoh neuchoval dříve let doslých svrchupsané dítě, a já Johannes svrchupsaný ještě živ byl, tehdy to všecko spadni zase na mě, co sem dietěti odložil, abych toho tak mocen byl, jakož sem nyní. Pakli by po mně umřela let nedošlých, tehda pannám v klášteře všem vespolek ostaň ten svrchupsaný pás, šálec, nožničky, peřina duchna i prostěradla tak, jakož svrchupsano stojí, a páně milost z těch osmdesáte kop daj jim, svrchupsaným pannám, vespolek všem padesáte kop. A jestliže by páně milost neměl hotových peněz v ten čas, ale aby kázal úředníku svému písari, kterýž *na Velešíně jest*, aneb potom tu bude, aby těm pannám bylo vydáno pět kop platu s těch vsí, jakož můj zápis na ně, na ty vsi, svědčí, tak dlúho, dokudž by páně milost těch padesáte kop svrchupsaným pannám nedal. Item, pakli by dítě ostalo živo po mé smrti, tehda páně milost úředníku svému písari, kterýž nyní jest, aneb v budúciech časiach bude na Velešíně, rozkaž, aby těm pannám do kláštera svrchupsaného bylo dáno osm kop platu s těch jede-

⁵⁾ Kšafem ze dne 16./VI. 1462 odkázal Jan, řečený Němec z Kováovic, panně Elšce, Svatomirově dceři, dvě kopy grošů, Jindřichovi Svatomirovu pancíř. Svědkem této poslední vůle je mezi jinými též panoš Petr Svatomír z Milíkovíc, jenž i pečet svou k ní přitiskl vedle jiných. (Čes. orig. v kn.ž. arch. Kruml. Svatomír pečetil černým voskem a ve znaku měl mládě ptačí s roztaženými křídly a otevřeným zobáčkem.)

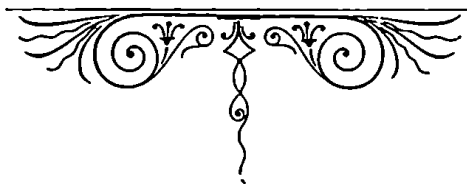
⁶⁾ Ptěčín, Pěčín (Haid), ves na panství Novohradském. Palackého Popis str. 312.

⁷⁾ Klášteru sv. Klary v Č. Krumlově (založen 1361) přízní českých pánů a jejich manželek dostalo se značného nadání na statcích a platech. I měl zájímavý poklad na klenotech, nádobách kostelních, rouchách, obrazech a ostatcích svatých. Mezi nimi byl též „kříž zlatý, který od krále franckého dán pannám a v něm křížek od Božieho kříže dřeva a při něm svátost v křistálu krve Boží“. — Poměr kláštera a jeho abatyši k pánům a paním z Rožmberka byl přátelský. O častých písemných stycích svědčí zejména zachovaná korespondence dlouholeté představené jeptišek panny Bohunky ze Šternberka († 1588 3./III.), sestry Adama z Rožmberka, nejvyššího komorníka království Českého. Za ní dával Vilém ze Šternberka do kláštera posilati na svátky víno, ryby a zvěřinu. Bohunka pak zvala vrchnost ku slavnostem oblačení panen za jeptišky, vzkazovala své a svých družek modlitby, utíkala se k Vilémovi o radu v důležitých potřebách i sdělovala různé noviny. Žila v důvěrném sousedství i s inanzelkami rožmberských úředníků, jako s regentovou Krčínovou a paní kancléřovou. Tato svěřila Bohunce truhličku se šperky od stříbra, drahého vyšívání i s penězi pro svou vnučku Žofku. I měla Bohunka po smrti kancléřky nějaké nesnáze a mrzutosti s vydáváním těch věcí při nevůli v jejím příbuzenstvu. (Kníž. arch. Kruml.)

nácti kopách, kteréž *ve Ptiečtně a v Laziech* mám, a ostatek beř sobě do komory. Pak, když to dítě let doroste, tehdá staň se jemu, jakož svrchu psáno stojí. Item, jestliže by *Petr Svatomier* svú dceru svrchupsanú Anničku vdáti chtěl a to učinil s povolením *a s raddú svrchupsaného pana Jana z Rozmberga*, tehdá ten kšaft jdi před se. Pakli by toho neučinil, tehdy svrchupsaný pan Jan z Rozmberga, nic nenie povinen dáti tomu dítěti svrchupsané Aničce, vnúčeci mému. Ale sobě schovaj do komory, kromě co se pannám do kláštera dotýče, to ať Jeho milost ráčí zachovati a dáti, jakož svrchupsáno stojí.

A toho kšaftu učinil sem a činím mocí listu tohoto plným a mocným poručníkem urozeného pána, pana *Jana z Rozmberga*, pána svého milostivého. A věřím jeho mti, že na tom dítěti a na té procesí pravě učiní, jakož je vždy činil. Toto však znamenitě sobě pozuostavuji, tú plnú moc, že ten svrchupsaný kšaft mohu a kdy chci zrušiti, umensiti neb přivětsiti, když mi se koli zdáti bude.

Toho na potvrzenie a lepší jistotu já Johannes Ritssawer svú sem vlastní pečeť k tomuto kšaftu přivěsil a pro další toho svědomie prosil sem urozeného pána, pana *Jana z Rozmberga*, pána svého milostivého a urozeného pána *Václava z Swamberga* a slovutných panoší *Jana Rúsa z Čemin*, *Jana z Petrovic*. tehdáž purgrabí na Crumplově a *Erazima z Michnic*, té chvíle purgrabí na Novém hradě, že napřed pán mt. ráčil svú pečeť před mů pečeť přivěsiti, a jiní pak všickni vedle mě a mé pečeti také přivěsili na svědomie k témužto kšaftu, jim i jich budúcím bez škody. Jenž jest dán na Crumplově, leta od narozenie syna Božieho tisícieho, čtyřistého, šedesátého druhého, ten úterý před Božiem Křtěním.⁸⁾

⁸⁾ Při listině visí 6 úplně zachovaných pečeti. — Na rubu Březanův regest. — Kšaft Jana Rytsawera 1462. Nadává na processí, aby solleniter vykonávána byla 1 β 44½ gr. na platu v Otmanech a k tomu dvůr na Novém městě. Poručníka toho činí pana Jana z Rožmberka. (Kníž. archiv Krumlovský I. 1 A Nro 42.)

Něm. regest místa této poslední vůle, v němž se jedná o nadání na processí s Božím tělem, uveřejnil již Ad. M. Böhm v časopise vídeňské akademie „Notizenblattu“ z r. 1853 na str. 444. Dle něho jde tu o průvod velebné svátosti při zaopatřování nemocných. Týž podává něm. regest listiny ze 13./X. 1495, kterou Petr z Rožmberka nadání Ritschauerovo teprve ve skutek uvádí. (Str. 445.)

Nadací listina císaře a krále Karla IV. o založení kapitoly a děkanství na hradě Karlštejně.

Z pamětní knihy¹⁾ děkanství Karlšteinského podává *Jan Křt. Roškot*, děkan.

Ve jménu svaté a nerozdílné Trojice šťastně Amen.

Karel Čtvrtý, z Boží milosti císař římský vždy rozmnožitel a král český na věčnou památku.

Nejsvětější tajemství utrpení Páně a přesvaté jeho nástroje mají ti, kdož za drahou cenu krve Páně z propasti věčné záhuby byli vykoupeni, do srdcí svých si vřele vstípati, bez přestání je v uctivosti mítí a s největší pokorou snažiti se je ustavičně velebiti. Neboť když jsme proviněním prvního praotce od narození byli učiněni synové hněvu, dřevem životodárného kříže ve svatém těle Kristově milosrdně dosáhli jsme milosti smíření.

Kristus zajisté, když stal se odleskem Boha Otce věčného a obrazem jeho podstaty a slovem ctnosti své všecko snášel, před dennicí, v záři svatých zplozen od věčnosti, jehož tvář nejen veškera země spatřiti touží, ale i duchové andělští v nehynoucí touze naň hleděti si přejí.

Pravici otcovskou neopouštěje, vyšel od Otce, aby vstoupil do slzavého údolí a do předpekli z taje nebes, aby na sebe vzal chabou podobu křehkosti naší, zde mezi námi po čas přebýval a po rozličných života lidského strastech posléz v ruce bezbožných vydán, aby pro naši spásu dobrovolně byl přibit na kříž a přebolestnou smrt na něm podstoupiti ráčil, aby svou smrtí nás ztracené od smrti přivedl k životu.

O věru šťastný oltáři spásonosného kříže, ozdobený drahocennými perlami prýstíci z krve Kristovy! Ó přeslavný hřebe, v posvátné údy jeho vražený a přestkvoucími kapkami růžové krve jeho zbarvený, ježž opěvuje výmluvný zpěv Davidův způsobem nad krásu lidskou stkvělým. Ó úctyhodná houbo, z nížto se pramen vnitřní a věčné slasti octem a žlučí napáji. Ó přeslavné kopí v bok Spasiteli vražené, jímžto se vyprýstily jak hojného vykoupení tak obrození našeho spasitelné svátosti, kterými se duše věřící v tomto vyhnanství posilují duchovní slasti, aby běžný putování vezdejšího život šťastně dokončice, pro zásluhy víry a ctnosti, což již řádně slaví naději, v onom šťastném uvidění zasloužili naději ustavičně na ně patřiti.

V pravdě prozíravě uvažující i o tom, čeho se nám s hůry popřává, poznávající z dojmu nízkosti, že jsme Nejvyššímu k díkům před ostatními povinni tím více, čím výše nás nepoměrně před ostatními panovníky světa povýšil svou pravici velebnosti pouze tím, že uznává nás za hodna vrcholu panství světského, přejeme si z plna srdce, aby od dnešního dne jako vždy obvykle za starých dob v našem království Českém památka svatého kříže, nejsvětějších pěti ran, hřebu, houby, kopí z utrpení Páně od věřících Kristových konala se slavněji a pobožněji ke cti a slávě věčné Trojice a zvláště nejmilostivějšího Spasitele našeho, pro spásu naší vtěleného a umučeného, jakož i ke cti jeho ran na

¹⁾ Sv. I. str. 7—15.

Copia instrumenti foundationis Augustissimi Romani Imperatoris Caroli IV.

In nomine Sanctae et individuae Trinitatis feliciter Amen.

Carolus Quartus, Divina favente clementia Romanorum Imperator semper Augustus et Bohemiae rex ad perpetuam rei memoriam.

Sanctissimum Dominicae passionis mysterium et dignissima ejusdem insignia eos, qui pretiosi Sanguinis Dominici inaestimabili pretio ab aeternae ruinae praecipitio sunt redempti, cordibus suis ardentem infingere, incessabiliter adorare et summae devotionis decet studiis assidue venerari. Cum enim per praevaricationem primi parentis natura filii irae essemus effecti, per lignum crucis vivificae in sacro Christi corpore reconciliationis fuimus gratiam misericorditer assecuti.

Christus namque, cum splendor Dei Patris aeterni et figura substantiae ejus existeret suaeque virtutis verbo cuncta portaret, ante luciferum, in Sanctorum splendoribus genitus ab aeterno, cujus vultum non solum universa terra desiderat sed etiam Angelici spiritus incessabili desiderio continue prospicere gratulantur.

Paternam quidem dexteram non derelinquens egressus a Patre ad vallem miseriae et ad ima mundi de secreto coelorum descendere, caducam nostrae fragilitatis formam induere, incolatum saeculi colere et post varia conditionis humanae fastigia in manus tandem traditus impiorum pro nostra salute sponte cruci affigi et acerrimae mortis in ea subire supplicium est dignatus, ut sua morte nos perditos a morte revocaret ad vitam.

O! vere felicem salutiferae crucis aram, margaritis eximiis Sanguine Christi vernantibus expolitam. O! clavum clarissimum illius venerabilibus membris infixum et rutilantissimo rosei cruoris stillicidio purpuratum, quem Davidium canit eloquium, forma prae filiis hominum speciosum. O! venerandam spongiam, qua fons internae aeternaeque dulcedinis aceto et felle potatur. O! inclytam lanceam lateri Salvatoris immissam, per quam fluxerunt largifluae Redemptionis pariter et regenerationis nostrae salutifera sacramenta, quibus fideles animae in praesenti exilio spirituali dulcedine confortantur et fluida incolatus mundani vita consummata feliciter pro fidei et virtutum meritis, quod jam rite celebrant per spem in illa visione felici mererentur per spem perpetuo contemplari.

Sane recogitantes provide et illo, quo nobis ab alto conceditur humilitatis recognoscentes affectu, nos Altissimo ad agendas gratias prae caeteris tanto magis obnoxios, quanto nos incomparabiliter prae cunctis per orbem regnantibus Sua sublimavit dextera majestatis sola sui dignatione ad mundialis monarchiae nos apicem exaltando toto mentis desiderantis affectu,¹⁾ ut ab hodierna die in antea perpetuis temporibus in regno nostro Boemiae crucis almae, sanctissimorum quinque vulnerum, clavi, spongiae, lanceae ex Dominicae Passionis memoria per Christi fideles, solito celebrior atque devotior habeatur ad laudem et gloriam Trinitatis aeternae et nominatim piissimi Redemptoris nostri ad salutem nostram incarnati et passi, suaeque crucis vulnerum, clavi, spongiae, et lanceae

¹⁾ Doplñiti jest verbum finitum : praecipimus, ordinamus, volumus etc.

kříži, hřebu, houby a kopí i ke cti jeho spásonosného utrpení a ostatních nástrojů jeho a na oslavu všeho vojska nebeského.

Na hradě našem Karlštejně, jež jsme od základu znova vystavěli a dle našeho vlastního nazvali jména k naší větší slávě, aby totiž Karlštejn jmenoval se po Karlovi, založili jsme dvě kaple, jednu ke cti a jménem Utrpení Páně a nástrojů jeho²⁾ a druhou menší s ní takřka souvisící ke cti přeslavné Panny a Rodičky Boží Marie s blahosklonným k tomu svolením důstojného Arnošta, knížete arcibiskupa pražského, a ctihodných Přeska, děkana, Plichty, scholastika, a kapitoly Pražského kostela, našich milých věrných, a ve jménu Krista Spasitele vystavěli a u přítomnosti mnohých knížat, praelatů, velmožův a šlechticův od téhož arcibiskupa slavně dali posvětit, aby se v týchž kaplích a též v kapli sv. Mikuláše, slavného biskupa, kterou jsme tam již dávno zřídili, po všechny časy konaly služby Boží, za dobré jsme uznali pět obročí kněžských a kanovnických prozatím založiti, zříditi a nadati pro pět kanovníků kněží, kteří by za to v týchž kaplích služby Boží konali dle řádu níže naznačeného.

Z oněch kněží jeden, to jest starší slouti má a bude děkanem, pod nímž budou ostatní čtyři kanovníci, a on bude míti moc jim nařizovati, kterak a v který čas a jakým způsobem řádně konati se mají služby Boží, které i sám konati bude s nimi, a káratí jejich obmeškání a přestupky a napravovati je způsobem vhodným.

Praesentaci však čili právo podací k děkanství a k těmto obročím na vždy vyhrazujeme Sobě a Svým nástupcům, králům českým, a by s jménem i věc souhlasila, chceme tomu, aby pro tato obročí praesentování byli jen kněží; jiného než kněze byť i jakéhokoli nižšího řádu nemůže a nesmí k němu navrhnouti.

Chceme také, aby jak děkan tak i ostatní čtyři kanovníci kněží výše řečení, kteří jsou i kteří budou přistě, buď někteří, buď jeden z nich, žádného jiného obročí církevního, byť jednoduchého nebo skrovného, zároveň s děkanstvím anebo s obročím nesměli nižádným způsobem užívati, a v děkanství a v oněch obročích ať jsou přidržováni k tomu, aby měli v nich osobní sídlo stálé vždy bez klamu a oddělené.

Kdyby někdo, maje již jiné obročí, připustil anebo snad žádal, aby byl k jednomu z oněch (na Karlštejně) praesentován a skutečně uveden, ten téhož prvního obročí budiž a musí býti zbaven již samým skutkem tímto.

A kdyby někdo, jsa v držení děkanství nebo nějakého obročí ze zmíněných jiné přijal neb svolil, aby k němu nebo k jakémukoliv obročí církevnímu, byť sebe menší bylo váhy nebo jakkoli jednoduché, byl praesentován, mimo to kdokoli by se z nich opovážil z děkanství nebo z některého obročí toho vzdáliti se, ten v těchto případech a v každém z nich beze všeho jiného soudu a rozsudku budiž zbaven děkanství neb obročí zmíněného, jež obdržel dle zřízení arcibiskupského, jehož si o tom vyžadujeme, aby bylo vydáno

²⁾ Nyní obecně zvaná kaple sv. kříže.

et salutiferae Passionis nec non aliorum insigniorum ejus et totius militiae coelestis honorem.

In castro Nostro Carlstein, quod funditus de novo construximus et nostri proprii nominis adjectione pro nostra majori memoria duximus appellandum, ut videlicet Carlstein²⁾ a Carolo nominetur, duas capellas, unam videlicet in honore et vocabulo gloriosissimae Passionis et insigniorum ipsorum et aliam minorem illi quasi contiguam in honore gloriosae semperque Virginis Genitricis Dei Mariae, accedente ad hoc consensu benevolo Venerabilis Ernesti Pragensis Archiepiscopi Principis et honorabilium Przesconis decani, Plichtae scholastici et Capituli Pragensis Ecclesiae devotorum nobis dilectorum, in nomine Christi Salvatoris fundavimus, construximus et sub multorum praesentia Principum, Praelatorum, Magnatum atque Nobilium ab eodem Archiepiscopo solemniter fecimus consecrari, et ut in eisdem capellis et etiam in capella Beati Nicolai gloriosi pontificis, quam ibidem dudum fundavimus, perpetuo divinum agatur officium, quinque praebendas sacerdotales et canonicas pro praesenti ordinandas fundandasque duximus et dotandas pro quinque Canonicis presbyteris, qui in eisdem capellis vicissim officium ipsum peragant ordine subnotato.

Sacerdotum quidem istorum unus id est Major appellabitur et erit decanus, sub quo caeteri erunt quatuor canonici et ipse potestatem habebit eis mandandi, quomodo et quibus temporibus et modis divina rite gerantur officia, quae et ipse aget cum illis, et eorum negligentias et excessus corripiendi ac modis congruis corrigendi.

Praesentationem vero seu jus praesentandi ad decanatum et praebendas easdem Nobis et successoribus nostris Regibus Boemiae perpetuo reservamus, et ut nomine rei³⁾ consonet ad praebendas ipsas utpote sacerdotales aut quamvis earum alium quam sacerdotem cujuscunque inferioris ordinis non posse nec debere intendimus praesentari.

Et ut tam decanus quam caeteri quatuor canonici sacerdotes praedicti, qui sunt et qui fuerint pro tempore, seu aliqui vel aliquis eorumdem nullum aliud beneficium ecclesiasticum, quantumlibet simplex aut modicum, cum decanatu vel praebenda hujusce modi nullo modo valeat possidere et in decanatu et praebendis ipsis continuam absque fraude jugiter et praecisam residentiam teneantur facere corporalem.

Quod si quis aliud beneficium obtinens ad unum ex istis se passus fuerit vel forte procuraverit praesentari et cum effectu institui, is eodem primo beneficio sit et esse debeat ipso facto privatus.

Sique aliquis decanatum vel praebendam aliquam obtinens de praedictis, aliam acceptaverit seu ad illam vel quodcumque beneficium ecclesiasticum etiam minimi valoris, seu quantumcumque simplex existat, se praesentari permiserit, insuper et quicumque isporum a decanatu seu aliqua praebendarum ipsarum se absentare praesumpserit, his casibus eorumque quolibet absque alio quocumque iudicio sive sententia decanatu seu praebenda de praedictis quam obtinuit Archiepiscopali statuto, quod super hoc edi et promulgari deprecimus, sit eo ipso privatus. Hoc etiam

²⁾ Carl-stein či Carls-teín? Red. — ³⁾ Má býti: res.

a uveřejněno. Chceme též, aby se toto vše vztahovalo netoliko na děkanství a obročí již skutečně zřízená, ale i na ta, která se mají nově zříditi, a to aby jistým vědomím platilo.³⁾

A kolikrátkoli se přihodí, že se uprázdní děkanství samo postoupením, smrtí nebo jiným z uvedených způsobem, má se budoucí děkan skrze Nás nebo Naše nástupce, krále české, prae-sentovati arcibiskupu pražskému, aby od něho přijal duchovní správu duší, ostatní pak kněží mají se témuž děkanu navrhopati. Arcibiskup také děkana uvede v úřad a odevzdá mu správu duší. Děkan pak ostatní ustanoví za kanovníky a prostě uvede v úřad.

Kněžím konečně při konání služeb Božích odevzdáváme níže psaný stav, způsob a řád děkanovi a kanovníkům shora řečeným a jejich nástupcům trvale a žádáme, aby jim byl od arcibiskupa odevzdán a k zachovávání potvrzen.

Každý totiž den při svítání okolo východu slunce sejdou se v kapli blah. Panny Marie k hodinkám kanonickým, aby je řádně a pobožně odříkávali. Oblečení jsouce superpelicemi a na hlavě majíce mitry chorální po způsobu kanovníků, státi a seděti budou střídavě rozdělení v chory, zpívajíce žalmy s náležitými přestávkami a zachováváním středů ve verších, a večer rovněž v patřičnou hodinu budou též tyto kanonické hodinky odříkávati bez not, dokud pomoci Boží při nich a s nimi nevyplníme počet desíti osob. Až se pak podaří tento počet doplniti, ihned povinni budou ve zmíněné kapli přeslavné Panny Marie, anebo kdykoli by pohodlného k ní neměli přístupu, v kapli sv. Mikuláše⁴⁾ jednotlivé hodinky zpívati s notami nábožně a zřetelně.

Tři také nejméně mše svaté podle důležitosti svátků nebo potřeby časů případné každý den musí děkan a kanovníci z předu řečení obětovati bez hudby, dvě na hradě, jednu totiž v kapli blah. Panny Marie, druhou v kapli sv. Mikuláše a třetí v kostele filiálním. Avšak o hlavních slavnostech Stvořitele a Spasitele našeho, převelebné Rodičky Boží vždy Panny Marie, jakož i svatých andělů, Jana Křtitele, apoštolů, patronů zemských, posvěcení chrámu a na všechny neděle Páně v kapli blah. Panny Marie nebo kdyby jim náhodou k ní nebylo přístupu, tedy ať v kapli sv. Mikuláše mši sv. téhož dne a nešpory první i druhé zpívají s notami, a to tak, aby, jakmile shora zmíněný počet desíti kanovníků či kněží bude doplněn, nejméně jednu zpívanou mši sv. sloužili denně.

Kromě toho budou svátosti těla Páně a posledního pomazání v jedné z těch kaplí, totiž buď v kapli nástrojův umučení Páně nebo Panny Marie nebo sv. Mikuláše bez ustání chovati pro potřebu věřících; i ve dni prosebné budou se litanie modliti a obvyklé průvody konati a při mši sv. a při denních i nočních službách či hodinkách kanonických řídit se budou obřadem a rubrikami kostela Pražského.

³⁾ Karel IV. minil zříditi na Karlštejně ještě 5 kanonikátů, viz níže.

⁴⁾ Nechtě si toho dobře povšimnouti, kteří o tom pochybovali, že to byla kaple ustanovená ke službám Božím, a nikoli tudíž rytířská síň k šermování a k hodování. A jiní techničtí znalci z nevědomosti (či z neucty ke Karlu IV.?) chtěli by z ní udělati museum nebo skladiště! Srovnej ještě, co dále.

totum non solum ad decanatum et praebendas jam actu creatas verum etiam ad creandas de novo extendi et ex certa scientia volumus praerogari.

Et quoties decanatum ipsum per cessionem, obitum, vel casum alium de praemissis vacare contigerit, futurus decanus per Nos et successores Nostros reges Boemiae Pragensi Archiepiscopo ad recipiendum animarum curam ab ipso, caeteri vero presbyteri eidem decano debent praesentari. Archiepiscopus quoque decanum instituet et curam sibi animarum committet. Decanus vero reliquos in canonicos instituet et simpliciter investiet.

Sacerdotes⁴⁾ denique in celebratione divinorum subscriptum statum, modum et ordinem decano et presbyteris ante dictis et eorum successoribus perpetuo tradimus tradique et per Archiepiscopum confirmari petimus observandum.

Per singulos enim dies diluculo circa solis ortum in capella Beatae Mariae convenient ad horas canonicas ordinate et devote dicendas. Induti superpelliceis et mitras more canonicorum gestando chorales, stabunt et sedebunt alternatim divisi per choros, psalmodiam cum distincta pausatione et mediorum in versibus observatione legendo et vesperas similiter hora sua et has quidem dicent horas canonicas absque nota, quousque auctore Deo in ipsis et cum ipsis decem impleverimus numerum personarum. Dum autem numerum ipsum impleri continget, amodo in praedicta capella gloriosae Virginis Mariae, aut quoties ad illam commodum habere non possent accessum, in capella sancti Nicolai singulas horas praedictas sub nota reverenter et distincte canere tenebuntur.

Tres vero missas pro qualitate festivitatum seu necessitate temporum opportunas ad minus per singulos dies decanus et canonici antedicti sine musica celebrare debebunt, duas in Castro unam videlicet in capella Beatae Mariae, aliam in capella Beati Nicolai et tertiam in ecclesia filiali. Verum tamen in festivitibus Conditoris nostri praecipuis et Almae Genitricis Dei perpetuae Virginis Mariae nec non Angelorum, Baptistae, Apostolorum, Patronorum, Dedicationis ac omnibus diebus dominicis in capella Beatae Mariae vel si forte ad illam ipsis aliquorum non pateret accessus, extunc in capella Beati Nicolai missam illius diei et vesperas primas atque secundas sub nota decantent, ita videlicet, ut postquam supradictus decem canonicorum seu presbyterorum numerus impletus extiterit, ammodo ad minus unam missam sub nota debeant quotidie decantare.

Caeterum sacramenta Corporis Dominici et unctionis extremae in altera earundem capellarum videlicet insigniorum ipsorum, Beatae Mariae aut beati Nicolai sine intermissione pro hominum necessitate servabunt; in diebus etiam Rogationum litanias et processiones solitas celebrabunt, in missis quoque et diurnis ac nocturnis officiis seu horis canonicis ritum tenebunt Pragensis ecclesiae et rubricam.

⁴⁾ Má býti: sacerdotibus.

Aby však povinnosti sobě uložené mohli tím radostněji konati a tím horlivěji oltáři sloužiti pokládali za rozkoš, čím větší útěchy se jim nadále dostane v potřebách života lidského z dobrotivosti naší, ježto ani duchovní věci nemohou bez pozemských dlouho obstáti, aniž by bylo slušno, aby ten, kdo duchovní věci rozsévá, neklidil také pozemských, proto pro děkana a kanovníky svrchu řečené obročí jejich čili praebendy, jak níže naznačeno, zakládáme, jim poukazujeme, na ně přenášíme a jim darujeme ve jménu Kristově desátky ze všech našich důchodů příslušných ke hradu Karlšteinu buď z měst anebo vesnic a z jiných věcí jak na penězích tak na obilí. Aby o takových desátkách nemohla nižádná v budoucnosti vzniknouti pochybnost, jelikož našim jest úmyslem, aby, kdyby se v budoucích časech podařilo důchody naše ke Karlšteinu patřící zvětšiti nebo rozmnožiti, z toho jim nic na požitcích nepřipadlo, ale i při zmenšení těch důchodův aby se jim přirčené desátky v ničem nezmenšovaly: proto uznali jsme za dobré tyto desátky jak na penězích tak na obilí vyjmenovati jednotlivě do podrobná.

I jsou tyto: V městě Berouně šest kop a dvacet dva groše pražské; též ve vsi Loděnicích půl druhé kopy; též ve vsi Pouštníku⁵⁾ dvacet osm grošů a čtyři malé denáry; též ve mlýně tamtéž půl šesta korce (strichu) obilí; též ve vsi Třebáni dvacet tři groše a šest denárů; též ve městě Hostomicích čtyři kopy čtyřicet grošů a devět denárů a ze mlýna tamtéž šedesát osm strichů; též ve vsi Čisovicích⁶⁾ jedna kopa grošů; též ve vsi Kytčině⁷⁾ padesát dva groše a devět denárů; též ve vsi Dobříči⁸⁾ jedna kopa dvacet sedm grošů a šest denárů; též ve vsi Milíně dvě kopy a šest grošů a devět denárů; též ve vsi Dubenci čtyřicet tři groše a devět denárů; též ve vsi Dušnikách padesát tři groše a čtyři malé denáry. Též ze dvou mlýnů tamtéž třináct korců obilí. Též ve vsi Jšimě⁹⁾ třicet dva groše. Též ve vsi Tetíně jedna kopa a třicet dva groše; ve vsi Slukovicích¹⁰⁾ čtyřicet šest grošů a dva denáry, ve vsi Chyňavě jedna kopa dvacet šest grošů a devět malých denárů a třicet sedm korců obilí. Ve vsi Vráži dvě kopy a šest grošů, ve vsi Trubíně pět grošů a šest denárů, u Zdic pět grošů a šest denárů; ve vsi Skobě¹¹⁾ jedna kopa dvacet čtyři groše, čtyři denáry a jedenáct korců a věrtel obilí. Ve vsi Hudlicích dvě kopy a tři groše a sedmnáct korců, též ze mlýnů ve Slušticích čtyři korce obilí. Z těchto desátek vykazujeme každému kanovníku šest kop grošů pražských na penězích a dvacet pět korců na obilí, a vše ostatní, co zbývá z obojího, děkanovi, a poručíme všem lidem a obyvatelům těch měst a vesnic, aby navždy to dávali, a nařizujeme, aby se to každého roku v ustanovených a obvyklých lhůtách neklamně odvádělo, chtějice tomu, aby zmínění kanovníci těmito desátky v potřebách životních byli spokojeni. Oběti však,

⁵⁾ Nyní Poučnick. — ⁶⁾ Též Tisovice. — ⁷⁾ Nyní Kytín. — ⁸⁾ Dobříč u Dušník, ne Dobříš. — ⁹⁾ Nyní Čím (Čém). — ¹⁰⁾ Kde? — ¹¹⁾ Kde?

Ut autem injuncta sibi officia tanto delectabilius agere valeant tantoque ferventius servire delectentur altari, quanto se in necessitatibus conditionis humanae a nostra benignitate conspexerint per amplius consolatos, cum et spiritualia sine temporalibus non possint diu subsistere, nec sit incongruum, si is, qui spiritualia seminat, temporalia quoque metet, idcirco decanum et canonicos ante dictos, imo ipsorum beneficia seu praebendas subscriptis tenore et modo dotamus, assignamus ipsis et conferimus ac donamus in Christi Nomine decimas omnium censuum nostrorum ad castrum Carlstein sive de oppidis sive villis et aliis rebus spectantium tam in pecuniis quam in blado. Et ne super decimis hujus modi ulla possit in posterum oriri dubietas, eo quod nostrae intentionis existit, quod si futuris temporibus census nostros ad Carlstein ipsum spectantes ampliari seu augeri contigerit, ex hoc nihil ipsis utilitatis accrescat, nec etiam de censuum eorum diminutione deputatae ipsis decimae in aliquo minuantur; idcirco decimas easdem tam in pecunia quam in blado specificè duximus per singula exprimendas.

Et sunt haec: In oppido Veronensi sex sexagenas grossorum Pragensium et viginti duo grossi; item in villa Lodenic sexagena et dimidia grossorum; item in villa Poustnik viginti octo grossi et quatuor parvi denarii; item in molendino ibidem quinque strichones frumenti et dimidius stricho; item in villa Třebañ viginti tres grossi et sex parvi; item in oppido Hostomic quatuor sexagenas grossorum quadraginta grossi et novem parvi et a molendino ibidem sexaginta octo strichones; item in villa Czissowic una sexagena grossorum; item in villa Kytkin quinquaginta duo grossi et novem parvi; item in villa Dobrzicz una sexagena grossorum viginti septem grossi et sex parvi; item in villa Mileno duae sexagenae grossorum sex grossi et novem parvi; item in villa Dubenec quadraginta tres grossi et novem parvi; item in villa Dussnik quinquaginta tres grossi et quatuor parvi. Item a duobus molendinis ibidem tredecim strichones frumenti. Item in villa Issim⁵⁾ triginta duo grossi. Item in villa Tetin una sexagena et triginta duo grossi; in villa Slukowic quadraginta sex grossi et duo parvi, in villa Chyňaw una sexagena grossorum viginti sex grossi et novem parvi et triginta septem strichones annonae. In villa Wráž duae sexagenae et sex grossi, in villa Trubin quinque grossi et sex parvi, in alba Ecclesia quinque grossi et sex parvi; in villa Skoba una sexagena grossorum, viginti quatuor grossi, quatuor parvi et undecim strichones et quartale frumenti. In villa Hudlic duae sexagenae et tres grossi et decem et septem strichones; item a molendinis in Slustic quatuor strichones frumenti. Hujusce modi decimae cuilibet canonicorum sex sexagenas grossorum Pragensium de pecunia et viginti quinque strichones de plado totumque aliud residuum utriusque decano depulamus et homines et incolas oppidorum, et villarum ipsarum perpetuo dari praecipimus et statuimus annis singulis in statutis et consuetis terminis infallibiliter assignari, volentes dictos canonicos iisdem decimis ad suae vitae necessaria fore contentos. Offertorium vero, quod in

⁵⁾ Zdá se býti chybou opisovatelem vzniklou m. Cšsim.

kteřé se budou na oltáře kaplí a kostela filiálního po případě pokládati, mají se, jak spravedlivě soudíme, od arcibiskupa přidělití hebdomadáři čili tomu, jenž slouží mši sv., k níž se obětuje.

Aby však často zmíněnému děkanu, jemuž duchovní správa a práce nad jiné větší a dle předeslaného hojnější připadá, též, jak se sluší, dostalo se útěchy, jest vůlí naší a mocí přítomné listiny připojujeme svobodné rozhodnutí, aby kaple našeho hradu v Žebráce čili všecken důchod časný a příjem z ní¹²⁾ témuž děkanu a děkanství skrze výše jmenovaného arcibiskupa příslušného přidělen, jemu navždy připojen a s ním sloučen býti mohl a musil tak, aby děkan sám, který jest a který přistě bude, důchodů a příjmů těch byl držitelem a uživatelem a dostával je na své potřeby, staraje se pouze o to, aby se od některého kněze v kapli zmíněného hradu po všecky časy sloužila mše svatá. Kněz také, který bude mši sv. v téže kapli obětovati, jsa k tomu od děkana povolán, obdrží oběť z oltáře, ať byla jakákoliv, od arcibiskupa přiřknutou na své vlastní potřeby. Dále na zvláštní oslavu a spojenou s ní úctu k posvátným nástrojům umučení Páně jest náš úmysl, by trvalým nařízením arcibiskupa pražského stanoveno a potvrzeno bylo, aby na oltáři těchto posvátných nástrojů v kapli větší¹³⁾ slavné mše sv. sloužití nesměli jiní, leč jen arcibiskupové a biskupové, mající právo pontifikalii.

Poněvadž mimo to hledíc k místům a časům někdy slušno jest zdržeti se věcí dovolených a jindy připuštěných, jakož i kněží a levité starého zákona řádem stavu svého, jak zákon ustanovil, vzdalovali se manželek, jim zasnoubených, a prodlévali v chrámu Páně, proto tímto rozkazem zapovídáme navždy, aby ve věži hradu Karlšteina, v němž dotčená kaple jest vystavěna, nebo v některé komnatě téže věže nebylo nikomu dovoleno s nějakou ženou, byť i zákonitou manželkou, spáti neb ležeti.¹⁴⁾

Chceme též a touto listinou nařizujeme, aby děkani a kněží často jmenovaní před branami dotčeného hradu v jednom domě společném pohromadě sídlili a zůstávali, kterýžto dům nebudiž příliš vyvýšen a pevný, nýbrž nízký tak, aby z něho pravděpodobně nemohlo žádné nebezpečí hroziti samému hradu.

A protože obcování kleriků lišiti se má od života laikův, ale společný život zhusta zadržává příčinu k nesvornosti, proto děkan a kanovníci řečení, řádně pomodlivše se hodinky a kompletář, mají se z hradu před západem slunce bez odporu za každého času odebrati do svých příbytků, leč by nutná potřeba žádala, aby jeden anebo několik jich pozdrželi se tam, byli-li požádáni.

¹²⁾ Velkostatek Praskolesy s kaplí v Žebráce.

¹³⁾ Kaple sv. kříže.

¹⁴⁾ Karel IV. proto nedaleko vystavěl hrad Karlík, kde ženy mohly přebývati. — Z neznalosti tak leckdo to popíral.

altaribus capellarum et ecclesiae filialis poni contigerit, hebdomadario seu illi, qui missam, ad quam offertur, celebraverit, digne censuimus ab Archiepiscopo deputandum.

Ut autem jam saepe dicto decano, cui cura et labor prae aliis amplior et praemissis incumbet uberior, etiam sicut decet consolatio tribuatur, nostrae intentionis existit et liberum adhibemus praesentium tenore consensum, ut capella nostri castri de Mendico seu omnis redditus temporalis ac proventus ejusdem ipsi decano et decanatu suo per praedictum Archiepiscopum loci ordinarium incorporari, annecti perpetuo possit ac debeat et uniri, ita quod decanus ipse, qui est et qui pro tempore fuerit, redditus et proventus ipsos possideat et in usus suos accipiat, provisurus omnino, ut per aliquem presbyterum in capella castri praedicti perpetuo missa celebretur. Presbytero etiam, qui missam in eadem capella legerit, et ad hoc per decanum fuerit deputatus, offertorium altaris ipsius, quantumcumque fuerit, per Archiepiscopum ipsum volumus deputari et suis derivandum usibus applicari. Porro pro singulari excellentia et contigua reverentia sanctorum insigniorum dominicae Passionis est intentionis nostrae perpetua Pragensis Archiepiscopi ordinatione statui et firmari, ut in altari insigniorum ipsorum capellae majoris non alii praeterquam Archiepiscopis et Episcopis executionem officii pontificalis habentibus ullo unquam tempore liceat missarum solennia celebrare.

Quoniam insuper rationem^o) locorum et temporum a licitis etiam alias praemissis non nunquam expedit abstinere, sicut etiam sacerdotes et levitas veteris testamenti in ordine vicis suae ab uxoribus, quorum usus eis erat licitus, abstinere et in templo Domini lex constituit demorari, idcirco praesenti perpetuo prohibemus edicto, ne in turri castri Carlsteinsis, in quo memorata capella sita est, seu in aliquo commodo turris ipsius cum aliqua muliere, etiam uxore legitima, dormire seu jacere liceat cuiquamque.

Volumus praeterea et tenore praesentium ordinamus, ut decani et presbyteri saepe dicti ante portas castri praedicti in una domo communi simul resideant et morentur, quae non sit nimis elevata et firma sed bassa ita, quod nullum per illam ipsi castro verisimiliter sit posse periculum imminere. Et quia conversatio clericorum a vita laicorum debet esse distincta et communis plerumque discordiae consuevit materiam ministrare, vespere et completorio rite peractis decanus et canonici supradicti a Castro ante solis occasum absque contradictione omni tempore propriam adeant mansionem, nisi necessitate urgente unus eorum vel plures moram facere fuerint requisiti.

Hinc est quod Venerabilem Ernestum Pragensem Archiepiscopum principem et devotum nostrum dilectum attente requirimus et rogamus, quatenus omnem ordinationem et dispositionem nostram praemissam, in iis, quae suam confirmationem exposcunt, et ordinariam auctoritatem desiderant, autorizare velit et etiam confirmare, transgressores quoque et contradictores per censuram ecclesiasticam sub forma statuti perpetui et latae sententiae ratione praevia castigare.

^o) Má býti racione.

Pročež důstojného Arnošta knížete arcibiskupa pražského našeho věrného milého snažně žádáme a prosíme, aby všechna tato nařízení a ustanovení naše v těch věcech, které vyžadují jeho potvrzení a řádné schválení vymáhají, ráčil schváliti a též potvrditi, rušitele též a odpůrce, již napřed k tomu přihlížeje, trestati beze zvláštního rozsudku církevním trestem, nastupujícím ve způsobě trvalého nařízení.

Nizádnému tedy člověku není nikterak dovoleno tuto stránku našeho majestátu zrušiti nebo jakoukoli nepředloženou odvážlivostí se mu protiviti.¹⁵⁾ Kdyby však někdo. opačně proti tomu jednati se opovážil, samo sebou neprominutelně upadne do naší nemilosti a do pokuty sto hřiven ryzího zlata tolikrát, kolikrát proti tomu jednal.

Podpis nejjasnějšího knížete a pána Karla IV., římského císaře nepřemožitelného a veleslavného krále českého; svědky toho jsou:

Důstojní Arnošt, dotčený arcibiskup pražský, Jan Olomoucký, Jan Litomyšlský, Našeho dvora císařského kancléř, Theodor Mindenský a Jan Blisivenský, biskupové. Jasní Václav Saský, Bolek Frankenberský, Jan Opavský, Přemek Těšínský, Bolek Opolský, vévodové. Urození Burchard Magdeburský, náš hofmistr, Jindřich ze Schwantzenburgu, Albert z Anhaltu a Jan Magdeburský, hrabata. Šlechtici Lešek z Wartenberga. pán na Wezzelu, purkrabí pražský, Zbyněk z Hasenburgu, náš nejvyšší komoří císařský, Hogenius a Luthold z Landsteina a jiných více velmožů a našich rytířů věrných. Přítomná listina též pečeti naší císařské velebnosti potvrzená dána na hradě našem shora zmíněném Karlštejně léta Páně 1357, v desáté indikci dne 25. března v jedenáctém roce našeho království a ve třetím našeho císařství.

Já Antonín Schilling z Kruenklebergu, nejdůstojnějšího a nejjasnějšího pána pana Arnošta kardinála z Harrachu, arcibiskupa pražského, a při konsistori kancléř, z moci císařské purkrabí, jsem tuto listinu s pravým originálem srovnal a jej docela neporušený, na pergameně psaný, opatřený pečeti voskovou na hedbávných žlutých nitích visící, na jejížto jedné straně nejjasnější Karel Čtvrtý s nápisem [latinským]: „Karel Čtvrtý císař římský a král český“, na druhé pak straně orel s vytlačenými slovy [latinskými]: „Spravedlivě suďte synové lidští“, na rubu téhož originálu tento nápis [latinský]: „Založení děkanství a jiných obročí na Karlštejně císařem Karlem Čtvrtým“, roku tisícího třístého padesátého sedmého toto vše že sjednáno, jsem shledal a že tento opis se řečeným originálem slovo za slovem souhlasí, dosvědčuji vlastnoručním podpisem a přitištěním obvyklé úřední mé pečeti. Dáno v Praze třetího dne ledna roku tisícího šestistého dvacátého osmého.

Antonín Schilling z Gruenklebergu
purkrabí. (L. S.)

¹⁵⁾ Jak tedy smějí se opovážiti, aby zrušili kapli sv. Mikuláše?

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam Nostrae Majestatis infringere aut ei quovis ausu temerario contraire. Si quis autem contrarium attentare praesumpserit, indignationem Nostram et poenam centum marcarum auri puri toties, quoties contrafactum fuerit, se noverit eo ipso irremissibiliter incursum.

Signum serenissimi Principis et Domini Domini Caroli IV. Romani Imperatoris invictissimi et gloriosissimi Boemiae Regis, testes hujus rei sunt :

Venerabiles Ernestus praefatus Pragensis Archiepiscopus, Joannes Olomucensis, Joannes Litomyšlensis aulae Nostrae imperialis Cancellarius, Theodoricus Mindensis et Joannes Blisivensis Episcopi. Illustres Venceslaus Saxon., Bolko Falkenbergensis, Joannes Oppaviae, Přemko Teschinensis, Bolko Oppoliensis Duces. Spectabiles Burchardus magister curiae nostrae Magdeburgensis, Henricus de Schwantzenburg, Albertus de Anhalt et Joannes Magdeburgensis comites. Nobiles quoque Lesco de Wartenberg dominus in Wezzel, burggravius Pragensis, Zbinko de Hasenburg, magister camerae nostrae imperialis, Hoggenius et Lutholdus de Landstein et alii plures magnates et procures Nostri fideles. Praesentium etiam sub imperialis Majestatis Nostrae sigillo testimonio literarum datae in supra scripto Castro nostro Carlstein Anno Domini 1357, indictione decima VI. Kalendas Aprilis, Regnorum nostrorum Anno undecimo, Imperii vero tertio.

Ego Antonius Schilling de Kruen Kleberg Reverendissimi ac Illustrissimi Domini Domini Ernesti Carlis de Harrach Archiepiscopi Pragensis, et Consistorii Cancellarius, Imperiali Autoritate comes Palatinus praesens diploma cum vero suo originali contuli illudque plane illaesum in membrana scripto,⁷⁾ sigillo cereo ex sericiis filis flavis pendente, in cujus una parte serenissimus Carolus Quartus cum literis: „Carolus Quartus Rom. Imperator et Boemiae Rex,“ in altera vero aquila cum impressis literis: „Juste judicate filii hominum“, munitum, a tergo ejusdem hanc interpositionem; „Decanatus et aliorum beneficiorum in Carlstein fundatio per Carolum Quartum Imperatorem“, Anno millesimo trecentesimo quinquagesimo septimo haec sunt peracta“, reperi, praesentemque copiam cum dicto originali de verbo ad verbum concordare, manus meae propriae subscriptione et soliti palatinatus mei sigilli appensione attestor. Actum Praegae tertia die Januarii anno millesimo sexcentesimo vigesimo octavo.

Antonius Schilling de Gruenkleberg⁸⁾

Comes Palatinus. (L. Sig.)

⁷⁾ Má státi scriptum (illud — diploma). — ⁸⁾ Na hoře: de Kruen Kleberg a dole: de Gruenkleberg.

Ježto tento vyňatek se svým pravým opisem mně veřejnému notáři přísežnému poukázaným, na pergameně napsaným a s pečeti na hedbávné stuze barvy bílé, červené a zelené z ní visící, vidímaným svrchu jmenovaným purkrabím, veskrze ve všem slovo za slovem souhlasí a se shoduje, to já po bedlivém a přesném srovnání tímto vlastnoručním podpisem a přitisknutím pečeti, již v podobných případech užívám, dosvědčuji, byv mocí úřadu dožádán. V Praze dne 16. července roku 1736.

Václav Maxmilian Lochovský

z moci papežské, císařské i královské veřejný notář pro Čechy
jakož i cí. král. university Karlo-Ferdinandovy v Praze přísežný
syndikus. m. p. (L. S.)

František Xav. Ekert.

Neuprosná smrt opět zasáhla v řady naše a vyrvala nám pilného pracovníka. Po dlouhé, trapné nemoci, odevzdán do nejvyšší vůle Páně, odešel na věčnost z církve bojující v církev vítěznou dne 20. května t. r. vdp. František Xav. Ekert, farář u P. Marie Sněžné v Praze, kníž. arcib. notář a konsistorní rada, majitel čestného kříže „Pro Ecclesia et Pontifice.“ Uhaslo oko pro vše dobré a krásné zanícené, přestalo tlouci srdce zbožné, srdce vlastenecké, srdce zlaté, jehož jádro mnohému skrývalo se za slupkou drsnou. Kdo jej znal po dlouhá léta, cenil si jeho čistého zápalu pro matičku Prahu i pro společnou vlast a církev, vážil si jeho historických vědomostí domácích, světských i církevních, a rád si s ním pohovořil o vlasteneckých a církevních úkolech.

František Ekert. narozen v Královicích v Plzeňsku dne 30. října 1845, vystudoval gymnasium v Plzni a v Praze; zde r. 1867 vstoupil do kníž. arcib. semináře a byl vysvěcen na kněze r. 1871, načež stal se tu kaplanem, nejprve v Týně a od r. 1874 do 1890 u sv. Vojtěcha; mezi tím byl r. 1880—1881 administrátorem v Kojeticích. Roku 1890 povolán byl za duchovního správce chrámu a městského chorobince na památném Karlově a r. 1892 zvolen byl farářem u P. Marie Sněžné (u františkánů).

Přišel do Prahy, již jako student oblíbil si matičku Prahu, zvláště historicko-církevní její památky slavitelské a po dlouhém pilném studiu uveřejnil ve Svatojanském dědictví první svou větší práci z toho oboru „Posvátná místa král. hlav. města Prahy“ (ve 2. sv. r. 1883 a 1884). Dílo to došlo uznání u odborníků, jakými jsou ryt. V. V. Tomek, Dr. Jos. Kalousek, Dr. Jos. Emler, Ferd. Lehner a j. Jakožto průprava ke zmíněnému dílu a pokračování jeho byly menší spisy do téhož oboru spadající: „Hlavní chrám sv. Víta v Praze“ (1880 a po druhé 1886); „Farní osada Kojetická“ (1881); „Vyšehrad“ v Ottových Čechách; Kostely v Praze

Quod praesens desumptum cum sua mihi Notario Publico jurato exhibita in membrana exarata et sigillo per sericeam albi, rubri et viridis coloris zonam ex ea dependente vera copia vidimata supra nominati Comitum Palatini in omnibus et singulis de verbo ad verbum concordet et correspondeat, id ego praemissa fidei et accurata collatione hac manus meae propria subscriptione et appresso sigillo, quo in similibus occasionibus utor, attestor vi officii requisitus. Pragae die 16. Julii Anni 1736.

Wenceslaus Maximilianus Lochovsky

autoritate pontificia caesarea Imperiali nec non regia Bohemiae Notarius publicus sicut et almae caesariae regiae universitatis Carolo Ferdinandeae Pragensis Syndicus juratus. m. p. (L. Sig.)

před českým povstáním 1618“ (r. 1899 v Časopise katolického duchovenstva). I vysloveno nejedno přání, aby se odhodlal k podobnému historicko-statistickému popisu všech vikariátů českých, ale k tomu nedostávalo se mu času.

Druhý hlavní jeho spis jest „Církev vítězná“ čili životy svatých, jež vyšlo ve Svatojanském dědictví ve 4 svazcích (od r. 1892). Životopisy svatých z pera Ekertova vynikají dvojí předností před podobnými spisy jiných spisovatelů, totiž historickou věrností a přesnou kritičností. Životy svatých patronů našich vylíčil co možná obšírně a přibral k nim i domněle svaté (na př. Karla IV., Arnošta z Pardubic a j.) Těmito dvěma spisy, jež mají cenu nehynoucí, položil si Ekert pomník trvalý.

Menší jeho práce a články jsou: a) cestopisy (v „Blahověstě“ do Švýcar (1875), do Alp (1877), Obrazy z různých cest (1879), do Mišně (1882); Kousek českého ráje (v „Obzoru“ brněnském 1881), Výlet Čechů na Slovinsko (1888), jezero Bledské (v „Nár. Politice“ 1888); b) historické: „Po stopách minulosti české v cizině“ (ve „Světověstě“ 1887), „Po stopách vévody Fridlandského Albrechta z Valdšteina“ (tamtéž 1888); c) životopis (1881): „Václav Beneš-Třebízský“ (jehož byl důvěrným přítelem již z dob studií); d) různé: „Staročeská terminologie a fraseologie bohovědecká ze spisů štitného“ (v „Časopise katolického duchovenstva“ r. 1883), povídka „Na Karlštejně“ (v „Obzoru“ r. 1890), „Posní kázání“ (r. 1887); „O volbách do sborů zákonodárných“ (v „Čas. katol. duch.“ 1888). Přispíval též do Ottova Slovníku naučného a do časopisů denních.

Jako kazatel slyšel vyluvnosti nevšední, byl knězem vytečným a milým společníkem, povahy ryzí, svérázné, vzdělání všestranného. Byl též po dvakráte členem obecního zastupitelstva pražského, členem výboru Historického kroužku, Historického spolku, Jednoty pro obnovu kláštera blah. Anežky a mnoha jiných, kdež velice činně působil a nejednu platnou prokázal službu.

Zvlášť ještě budiž připomenuto, jak slovem i písmem zastal se sochy Mariánské na Staroměstském náměstí, když před časem jednalo se o její odstranění. Dostavba chrámu sv. Víta, obnovu

kláštera bl. Anežky, kostela sv. Václava v bývalé trestnici, úcta sv. Cyrilla a Methoděje, sv. Jana Nepomuckého měly v něm horlivého příznivce.

Dne 23. května byl pohřben v Olšanech za hojného účastenství přátel a známých. Bůh buď mu za vše dobré štědrým odplatitelem!

Dr. M. Kovář.

Rukopisný sborník Evermonda Jiřího Košetického.

Podává Dr. Ant. Podlaha.

(Pokračování.)

Na konci tohoto „Quodlibetica Hymnorum“ vepsány jsou některé věci, které obsahem svým vlastně z rámce tohoto nápisu se vymykají: jsou to:

1. *Nomina eorum, cum quibus ego, qui haec scribo, Doxanae eram Anno 1682.* (Str. 261a—278a.)

Jest to seznam osob, které r. 1682 žily v Doksanském klášteře, jakož i ve vesnicích, které klášteru tomu náležely. Z toho nejzajímavější jest seznam kněží, řeholnic a služebnictva: „Rmus Dnus Domin^{us} *Girndt*, praepositus Doxanensis, Bohemus Gablonensis. Pr. Sigismundus *Držimal*, Thliae Doctor, Provisor Doxanae, Bohemus Satecensis. Pr. Evermondus *Kosseticius*, capellanus et bohemicus concionator, Bohemus Wlassimensis. Pr. Wilhelmus *Sslapal*, capellanus et bohemicus concionator, Bohemus Humpolecensis. Pr. Bartholomaeus *Saipl*, capellanus et germanicus concionator, patriā Landecensis in comitatu Kladcensi. Pr. Adamus *Wodicka*, capellanus et bohemicus concionator, Bohemus Krupěnsis. Pr. Michaël *Gebhardt*, capellanus et germanicus concionator, Bohemus Pragensis. — *In Conventu*: Venerabilis virgo Juliana priorissa, nata comitissa *Wrssowcziana*, agens annum aetatis suae 65um religionis 44um Virgo Victoria *Inffeldin*, suppriorissa aet. 57, relig. 41. V. Hildegundis *Lissin* aet. 51, rel. 35. V. Magdalena *Jenikin*, aet. 56, rel. 28. V. Euphrosia *Maschlin* Iglaviensis aet. 51, rel. 25. V. Cyrilla *Broyn*, nobilis equestris ord., aetat. 42, relig. 24. V. Joanna *Victorinin* Raudnicensis, aet. 43, religionis 24. V. Agnes *Knottin*, nobilis Pragensis, aet. 42, relig. 20. V. Theresia *Schönin*, nobilis equ. ord, aetat. 36, rel. 17. V. Dominica *Schneiderin* Taboriensis, aetat. 45, rel. 20. V. Rosalia *Scheinpflugin* Pragensis, aetat. 38, rel. 17. V. Ursula *Unruhrin* aet. 37, rel. 17. V. Norberta *Mireschowskyn*, nobilis eq. ord. aetat. 41, rel. 17. V. Gertrudis *Schönin*, nobilis equestris ordinis, aetat. 34, religionis 17. V. Angelina *Benedictin* Pragensis, aetatis 30, rel. 12. V. Veronica *Holtzöpfli*, nobilis equ. ord. aetat. 31, rel. 10. V. Stephana *Kunprechtin* Pragensis, aetat. 31, relig. 9. V. Josepha *Setzin* Pragensis aet. 32, relig. 9. V. Ludmilla *Frommin* Brandeburgica, aetat. 25, relig. 7. V. Maximiliana *Zasmuczka*, nobilis equest. ord., aet. 25, rel. 6. *mortua in fama sanctitatis*. V. Petronilla *Wratislaviana* Baronissa, aet. 19, rel. 3. V. Candida *Lokotin* Pragensis, aetat. 23, rel. 3. V. Hieronyma *Malierskin*, aet. 22, religionis 1. V. Hyacintha *Materžowska*, nobil. equestris ord, aet. 18, rel. 1. V. Beatrix *Audritzkin*, nobilis equestris ord. aet. 22, rel. 1. V. Augustina *Pragensis*. V. Concordia *Kapauniana*, baronissa. V. Elisabeth alias Pontia *Krausin*, patriā Raudnicensis, conversa, aetat. 42, relig. 18. V. Barbara *Gottfriedin*, molitoris cujusdam filia, conversa,

aetatis 27, religionis 7. V. Catharina Barbara *Hortschin* ex Doxanensium pago dicto Nowy Dwory, aetatis 28, rel. 5, quae prius aliquot annis pro ancilla hujus Conventus inservivit. *Extra conventum*: Voršila, baba konventská; Dorota, děvečka konventská. *In praepositura famuli*: Dnus Carolus, quondam juris studiosus, camerarius Dni Praepositi et organista, natione germanus; Matěj Jünger, taffeldeker a krejčí, rozený z Litoměřic; Pavel Ratiška, kvelbmistr, poddaný ~~horský~~, rozený z Černuce; Michl, páže, německý pacholík; Václav, pachole pro kaplany, z Boušovic, kovářův syn; Vavřinec, druhý pachole, kováře Doxanského syn; Pavel, třetí pachole, mlynáře Doxanského Hrubomleynského syn; Matěj, kuchař, poddaný z Nových Dvůrů rozený; Matěj, kuchtík, poddaný; Kateřina, žena kuchynská; Mikoláš, kočf, poddaný; Pavel Forejt, též poddaný.“ Na konci seznamu sedláků z Nových Dvůrů, Rohatce a Chvalína poznámka: „Ex his tribus pagis parochiani ad Ecclesiam s. Petri pertinentes decimas non dant, sed pro quovis divino officio 4ta dominicā ibidem peracto solvunt omnes simul contribuentes 1 f. 30 kr.“ Následuje seznam obyvatelstva vsí Libotejnice, Nučnice a Volešky, k němuž připojena poznámka: „ex his tribus pagis parochiani ad ecclesiam s^{ae} Catharinae spectantes, etiam nullas decimas dant, sed pro quovis divino officio 4ta Dnicā ibidem peracto omnes simul solvunt tantum 1 f. 10 kr., quia aliis pauperiores.“

2. *Decretum Inquisitionis Toletanae contra libros RR. Patrum Godefridi Henschli et Danielis Papebrochii Soc. Je.* (Str. 278a—280a).

Proslulé dílo „Acta Sanctorum“ bylo od protivníků řádu jesuitského denunciováno v Římě i u španělské inkvisice, a inkvisice v Toladě skutečně dne 14. listopadu 1695 zakázala svazky do té doby vyšlé. Košetický si tento inkvisiční dekret opsal do svého „Quodlibeta.“

3. *Supplex libellus cujusdam studiosi apud Prem Provincialem Minoritarum jam alterā vice supplicantis.* (Str. 280b—281b.)

Opis latinské žádosti nejmenovaného studujícího za přijetí do řádu minoritského. Ze žádosti té vane vroucí touha po životě řeholním.

4. *Opus justitiae pax et securitas usque in sempiternum. Isa. 32. v. 17., sive Christus patiens, data per passionem suam justitiae divinae pro delictis nostris satisfactione, Pacificans per sanguinem crucis, sive quae in terris, sive quae in coelis sunt (ad Coloss. 1. v. 10). In praecipuis passionis Dominicae Mysterijs sub consueta poenitentium supplicatione propositus ab Alma Sodalitate Majore B. V. ab Angelo salutatae, in Caesareo Academico Collegio Societ. Jesu Praegae ad S. Clementem die Parasceves Anno 1698.* (Str. 282a—284b.)

Programm kajícího průvodu mariánské družiny kolleje Klementinské.

[Pokračování].

Šlechtická jména ve farních matrikách švihovských.

Sděluje Fr. Zeman.

(Pokračování.)

B) Z matriky narozených:

R. 1715 dne 3. listopadu v Malinci narozen a 5. t. m. pokřtěn Max Antonín Josef, syn p. Karla *Seyfrida*. Kmotry při křtu byli: 1. Max Antonín Josef, 2. Kašpar, synové p. Seyfrida z Běhařova; kmotrou: Anna Kateřina Seyfridová z Běhařova.

¹⁾ Srov. Reusch, Index II, 268.

R. 1718 dne 28. června narozena v Mečkově a téhož dne pokřtěna Maria Anna Josefa Johanna Antonia, dcera Františka Josefa *Henigara ze Seeberka*, pána na Mečkově, a Eleonory Amalie roz. Wallisové z Karighmainu. Kmotrou byla Barbora Nováková, stará služka a žebračka z Malince; svědky: 1. Magdalena Ploužková, stará služka a žebračka ze Švihova, 2. Václav Polák, žebrák a podruh ze Kbela.

R. 1719 dne 17. července narozena a pokřtěna Anna Josefa Alžběta Františka Maxmilian Johanna Antonia, dcera týchž rodičů. Kmotrou byla Marie Alžběta hraběnka z Klenového, roz. hraběnka z Walmerode, paní na Měčině. Svědky: 1. Františka Antonie hraběnka Törringová, rozená von der Hauben; 2. Apolena hraběnka z Újezda (?) roz. z Valdšteina; 3. Maxmilian hrabě z Törringu, pán na Poříčí; 4. svobodný pán Václav Hýserle.

R. 1720 dne 30. prosince narozen a 2. ledna 1721 pokřtěn jest Karel Maxmilian Václav Jan Josef Antonín, syn týchž rodičů. Kmotrem byl Karel Maxmilian svob. baron Štampach z Kranichšteina, pán na Lištanech. Svědkové: 1. Václav svob. baron Hýserle z Chodův; 2. František Jáchim z Harnochu, pán na Hrádku; 3. Anna Teresie Wallisová roz. baronka z Říčan; 4. Maxmilian, 5. Kateřina Wallisova.

R. 1723 dne 14. ledna narozena a 16. pokřtěna jest Johanna Antonia Anna Maria, dcera † Františka Josefa Henigara ze Seeberka a Eleonory Amalie roz. Wallisové z Karighmainu. Kmotrou byla Barbora, vdova po † Michalu Veselém, druhdy sládku v Malinci, žebračka. Svědky: 1. Dorota Putová, žebračka z Malince; 2. Václav Polák, žebrák ze Kbela.

R. 1716 dne 24. listopadu sl. Ludmila Henigarova ze Seeberka, obývající ve Švihově, byla svědkyní při křtu Františka Josefa Zuchovského.

R. 1717 dne 27. října Anna ovdovělá Wallisová a Anna Ludmila, dcera Františka Jindřicha Henigara ze Seeberka, obyvatele švihovského, byly svědkyně křtu Šimona Hofmanna, syna hostinského ze Kbela.

R. 1724 dne 24. srpna Karel Maxmilian, syn † Františka Jindřicha Henigara v Mečkově, byl kmotrem při křtu Bartoloměje Karla, syna Martina Houby, sluhy.

R. 1726 dne 27. února mladý p. Karel Maxmilian Václav Henigar ze Seeberka z Mečkova byl kmotrem při křtu Karla Maxmilian, syna Martina Houby, domkáře v Mečkově.

R. 1718 dne 27. prosince narozena a téhož dne pokřtěna Marie Kateřina Anna Barbora Josefa, dcera Jana Václava *Sedleckého z Újezdce*, t. č. obyvatele švihovského, a Anny Marie Barbory roz. Popovské ze Šarfenbachu. Kmotrou byla Kateřina, manželka Jana Rosy, domkáře a zedníka na Horách Matky Boží. Svědky: 1. Magdalena, dcera Jiřího Ploužka, druhdy sedláka ve Lhovicích, nyní podruha ve Švihově; 2. Ignác Schützmeister, domkář u brány Švihovské a zvoník u sv. Jiljí a u sv. Jana.

R. 1720 dne 30. října narozen a pokřtěn Jan Václav Dismas Wolfgang, syn týchž rodičů. Kmotrem byl Matěj Janča, žebrák z Klatov; svědky: 1. Ignác Schützmeister (ut supra); 2. Kateřina Voštová, žebračka z Hor Matky Boží.

R. 1726 dne 29. listopadu pokřtěn jest (28. narozen) Jan Antonín Ondřej, syn týchž rodičů. Kmotrem byl Pavel Bosáček, žebrák ze Švihova; svědky: 1. Ignác Schützmeister; 2. Magdalena Ploužková (ut supra).

R. 1729 dne 14. března narozen a pokřtěn jest Jan Antonín Josef Patrik, syn týchž rodičů. Kmotr a svědkové byli tíž.

R. 1730 dne 17. listopadu narozen a 18. pokřtěn Jan Antonín Jiří, syn týchž rodičů. Kmotrem byl Jan Kuntzmüller, žebrák ze Švihova¹; svědky: Ignác Schützmeister a Magdalena Ploužková.

R. 1718 dne 21. června Jan Václav Sedlecký z Újezdce, obyvatel švihovský, zastoupen Františkem Henigarem ze Seeberka, byl kmotrem při křtu Jana, syna Josefa Dobromysle, krejčího ze Švihova.

R. 1718 dne 1. září narozen a 4. pokřtěn Jaroslav Jan Theobald Jiljí, syn Jana Karla *Wagnera*, druhdy velitele jízdy u pluku vévody Württemberského, a Alžběty roz. Sedlecké z Újezdce. Kmotrem byl Jaroslav z Kadova, pán na Chlistově. Svědky: 1. Theobald Sedlecký z Újezdce, obyvatel Hor Matky Boží; 2. Anna Marie Barbora, choť Jana Václava Sedleckého z Újezdce, obyvatele švihovského.

R. 1735 dne 9. prosince Anna Maria, slečna Jana Václava Sedleckého z Újezdce, byla kmotrou při křtu Anny Marie Barbory, nemanž. dcery Evy po † Janu Adamíčkovi, sedláku z Kaniček.

Táž byla svědkyní při křtu Jana Karla Krümpla ze Švihova 5. prosince 1736, při křtu Antonína Jana Charamzy ze Švihova 8. června 1739; kmotrou při křtu Anny Marie, dcery Jiřka Kayla, šafáře u p. Sedleckého, 27. ledna 1740, při křtu Anny Kateřiny, dcery Matěje Nového, vojáka v Kokšíně (pocházejícího ze Spál. Poříčí) 24. listopadu 1742; při křtu Anny, dcery Jana Dleska, šafáře u p. Sedleckého, 26. května 1743. při křtu Anny Marie, dcery Jana Dleska, podruha ze Švihova, 27. května 1743; při křtu Anny, dcery Václava Petrželky, 28. února 1745 a při křtu Marie, dcery téhož otce, 31. května 1746; při křtu Anny, dcery Jakuba Bažanta, souseda ze Švihova, 29. března 1748. — Jan Václav Sedlecký z Újezdce byl kmotrem při křtu Václava Bažanta 2. března 1745.

R. 1723 dne 8. února narozen a 9. pokřtěn Josef Jan Nep. Heřman Václav Antonín, syn Karla Jana Antonína *Kouska ze Sobětiček*, obyvatele švihovského, a Anny Ludmily Kateřiny Reginy roz. Henigarové ze Seeberka. Kmotrem byl Václav Josef Kfeller ze Zakšova (Sachsengrün), pán na Malinci. Svědky: 1. Heřman Václav Antonín Broum z Miřetic; 2. dp. Jan Václav Henigar ze Seeberka, kaplan libochovický; 3. Ertmund Štampoch z Kranichšteina; 4. dp. Ant. Frant. Vodňanský, t. č. kaplan ve Švihově; 5. Eleonora Amalie Henigarová roz. Wallisova; 6. Anna Barbora Kfellerová roz. Štampochova.

R. 1724 dne 9. října narozena a 12. pokřtěna jest Anna Barbora Františka Eleonora, dcera týchž rodičů. Kmotrou byla Maxmiliána Františka, choť Erdmana Schwigera (Švykra) roz. Henigarova. Svědky: 1. Eleonora Amalie, choť † Františka Josefa Henigara z Mečkova; 2. Václav Jos. Kfeller ze Zakšova, pán na Malinci; 3. Erdman Jan Štampoch z Kranichšteina.

R. 1726 dne 8. října narozen a 9. pokřtěn Jan Václav Ferdinand Josef Antonín Dionysius, syn týchž rodičů. Kmotrem byl Ferdinand, syn Klaudia Zdenka Tunkla z Brníčka, z města Stražova. Svědky: 1. Jan Josef Sobětický ze Sobětic, pán na Bernarticích; 2. Jan Ferdinand Glotz z Holtenhausu, pán na Jarkovicích; 3. Kristof Zumer z Herstošic; 4. Eleonora Amalie ovdovělá Henigarová, roz. Wallisova, pí. na Mečkově; 5. Maxmiliána Schwigerová roz. Henigarova ze Seeberka, choť Theodora Schwigera, druhdy hejtmana vojenského; 6. Anna Barbora, dcera Arnošta Henigara ze Seeberka, pána na Hracholuskách (Rokolaus); 7. Anna Josefa, 8. Anna Teresie, dcery téhož Arnošta Henigara.

R. 1729 dne 23. února narozen a 24. pokřtěn Antonín Ferdinand Josef Jan Nep. Matouš, syn týchž rodičů. Kmotrem byl Ferdinand Josef Tunkl z Brníčka a Zábřehu, obyvatel švihovský. Svědky: 1. Ferdinand Zumer z Herstošic, pán na Neznašově; 2. Eleonora Amalie Tunklová roz. Wallisova z Karighmainu, choť Ferdinanda Jos. Tunkla; 3. Markéta, dcera Theodora Schwigera ze Švihova.

R. 1724 dne 3. listopadu Karel Kousek ze Sobětiček byl kmotrem při křtu Josefa Karla, syna Bohumila Schützmeistra, tkalce ve Švihově.

R. 1725 dne 13. března pí. Alžběta Kousková a pí. Maxmiliana Schwigerová, obě ze Švihova, byly svědkyně křtu Josefa Františka, syna Martina Kavalovského, chirurga ve Švihově.

R. 1726 dne 1. prosince při křtu Anny Barbory Kavalovské byla kmotrou Maxmiliana Schwigerová roz. Henigarova ze Seeberka, a svědkyní Anna Ludmila Kateřina Regina Kousková roz. Henigarova, choť Karla Jana Ant. Kouska ze Sobětiček.

R. 1738 dne 1. února Barbora sl. Karla Kouska ze Sobětiček a baron Ferd. Jos. Tunkl z Mečkova byli svědky křtu Marie Sofie Františky Kaprové z Malince.

R. 1742 dne 29. ledna Josef, syn Karla Kouska ze Sobětiček, byl kmotrem při křtu Josefa, syna Tomáše Veselého, žebráka.

R. 1722 dne 30. srpna naroz. a 2. září pokřtěna Anna Barbora Alžběta Františka Felicianá, dcera Karla Václava Josefa *Kfeller* ze *Zakšova*, pána na Malinci, a matky Anny Barbory roz. Štampochové z Kranichšteina. Kmotrou byla Františka Amabilia Štampochová z Kranichšteina, vdova z Dolan. Svědky: 1. Anna Polyxena, choť Josefa Františka Trantenthelein (? těžko čitelně!), pána na Neuhofo; 2. Marie Františka, choť Františka Bohuše z Otěšic; 3. František Vilém Autrický z Autritz, pán na Rochlově.

R. 1723 dne 21. prosince nar. a 22. pokřtěna jest Marie Anna Františka Alžběta Markéta, dcera týchž rodičů. Kmotrou byla Markéta sl. Jindřicha Schwigera. Svědky: 1. Maxmiliana Schwigerová (Švykrová); 2. dp. Jan Václav Curtius, farář švihovský.

R. 1719 dne 23. října Anna, dcera rytíře Václava Josefa *Kfeller* ze *Zakšova*, byla kmotrou při křtu Anny, dcery Petra Kohouta, krčmáře z Malince.

R. 1720 dne 4. únáře Johanna, dcera téhož rytíře, byla kmotrou při křtu Johanny, dcery Petra Rudka, podruha v Malinci.

R. 1721 dne 30. března byla též kmotrou při křtu Johanny, dcery Jana Pece, myslivce v Malinci.

Dne 20. června t. r. Maria Františka, dcera téhož rytíře, byla kmotrou při křtu Marie Františky, dcery Petra Kohouta, krčmáře.

Dne 24. července t. r. Karel, syn téhož *Kfeller*, byl kmotrem při křtu Jakuba Karla, syna Jakuba Císaře, krejčího v Mečkově.

R. 1723 dne 12. dubna byl též kmotrem při křtu Karla Jiřího, syna Jana Schertzera, sládka v Malinci.

R. 1725 dne 28. srpna byl též kmotrem při křtu Karla, syna Petra Kohouta, krčmáře v Malinci.

(Dokončení.)

Farář opočenský Ondřej Věžský vymáhá před soudem lounským neodvedený sobě desátek ze vsi Zbrašína.

Z archivu lounského podává FR. ŠTĚDRÝ.

(Pokračování.)

Průvody kněze Ondřeje.

I. Osvědčení ode mne Hanuše Hrušky z Března na Brodci a Selmicích tu kdež jej slyšeti náleží.

Já Hanuš Hruška z Března na Brodci a Selmicích známý činím tímto listem všem vůbec a zvláště tu, kdež náleží. Jakož jsem pohnán cedulí řezanou od kněze Ondřeje, kterýž se prve psal z Vopočna a již v týž ceduli napsal se kněz Ondřej Věžský farář Opočenský, kterýžto cedula jest datum v outery po památce sv. tří králů l. tohoto 1592, abych jemu psaní, kteréž by ke mně ur. a stat. rytíř p. Šebestian z Vřesovic z Doubravské Hory a na Touchovicích p. kolator jeho o poddané mé ze vsi Zbrašína učiniti jměl a toho psaní že by bylo datum na Touchovicích v outery po Třech králích l. 1591 a podpis tehož p. kolatora vlastní rukou že jest toho žádaje týž kněz. abych to psaní jemu k té při, kterou s ním mám, před Slovní Opatrnosti p. purgmistrem a radou m. Luna o obstavuňk v tento pátek na rathouze v hodin 16 složil, tak jakž táž cedula to v sobě obsahuje a zavírá. I toto proti tomu pravím, že o takovém psaní nevím a jeho nemám a to že pravda jest, přijímám k své víře a duši.

Na potvrzení toho pečeti svou vlastní tento list svůj a osvědčení sem spečetil. Datum na Brodci ve čtvrtek po sv. tří (!) králích l. P. 1592.

Hanuš Hruška z Března na Brodci a Selmicích.

II. Slovní Opatrnosti p. purgmistru a radě m. Luna pánům sousedům mým milým.

Službu svou vzkazuji. Slovní Opatrnosti pane purgmistře a radní páni sousedé moji milí! Zdraví a jiného všeho dobrého přál bych Vám rád. Oznamuji Vám že sem na místě kněze Ondřeje faráře mého ze vsi Opočna psaní ohradní učinil p. Hanušovi Hruškovi z Března a na Citolihí a Selmicích o některé poddané jeho ze vsi Zbrašína a též pánům purgmistru a radě Starého města Pražského o některé poddané jejich ze vsi Zeměch, kterak desátek při času sv. Havla minulého dáti měli a až posavád jej za sebou zadržují, jakž psaní mé oboje týnně pánům učiněné, kteří jsou a co dlužní pozůstávají, to ukazuje, jehož datum v outery po památce sv. Tří králův leta tohoto 1591. Ale týž vrchnosti poddaných svých k zaplacení dluhu povinného nepřidrželi a kněz Ondřej mne za propuštění obstavuňku žádal, čehož sem jemu, vidouce že spravedlivě něco žádá, odepřeti nemohl. Vás páni sousedé milí žádám, kdyby farář můj při právě Vašem m. Luna svrchupsaných poddaných panův kterého našel, že rychtáři Vašemu o tom poručíte aby práva stavního pro dluh jemu oznámený vzíti se neztěžoval tak aby týž kněz, když dobrovolně k tomu přijíti nemůže, ale podle řádu práva k zaplacení dluhu svého přijíti mohl. Což věřím, že tak učiníte. S tím milost Boží rač býti s námi.

Datum na Touchovicích v den památný Eulalie panny l. 1591 (10. prosince).

Šebestian z Vřesovic a na Touchovicích.

III. My purgmistr a rada m. Luna známo činíme tímto listem, že níže postavené psaní naše k ur. p. Janovi Hruškovi z Března na Citolibi a Selmicích stojí zapsané v notulích listův našich slovo od slova takto: Janovi Hruškovi z Března a na Citolibi a Selmicích!

Službu etc. Odesíláme Vám vejtah psaní ur. a stat. rytíře p. Šebestiana z Vřesovic a na Touchovicích a věříme, že tu věc časně opatříte, aby z stavuňku, jehož užití žádá i z dalšího zaneprázdnění sjíti mohlo. Datum v m. Luna v středu po devítáku l. 1591. Tomu na svědomí a pro lepší toho jistotu i také důvěrnost pečel naši městskou dali sme k tomuto listu přitisknouti vědomě. Jenž jest dán v m. Luna v pondělí po devítáku l. 1592 (26. ledna).

Pořádek průvodův p. Hanuše Hrušky z Března proti knězi Ondřejovi.

1. Publikování svědkové in tabulis testimoniorum fol. 307.)

Svědomí¹⁾ podle práva a zřízení zemského ku potřebě ur. p. Jana Hrušky z Března na Brodci a Selmicích a to na místě a k ruce poddaného svého Jindřicha jinak Jindry Koubovic ze vsi Zbrašína a to proti knězi Ondřejovi Věžskému faráři Vopočenskému o stavuňk skrze mne Thomáše Brodského píše radního u přítomnosti relatorův Jana Tučka a Jana Děbera konšelův v outerý den sv. Silvestra l. 1591, kteříž podle sněmovního snešení otázky na nížepsané svědky činili a oni po učiněném napomenutí a učiněné přísaze na kříži svědčili takto:

Matouš Koubovic ze vsi Zbrašína:

Jindřichu synu mému vlastnímu dáno jest jméno na křtu Jindřich. Jinýho já nevím, než měl míti jiné jméno, ale panna Mandalena sestra pana Petra Selmického nedala než aby mu říkali Jindřich. Kmotrům jeho říkali jednomu Plemeno, druhému Sladký. Dány mi dva groše bílá.

Klement Červenka též z Brašína.

Nejprv sem povědom toho že nevím aby p. Hanuš Hruška z Br. na Br. a Sel. měl kdy míti jakého poddaného, kterému by měli říkati Cvilišovský, jak sem živ o něm neslyšel, ani jeho neviděl. Druhý že můj pán drží grunty první Kyselovský, druhý Tkadlikovský, třetí Cívkovský, čtvrtý Nevlezovský, pátý Hamrlíkovský, šestý Hovorkovský, sedmý Bartošovskej; to také mám v paměti, že Jindřich syn Matouše Koubovic křtěn Jindřichem a ne Jindrou pod Ročovem v tom klášteře. Nevím, co víc. Dány mi byly dva bílí groše.

Petr Krejsa z Brašína

Povědom sem toho dobře, že p. H. H. můj pán drží některé grunty těch nedbalců u nás v Brašně, kteříž nechtěli opatrovati. První Kyselovský, potom Tkadlikovský, Cívkovský, Nevlezovský, Hovorkovský, Hamrlíkovský a Marka Bartošovic. Item p. Jan Arnošt z Štokova drží dva statky Viktorýnovský a druhý Vankovský. Co se Višlikovského (!) nějakého dotýče, o tom jměnu sem jak živ neslyšel, aby měl kdy mezi námi býti. Jinýho nic nevím. Dáno bylo mi dva bílí gr.

Jiřík Hlavatej z Brašína

Toho nevím, ani sem toho jak živ neslejšchal ani nebylo za mý paměti, aby měl býti mezi námi kdo, komužby měli říkati jmenem Vyšlikovský. P. Jan Arnošt z Štokova drží mezi námi dva grunty Viktorýnovský a Vaňkovský. P. H. H. z B. pán náš též jich drží sedm: Kyselovský Kutilovský Cívkovský Nevlezovský Hovorkovský Hemrlíkovský a Bar-

¹⁾ I. c. 34., str. 307.—309.

tošovic Marka. Ráčil je pán ujíti, že byly spustlý. Dal je opravovati a jeden z gruntu dal vystavěti. Nic nevím více. Dáno mi dva bílá groše.

Jan Ondrovic též z Brašína

Sem tu rodilej a nikdy sem toho jak živ neslyšel, aby měl mítí pán můj tu na gruntech svých v Zbrašíně koho tím jmenem, jemuž by měli říkati Vyšlichovský. Druhý pán drží sám v Zbrašíně sedm statkův: Kyselovský, Tkadlíkovský, Koubovský, Nevlezovský, Hovorkovský, Hemrlikovský a Marka Bartošovic. Třetí p. Jan Arnošt drží též dva Viktorynovský a Vackovský. Nevím nic víc. Dány mi dva groše bílá.

Předložil podle toho některé vejписы z desk pod pečeti.

Protestací kněze Ondřeje

Kněz Ondřej o svrchupsaných svědčích sobě protestoval, že k tomu povoluje, aby přijati byli, však aby mohl při publikování jich aneb impugnací u dolščení mluvití aneb psátí, což by zapotřebí bylo. Dal památné

Svědomy . . . přijaté ku potřebě kněze Ondřeje Věžského faráře Opočenského a to proti ur. p. J. Hr. z Br. na Br. a S. na místě a k ruce Jindřicha jinak Jindry Koubovic ze vsi Brašína poddaného jeho skrze mne Tomáše Brodského písaře radního v outerý po sv. Třech králích l. 1592 v přítomnosti relatorův Jiřího Dědka z Vlkové a Jana Lysého z Požova, kterýž podle sněmovního snešení otázky na nížepsané svědky činili a oni po učiněné přísaze na kříži a napomenutí svědčili takto:

Václav Vopozdil rychtář městský m. Luna přijav to na povinnost svou, kterou k ouřadu svému učinil, na dovolení obojí strany svědčil takto: Na den B. vstoupení roku jminulého přijal sem právo na Jindru Koubovic ze vsi Brašína při založení práva jmenoval ho kněz Ondřej Jindrou a také sám ho prvé slejchal vždycky jmenovati tak Jindrou Koubovic. Při zakládání měl na škartě poznamena (sic) z kterých gruntův kdo mu co desátku zadržel, přišel potom ke mně kněz Ondřej do příbytku mého, jmenoval mi je zejména i grunty, na kterýchž byl zadržán desátek a já sem, co jest jmenoval. psal to na druhou škartu*) a po poznamenání téhož stavuňku sem mu jej přečetl. Jinýho nic nevím.

2. V kvaternu *menším zápisném télném* ve čtvrtek v suchých dnech letničních.

Eva Štampachova z Reychu a na Srbči př. 1. př. ú. Pr. že jest dlužna jedno sto kop gr. pr. čes. Matyášovi Štampachovi z Štampachu manželův svému, v kterémžto dluhu ihned postoupila jest jemu a tímto zápisem na jistě nížepsanej způsob postupuje všeho dědictví a dílu svého totižto tvrže Srbče, dvoru popl. s popl., vsi tudíž Srbče a dv. km. s pl. vsi Bdřua dv. km. s pl. vsi Milej dv. km. s pl. což tu má, vsi Řešice dv. km. s pl. což tu má, s dědinami, lukami, lesy, háji, porostlinami, občinami, štěpnicí, chmelnicí, rybníky, potoky s jiným vším a všelijakým k též tvrzi a dvoru popl. poplužím a vesnicím příslušenstvím i se vši zvolí, s plným panstvím nic ovšem nevyměňujíc toho všeho dílu svého, což jest tu koliv měla a držela a což jest jí od Kateřiny Žďárské z Reychu sestry její na díl dostalo, jakž jest toho všeho sama v držení a užívání byla. K tomu všech práv a spravedlností svých, kdež by se koliv, po komkoliv a jakkoli najíti a vyhledati mohli a jakými by koli jmeny jmenovány byly a ji náležely buďto dekami, listy, majestáty tak jakoby na ně řádné dobré vůle zdělané měl, se všemi svršky, nábytky, klenoty, ho-

*) L. c. 340.

tovými penězy, dluhy, též které nyní má anebo potom ještě jmiti bude ovšem nikdy nic nevyměňujíc a to k jmění, držení, užívání svršky pak a nábytky a s jinými spravedlivostmi prodání, zastavení zapsání a učinění s tím se vším jako s svým vlastním v týchž právech a spravedlivostech žádného práva panství ani které zvláštnosti sobě ani budoucím svým tudíž dále nepozůstavujíc. S takovouto přitom vejmínkou: jestliže by jeho Matyáše Štampacha z Štampachu manžela jejího Pán Bůh prostředkem smrti dříve nežli ji Evu z Reychu manželku jeho pojíti ráčil, tehdy to nadepsané dědictví a ten všecken statek toliko pozemský svrchudotčený a jmenovaný aby zase na ni Evu z Reychu manželku jeho přišel a připadl plným právem. A jestliže by ji Evu z Reychu prvé nežli jeho Matyáše Štampacha manžela jejího P. Bůh prostředkem smrti z tohoto světa pojíti ráčil, tehdy po její smrti a jeho Matyáše Štampacha z Štampachu manžela jejího smrti ten statek všecken svrchu zejména jmenované bez umenšení aby přišel a připadl na děti jich manželů, které by jim P. Bůh spolu dáti ráčil obojího pohlaví a na syny někdy Adama Hrušky z Března prvéjšího a předešlého manžela jejího, kterýž sou spolu měli, zejména Hanuše, Adama a Karla na rovný mezi ně podíl. Jestliže by pak jim manželům P. Bůh spolu žádnéjch dětí dáti neráčil, aneb jestliže by on Matyáš Štampach z Štampachu též syny její s předešlým manželem jejím, kteréž jest měla svrchu dotčené Hanuše Adama a Karla Hrušky z Března živobytím svým přečkal tak že by bez dědicův mužského pohlaví z tohoto světa sešli, tehdy ten častopsaný statek pozemský svrchupsaný všecken a všelijaký aby při něm samým Matyášovi Štampachovi z Štampachu manželu jejím a dědicích a budoucích jeho v moci jeho samého a jich zůstal, s kterýmž bude moci činiti, prodati, dáti, odkázati a zapsati a což by se jemu koliv a jakkoliv líbiti bude to činiti jako svým vlastním vše podle vůle své bez překážky jednoho každého člověka s takovouto ještě další při tom vejmínkou, že ona spočátku psaná Eva Štampachova z Reychu té moci sobě pozůstavuje, aby zápis tento zase změniti, jeho přičiniti, užiti, aneb sama sobě všecken z desk zemských propustiti mohla a moc měla a to když by se ji koliv líbilo a zdálo bez překážky každého člověka vše podle vůle své. Stalo se toto přiznání téhož zápisu na tvrzi Citolibi v domě Hanuše Hrušky z Března syna jejího leta 1584 v outerej po slavné památce seslání Ducha sv. na apoštoly před Václavem Šturmem z Hyršfeldu a na Komoranech místosudím král. Čes. a Bohuslavem Mazancem z Frymburku na Mimoní a Slatiňanech písařem menších desk zemských v král. Čes. jakožto podle práva a zřízení zemského od úřadu desk zemských k nemocné vyslanými.

Plnomocník Jan Michlen dovolil k tomu, aby takoví svědkové přijali byli s tou vejmínkou, aby při publikování jich proti nim mluvití a psání mohl. Actum ut supra.

Svědění*) . . . Ku potřebě kněze Ondřeje Věžského faráře Opočenského proti ur. p, H. Hr. z Br. na Br. a S. na místě poddaného jeho Jindřicha jinak Jindry Koubovic z Brašna skrze mne písaře soudního Th. Brodského v pátek po třech Králích l. 1592 v přítomnosti činěné přísahy na kříži v obojí radě, kterýžto na napomenutí relatorův podle snesení sněmovního učiněné svědčil takto:

*) Arch. loun. 342. a 343.

Kliment Červenka učiniv přísahu na † svědčil: Sem tu rodilej v Zbrašíně, nebyl sem daleko, když křtili Jindřicha Koubových syna, nekřtili ho Jindrou než Jindřichem. I co sem koliv pánu svému o tom Cvilišovským svědčil, toho při tom pozůstavuji i o těch gruntích, kteréž drží. A jiného nevím. Dány mi dva bílá groše.

Petr Krejsa z Brašna po učiněné přísaze na kříží svědčil: Co sem koli prve svědčil, jiného nevím co praviti. Dány mi dva groše bílá.

(Dokončení.)

Drobné zprávy a posudky.

Missionáři ze řad světského duchovenstva v diecési litoměřické od r. 1766 až do r. 1781. *Podává Josef V. Bouchal.* Jako v pražské arcidiecési po roce 1736 působili vedle řádových missionářů také tak zvaní missionáři arcibiskupští ze řad světského kleru,*) tak i v diecési litoměřické o něco později po přání římské kongregace Propagandy zřízena biskupem Waldsteinem instituce missionářů ze řad světského duchovenstva. Tito »biskupští missionáři« měli podobně jako v arcidiecési měsíčně podávati litoměřické biskupské konsistoři zprávy o své činnosti a byli podřízeni vikářům, v jejichž okrsku působili; farní funkce mimo případy nutné potřeby neměli vykonávati. Platu brali po 300 zl. ročně a 20 zl. na případné dárky při katechesích. Ustanoveni dva missionáři, jeden Čech pro vikariáty libochovický, mělnický a bilinský a jeden Němec pro vikariáty litoměřický, ústecký, českolipský a hanšpašský. Jejich činnost měla dle sdělení konsistoře ze dne 16. prosince 1765 započítati prvním lednem r. 1766, avšak teprv 12. června 1766 bylo diecésnímu duchovenstvu oznámeno, že českým missionářem jmenován Václav Hoffmann a německým Křištof Palme, rodák českokamenický; o obou sdělovala konsistoř, že jsou dobří kazatelé a dovedou s bludaři obratně zacházeti. Hoffmann zemřel však již 6. srpna 1768 na Mělníce a za nástupce měl třebeňického rodáka Josefa Žoldu, dosavadního kaplana čížkovického, který po 7 let zastával úřad missionářský; při tom častěji dlel u svého stejnojmenného strýce a čížkovického faráře Josefa Žoldy a vypomáhal, patrně proti znění své instrukce, v duchovní správě; tak na př. v prosinci 1771, na podzim r. 1774 a od ledna roku 1775 trvale, až se stal 11. srpna roku 1775, šest dní po smrti svého strýce, farářem čížkovickým. Jeho nástupcem byl Ignác Rudiš, který r. 1781, kdy instituce missionářů zrušena císařem Josefem II., stal se kaplanem v Libochovicích a později farářem tamtéž. Arnošt Koubek ve svých »Dějích města Libochovic« píše o něm (na str. 318.): »Po smrti děkana Erazima Ferdinandího stal se farářem libochovickým Ignác Rudiš, o kteréhož osadníci žádali a který od panství i od krajského úřadu doporučen byl pro služby, které vykonal jako missionář.

Německý missionář Křištof Palme byl již po krátkém a zajisté namáhavém působení jmenován 12. listopadu r. 1767 farářem na biskupské faře v Křešicích u Litoměřic, kde dne 17. ledna r. 1770 ve věku 44 let zemřel; jeho písmo prozrazuje, že byl stížen trvalou chorobou, kterou si patrně uhnal jsa missionářem. Jeho nástupcem byl rodák ze sousedních

*) Viz o nich ve Sborníku Histor. kroužku 1897, str. 98. a násl.

Zahořan František Hülle, dosavadní vikarista na dómě v Litoměřicích, který dle svědectví zahořanských matrik jako missionář častěji ve svém rodišti vypomáhal v duchovní správě. Tento výtečný muž zanechal po sobě v místech svého pozdějšího působení mnoho písemných památek, jako na př. ve Svádově, kde byl v letech 1773—1780, a v Zahořanech, kde byl v letech 1780—1813 farářem; že byl i znamenitým kazatelem a tudíž v prvé řadě k úřadu missionářskému způsobilý, seznáváme již z toho, že jako vikarista byl zároveň i kazatelem na dómě v Litoměřicích a zvláště pak z toho, že byl r. 1773 biskupem Waldsteinem pozván, aby o svátku sv. Štěpána měl poutní kázání v katedrálním chrámu Páně sv. Štěpána v Litoměřicích.*) Hülle stal se na podzim r. 1770 na krátkou dobu farářem v Dobranově (Dobern), načež jeho nástupcem 25. listopadu 1770 jmenován dosavadní městský kaplan litoměřický Josef Pipan; týž se stal koncem roku 1777 praebendatem na dómě a zároveň konsistorním protokolistou. Posledním missionářem byl František Ignác Eschler, rodem z Kunnersdorfu u České Kamenice, který býval kaplanem v Třebušíně pod Kalichem, kde se 22. října 1783 po zrušení úřadu missionářského stal farářem. V březnu 1781 instituce missionářů zrušena, za to však v brzkou zřízeny v odlehlých obcích nové a četné farnosti, jichž správce na ten čas nahradili činnost missionářů.

Ku snaze Oldřicha z Rožmberka o povýšení fary v Č. Krumlově na proboštství a pak o uvedení mnichů do téže fary. Sděluje *Hynek Gross*. Častá hmotná tíseň Oldřicha z Rožmberka nedopustila, aby učinil jako jeho předci a potomci nějakého zvláštního nadání pro stánek Boží, kostel sv. Víta v Č. Krumlově, právě na počátku jeho doby nově úpravně zbudovaný. Máme však zprávy, že se snažil o proměnu při tamější faře, o povýšení její na proboštství. V XIV. díle Archivu Českého nacházíme z Třeboňského archivu uveřejněné psaní Jana, opata kláštera sv. Karla v Praze, k panu Oldřichovi z Rožmberka ze dne 26. února 1446, v němž jemu opat zprávu dává, jak usiluje o splnění jeho přání, by mohli býti mniši třeboňští na faru Krumlovskou uvedeni, a by fara ta povýšena byla na proboštství. V kniž. archivě Krumlovském máme jiný list, a to mistra Václava, doktora z Prachatic, k Oldřichovi Rožmberskému, patrně současný s prvním listem od opata, opět ve věci zamýšleného proboštství. Otiskujeme jej v transskripci: Služba má Tvé milosti urozený pane! Jakož Tvá milost požádala, abychme s mistrem Šindelem pracovali o potvrzení, vysazení neb vyzdvižení proboštvie v Krumlově, to jsme i s knězem opatem Karlovským snažně učinili, prosíce, co sme mohli nejvíce, tak že mistr Šindel, když jsú v kapitole byli s námi v nie ostati musil pro poselstvie od Tvé milosti, tak že nám odpovědi tehdáž dáti nechtěli, než že sami po svém listu odpověď Tvé milosti dáti chtějí. Kteréž přčiny budú odpovědi, to Tvá milost po jich listu uslyší. A Velík, posel dále Vaši milost o těch věcí (!) zpraví.

Mistr Václav, doctor z Prachatic,
služebník Váš.

Nobili domino, domino Ulrico de Rosenberg in Krumlow residenti domino famoso. (Orig. na papíře, I z P 15 a)

Snaha Oldřichova o proboštství minula se s výsledkem. Mnichy třeboňské však na faru krumlovskou přece uvedl, ale jen na krátko . . . Píše

*) Viz o tom Tscherney, Schwaden, II. díl, str. 396.

o tom archivář Václav Březan ve spisku z r. 1614: »Posloupnost farářů Krumlovských« takto: »Kněz Mikuláš ze Smržic, farář Krumlovský umřel leta Páně 1447. Po němž toho roku, v neděli, den památný svatého Jakuba, uvedeni byli z Třeboně do Krumlova na faru *mniši řádu sv. Augustina*, nebo pan Oldřich z Rožmberka, tehdejší vladař a správce domu Rožmberského, chtěl tu faru v klášter vyzdvihnouti, ale toho při prelatích obdržeti nemoh. Na druhý rok, to jest leta Páně 1448, zase týž bratry na Třeboň odtud přestěhovati dal.« (Kníž. arch. Kruml.)

Biskupové Kindermann a Hurdálek v Třebenicích. V pondělí svatodušní 9. června r. 1794 odbyval biskup Kindermann v Třebenicích kanonickou visitaci obvyklým způsobem. Tehdejší farář Josef Žalud o tom píše v pamětní knize na str. 26: »Episcopus perlustravit omnia et scholam visitavit, fecit fervidam *allocutionem bohemicam* et germanicam, examinavit juventutem in Ecclesia et in schola una cum reverendissimo Francisco Piller canonico Residentiali et una cum eximio domino Antonio Hirnle, secretario.« — Dne 14. července r. 1822 dlel biskup Hurdálek na visitaci v Třebenicích; zajímavé zprávy o této visitaci podal Ant. Vetešník ve »Vlasti« r. 1901 str. 559; tehdejší farář Josef Michel poznamenal o této visitaci v pamětní knize: Čtrnáctého července 1822 měl zde pan biskup Hurdálek visitaci; pamětihodné je, že v Třebenicích byla poslední visitace tohoto všeobecně milovaného pána, potom již neměl žádné visitace ve svém životě, neb hned na to vzdal se svého biskupství a žil v Praze. Protivné osudy, které jednou dějepis jmenovati bude, přinutily ho k této resignaci. Již v Třebenicích obdržel depeši, která ho velice rozladila. Také v hlavním městě byl velice vážen a zemřel tam 27. prosince 1833.« (Následuje latinský nápis, který si Hurdálek sám pro svůj náhrobek sestavil.)

Jos. V. Bouchal.

Zpráva o školství v král. městě Domažlicích při počátku století dvacátého. Léta Páně 1901. Nákladem místní školní rady, školního výboru průmyslové školy pokračovací a musejní společnosti v Domažlicích. S osmi obrázky. — Monografie o školství dosud máme málo. I náš Sborník přinesl archivní pojednání o školách lounských z pera Frant. Štědrého, faráře ve Slavětíně. Těší nás každé rozmnožení zpráv o stavu a zařízení škol z dob dávno minulých, zvláště pak tak obšírné a důkladné zpracování, jakým se býti jeví práce p. Jana Kubera. Na 87 stranách velké osmerky podává o školství domažlickém ode dob nejstarších, co kde nalezl, převážnou většinou z archivů domácích; ač je to kusé pro starou dobu a čtenář lituje, že nám předkové naši nezachovali zpráv podrobnějších, podávají tím zápisky ty přece dosti přehledný obraz o starobylém školství domažlickém. Až se podobné zprávy školní ze zachovalých zápiskův archivních sestaví i v jiných městech a farních osadách, kde bývala škola, zajisté se podaří sestrojiti pak celkový obraz o školství, kolik a jakých kde bylo učitelův a tudíž i tříd, kolik měli kdy služného, jak školy prospívaly, jaký vedl se na ně náklad, jaká nadání byla při školách, jak se měnilo učivo a p. V přítomném spise je dosti hojně těchto zpráv. Data z novějších dob jsou již úplná. K pojednání o historickém vývoji školství v Domažlicích připojeny jsou zevrubné zprávy školní za šk. rok 1900—1901 o obecných i měštanských školách chlapeckých a dívčích, o trojtřídní škole obecné, opatrovné a pokračovací škole průmyslové. Připojené obrázky jsou na tuhém papíře čistě provedeny, jakož se zamlouvá i ostatní úprava spisu a vřelost doslovu. —

Upozorňujeme z úmysla, čím nákladem dílo to (o 148 str.) vydáno, aby si toho povšimli a řídili se tím i jinde.

Red.

„**Vlastivěda Moravská**“. Od doby, kdy naposledy mluvili jsme o této publikaci ve „Sborníku Histor. kroužku“, vyšly dva další svazky místopisu Moravy, totiž soudní okresy Bučovický a Jihlavský. Co nás na první pohled velice překvapuje, jest, že přítomné svazky důkladností svou nevyrovnají se popisu okresu Brněnského, který pořídil ředitel Slavík, ač bylo oznámeno, že Brněnským okresem podává se ukázka, jak další svazky budou vypraveny. Vinu toho, že poslední svazky jsou menší a méně obsažné, nenesou auktoři, nýbrž redakce „Vlastivědy“, ba ani ne redakce, jako ještě více obecnost. Víme na př., že učitel Vincenc Kramoliš vypracoval „Bučovský okres“ daleko obsáhleji a na širších základech, než byl vydán, že však redakce mnoho méně důležitých (?) věcí škrtnula, aby objem knihy a tím také náklad se zmenšil — neboť obecnost jeví k vedlejšímu podniku tomuto malou účast. Škrtnutí dalo se místem dosti neopatrně. Tak ve všeobecné části Kramolišova „Bučovského okresu“ byla v kapitole „Hrady, tvrze, zámky a dvory“, škrtnuta část o dvorech, ale v nadpise zapomněl sám redaktor Slavík dvory škrtnouti. — „Bučovský okres“ od učitele v Kloboučcích u Bučovic Vincence Kramoliše. Kramoliš je znám širší veřejností i četnému lidu svými pěknými lidopisnými povídkami uveřejňovanými v „Hlasu“ a v „Našem Domově“. Ve „Vlastivědě Moravské“ vydaným okresem Bučovským osvědčil se také jako dobrý spisovatel vědecký, historický. Jen některé nepatrné nedostatky má dílo toto. Citace není nikde uvedena, čehož vina opět spadá na hlavu páně redaktorovu. Uvedením pramenův na konci monografie není poslouženo nikterak vědecké kontrole díla. Neradi čteme v historické práci vědecké slůvko *prý*, a toto slůvko čtli jsme u Kramoliše nejednou. Což by se správnou citací nedalo nahraditi? Obrázkům dá se totéž vytýkati, což již dříve vydaným svazkům jsme vytýkali, že jsou totiž příliš kalendářní. Také fotografie, dle kterých cliché byla hotovena, nebyly o mnoho lepší, proto jsou ilustrace krásou tak chudobné. — Dočetli jsme se v jednom lokálním listě moravském, že jistý spisovatel monografie pro „Vlastivědu Moravskou“ obdržel od znojemské české záložny subvenci na dokončení monografie a že hned ze svého příštího honoráře odpustil brněnskému spolku musejnímu obnos ve výši obdržené podpory studijní s podmínkou, že ona část jeho spisovatelského honoráře bude věnována na výpravu monografie, kterou spisuje. Nemohly by také jiné moravské národní ústavy peněžní podporovati podobným neb jiným způsobem musejní spolek brněnský? „Moravská Vlastivěda“ má veliký úkol. Má býti „Ottovými Čechami“, „Sedláčkovými Hrady“ a „Sedláčkovým Místopisným slovníkem“, „Palackého Dějinami“ a „Píčovými Čechami praehistorickými“ a ještě tak mnohým dílem pro Moravu. Má-li dílo toto plniti úkol tak veliký, jest zajisté potřeba veliké podpory se všech stran. V království se o naší Moravské Vlastivědě neví, markrabství chová se k ní lhostejně. O tempora, o mores! Kdy přide čas, kdy odvrhnou v Čechách normu „moravica non leguntur“, a kdy na Moravě uznají oprávněnost dellického orakula: Γνωθι σεαυτόν! — Jihlavský okres od učitele v Lukách A. J. Pátka, jenž již za dřívějších let byl na poli moravského místopisu činný, má tytéž přednosti i vady, jako Bučovský okres. Pan redaktor by přece jen měl se co nevíce chrániti škrtnutí, neboť literární dílo jest důležitým majetkovým objektem duše původcovy. Kdežto dějinám měst Znojma a Brna vyhrazeny byly celé svazky, mluví se o dějinách Jihlavy jen stručně na 66 stránkách, ač dala se o nich napsati kniha nejméně třikrát tak veliká jako přítomný svazek. Poněvadž pak „Sborník Hist. kroužku“ přihlíží výhradně k dějinám, pokud píší pravdu nebo též o dějinách náboženských, vyznávám, že nic nesprávného a závadného jsem neshledal ani ve svazku Kramolišově ani Pátkově. — V okrese Jihlavském však uniklo několik chyb oku korektorovu. Čas morní (str. 77), vysoký oltář (Hochaltar = hlavní oltář) pg. 100, zvony visejí (pg. 221), městečko požívalo blahobytu podmíněnému dílem kvetoucí výrobou zboží pleteného, dílem čilou jízdou po říšské silnici (pg. 218).

Hrad Ochoř. Napsal Cyrill Merhout. V Praze 1901. Nákladem vlastním. Pan spisovatel podává důkladný popis hradu (s půdorysem a 4 vyobrazeními) a ve druhé části stručné, avšak obsažné dějiny hradu. Monografie ta by se nám nemálo zamlouvala, kdyby požitok ze čtení nebyl stále rušen různými chybami tiskovými, pravopisnými, mluvnickými a syntaktickými. Nečiníme to na přihanu jinak dobré práce, upozorníme-li na tyto vady, jimž podobné zhusta se objevují i v některých jiných spisech. Jsou ve spisku tom i nedostatky smysl rušící; na př. severozápadní část okolí Pražského, střídající zhusta rozkošná, krásami pří-

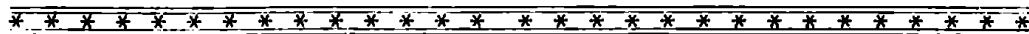
rodními bohatá místa s jednotvárnými rovinami (místo kde se střídají); hrad leží na nevysoké skále, kteráž jest částí vrchu na druhé straně potoka Zakolanského se rozkládajícího (táhne se k potoku spíš než k vrchu!); bývalá to studna, v níž lze znamenati jak podlaha bývala i úzkou, obdélníkovou střílnu.(?) Ve slovosledě mohlo se mnoho upravit, aby nebyl nečeský; na př. aby se (brána) neselsala na dole ležící mlýn (m. na mlýn dole ležící; *na dole* pracují lidé); s pěkně tesanou ovrubou (m. s obrubou pěkně tesanou); za smutně proslulého purkmistra pražského Pešika z Kunvaldu (m. za purkm. . . smutně proslulého; sloveso často na konci věty vedlejší (jako v němčině), ačkoliv my mluvíc klademe na konec slovo důraznější, větší váhu mající, nežli je slovesný tvar *jest, jsou, byl, vede, ukazuje* a p.; na př. která k první bráně vede (m. která vede ke bráně první); že slavení toto před 16. věkem nevzniklo (m. nevzniklo před 16. věkem); což zřejmě na jeho malou rozlehlost ukazuje (m. což zřejmě ukazuje na jeho malou rozlehlost); že k secesi cizích národů na universitě Pražské dne 18. ledna 1409 došlo (m. že dne 18. ledna 1409 došlo k secesi); že mu Pražané Okoř v odvetu darovali (m. darovali Okoř v odvetu) atd. Grammatické chyby: z něj! (m. z něho); ve Vratislavě (m.-i, vždyť je Vratislav a ne Vratislava); stávavších = bývalých (určitý přechodník minulý od sloves končících je ještě snesitelný, ale zbytečný vůbec, kde je určité přičestí minulé, na př. zemřelý, přišlý (četl jsem kdes i zemřevší!! přišedší!!) napilý, vyspalý, dospělý, minulý, prošeďivělý, zemdlelý, opěšalý, zadrželý, zachovalý, přistěhovalý atd.) U nás častěji a lépe aktivum se zvrtným *se* než passivum: doposud jsou zachovány (lépe: se zachovaly), plat zadrželý (m. zadrželý). Okna jsou štukovým obložena; těchže (m. týchž, týmž); v nivec m. v niveč; uvázání se v Okoř, rozšířením se ohjemu a pod. nikoli, nýbrž jako z chovati se, stěhovati se a p. je pouze chování a stěhování; kde by to nešlo, jako zde, dej převzeti Okoře. Ze syntaktických poklesků uvádíme: zhytky (klenutí) dosud *jsou k vidění!!* (místo zbytky (akk.) jest (lze) viděti); z nichž většina byla Němci (m. byli Němci nom.); nařizeno mu platu toho (m. plat ten) řádně odváděti; zboží v Podbrdsku připadlo na Jana (m. Janovi); Listinné upomínky z těch čas jsou právě tak jako na Makotřasy bohaté, na Okoř chudé (m. o Makotřasech, o Okoři); že ten zmíněný dluh může postižen býti (stačí: zmíněný dluh); „Černá skvrna celého pestrého života tohoto duchem vynikajícího pána (Jaroslava Bořity z Martinic), *vyplynoucí* z jeho přemrštěné horlivosti náboženské“ — znamená: která teprv vyplyne a ne vyplývá či plyne, tudíž *plynoucí*; 3 domy připadly *co* odúmrtí na krále = připadly králi jako (jakožto) odúmrt; bylo totiž Slaný r. 1623 zastaveno (!); *následovně* a *následující* (zboží a jiné) místo takto a toto najdeš několikrát. Učinil jsem to tím raději, neboť jsem věděl (v předmluvě), místo *že* jsem věděl; ve vnitřní m. na vnitřní straně; které (zdi) jsou obráceny *vně* hradu (vně kde? a ne kam?) a j. Chyby pravopisné (někde snad pouze tiskové): Slanský, jinde Slanský, čeřeň, opáčné (od opak) šíje m. šíje, Moric, zaváděné m. zaváděné, z Košíně (snad z Košína), než-li m. nežli, a čárek mylných několik, až i smysl rušících. Ve psaní přídavných jmen odvozených od jmen místních jeví se kolísavost nemalá. Jsme názoru toho: Co odpovídá vlastnímu jménu, piš velkým, co obecnému, malým písmenem; na př. země Česká, vévodství Slezské, obec Pražská, kraj Litoměřický, Bílá hora, Černá Hora (země) Nové Město n. M., Nové město Pražské, Plzeňští, Slanští; ale: katolíci pražští, rada staroměstská, záduší slanské, děkan budyňský, (jiné je: děkan Budyňský — tak se jmenuje), statky slanské, smečenské, vrchnost smečenská, zboží okořské, podruží okořští, obyvatelé plzeňští, slanští, hejtman slanský proti hejtman Slanský atd. Slova a rčení: povlovně m. volně, zvolna, znenáhla, znovu m. znova, ponebí m. patro, jezovita, styl m. sloh, domův (!) m. domů (kam?); hrad vyzdvihl místo založil a j. Nedopatření slohová: Zříceniny hradu, podle osady při něm ležící, zvaného Okoř; a hned potom: Leží na nevysoké skále m. strání, ční. — Tehdy neběželo o péknost hradu v té míře, v jaké to shledáváme v XVI. stol., tehdy běželo (lépe slo) především o tvrdost a j. Co pak se týče věci, zdá se nám, že horlivost Jaroslava Bořity z Martinic u víře katolické nelze nazývatí fanatismem. Stály dva tábory proti sobě: tu horlívi luteráni se zbytkem bratří českých a podobojí a proti nim zase horlívi katolíci. Vlažnost, nerozhodnost, indifferentismus, polovičalost v té době neplatily. Proč Mates Thurn, Colonna z Felsu a jiní nenazývají se fanatiky, a byli jini spíše, než Martinic a Slavata. U katolíků je to fanatismus, přemrštěnost, u jinověrců láska a vlastenectví! Red.

Dějiny města Vsetína a okresu vsackého. Napsal Matouš Václavek. II. vydání. Na Vsetíně 1901. Nákladem spisovatelovým. Cena 3 K. Druhé vydání —

a přece tolik chyb tiskových, grammatických, slohových a věcných! K čemu na př. archaismus: jesuité byli vyzdviženi (pg. 101)? Mnohý se bude mýliti německým *aufgehoben* = zrušení, a přece se chce říci: řád byl založen. Že školy byly vyzdviženy (pg. 129), jest ještě méně případné; několik katů šlo s sebou (pg. 116), kommisie počínali si ukrutně (pg. 114), svůj život i majetek propásly (pg. 114) místo zastaralého *propasly* čili *propadly* (infinitiv *propasti*, *propadnutí* vide Kott VII. 504), horlivci jiné s sebou trhali do víru válečného (pg. 111). Krásné vazby přechodníkové à la „dívaje se oknem, přšelo“: „vydávajice spisy a traktaty na obhájení víry své, bylo bratřím z počátku tajiti inist, v nichž řečené věci se tiskly“ (pg. 98), „většina lidu šla do kostela obcujíc mši svaté (již po cestě?)“ pg. 126; čítali lidé tajně knihy náboženské, jež jim nebyly odňaty od missionářů, majice je pečlivě ukryty“ (pg. 135). Hrubé vazby německé: „životem podobným onomu = (jenem!) Bratři, žijí obyvatelé Ochranova“ (pg. 108), a mnoho jiných. Krásný pořádek slov: „pacholat s dívkami sváděti aniž na pastvu pouštěti bylo pravidlem“ (pg. 104). „Jesuité byli nejoblíbenější řeholi v našich zemích, jimž (zemím?) se světovala výchova mládeže“ (pg. 119). Takovými a podobnými chybami se kniha jen jen hemží. V celém spise zrači se vůbec snaha po slohu archaickém, ale snaha tato nejen že nevedla k správnému výsledku, nýbrž došla až do směšnosti. Slohu Tomkova nebo Wintrova není tak snadno dosíci, ani nápodobiti! Také historických ne-správností je v knize plno. Chci na tomto místě poukázat jen na kapitolu pátu, nadepsanou „Církevní poměry na Vsacku“. Vychvalování husitství a jednoty bratrské není se co diviti, neboť je známo, že v naší vlasti svatováclavské i mnohý upřímný katolík je hrd na to, že předkové jeho byli husity a bratřimi. Za to však o katolické protireformaci měl by míti správný názor spisovatel, který se odvolává na „Sborník Histor. kroužku.“ Protireformace katolická byla dobrou osudnou, František kníže z Ditrichštejna, kardinál a biskup olomucký, prováděl ji způsobem bezohledným a nelidským. (Viz str. 110.) Reformační kommisie, které řídil kardinál Ditrichštejn, počínali (sic) si bezohledně a ukrutně (str. 114). Rád bych věděl, odkud to pan spisovatel ví? Přece sám tvrdí (str. 115), že o reformaci na Vsacku nemá žádných (sic) zpráv. Odkud ví, že kommisie dopouštěly se ve Vsetíně hanebných výtržností na obyvatelstvu (str. 114)? Bylo by zbytečno dokazovati panu spisovateli, že kardinálu Ditrichštejnovi křivdí, protože by tomu neuvěřil. Tolik však přece říci musíme, že studující vývoj věcí náboženských na Moravě za století XVII., četli jsme na mnoha a mnoha místech městských kronik, sepsaných spisovateli protestantskými, že před porážkou bělohorskou protestanté ukrutně jednali s biskupem Františkem, že však v týchž kronikách ničeho nedočetli jsme se o násilnostech, které moderní pseudohistorie vyčítá s velikým zalíbením kardinálovi. Nesmí míti historik-vědec za princip potírati a špinit vše to, co nezamlouvá se jeho modernistickým náboženským choutkám, právě tak, jako nesmí zakrývati skutečných chyb a přehmatů! Tendence v historii vede ad absurdum. K bouřím, které odehrály se na Vsetíně v letech 1777—1780, prý přivedly lid bezohledná přísnost a drsnost missionářů. A přece na téže straně (pg. 123) a na mnoha jiných místech vypravuje Václavek, že tajní kazatelé a náboženští rozumáři sváděli a rozněcovali lid. Kde je tu logická myšlénka? Za to ovšem těšíme se chvále, kterou vzdává p. auctor Janu Leopoldu Hájovi, proboštu mikulovskému a od roku 1780 biskupu královéhradeckému, který byl v uvedených valašských vzpourách císařským kommissařem na Vsetíně. Výklady o zázracích, pouti, bratrstva jsou auctorovi malichernými pobožnostmi (viz str. 126). Učil se pan Václavek kdy katechismu? První vydání této monografie vyšlo r. 1881. Spisovatel připomíná v předmluvě k vydání druhému, že mnohé kapitoly opravil, některé vynechal, jiné přidal. Máme první vydání v rukou a rádi dosvědčujeme, že mnohé věci jsou správněji podány, mnohé maličkosti opraveny (na př. r. 1881 tisklo se ještě jezovité, letos již jezuité). Ale hlavní, co mělo býti opraveno, totiž kapitola o církevních poměrech, opraveno nebylo, nýbrž otištěno pouze z vydání prvního. Příliš patrná a nepokrytá tendence knize škodí. Víme také, že monografie bývají obyčejně tendenční, že přísně vědecká monografie je u nás vzácností, ale to nikoho a nic neomlouvá. Jinak jest dílo toto až zbytečně podrobné — ale i mezi těmi filigranskými podrobnostmi proklouzla tu a tam chybička, která neměla ujíti muži, který 30 let působí v místě, jehož dějiny píše. Jednalo-li by se o doporučení této knihy, musili bychom říci své veto. Nevíme věru, čím se stalo, že literární referent „Hlídky“ knihu tuto chválí.

SBORNÍK

HISTORICKÉHO KROUŽKU.

Některé zprávy o Zbiroze a okolí.

Výpisky z urbáře panství zbirožského založeného l. P. 1652.

Podává dr. Fr. Krásl.

(Dokončení.)

Výpisy

z Urbur nebolížto pravidlo a celá podstata se všim příslušenstvím panství J. M. C. *Točznického* (z rozkazu Albrechta Krakovského z Kollovrať cis. rady král. místodržícího etc. — se vši pilností, vedle *examinyrování* lidí poddaných starožitných, sepsan a v pořádnost uveden, za hejtmanství vладыky p. Jana Kolencze z Kolna, a na Lasku, ode mne Mathyase Karla Kuncze cis. komory české Buchalterye raddy nad počty L. 1652.

Zámek Točzniczky.¹⁾

Na jednom vysokem vrchu a skale, převyšující jiné vrchy ležící, od kamene, pevně vystaveny, k němu toliko jedna cesta jest, zdmi dobře opatřený, v němž pokojuv, sklepuv malých, i velkých, klenutých suchých, i podzemních, kdež předešle kral český Václav, toho jmena, císaře Karla čtvrtého, syn vystavíel, a v něm bydlýval, spotřeba se vynachází.

V temž zámku jest *pekárna*, klenuta v níž se chlebove pekavají, a kuchyně se spížirnou všeckno od klenutí.

Item v zámku jest *marštal* veliká klenuta, v níž se do 150. koní postaviti muže, nyní se místo spilky užívá, a mnoho varů piva, na ležení se v ní, směstnati může.

It. *studnice*, znamenita se v temž zámku z samé skaly, vytesana, nachází, kteráž velmi hluboká, v ní vody vždycky z dostatek jest.

Při tomž zámku, a ne v zavřítí jest *cisterna* znamenita, s dostatkem vody.

Při temž zámku Točznicze bejvala, někdy *vobora* dobře, vuokolek za půl mile, i vic, v níž od danyelův, jeleny, a lani se chovali, však v l. 1630. skažena, a danyelové na panstvy Pardubské do obory dane jsou. Nyní se v té, Vobořze seno, a ottava, sycti se dava pro dobytek dvorsky, a naklydiva se 2 stohy dobry sena.

Pod tímž zámkem Točzníkem, jest *pusty zámek* slově *ziebrak*, někdy nákladně vystaveny, avšak již od davního času, a hned o Zyšky zrujinyrovany toliko, kameni, a srziczenina, a je vysoko věž pro vohen bezpečna, v něm se nachází, bejvala take v temž zámku *kapla*, založení *S^{ho} Apolonařze*, v kterežto povinen byl dle Fundati pan děkan Praskolesky dvakrate do tehdne mši sv. sloužiti.

¹⁾ Fol. 12.

U toho stareho zámku²⁾ jest *pivovar* — od zdi dosti široce zdělane, — proti spilce jsou marštale vnitř se do 30 koni postavit může.

Za voborou³⁾ jest jedna, dobře, a v nově vysazena *chmelnice* slove v Zahoršti — načesati se tu muže 200 str. i více — jest roubením obehnana, a šindelem též roubení přikryte. Jine žádné se nevynachází.

Žebráci⁴⁾ obec a někteří sousede, ujali se roli 33 str. a jistých luk po Jiříkovi Krásovi spolusousedu svém, kterýž hned v Lethu 1625 pro náboženství odtud zbíhl, a nyní před rokem se zase navrátil a bezprávně jich užívali — přirčeny jsou J. C. milosti.

Ve dvoře Točnickém⁵⁾ *vinopalna*, r. 1651 bylo 43 várek. z várky 20 žejdlíku se vytahlo žejdlík po 7 kr. (bylo to žitné.)

U samé vsi Chlustin⁶⁾ dvůr, kdež předešle dvůr sedlský paní z Lobkovicz náležející bejval, k němuž od též vsi Chlustina, 3 ty poustky sedlské připojene jsou.

Rybniček pod Cerhoviczy,⁷⁾ ještě za panuv z Lobkovic, (nyní louka Czerhovským, s jedním dvorištěm pod plat zanechana.

V *Hrzedlich*⁸⁾ bejvala *pec* vysoka dosti užitečna, nyní pusta.

*Lom*⁹⁾ kamene *vápenného* nade vsi *Zdiczy* — vypaluje se v peci nad Chlustinou vsi, k potřebě zbirovského i královského panství.

Ve vsi *Chodauni*¹⁰⁾ bejvalo *clo*, však již od mnoha leth se nic nevybírá, a přijímalo se od Rychtaře a konšela z te vsi do jedne pokladnice, dle register ročně do 10 kop miš. min i vic — nyní nařizeno (od komory české) aby předešlým způsobem vybíráno a do důchodů odvozováno bylo.

Druhé *clo* v Miest. Žiebrace bejvalo, a nemalo se ho ročně čas pokoje, a když voly hnavali, schazovalo, však takové *clo* miestu Žiebráku vedle obdarovani slavne a s^{to} paměti Císařuv Římských a králův českých, jakž jejich majestat při temž městě, vepsany to z sebou obsahuje a zavíra.

Žebrák. Summa lidí osedlých 71.¹¹⁾ V temž městě¹²⁾ bejvalo 5 *masných krámů*, z každého se plativalo 1 kamen loje točeného. Tyž řezníci byli povinni předešle na zámek dávat z každého hovada hověziho kterýžkoliv zabyli, jazyk, půl drštěk, a půl jater. Z telete každého kořen z břizycyzemi, od skopce, ovce, jehněte, kozlete, kořen vcele s jatrami, a od každého vepře neb svině, jazyk, žaludek. a po jedny dobry jitrnici. Nyni toliko 3 krámy jsou — z každého odvozují loje 3 kameny aneb za ně 6 kop miš. — za dotčene droby při visitaci nařizeno odvozovati ročně 12 fl. rejnsk.

Item Zebračští dle jejich obdarovani povinni jsou do důchodu z každého varu piva ječného neb bílého odvesti 1 kop. miš., z každého sudu vína českého 1 kop. miš., z cizého z každého vědra po 12 gr. miš, však s tou vyminkou, kdyby vína za vínem neměli, a v temž nedostatek jměli aby vína vrchnosti šenkovati a vydavati povini byli.

Obec místa za časův pp. z Lobkovicz povinna byla jiste dily popluží při dvoře Točnickém a to darmo sklyditi, nyní od

²⁾ Fol. 15. — ³⁾ Fol. 18. — ⁴⁾ Fol. 35. — ⁵⁾ Fol. 37. — ⁶⁾ Fol. 38. — ⁷⁾ Fol. 43. — ⁸⁾ Fol. 47. — ⁹⁾ Fol. 48. — ¹⁰⁾ Fol. 53. — ¹¹⁾ Fol. 78. — ¹²⁾ Fol. 82.

l. 1613 jsouce těch povinností osvobození, toliko z platu a ze stravy tak dlouho dokud co na poli jest na rozkaz dělníky vypravovati povinni jsou a platí se jim jako jiným poddaným od žeti 4 gr., od vázání 2 gr. miš., jiným sice ničímž povinni nejsou.

*Kostel farní*¹³⁾ založení sv. Vavřince v městě Žebráce jest s farou 1, při němž se obzvláštní farář chová. Dědin se nachází vlastních zádušních pod 10 str. It. dědin farních, z kterýchž sousede žebračtí, z Tržetiho mandele užívají pod 64 str. — Louky jsou dvě — třetí farář sám najímá jakkoliv muže anebo ji sám užívá. Obilí všeho druhu od Žebráckých a vesnických — krav zádušních 84, ovecz poplatních 10.

*Privilegie a obdarování.*¹⁴⁾ „Václav z B. M. Římský král etc., známo činím, tímto listem všem, Ačkoliv král. dobrotivost pečímá, aby dobře a užitečně všech kralovství našeho českého poddaných, spůsobil a zjednal. avšak mysl naše, o tom, ma větší peč, o rozmnožení a rozšíření jich dobrého, a užitečného, v jichžto domích, jakožto domácí, obývajice, skrze časté příjezdy, veselou, utěšenosti, naše dny strávili jsme, Protož znamenajice stalou víru Rychtaře a konšlův i vši oze [obce] městečka našeho Žebráka, věrných našich milých, a take jich velmi věrne a vděčně služebnosti, jiniž jsou se naši Milosti slybily, a nam v časích budoucích, budou moci, a mají tím chtivěji cytiti se, čímž většími obdareni budou milostmi, A proto aby tež městečko, které za času našich. jakožto novy štípek, začátek vzalo jest, k rozmnožení žadostivými ratolesmi, mohlo vzrůsti, v rozmnožení statkův, s dobrým vědomím nižepsané milosti a prava dati jsme uminily: Nejprvé aby rčene městečko radovalo se právům a milostem města, — a město slouti má — a aby rychtař a konšele, klady, nebo vazby, planyrže, šibenice, a jiných k soudu, a spravedlnosti, vyvedene, nebo učiněne, věci příslušných i take trhů, každého téhodne užívati — mohli. aby statky své movité i nemovite, na smrtelné postely aneb za zdraveho života, zříditi a odkazovati mohli, — a také nekšaftovaných zboží, na jich přátely a příbuzne — aby spadla, a všech prav a svobod aby užívali, kterých městane a město Beraun požívají. Aby — k hradu našemu, tudíž, a ne do komory naši, nebo ku podkomoří, kralovství českého, na věky slušely — aby v placení, ourokův, a bernie, jakož nám na všeliký role obyčzey platiti mají, tež povinni byly platiti a přitom aby skutečně zustaveni byly. Dán v Praze L. 1396, 7 ledna roku kralovství našeho českého 33^{ho}, římského 22^{ho}.

Potvrzení od Jiřího, Vladislava 1486, od Ferdinanda 1534, od Ferdinanda změny, co se týče jarmarků, 1558, od Jana staršího z Lobkovic rozšířené 1571, zároveň s potvrzením císaře Maximiliana II. 1576.

Jan mladší z Waldštejna¹⁵⁾ a na Toczniku „dává rybník, Mlejn a cihlenu k jich vlastnímu držení.“

Ferdinand dva trhy na jine časy přenaši, dva nové na vlnu uděluje 1545. Císař Rudolf II. slovut. Hansz Hendrychovi Prothoserowi z Purgeszdorfu a na Hersstossieczych hejtmanu na panství Hradku Křivoklatu — nechává žebrackým clo které již ke dvěma

¹³⁾ Fol. 86. — ¹⁴⁾ Str. 90. — ¹⁵⁾ Fol. 102.

stum leth uživali, aby cesty a dlaždění náležitě opravovali, a které jim od Bohuslava z Lobkovic odnato bylo, — a jiná vyřízení na žádost žebrackých činí — Letha [15] 96ho.

Komora česká¹⁶⁾ poroučí hejtmanu panství Královského Pavlu Syglerovskému z Jellesdorfu aby obci Žebráku clo k rukám jejich postoupil, „*tak a na ten způsob, aby oni sami je vybírali moc měli, a je na opravy, a zdržení chrámu Páně, a školy, též ziašovstva vychování, vynakládali a obraceti povinni byli;*“ — na místě robot k Točnickému dvoru povinných ustanovuje se, aby, když se jim věděti dá, jistý počet dělníků „*proti zaplacie k temuž dvoru dostavili.*“ Letha 1613 na hradě pražském ve středu po obrácení sv. Pavla.“

Potvrzení privileji¹⁷⁾ od Ferdinanda III., jakž od Ferdinanda II. potvrzeny byly, s dodatkem, „aby na žádného, kterýžby pravého našeho náboženství katolytského Římského následovníkem a poslyšným synem církve sv. nebyl, se nikoliv nevztahovalo. Ve Vídni 17. srpna 1637.“

Komory české president¹⁸⁾ vladyce Janovi Kolenczovi z Kolna zbírovského, točnického a kralodvorského panství hejtmanu — „poněvadž při tom seznáváme, že sousede města Žebráka, Čtvrťého stavu, tot. městského, nepoživají, tak že podobně jako jini měšťané tohoto království českého contriburovali nemohou — proto má se s nimi stran berně domovní jako s jinými poddanými JCM^u zacházeti. 5. May 1652 na hradě pražském.“

Dekrét komory české¹⁹⁾ l. 1611 ve středu den povýšení sv. kříže, kterým se „k ponížené žádosti JMC. a k. forstmistra Ondřeje Wolf Kluga,²⁰⁾ prohledajíc k pilným a věrným službám, které jest předešle činil JMC. — zvláště že jest se mu od *lidu Pasovského*, veliká škoda při jeho živnosti stala, dům jeho v městě Ziebrace od ouroků sv. jirského, havelského a vanočního, též od robot do důchodův, a k panství Točnickému povinných“ na časy budoucí a věčné osvobozuje.

Komora česká²¹⁾ stvrzuje 8. Martii 1690 v listě „k hejtmanu zbírovskému etc. Samuelovi Ignatiusovi de Bois privilegium od Rudolfa císaře v letu 1596 udělené, v kterémžto o *židovském cle personalním* vejslovna a patrna a to takova zmínka a vysazení, že z Židův klerici by na vozích se vezli, po dvou groších míš. a z Židův, kteří by pěšky šli, po jednom groši míš. clo vybírali mohou.“

*Městys Czerhovicze.*²²⁾ Summa lanův diedin, dřív než jeden druhému odprodaly bejvalo 17¹/₄, lidí osedlých 35, rathauz 1. Předešle bejvali tu²³⁾ krámy masne 3, z nichž dávano ročně 3 kameny loje točeného, a droby jako řezníci žebráčtí, jsouce však takové krámy spálené, jest nařizeno od J. M. Pana Kusstosse odvozovati z 2 kramův loje 2 kamene nebo po 2 kop. = 4 k., za droby 5 kop 8 gr. 4 d. Summa 9 kop. 8 gr. 4 d. Na zlatý činí 10 fl. 39 kr. 3 g. (Šenk vína byl jako v Žebráce.)

*Privileje.*²⁴⁾ „My Vladislav král. etc. oznamujem tímto listem, že jsme ves naší Czerhovicze, za miestečko vysaditi a při tom

¹⁶⁾ Fol. 109. — ¹⁷⁾ Fol. 110. — ¹⁸⁾ Fol. 112. — ¹⁹⁾ Fol. 116. — ²⁰⁾ Syn jeho nazývá se Rudolf Klug z Ensu L. P. 1671. — ²¹⁾ Fol. 118. — ²²⁾ Fol. 137. — ²³⁾ Fol. 140. — ²⁴⁾ Fol. 143.

některými jinými milostmi vyzdvihnouti, a obdařiti ráčili. — Chtíce tomu, aby obyvatele te vsi — všech těch milostí užívali, — kterých jiná městečka v království našem českém užívají — a k tomu, aby v něm *sladovnu* a *pivovary*, jmiti mohli, řemeslníci také všelijací, jakožto řezníci, sladovníci, soukeníci, kováři, ševci i jiní obchodníci býti mohli — dávajíce při tom temuz městečku *Erb* nebolizto pečeth, totižto přední polovice půl jelena, a zadní medviedi, v žlutém poli. — Další milosti — aby měli *trh tyhodni*, každý outerý a k tomu jarmark roční v 1ⁱ čtvrtek v postě, s osmi dny pořád zbíhlými a frayunkem obyčejným. — Dan na Budině v neděli oculi l. B. 1500.“

„K jejichžto Czerhovských pokorne prosbie, ano i k tomu, že jsou k víře pravé svaté katolické přistoupili, naklonění jsouce — nadepsaný majestát jsme — potvrditi ráčili. — však tak, aby se — na samy toliko měšťany katolického římského náboženství vztahovalo, a žádný měšťenin, jenžby tehož náboženství nebyl, je nyní neb na potom užiti nemohl; — obzvláštní milost činice, — aby mimo těch 60^{ti} dni letních robot, kteréž jsou od starodavna vykonávati povinni byli, a až posavad v žádné další roboty a jakékoliv služebnosti potahování nebyly. — Ve Vidni 25. června 1631.

My Ferdinand II. Guilielmus Slavata, cancellarius.“

Potvrzení²⁵⁾ v stejném smyslu od Ferdinanda III. na hradě pražském 21. dubna 1648. Georgius comes de Martinic cancell.

V temž městys Czerhoviczich²⁶⁾ jest *kostel farní* založení sv. Martina, kdežto někdy před lety bejval chovan diekan, a takové děkanství neví se jakým způsobem jest po vítězství Bielohorskem vyzdvíženo a do města Hořzovic přinešeno, nyní taž fara přidána panu faraři Ziebrackýmu. Krav podplatních k záduší 100, dědin zádušních pod 6 str. Luk sena a votavy do 9 vozů. Diedin farních pod 51 str. luk 9 rozdílně ležících, na nichž sena bejvá okolo 10 vozů, otavy 8 vozů. Desátek z Crhovic, Třenic, Drozdova, Zaluži, Aujezda.

Po tež vsi *puste Bělyvsku*²⁷⁾ jest lesův drahně, počnouc od mezi Drozdovských až k mezim teyczkym, jichž se s vrchem slove *Wobdyss* nemalo za čtvrt mile.

Při vsi *Březova*²⁸⁾ jest potok, jenž slove v Straupinie, v kterémž se od mřenu a střevly pstruhu nemálo jest, a k zámku se jich užívá. (Na něm bejvali též dva rybníčky pstruhoví, do nichž do několika kop pstruhů se sazývalo.)

Nad touž vsi *Kublovem*,²⁹⁾ na vrchu Welyzu řečeném jest *kostel filiální* založení sv. Jana Kř. Nad temž vrchu někdy hrabata Wršovczy, knieže Jaromiřze, na lov pobidly a na tu horu jeho uvedouc, k dubu přizivazaly, k niemu z lučzištie stržilely, a zamordovati chtieły, však skrze ochranu Boží, a pomoczy sv. Jana Kř. od mordyrzuv vysvobozen byl, jakž czeska Hystorie v Kronycze česky Letha Panie folio . . . to v sobie širz obsahuje a zavíra. Pročzež na podiekovani přizijaté Milosti boží klášter ke czti a chvále Panu Bohu, Weymenu sv. Jana Kř. na tom mistie založil, a vystaviel, a do nieho Rzeholniky rządu poustevniczkeho, Regulis S^g Augustina, uvesti dal, potomnie, od Zissky, spalen, nyní kostel

²⁵⁾ Fol. 146. — ²⁶⁾ Fol. 150. — ²⁷⁾ Fol. 164. — ²⁸⁾ str. 184. — ²⁹⁾ Fol. 193

zase vyzdvižen a kostelními potrřebami, opatřzen jest. Při temž zaduši toliko jednou — při pouti služby Boží se vykonávají, a odkud se te osadě Kublovské vidí, správce duchovního sobě vyjednávaji. Krav k zaduši 29.

Při vsi *Hrzedle*³⁰⁾ jsou potoczi. Nade vsi za $\frac{1}{4}$ mile i více pode vsi za $\frac{1}{2}$ mile, v nichž štik, kaprů, pstruhu, mřenu, střevly, vokounů, Gielczů, raku a jiných ryb bez nedostatku jest, z téhož potoka platí se ročně 3 kopy miš.

Dědiny jejich [Hrzedelských] větším dílem zarostle jsou a v niczemž neužívané, nýbrž v forztu ležící.

Ves *Zdicze*³¹⁾ bejvalo před lethy a sloulo miestečko, nyní již ves sluje, a s jinými poddanými robotují. (Někdy) Bastl Zednik, nyní škola obecní. Suma lanů 33. Osedlých 34, řezníci 2, krčmy 2. — mají též kus dědiny odkazane, aby se na to cesty spravovaly, z níž platu každého roku přichází k obci 10 gr. V temž miestečku³²⁾ jest poddaczv kostel, založení bl. P. Marye Rodičky B., v němž diekan Beraunsky, jakožto farař zdeczký, vždyckny třetí nedieľy pržisluhuje. Krav k zaduši podplatných 62, z diedin pod 2 str., z luk sena do 14 vozů. — Farních diedin jest pod 110 str., luk pod 9 vozů sena, otavy 4 vozy. Desátek ze Zdicz, Chodouně, Bavorynie, Czernina, Levina.

Ves *Chodaun*.³³⁾ V té vsi byl jest niaký dvůr, neb *twrz*, a diediny od ní rozdany, pod plat jenž slove vorlyk, a takový plat jest jim mezi jiný plat položen, a dědičně jim puštěny, a louka k zámku Točniku zanechana. *Clo* bývalo zde — po mnoha letech má zase nyní vybíráno býti.

Paměti Zdicke.

Na začátku srpna r. 1193 přitáhl biskup Břetislav s vojskem německým společně s knížetem Spitihněvem Brněnským k dobytí sobě panství (totiž země české). Přemysl Otakar vytáhl jemu vsříc až k místu potomního města Berouna. Zde však opuštěn od panstva, kteréž skoro všecko přešlo do tábora biskupova u *Zdic*. Břetislav pak přiveden byl s velikou slávou a hlukem vítězoslavným před Prahu.³⁴⁾

Gerlaci chron.³⁵⁾ praví: „Cum venissent ad locum (dum episcopus esset na *Zdice* na Beron), illico transfugiunt ad episcopum.“ —

Za panování krále Václava I. (1230—1253) náležely *Zdice* k biskupství pražskému a to bez pochyby již od nejstarších dob, snad od založení biskupství Boleslavem II. (967—999). Také různé statky na rozhraní nynějších krajů Rakovnického a Berounského v krajině mezi Křivoklátem a Zdici.³⁶⁾

³⁰⁾ Fol. 204. — ³¹⁾ Fol. 210. *Zdice*, též *Vzdice*. Osadu tu založili r. 1039 Hedčané z Polska přivedení, z kteréhož rodu pocházel kronista Kosmas. On i jeho syn biskup olomucký nazývali se *Zdikové*. — Zde se narodil okolo r. 1620 český spisovatel Václav Rosa (*Naučný slovník*, díl X. str. 302.) — Die V. Brandla (v *Obzoru* r. 1885 č. 10., str. 148) jméno *Zdice* pochází od staroslov. kořene *zd* = složit, založit (fundare).

³²⁾ Fol. 226. — ³³⁾ Fol. 235. — Latinské jméno *Hystus* znamená chodba, chod; odtud pocházejí jména: Chod, Chodek, Chodata, *Chodoun*, Chodouně („*Čech*“ r. 1881 č. 156.) — ³⁴⁾ Tomek, *Děj. m. Prahy*, díl I. str. 135; v Praze r. 1855.) — ³⁵⁾ Ex. edit. J. Dobrovský pg. 130 — ³⁶⁾ Tomek, *Děj. města Prahy* str. 360.

Později odňal král Václav II. (1278—1305) biskupství pražskému *Zdice*, Bavoryni a Černín u Berouna a přidal je k městu tomuto od něho vysazenému.³⁷⁾

Roku 1424 ze společného snesení sešli se stavové čeští strany katolické i pod obojí okolo sv. Havla v nemalém počtu na sněm obecný ve *Zdicích* mezi Berounem a Žebrákem, a umluvili některé prostředky k upokojení země české.³⁸⁾

Tomek³⁹⁾ uvádí na str. 53: „Kaplani dvořští: Hertvin, farář Zdický 1412“; na str. 140: „Kostel pražský u sv. Vít. Oltářníci: 44ý P. Marie na nebe vzeti a zvěstování i sv. Prisky v kapli ve věži, (zal. 1412): Hertvin, farář ve Zdicích od r. 1412.“ „Method“⁴⁰⁾ uvádí: V Kostelci u Křížkův stal se farářem r. 1414 8. srpna Hertvik, farář ve Zdicích.

Klem. Borový⁴¹⁾ píše: Václav farář Zdický požádal v lednu 1587 arcibiskupa, aby jej od sv. Jiří jiným místem opatřil, jelikož pán z Lobkovic zapověděl úředníkům svým, aby farářovi desátek nedávali; také seno z farních luk mu rozprodali; letník (sýr letničný) od osadníků jeho vybral farář žebrácký; kněz Václav na té faře už více utratil, nežli za svou práci přijal.

Beckovský⁴²⁾ poznamenal: V středu před Božím Tělem (1585) blíž města Žebráka v druhou hodinu na noc spadlo husté krupobílí s přívalem u Lhoty, kde ves bejvala; též vsi Bavoryně i také u vsi *Zdic* a Paustevníka, mezi Hředly, mezi drobnými kraupami padaly velké kusy ledu a všechno potlasklo, kam padly.

Ferd. Menčík⁴³⁾ mezi spisovateli uvádí Davida Jiřího, který se narodil ve *Zdicích* dne 26. července roku neznámého. Z Prahy, kde nejspíše do školy chodil, odebral se r. 1664 do Brna. Slavný slib skládal 8. pros. 1682. Pro ducha svého již od současníků chválen jako pokorný kněz, všude se co nejskromněji chovaje a ačkoliv velmi učeným byl a doktorem, přece podroboval se i nejmenší práci, která mu uložena byla. Jeho přáním bylo jíti jako missionář buď do Paraguaje nebo na ostrovy Filipinské a Marianské. Skutečně taky vyučovav nejdříve 5 let ve škole, odebral se do Východní Indie a nějaký čas meškal v Rusku. Missie jeho trvaly přes 4 roky. Potom se vrátil a dostal se do Březnice, kde jako prefekt dne 23. pros. 1713 zemřel, získav si svou vldností důvěry i lidí krivošijných a vážnosti lidí vysoce postavených.

Herm. Jireček⁴⁴⁾ S lesy Velizskými souvisely lesy Črninské, kdež r. 1039 kníže Břetislav osadil Polany do Čech přivedené (dat partem silvae, quae vocatur Crinin, non modicam. Cosmas.)

Na zdi věže zdické, kde byly staré hodiny postaveny, jest napsáno: Wenzl Ježovský, Prag, což znamená bezpochyby, že tentýž zhotovil hodiny.

Výpisky z „Erection. liber“ od r. 1352: R. 1384 byla již fara Uzdic jinak Alba Ecclesia (t. j. bílá církev, bílý kostel) dle

³⁷⁾ Tamtéž str. 361. — ³⁸⁾ Palacký, Dějiny české, díl III. č. 2. str. 5. V Praze 1851. — ³⁹⁾ Dějepis Prahy, Díl V. z r. 1881. — ⁴⁰⁾ Roč. V. č. 5 str. 50 z r. 1879. — ⁴¹⁾ Martin Medek, arcibiskup pražský, v Praze 1877 str. 19. — ⁴²⁾ Poselkyně, díl II. sv. 1. str. 344, v Praze 1879. — ⁴³⁾ V časopise Musea král. čes. Svazek 2. a 3. str. 399: Dodatky k biografii starších spisovatelů českých sebral Ferd. Menčík z výročních zpráv kolejí jezuitských. — ⁴⁴⁾ V čas. Mus. král. Česk. z r. 1876 str. 730 v čl. „Zeměpisný obraz dávných Čech.“

seznamu „Plebanie děkanstva podbrdského“ níže uvedeného. Tudíž lze souditi, že již záhy ve Zdicích při faře zřízena i farní škola, kterou kantor kostelní řídil, zvláště any Zdice dle urbáře Točnického z roku 1652 „bejvalo před lety a slovo miesteczko.“ V témž urbáři se čte mezi usedlostmi zdickými: „Bastl zedník, nyní škola obecní“, z čehož patrně, že r. 1652 škola zde již byla, což i níže uvedený výťah z matrik dosvědčuje.

Plebanie děkanstva Podbrdského⁴⁵⁾ r. 1384.⁴⁶⁾

	kopy	groše		kopy	groše
Neumiettel a		30	Počapl ⁴⁹⁾ o		12
Verona, al. Beraun b	2		Praskoles p		35
Lochovic c		12	Jinec		12
Pečina Cruciferi d . .		—	Hořewic q		24
Sacer campus e . . .		18	Mrtník r		18
Mendicus alias Žebrák f		24	Lychen s		18
Bezdiec g		33	Wšeradic		12
Crhonic ⁴⁷⁾ h		24	Borek t		8
Uzdic sive Alba Eccle-			Tetin u		36
sia i		36	Zbyroh ⁵⁰⁾ v		24
Řebřík ⁴⁸⁾ k		2	Tman x		18
Knin l		32	Weliz praeposit. z . .		28
Skřípel m		17	Monachus alias Mni-		
Řewnic n		15	schek z		6

Výťah z matriky zdické (od r. 1664) o učitelích, kteří působili ve Zdicích:

1667. 8. Mai: Otec Jiržik Frantz X. *Zyma Jaroměřský*, kantor Zdický.

1675. 9. Sept. za kmotra Jan Buryan *Rais*, kantor.

1676. 11. Maj. Otec: Jan Buryan *Rais* patrozky ze Zdic, školní mistr.

1685. 30. aprilis vstoupil v stav sv. manželství Adam *Kumpa*, kantor Zdický.

1688. 29. Januari pokřtěn jest syn Adama *Krynibolda*, kantora Zdického.

1695. 6. Octobris vdala se Anna Rosalie, dcera Albrechta Jana Jilyho *Fortera*, kantora zdického.

⁴⁵⁾ Tak nazývala se ona část berounského kraje za Vltavou ležící (Balbin III. lib; cap. 3. § 7.) — ⁴⁶⁾ Vyňato z časopisu pro kat. duchovenstvo 1829 str. 258. — ⁴⁷⁾ Cerhonic, Crhonic. Tento kostel, ač již r. 1399 z celého lánů (aratura) polí bral desátek, ještě r. 1404 jeden lán polí do vlastnosti obdržel od Zdenka z Chevy a Otika z Lasky. (Lib. Erect. XIII. k. 1.) Na to r. 1405. mezi farářem a Michalem Chabcem z Dubravic, arcibiskupským panošem, stalo se narovnání ve příčině desátku. Byliť pak k tomu zvoleni rozsudi farář zbirovský a Řehník z Oujezdce. (Lib. Erect. XIII. R. 1408.) Pan Vilém z Valdeka založil za sebe a svůj rod zde a v novoplzeňském kostele každé suché dni mše. (Tamtéž XIII. 9. 10.) — ⁴⁸⁾ V urbáři panství Zbirovského z r. 1652 (pg 272) připomíná se starožitný kostelík sv. Petra pod Řebříkem u Lišného. ⁴⁹⁾ Tutoť jest polovic desátého dílu ročních příjmů vytčen. ⁵⁰⁾ R. 1415. Duchko Korvád ze Zbirova, že faráře zbirovského Čenka zavraždil, založil na výroční mše za něj 40 pr. gr. ouroků. (Lib. Erect. XIII. a 10.)

1699. 1. února : otec : Jan Hynek *Slavyk*, kantor zdický.

1700. 17. aprílis otec : Jan Iknacyus *Slavyk*, kantor zdický.

1701. 29. Januar. otec : Jan *Slavyk*, kantor zdický.

Na konci matriky poznámka; Byl tu Jan Iknacyus Hynek *Slavyk* za kantora 1696—1697—1700.

1746. 19. března. Otec : Vavřinec *Wais*, kantor zdický.

1755. 12. Juni, 1757. 8. April, 1759. Máj. Otec : Jan *Hořejší*, kantor zdický.

1763. 9. Juni Joannes *Horzeischi*, cantor, otec.

1764. 26. Novembris Joannes *Horzeyschi* ludimagister, otec.

Ve farní památní knize zdické od r. 1824 čte se :

Am 19. Juli 1835 hat H. Adalbert *Patzowský* von der hiesigen Schule, welche durch das am 14. Dezember 1834 erfolgte Ableben des sehr verdienten und ausgezeichneten Schullehrers Joseph *Srp* erledigt war, Besitz genommen.

Am 21. Mai 1841 ist der nach Zdic beförderte Schullehrer Wenzl *Eisman* den Schulkindern hier vorgestellt worden.

Z dějin katolické reformace v Čechách v letech 1668 až 1703.

Píše Dr. Ant. Podlaha.

(Dokončení.)

Ve Staré Boleslavi sloužili členové toraryšstva horlivě potřebám poutníků, kázice a zpovídající. Mimo to vypomáhali farářům hlavně tím, že zaopatřovali nemocné. Vedle útěchy duchovní hleděli také nuzným dle možnosti poskytovat podpory hmotné.¹⁾

V *Řepíně* dal administrátor tamější Jan Vejvanovský uvězniti potulujícího se tam protestantského agitátora. Ale z nedbalosti, či spíše, jak se zdá, s vědomím hospodářského úředníka tamějšího vězeň uprchl. Konsistoř nařídila dne 7. ledna 1700 zmíněnému administrátoru, aby ji podal zprávu o tom, jakého jest onen úředník smýšlení.

Farář u sv. Václava na Malé Straně Josef Schreppl podal v lednu roku 1700 konsistoři zprávu o zatvrzelém haeretikovi Wincklerovi, jenž se zdržoval v domě Masaného, hofmistra nejvyššího purkrabí. Sděluje v ní, že Everhard z Glouchova mu vypravoval, kterak řečený Winckler před mnoha lety z Lipska přijel do Prahy za příčinou obchodu a asi deset let bydlil v jeho domě; pak později však že jej jakožto člověka nepokojného a viru i obřady katolické pohoršlivě zlehčujícího a klid domácí rušícího vypověděl z domu svého. Dále, že dle svědectví jakéhos Berlicha, druhdy haeretika, ale od několika let katolika, řečený Winckler jest haeretik veliké pohoršení plodící, jenž katolickým obřadům i katolickému náboženství při každé příležitosti se posmívá a tvrdí, že přijímání pod obojí jest ku spasení potřebno. Kází prý nejen Masaného, nýbrž i jeho ditky. Farář Schreppl vytýkal to manželce

¹⁾ „Ceterum ita animas curavimus, ut et egentes a nobis non minus egentibus corporalia solatia referrent et religiosi hospites non pauci a nobis frugaliter recreati“.

Masaného; ta však odpověděla, že s Wincklerem rozmlouvají mnozí řeholníci, ba i doktoři bohosloví a v jeho odpovědích že mají zálibu. Winckler sám, kde mohl, Schrepplovi se vyhýbal a k sobě ho nechtěl pustiti. Konsistoř usnesla se na tom, že obrátí se prostřednictvím kanovníka Mayera k nejvyššímu purkrabí, aby proti svému hofmistru zakročil; na to pak že zasadí se o to, aby Winckler z Čech byl vypověděn. Zároveň dopsala P. Alipiovi Ernstovi. převoru řádu augustiniánského u sv. Tomáše, aby vyšetřil, zda se některý z řeholníků jeho kláštera stýkal s Wincklerem.

Týž farář Schreppl podal konsistoři také seznam haeretiků, jež v uplynulém roce byl přivedl k víře katolické, zároveň pak sdělil, že ve vesnici Jinonicích u Prahy, patřící knížeti Schwarzenberkovi, bují sekta husitská působením jakéhosi svůdce z Uher; že však on neunavnou prací a kázáními kontroverstickými, jakož i poučováním katechetským zbloudilce ty přivedl na pravou cestu.

V lednu 1700 skonfiskovány byly na žádost arcibiskupského revisora hebrejských knih Jana Galla S. J. pražskému židu Davidu Neustädteľovi rouhavé a pohoršlivé, talmudskými bajkami naplněné knihy.

Dne 11. února 1700 usnesla se konsistoř požádati arcibiskupa, by také tohoto roku v čase velikonočním rozesláno bylo deset missionářů do okresův a vikariátů, kde by se toho ukazovala potřeba a by tudíž učinil ke král. mistodržicím podání, by zmíněným missionářům byl plat vykázán z prostředků zemských.

V konsistorním sezení, konaném dne 19. února 1700, byly deseti missionářům z tovaryšstva Ježíšova pro nastávající postní čas vykázány okresy a vikariáty, v nichž měli působiti. Zároveň bylo usneseno, aby provinciál nebo prokurátor provincie byl požádán, by příště nejméně o měsíc dříve předkládal seznam missionářův a vždy se staral o to, aby v něm byla většina Čechů, nebo aspoň kněží obou jazyků znalých a nikoli Němců.²⁾

V Rakovnice zabýval se jakýsi *Adam Rullant* soukromým vyučováním mládeže. Byl však katolíkem velice vlažným, neboť nepředkládal děkanovi povinné stvrzenky o vykonané velikonoční zpovědi. Proto konsistoř dne 26. dubna 1700 žádala král. podkomoří, aby jej přiměl ke splnění povinnosti a zapověděl mu soukromé vyučování.

R. 1701 měla kollej klemenlinská 196 členů: v samé kolleji bylo 37 kněží, 10 theologů 4. roku. 94 scholastiků, magistrů nižších škol 5, koadjutorů 25. Mimo to byli v konviktě u sv. Bartoloměje 4 a v semináři sv. Václava 3 kněží; v Liběšicích 4 kněží a 3 koadjutoři, v Tuchoměřicích 2 kněží a 1 koadjutor; v Opařanech 3 kněží a ve St. Boleslavi též 3 kněží.

Kommunikantů bylo toho roku 97.853; obrácených luteránů bylo 60, kalvinista 1, židů 5, apostata 1. Kázání vykonali členové kolleje 1561, katechesi 840. Studujících bylo celkem 1810, konviktorů a seminaristů 203.

²⁾ „Ut deinceps semper ad minimum uno mense citius nomina ejusmodi Missionariorum transmittantur et semper plures Bohemi aul utraquistae, quam Germani praesententur.“

Toho roku bylo slaveno dvoji církevní jubileum: jedno na vyprošení šťastného panování nového papeže Klementa XI. a druhé saekulární. Jesuité dali vytisknouti příslušné pobožnosti českým i německým jazykem asi v 30.000 výtiscích. Arcibiskup Breuner velice jim za to byl vděčen a vyslovil jim zvláštní dík. Jubileum saekulární oslavili jesuité dvojím procesím. Prvního, konaného v den všední, účastnili se studující celého města a všechny kongregace latinské spolu se scholastiky a kněžími z tovaryšstva. Druhého procesí, konaného v den sv. Ondřeje apoštola, účastnili se mimo studující a družinu marianskou, také věřící bez rozdílu. Z indultu arcibiskupova platilo toto procesí za dvě jiná. Seslo se k němu tolik lidí všech stavů, že takový nával v Praze zřídka byl vidán. Kongregace nelatinské uspořádaly zvláštní své troje procesí.

Na theologické fakultě jesuitské bylo v bohosloví spekulativním mimo 59 členů řádu jesuitského 114 externích posluchačů; v morálce bylo posluchačů 62. Na doktorát theologie povýšení byli dva kněží, totiž Václav Rudloff, děkan v Mladé Boleslavi, a Pavel Ant. Haberlandt, rodilý z Litomyšle, děkan polenský a vikář čáslavský; licenciátství dobyl sobě 1, bakalářství dosáhlo 9 bohoslovců. Fakulta filosofická měla 793 studujících, mezi nimiž bylo 8 hrabat a 5 baronů. Stupně bakalářského dostoupilo na této fakultě 78 posluchačů, stupně mistrovského 39. These logické hájilo veřejně 10 posluchačů, celou filosofii osm. Na počátku školního roku byly obavy, že vypuknou mezi studujícími nepokoje. Na ulicích byly nalepeny pobuřující listy za příčinou odpravení jednoho studenta, který před dvěma lety zabil jakousi židovku. Ale kvašení bylo záhy utlumené: jediný jen student byl vyloučen.³⁾

Pod vedením jesuitů kolleje klementinské žilo toho roku v konviktě sv. Bartoloměje 62 chovanců; z těch alumnů duchovních bylo 40, světských 22. Jeden ze studujících filosofie poslán byl do německé kolleje v Římě. Z duchovních alumnů posvěceno bylo 12 na kněze. Z nich jeden nabyl hodnosti licenciáta, jeden důstojenství doktora, bakalářství 6. Mnozí z chovanců těchto umrtvovali se způsobem neobyčejným.⁴⁾

V semináři sv. Václava bylo r. 1701 alumnů 141. Z těch theologii studovalo 12, filosofii 56, humaniora 73. Trinácte theologů dosáhlo bakalářství, deset mistrovství. Mistrem filosofie s prospěchem výtečným stal se dne 27. července Jiří Procházka, jenž za to dle privilegia císařem Leopoldem konviktu uděleného povýšen

³⁾ „*Tumultus graviores, qui ab altioribus studiosis sub anni schoiastici principium timebantur iamque affixis per trivia schediasmatis convocatoriis conflagabantur, occasione publici supplicii sumpti de quodam, qui ante biennium Hebraeam proditorie occiderat, mature discussi sunt ac praepediti. Ne vero et in alios tentatas aliquando insolentias prorumperent Neo-Philosophi, efficaciter curatum, nec plurimum, quam unius exclusione quies procurata et conservata.*“

⁴⁾ „*Unus aliquis diem omnino integrum absq. cibo et potu exegit. Alius meditationes omnes nudatis simul et flexis poplitibus peregit. Alius in Christi felle potati honorem, fel quavis feria 6 per annum et ipse ferculis suis admiscuit. Nonnemo toto mense continenter, alius per duodecim dies, per decem alius cilicinam zonam gestaverunt. Fuit alius, qui se pedibus reliquorum ad sacelli fores calcandum pulchro exemplo praebeuit. Alius quoties noctu expergisceretur, toties e strato, etiam jove rigescente se proripiebat et Deum Eucharisticum ad 4 orbis partes adorabat.*“

byl do stavu šlechtického. Také chovanci tohoto semináře vyznamenávali se horlivou askesí.⁵⁾ S úspěchem nemalým pěstovali také chrámovou hudbu, tak že u znalců všeobecné docházeli chvály.⁶⁾

I nižší školy jezuitské těšily se také tohoto roku utěšenému rozkvětu. Bylo v nich 841 žáků; mezi nimi 40 princů, 17 hrabat a 23 baronů. Mimo obvyklé práce školní cvičili se žáci pilně v deklamování a časem provozovali i divadelní hry.⁷⁾

Rovněž tak i r. 1703 pilně pěstovány hry divadelní; letopisec zaznamenává o tom tyto zprávy: „Certe illustrissimorum juniorum comitum quispiam sic binis vicibus rem suam pro theatro egit affectuose, ut viris etiam cordatis lacrymas non semel expresserit. — Paria visae sunt aemulari scholae inferiores, quando et ipsae et quidem singulae comicos lusus publice pro theatro exhibuerunt. idque coram frequentissima ac praecipuae etiam nobilitate nec sine peculiari spectantium gustu et approbatione. — Accessit ad haec *apparatus* semper exquisitus et novae pro *maiore proscenio* elegantes cortynae successive, 47 fl. impendio curatae.“

Do tovaryšstva vstoupilo z nižších těchto škol celkem 8 žáků, a to 2 metafysikové, 2 logikové a 4 rhetoři.

K české družině přistoupilo nových členů 62, k německé 72.

Členové tovaryšstva v residenci staro-boleslavské žijící (početem 5) horlivě byli činní. Vyzpovídali ohromný počet kajcníků za příčinou jubilea ke správě Boží přístupujících. Kázali neunavně jak ve Staré Boleslavi, tak i v Chlumině, Kostelci a Přerově. Pečovali o duševní blaho vězňů, nalézajících se v žalářích brandýských, a navštěvovali a zaopatřovali nemocné.

K výslovnému přání arcibiskupa Breunera odebral se z kolleje Klementinské P. Jan Kiske do Příbuzu (Friebus) u Falknova, aby tam působil jako missionář. Činnost jeho tam korunována byla výsledkem tak zdárným, že arcibiskup tovaryšstvu se naklonil ještě více.⁸⁾

R. 1701 zuřily v Praze nakažlivé nemoci. Jesuité dnem i noci neunavně navštěvovali nemocné, poskytující jim nejen útěchy duševní, nýbrž zhusta i podpory hmotné, zvláště léků.⁹⁾

⁵⁾ „Inter reliquos viguit disciplina insigniter uti et mortificationis studium; inventusque est non nemo, qui dum sub hebdomadam sanctam triduanae ascési cum caeteris vacaret, calvariam hominis demortui domum allatam sibi meditati, quo vivaciorem mortis haberet memoriam, constanter obiecit, imo, quod majus est, noctem integra in adsito templo qua meditando, qua flectendo, qua super defunctorum sepulchris recumbendo transigere non dubitavit.“

⁶⁾ „Musica, quam domus haec accuravit, eam merita est commendationem, ut passim, illa praesertim, qua festivitas Divi Patriarchae nostri solenniter est reddita, magna inter encomia ab artis hujus peritis per Triurbem vulgaretur.“

⁷⁾ „Declamationes tum hebdomadariae tum menstruae, quas e praescripto rhetorica et poësis alternatim dabant, et a styli concinnitate, et ab actorum dexteritate gratiam multam habuere. Declamationem unam dederunt Poëtae Marte proprio. Neque dramata Scholarum inferiorum sua caruerunt commendatione.“

⁸⁾ „E nutu Celsissimi Principis Archi-Ep. Pragensis 5. Julii evocatus sit collegio nostro sacerdos, cujus opera alicubi locorum in arduo quodam negotio conficiendo idem celsissimus etiamnum utitur, eique velut missionario stipendium tribuit. Dumque illius industriam magnaque patientia relatos insignes fructus et negotii felices successus Princeps optimus admiratur, societatem quoque nostram magnae benevolentiae contestatione prosequitur.“

⁹⁾ „Grassabatur isthic maligna febris hoc anno potenter. Accessimus sic febrientes diu nocturne sine discrimine ac grandi cum infirmorum solatio eo,

Vůbec nedali si jesuité ujiti nižádné příležitosti, jež se jim naskytla k péči o duševní blaho věřících všech stavů. Když na př. bleskem dva vojini na mostě byli zabiti, měl jeden kněz z tovaryšstva k celé vojenské posádce řeč, v níž je povzbuzoval k tomu, aby dbali byli života bohabojného, neznajíce dne ani hodiny smrti své.¹⁰⁾

Do kolleje Klementinské uchýlilo se r. 1701 celkem 6 osob různých stavů. vyhledávajících tam útočiště. Všem popráno bylo asylu a postaráno o to, aby se dostali v bezpečí. Z případů těch uvedeme jen jediný. Dne 7. června přišel v 10 hodin ráno do kolleje vojin, jenž předešlého dne zabil žida, jemu se posmívajícího. Bylo mu ovšem popráno práva útočištného. Dne 9. června ráno přišel do kolleje podvelitel, žádaje, aby mu vojin ten byl vydán, jinak že rozestaví kolem kolleje stráže. Rektor kolleje mu odpověděl, že vojina vydati nemůže bez výslovného rozkazu arcibiskupova: stráže nechť si třeba rozestaví, ale mimo obvod kolleje. Dne 9. a 10. skutečně stály vojenské stráže kolem kolleje; potom však od dalšího hlídání upustili.

R. 1702 měla kollej Klementinská celkem 200 členů, z nichž bylo kněží 38, theologů čtvrtorokých 14, scholastiků 97, magistrů 5, koadjutorů 25. V konviktě sv. Bartoloměje byli 4 kněží, v semináři svatováclavském 3, v Liběšicích 4, v Tuchoměřicích 2, ve Staré Boleslavi 2, v Opařanech 3. Z tovaryšstva propuštění 3 členové. Pět členů zemřelo: mezi nimi P. *Václav Lounský*, Domažličan, horlivý missionář (nar. 8. prosince 1664, do T. J. vstoupil 15. října 1689, zemřel 12. února 1702.)

V konviktě sv. Bartoloměje bylo toho roku 90 chovanců, mezi nimiž 9 šlechticů. Jeden z knížecích chovanců měl jménem fakulty filosofické panegyrickou řeč o sv. Kateřině k veliké pochvale přítomných.

V semináři sv. Václava bylo 120 alumnů. Toho roku započalo se stavbou nové seminářské budovy.

Cisár Josef I. vraceje se s císařovnou a s četným komonstvem od obléhání Landavy, zavítal dne 9. listopadu do residence svatováclavského semináře ve Středoklukách a tam stkvěle byl pohoštěn.

V theologii spekulativní bylo r. 1702 113 posluchačů, v morální 64. Filosofické přednášky navštěvovalo celkem 791 posluchačů. Ze 149 posluchačů metafysiky dosáhlo 33 stupně mistrovského. Z fysiků dostoupilo 68 stupně bakalářského. Aby utu-
chající pile studujících nabyla nového popudu, nebyli někteří ze

quod ob hoc morbi genus ab aliis religiosis vicinioribus, quin ab ipsis quoque domesticis deserti auxilium spirituale, imo et temporale a nobis haberent, utpote quibus et de medicinis et de congruis fomentis ab operariis nostris saepe numero prospectum fuit. Inter haec tamen de aeterna morientium salute solliciti fuimus vel maxime."

¹⁰⁾ „Ad commendationem zeli nostri facit et illud, quod geminis in ponte militibus fulmineo ictu necatis occasionem opportunam noster sumpserit, hac super re ad caeteros commilitones perorandi, qui dictioni huic iussu ipsius illustrissimi et Excellmi DD generalis seu commendantis Urbici interesse omnino omnes debuerunt, comperueruntque non sine spectantium solatio quod ii, qui tem-
plum ob angustias subintrare nequibant, minime abscederent, sed pro foribus-
templi Dei verbum quieti semper modesterque ad finem usque auscultarent."

studujících, kteří po uplynulém třileti filosofickém dostatečně neobstáli při zkoušce, připuštění ke studiu theologie.

Nižší školy měly 863 žáků, z nichž bylo rodu knížecího 42 a hraběcího 50.

Z veškeré mládeže akademické vstoupilo toho roku do různých řádů 24 jinochů; z těch 4 do tovaryšstva Ježíšova.

Kongregace latinská větší vyznamenávala se příkladnou horlivostí svých členů; tak v den zvěstování P. Marie účastnilo se veřejného procesí, jež kongregace uspořádala, více než 800 soldátů, mezi nimiž bylo 20 z nejvyšší šlechty.

Ke kongregaci české přistoupilo více než 80, k německé 105 členů. Německá kongregace byla velice četná; čítala více než 844 členů.¹¹⁾

Roku tohoto popřáli jesuité šesti vojínům, kteří různými přechyby se provinili, v kolleji asyly útulek. načež všem vyprosili, aby se směli beztrestně vrátiti ke svým plukům.¹²⁾ Mimo to bylo útočiště poskytnuto dvěma vezňům, kteří uprchli z vězení staroměstského. Ti, ač jeden z nich byl na rukou i nohou spoután, s vysoké věže radniční po provazech se spustili až na pavlův zábradlí ohrazený, jenž tehdaž ještě při věži té stával. Když pak s pavlův toho seskočili, poranil se onen spoutaný tak značně, že se nemohl ani hnouti. Než soudruh jeho nelenil, vzal jej na záda a odnesl do kolleje Klementinské. Tam raněný po několik neděl pečlivě byl ošetřován, načež oba na svobodu byli propuštěni.

V den sv. Ignáce konáno bylo obvyklé procesí hochů a dívek, jichž bylo na tisíc, nesoucích malé obrázky světce v rukou a příslušné písně pějících.

R. 1703 zemřel P. *Vilém Dvorský* (nar. v Cholticích r. 1640), toho času rektor konviktu sv. Bartoloměje. Muž ten měl veliké zásluhy o missie v Čechách, o něž zejména pečoval, jsa členem arcibiskupské konsistoře. Jakožto rektor konviktu staral se především

¹¹⁾ „Germanica sodalitas capitibus 205 hoc anno auctior suorum fervore gloriatur ex eo, quod festo, a quo titulum nacta est, 844 consodales consuetae devotioni post meridiem insigni cum modestia interfuerint, frequentissimiq; etiam in ordinariis conventibus ac suorum funeribus comparuerint. Quorum quidem defunctus est nemo, qui pro suprema lucta a Praeside disponi non cupiisset. E piis eorundem legis accesserunt aerario Mariano 56 floreni. Alios 200 florenos Sodalitati munifica liberalitate contulit Ill^{mus} D. D. *Servatius Ignatius L. B. ab Engelflus* in adjumentum exolvendi officii congregationis in duobus exemplarium millibus hoc anno recus, quod in gratitudinis monumentum eidem Illmo praefixis nobilissimae prosapiae insignibus est dedicatum.“

¹²⁾ Podobně i k r. 1703 zaznamenává letopisec zajímavé zprávy o právu asylním: „Porro *asyli* causa (ut istud hoc loco subjungamus) receperunt se frequentiore hoc anno numero intra cannas nostras rei partim milites praesidiarii, quos exorato prius militari foro stationibus sui indemnes restituimus, partim alii sortisq; diversae, quos ad tutilora aliorum dimisimus. — Vicibus binis armata militum manus reum interceptum pone collegium nostrum ad custodiam traherebat, sed cum id in domus nostrae vicinia minus caute ageret, utraq; vice reus intra collegii nostri septa salvus evadit. Fugitivum insecuti armati ductores, dum temerario ausu ex asyli loco eundem retrahere conantur, spe sua delusos et obseratis interea collegii foribus se una interceptos vident, qui postmodum cum preces geminarent, dimissi quidem sunt, sed nonnisi exarmati, ignorantiam novitiorum, ut praetexebatur, militum ipse ill^{mus} et excell^{mus} triurbis hujus commendans per submissum officialem excusari fecit armaque pacate repetiit.“

o to, aby z ústavu jemu svěřeného vycházeli do duchovní správy kněží ctnostmi i vědomostmi vynikající.

Latinská družina uspořádala na veliký pátek kající procesi tak velkolepé, jakého dosud v Praze nebylo; účastnili se ho v kajících rouších se svým služebnictvem i královští místodržící.

Kouřimské a kolínské paměti cechovní z konce XVI. a z počátku XVII. věku.

Napsal F. J. Čečetka, odborný učitel v Poděbradech.

(Dokončení.)

Šenkéři.

O šenkéřích máme zpráv nejvíce; méně z nich vzlahuje se ke zřízení cechovnímu, ke způsobu živnosti, více jich mluví o bojích, výtrznostech, kvaltech v domech šenkovních.

Šenkér, sousedem přijatý do šenku, vyžádal si *propuštění živnosti* od pánů v radě, a dalšího hledal při pořádku šenkýřském. Pořádek obnoven od r. 1590 s jinými a z prostředku jich zvoleni byli starší. Bylať jim před tím živnost na čas *zastavena* a r. 1590 zase na snažnou žádost propuštěna, „však aby na *díla obecní* jeden každý hotov jiti byl, živností jiných se nedotýkal a z každého sudu piva 3 kopy k obci dal, ano také aby žádných *děveček* a *služebnic* opět nechoval.“¹⁾

Starší šenkéři obesílají r. 1610 šenkéře obecního, stěžující si, že povinnosti k pořádku neplní, neřády trpí.²⁾ O zámecké hospodě „*Na ostatním penízi*“ jde hlas r. 1611, že tam „*znamenití neřádivé od zlodějstva, rufánstva, mordu se dějí.*“

Téhož roku stíženo šenkérům, jakých neřádův zvláště ve dni *nedělní* a *sváteční* se dopouštějí, a protož pp. nařizují, „aby v čas *nešporní* žádnému na řád pivo dáváno nebylo pod propadnutím 15 gr.“³⁾

O *sbírky* ze živnosti, z vyčepovaného piva pro komoru upomínek bez počtu, i šatlavou někteří přidržování k zaplacení. R. 1620 platilo se ze šenkhausů po 1 *kopě míš*. „*sbírky vedle vjezdu JMC.*“ a učiněn náklad na sukno soldátům.⁴⁾ Páni starší obecní stížnost činí 1619 do šenkýřův, že jich na *dílo* obecní nemohou k ruce dostávat. Svolávají je *k pile*, aby dříví k obecním potřebám navalili.⁵⁾

Páni úředníci r. 1621 ohlašují, že se šenkýřkou nemohou počtu zavřítí pro nákyh 23 *pinet*, kteréž k ní p. Příbramským jsou probrány a on za ně platiti se zpečuje. Z uvážení má obec takových 23 *pinet* škodovati.

Kouřimští páni r. 1552 se snášejí, „*poznávše nepořad při šenkýřích zdejších, kteřížto všecku živnost domácí hospodářům svým v domích jejich z rukou jsou ujali, a v prodeji piva ledajakých neřádův proti Pánu Bohu se dopouštěli,*“ aby od sv. Havla živnosti šenkýřské *sami hospodáři*, nebo skrze čeledína, šenkýřku spravovali „*na zkošťování.*“ Z každého sudu piva vyšenkovaného

¹⁾ E 6. — ²⁾ E 18. — ³⁾ E 18. — ⁴⁾ E 25. — ⁵⁾ E 24.

má se do měšce obecního 2 kopy mš. platiti, poslu obecnímu za práci od každého sudu vyšenkovaného zase páni budou 3 malý peníze dávati.⁶⁾

Tamtéž v registrech je počet *vyšenkovaných piv* v roce 1624 a 1625 ve čtyřech kvartálech:

1. Od 1./V.—30./XI. 1624 svařeno *piva bílého* 15 varův po 11 věrtelích, *piva ječného* 16 půlvarů po 4 věrtelích a dáno ze sudu posudného po 6 gr. č.; JMC. v rathouze odvedeno jest 229 věrtelů.
2. Od 1./XII. 1624—31./III. 1625 svařeno *piva bíl.* 8 varů, *ječného* 9 půlvarů — 124 věrtel.
3. Od 1./IV.—30./IX. 1625 svařeno *piva bíl.* 15. varů, *ječného* 14 půlvarů — 221 věrtel.
4. Od 1./X.—31./XII. 1625 svařeno *piva bíl.* 7 varů, *ječného* 12 půlvarů — 125 věrtelů.

Posudného zaplaceno úhrnem 25 kop 54 gr. 2 den. č. ze 699 věrtelů *piva*.

Víno pěstovalo se na vinicích při obou městech; v Kolíně víno z obecní vinice vytlačili a v obecním domě šenkovali.⁷⁾ R. 1619 nevěděli si páni rady s vínem červeným z obecní vinice, „poněvadž ho tu žádný nepije.“⁸⁾ Posléze načato po 6 denárech. To ovšem daleko nestačilo obecní potřebě měšťanstva a proto na skupování vína do Moravy jezdili zvolení sousedé. Po návratu počet učinili. I z okolí od Žerotínů, Kapounů, Albrechta z Waldštejna víno kupovali a když se přivezlo, v obecním domě je páni „vykošťovali“. Úředníci činili občas počet z vyšenkovaných vín obecních a předkládali v radě patera registra důchodů vinných.

Víno mladé i staré směli sousedé jen s přivolením pánů načínati, když se výběrčím JMC. a obecním starším ohlásili. Páni sadili pak víno — r. 1619 bílé po 16 den. č., 1620 víno mladé po 2 gr. 2 den. č., a červené po 6 den. č. Když r. 1619 Eliška Payerka pánům *košť vína červeného* do rady přednesla a žádala, aby ji po 1 gr. 4 den. sázeno bylo, obviněna, „že jest to víno před posazením šenkováno a vydáváno bylo, aby se toho spravila. Dala odpověď, že ani žejdlíku ho žádnému nedali, leč košťovati.“⁹⁾

V Kouřimi obecní víno u Kosteláků šenkovala Marta (1599) a k hostině bralo se víno od rychtáře J. M. Cis. Kožešnika. O množství a ceně vyšenkovaného vína v Kouřimi r. 1624 a 1625 dovidáme se z „*Listu přiznávacího nu sbírku JMK.*“

„Purkmistr a rada dle nařízení z vědra domácího i prespolního vína skládají 4 pinty, každou po 4 žejdlících míry pražské v hotových penězích, po čem víno se šenkovalo. Vedle patentu 2 osoby přísězné ze sousedů vína ve městě k šenku vyhledali a sepsali:

Od 25./III.—31./XII. 1624 vyšenkováno 137³/₄ vědra, odvedeno 311 pinet za 179 R 44 kr.

Od 1./I.—30./VI. 1625 vyšenkováno 122 vědra, odvedeno 608 pinet za 311 R 04 kr.

⁶⁾ Kn. rudá. 9. — ⁷⁾ 1610 — E 18. — ⁸⁾ E 24. — ⁹⁾ E 24.

Pálené prodávali v Kolině domácí chudí sousedé. Mandaleně Kocábce r. 1612 stíženo, že pálená ze zámku i odjinud bere a na ublížení chudých sousedů, kteří v tom handlují, prodává. Odpověděla, že nebere kromě někdy *jalovcový vody* žejdlík od Hory. Napomenuta, aby *cizího páleného* nebrala, chce-li dobrodiní toho požívatí.¹⁰⁾

Ročně bývali voleni dva starší vinopalové, kteří s úředníky zapisovali osoby, jež pálená pálí i šenkují; sbírky pak od nich k sv. Havlu se odvozovaly. Šenkovalo se páleného málo: podruzi tajně přespolní nosili a bradýř, branní ve branách trochu páleného odbyli. Jindy kromě trhových dnů neměl rychtář prodeje trpěti.

Krejčí a kožešníci.

Stále spolu se uvádějí oba pořádky — snad že tak často před pány proti sobě stály. V Kouřimi r. 1550 vzešla nevole mezi oběma pořádky; že *podšívání kožešnými věcmi* náleží kožešníkům, hájili pro sebe kožešníci a krejčí tvrdili opak. Suplikaci až k JM. radám císařským zaslali první, ale když jim páni vše rozmluvili, oznámili dobrovolně, „že od takové nevole pouštějí a že s pořádkem krejčovským žádného soudu vésti nechtějí, nýbrž tak se chovati, jakž za starodávna při tom pořádku v městě tomto chováno jest.“¹¹⁾

Starší krejčí pilně dbali, aby nikdo, *nejsa v cechu*, na překážku jich živnosti šatů nešil a r. 1582 v Kolině prosí pro Boha pánův, aby je ochrániti a litovati ráčili od zetě Borůvkovýho, který kožichy šije a při šití jakéhos *puntu* byl stížen. „*Máme živnostku a můžeme ji nemíti. A on jsa podruhem, vezme filcek svůj, mohl by nám všem sousedům posloužiti, že bychom o živnostky přijíti mohli — a skutek se při něm našel, že nemálo vostrížků se od něho vzalo.*“ Páni s vyhrůžkou pokoutního krejčího propustili, a by raději u několio dělal aneb se provandroval, nařídili.¹²⁾

V komoře stihli r. 1610 starší krejčí Jana Slavička, jenž nemaje živnosti, na velikou škodu mistrů dělá při městě. Vynlouvá se Slaviček, že po všech svou živnost vede. Páni z uvážení mu poroučeji, aby do dvou neděl při městě nebyl, ani ve vesnicích, zvláště císařských se toho nedopouštěl, leč chce-li, do pořádku poctivých řemeslníků vstoupil.¹³⁾

Když r. 1610 k vyzvání starších Jakub Pexa nechtěl pomoci *sukniček vojenských* šiti, ba starším cechu ještě „lotrů, visalců a zrádců“ nadal, byl vězením šatlavním ztrestán.¹⁴⁾

Tovaryši Mejzle a Polívka k poručení starších nechtěli se provandrovati, ale na zkrácení poctivých mistrů po domích se toulali, *díla přijímali a hejskovsky hodovali*. Z uvážení *za kládu* do vězení šatlavního dáni, dokud by sobě mistra neoblíbili.¹⁵⁾ Podobně stíženo r. 1612 „loudalovi“ Adamu Chmelovi, aby se provandroval. Jinou svizel měli starší s krejčími v cechu, kteří *purkrechtů* neplatili; nestačili si do nich stěžovati. Také na *žida* Josefa r. 1620 žalují, že jim ku překážce *sukničky* šije.

Kroj, zvláště ženský, oplýval tenkrátě nádherou nevidanou, a tak zámožné měšťky i venkovanky hojně krejčím plnily váčky.

¹⁰⁾ E 18. — ¹¹⁾ Kn. rudá 4. — ¹²⁾ E 3. — ¹³⁾ E 18. — ¹⁴⁾ E 18. — ¹⁵⁾ 1611 E 18.

Sbíráme v celek nahodile v knihách uvedené částky kroje:¹⁶⁾ *sukně* muchejrová, z moheru pomorančového, tupltykytová popelatá, barchánem bílým podšitá, taminová s vyřezovacím štrápcem, černá s dvěma aksamitovými prýmami (více než za 3 kopy), barchantka: *rukávce*, *životky* aksamitové i s vydrami, *vobojky* *ďalamany* liškami podšité, *kožichy* liščí podbřiškové, *mantlíky* damaškové s krajkami zlatými, *šortochy*, *fértuchy* bílé, *váčky* s pasy, *pláště* soukenné, *čepce* s pruhami, *roušky*, *podbradky*. U bohatších, a zvláště u šlechty, byl teprve přepych neobyčejný, oděv samé zlato a stříbro, zlatohlav, atlas, damašek.

Nedivíme se proto zákazům přepychu u lidu selského a r. 1701 i u židů, „aby šatů zlatem a stříbrem vydělaných neb přemovaných nenosili, a s žlutými neb perlovými halsbanty, jakož i bez krejzlů a obojků nechodili.“

Soukeníci v té době z Kolína zmizeli, za to u Hory a v Kouřimi bylo jich řemeslo v rozkvětu. Nařizují jim páni r. 1554 v Kouřimi, aby z místa obecního, kde *rám na postav* nabíjí, platili po 6 gr. o sv. Jiří a Havle. Kdo by na rám obecní nabil, do měsce obecního dáti 7 den. míš. má. Z barevny proti valše ročně 20 gr. má se platiti.¹⁷⁾

O *kloboučnickovi* dovidáme se r. 1612 v Kolině, kdy mu páni živnost při městě povolují a místo na parkáně pronajímají, „poněvadž takového řemeslníka při této obci *potřebi jest* a Jíra Holej lenivě a nebedlivě se chová.“¹⁸⁾

Sedláři, uzdaři a caňkáři, kterých bývalo nejméně, připojovali se též k cechu krejčovskému; tak r. 1610 Adam Duka, sedlár, zaplatil za léto k pořádku krejčovskému pánům starším 5 kop. Týž po roce se uvádí, že za dílo vozu obecního 12 kop gr. přijal. Po čase řemesla zanechal, a protože „německy a na koni jezdit uměl“, r. 1620 byl ustanoven *k poště* s Janem Rakem, uzdařem.

Rybáři.

O pořádku rybářském v Kolině dobře zřízeném dovidáme se již na sklonku XV. věku. „*Hospodáři*“ s tovaryši „*nágrošníky*“ najímali Labe k lovu; schůze cechu byly čtyřikrát do roka, při nich rovnaly se spory a určilo, ským kdo má lovit. Řád stanovil: Loví se řídkými síťmi, svrchníci, prostú síti, chvary, měchy, vazbami, udicemi, provazy a čeřeny. Bítí *bobry* jeden bez druhého neměl; nohy a ocas bobří odváděl se purkmistru a konšelům.¹⁹⁾

Na sklonku XVI. věku starší rybáři žádají na místě všeho pořádku, aby jim bylo půjčeno *peněz Jankovských 5 kop gr.*, kteréž se půjčují *olejníkům*.²⁰⁾ Nebylo jim vyhověno, poněvadž stesků na ně neubývalo, že dopouštějí skupovati ryb jednomu, druhému na *ubližení sousedů* i vší obce. Napomenuti, aby ryby budoucně prodávali na rynku, nechtějí-li *pokuty* na se vnést.

Pomáhala si obec i sousedé k rybám jiným způsobem. R. 1600 na 150 kop plodů tříletých koupeno do rybníkův obecních od p. Jindřicha Mirky ze Solopisk a na Plaňanech. Také hojně kupovány ryby z rybníku libenického, ovčareckého, bačovského (r. 1609

¹⁶⁾ Prameny byly: *výčty zastavených věcí židům, kšafty, pňhony, svědomí* a j. — ¹⁷⁾ Kn. rudá 34. — ¹⁸⁾ E 18. — ¹⁹⁾ Kniha L. M. A. 17. — ²⁰⁾ E 6.

50 džberů) i z haltýřů zámeckých.²¹⁾ R. 1612 rybníčky některé obecní přebrakovány a drůbež dána do rybníku *Nového*.²²⁾

R. 1611 předneseno, že rybáři „*pátečného*“ pánům v hodnosti neodvozují, ale obyčej mají, že před tím dnem *židům* vseliko prodávají, tak že žádný ze spolusousedů nemůže sobě nic k hodnosti koupiti.²³⁾ Hrozeno často, že „starodávnyho Labe ihned prázdní budou, dopustí-li se proti nařízení.“

Cechmistři a mladší mistři pořádku rybářského r. 1620 spisem žádají, aby svoláno bylo v městě, aby žádný *chebuli* a *pihuli* do Labe nemetal na škodu a záhubu jich, kteří z Labe nemálo plati.²⁴⁾

Mimořádnou povinností rybářův bylo, aby *shledali ryb* tu ku příchodu *JMK.*, tu k jiné vzácné návštěvě, k *obnovení rady*.

Kováři a zámečníci.

S kovy pracovalo při městě Kolíně koncem XVI. věku 6 kovářů, 1 zámečník, 1 kotlář, 2 nožíři, 3 mečíři, 3 zlatníci. V XVI. věku o těchto posledních nenalezáme zpráv, za to více jich týká se kovářův a zámečníkův.

Mladší mistři, starší i mladší tovaryši řemesla kovářského stěžují si do starších mistrů pořádku svého, že se jim od nich nemalé zkrácení děje, že čeládka příčinou jich se zdvihá. Napominají páni mladší k uctivému a vážnému chování, starší k odvedení 5 kop. kterými jsou povinni, do pokladnic.²⁵⁾

Kovář Kervic za přijetí do sousedství a za propuštění živnosti příjemného dal 2 kopy grošů. R. 1611 „starší poctivého pořádku kovářského na rozkaz mistry řemesla *kolářského* do svého *regimentu* přijali, poněvadž sami ho nemají.“²⁶⁾

Bartoloměj kolář bydlí v bráně Zálabské, Havel v Kouřimské jiný „Na ostatním penízi“, jiný ve špitále.

O nevážném chování kováře Jana Dvořáka k pánům popsáno mnoho papíru: Klisnu od sirotka koupil a ku přání poručníků vrátiti nechtěl, ba i pyšné řeči k pánům vedl, i dán do vězení.²⁷⁾ Jindy pro zemskou potřebu nechtěl obci půjčiti koně, těžká slova mluvil, „že jemu mocně berou“, — a zase trestán byl vězením.²⁸⁾ — Tovaryšovi kovářskému, který r. 1621 lidi a sousedy pomáhal *šacovati* a vojáky na ně přivozoval, páni vše z lásky pasírovali a k vandrování poslali bez újmy poctivosti.²⁹⁾

Zámečníci, ručníkáři a šiftaři bydlili ve branách Labské, Horské a Pražské. Průšovi zámečníku v Horské bráně od správy ručnic a toulců dána 1 kopa 3 gr.³⁰⁾

R. 1619 pozorovali páni, že třeba hodiny na věži spraviti. Vyslání z rady gruntovně vše spatřili, „že mimo tři kola stroj naskrze je sešlej. Matěj *hodinář* žádá za to, aby páni jemu 15 kop gr. *č.* v hotově odvedli, a ve verštatě v bráně Kouřimské darmo půl leta bytu přáli. Slíbili páni a pobyt do roka prodloužili, když pilnost ukáže.³¹⁾ Po roce *Vacck* zámečník v radě Matěji praví, že správu hodin obecních za velký plat *nesprávně* udělal, jak náleželo,

²¹⁾ F. — ²²⁾ E 18. — ²³⁾ E 18. — ²⁴⁾ E 25. — ²⁵⁾ E 18. — ²⁶⁾ E 18. — ²⁷⁾ 1612 — E 18. — ²⁸⁾ 1619 — E 24. — ²⁹⁾ E 25. — ³⁰⁾ F 1. — 1602. — ³¹⁾ E 24.

nepostavil, že již všechno sešlo. Matěj žádá, aby páni někoho *moudrýho* k spatření vyslali, a je-li nedostatek, že peníze, které vzal, *30 kop* ve dvou nedělích odvede; *Vacek* prý žaluje, „že jeho *sviním bráním obecnímu stavení škodu dělají*.“ Došlo přece k opravě hodin, ba i do šatlavy přišel hodinář, že „*přísahou kejkloval*“. Do pořádku ho však zámečníci nedostali, že jim v řemeslo nesahá. „*Obecní klín*“ — hodiny — svěřeny k natahování zámečníku Žitovskému, aby jej bedlivě opatroval. Matěji hodináři věci jeho pobrány, a on mnoho vyhrůzek učiniv, z města ušel.³²⁾

V Kouřimi povoleno *ručník* Kašparovi r. 1619 řemeslo provozovati bez listů, pro které si v těžké době válečné jíti nemůže. Do sv. Havla má proti záplatě lidem posluhovati.³³⁾

K opravě obecního orloje pozván do Kouřimě r. 1552 Pavel, hodinář z Litomyšle, a zapláceno mu *10 kop. míš.* Hodinář slibil po tomž opravení „pevnost a trvanlivost na ně vypadenu bez zkázy do *deseti let* pořád zběhlých. Pakli by kdykoli jakákoli zkáza při tomž orloji se zběhla a co se pokazilo, tehda on Pavel, hodinář, bez oplatku povinen bude týž orloj opravit.“

O jiných řemeslnících při městech.

Tesaři byli hlavně ve službě obecní, jiní v panské, kdež r. 1466 i král Jiří tesaři Václavovi za vodovod do hradu i města Kolína zhotovený týdně 20 grošův a živobyť na zámku vykázal. Kryštof tesař dělal r. 1619 o *šibenici*; kde potom dosedl, tím mu vytýkali. Obviněný zámečník jej těší před pány, že sám *dělal u Hory zámek k šibenici*, a že to může také býti jemu ke zlému.³⁴⁾ Tesaři povolání, aby na dílo vyzdvižení světnice nové v šatlavě se postavili.³⁵⁾

Bečváři a bednáři r. 1611 spisem žádají, aby jim *regiment*, kteréhož poctivý pořádek řemesla bednářského v Starém městě Pražském užívá, též páni konfirmovati ráčili a nad nimi ochranu drželi. Regiment schválen i pečeť předešlá a oznámeno, aby dílo v mírnosti a hodnosti dělali a draho nešacovali.³⁶⁾ R. 1620 starším bednářům stíženo, že peníze z *pokladního pořádku* vyzdvihli, žito náké skoupili a potom mezi sebe rozdělili na záhubu mladších.³⁷⁾

Pořádek *koželužský* proti *jirchářům* k žádosti horníkův žádá za vydání svědomí při právě zdejších.³⁸⁾ Koželuzi Jakub Černý a Jiří Karásek ucházejí se r. 1619 o pronájem pustého domu po neb. Augustinovi jircháři.³⁹⁾

Valchař Václav z Čáslavě přijat od starších soukeníků v Kouřimi do valchy obecní. Prv kdo by postav přinesl, tomu také aby prve svalen byl a bez cejchu žádnému aby postavu nevydával. Dříví k potřebám pro postavy pod kotel se má kupovati z obecních peněz.⁴⁰⁾

O členech *ševcovského* pořádku několik jen zpráviček: Jan Nosek, švec, udělal r. 1589 židovi školniku malé střevíce. Pohádali se, a švec za ním hodil kopytem. Nosek rathouzem, žid šatlavou potrestán.⁴¹⁾ Matouš Čermák, řemesla ševcovského, pro hanlivé mluvení r. 1619 vsazen do šatlavy. A podobných více.

³²⁾ E 25. — ³³⁾ Man. rad. 1619. — ³⁴⁾ E 25. — ³⁵⁾ 1619 — E 25. — ³⁶⁾ E 18. — ³⁷⁾ E 25. — ³⁸⁾ 1610 — E 18. — ³⁹⁾ E 24. — ⁴⁰⁾ Kniha rudá 1554. — ⁴¹⁾ E 5.

Tkalci v Kolině hájí se r. 1564, aby na škodu jich pořádku nebylo mistrům nepořádným řemeslo jich povolováno po vesnicích, nebo to jest jak proti pořádku, tak proti *privilegiím města* a živnosti svobodné.⁴²⁾ Spor mezi staršími a mladšími pořádku tkalcovského skončil r. 1582, že starší všecky věci, které při pořádku měli, s sebou nahoru do rady přinesli a zde složili.⁴³⁾

Zle se vedlo *mydláři* při městě po r. 1584, když císař Rudolf II. nařídil, aby od Hory vozeny byly loje na svaření. Ani jediný mydlář (Václav Hořický) nemohl se při městě obživiti a chtěl se r. 1621 do Hory odstěhovati. V plnosti rady oznamuje, že co z Hory na onen čas shromáždil, to zde utratil; řemeslo odbývati nemůže, že jiný sem na něj nosí *svíčky*, dále že vojáci do domu jeho nad jiné sousedy se vždycky kvartýrují. Napomenut, aby raději při svém zde zůstával a odchodem svým vojákům nedal příčiny k drancování domu svého.⁴⁴⁾

Neměli mydláři v Kolině na různých ustláno. R. 1590 ušel *Matouš mydlář* i s manželkou od práva města pro *nájem*, kterýž do register důchodních byl dlužen. Zanechal tu veškeré svršky a hojně dluhů, jako na kotel mydlářský 3 kopy 6 gr. č., za lůj 32 kopy gr. č., za věrtel soli a 2 libry mejdla 3 kopy gr.⁴⁵⁾

Cihláři nebylo při městě nadbytkem. Jediný, který cihly a vápno pálil v obecní peci, odešel, a proto r. 1619 páni píší cihláři do Kouřimě, aby se sem vypravil a pec cihel ku potřebě obce vypálil.⁴⁶⁾ Cihly zdicí sázeny r. 1612 po 10 gr., dlaždičky po 12 gr.⁴⁷⁾ Když cihelna dlouho byla ladem, ohlásil se r. 1621 *Lebl žid*, že by chtěl některý tisíc cihel dáti napáliti. Ale jinak páni rozhodli, „aby 100 kop mš. zaval; řemeslník se opatří a jemu bude do jeho summy cihel odvozováno.“⁴⁸⁾

Hrnčírům dovoleno r. 1621 u vsi Polep hlínu k řemeslu bráti, avšak první i druhý hrnčír z vozu aby 1½ gr. č. dávali a škody nečinili hleděli, zvláště v čas seti neb jiné některé nepřiležitosti. *K tomu jeden má jedna kamna v rychtářské, a druhý druhá v staré radní světnici přeložiti.*“

Zedník Bartoloměj v Kouřimi za dodělání kotců z domu spáleného dostal r. 1552 17 kop mš. od obce, že udělal prostředkem kotců 6 pilířů a 6 „prampouchů“ z tesaného kamene, předeek pod podlahu, zdi na ostro obmetal a stupně u zadních dveří udělal.⁴⁹⁾ — V Kolině neznámý zedník Vlach živnost začal r. 1619, nevyžádav si toho. Dal odpověď, že *kdekoliv přechází, tu živnost vede* a ji sobě dobývá bez opovědi, poněvadž to žádnému není na škodu.⁵⁰⁾

Landkoči sestoupili se v pořádek nejpozději, ale hájili práva r. 1618, žádajíce, aby Pavel Šturma, jenž fůry proti záplatům čini a k nim přistoupiti nechce, *z koní odvozoval*. Šturma uvádí, že jsou mezi nimi lidé *ouhonu* nesoucí, on pak *dobrý a poctivý mezi ně nemůže*. Diktum, aby z koní pořádku, co náleží, odvozoval.⁵¹⁾ — Václav Kotek v neděli o *ranné kázání* jáhly, kože na vůz nakládal proti náboženství křesťanskému a regimentu svému. Pořádku kočovskému pokutu odvedl a do Litoměřic jel.⁵²⁾ V neděli 1. Aprilis 1620 jel Kolinem pan Turza, uherský pán, za pilnými věcmi JMC.

⁴²⁾ Kopíř 1564. — ⁴³⁾ E 3. — ⁴⁴⁾ E 25. — ⁴⁵⁾ E 6. — ⁴⁶⁾ E 24. — ⁴⁷⁾ E 18. — ⁴⁸⁾ E 25. — ⁴⁹⁾ Kn. rudá 28. — ⁵⁰⁾ E 24. — ⁵¹⁾ E 24. — ⁵²⁾ E 24.

a pořádek kočovský měl mu dále do Brodu. Českého dáti koně. Ale kočí se v čas na rynku nepostavili a pán čáslavskými koňmi musil se vézt až do Brodu. Za to je páni v své trestání u vězení šatlavní bráti ráči podle práva. Kočí se brání, že s koňmi byli pohotově, ale že se ten pán ani *nezastavil*. Z uvážení trest jim pasírován.⁵³⁾ — Za cestu do Brodu ode dvou koni platila obec 20 gr. č., „však také v nutné potřebě kočí *z lásky* obci posloužit povinni jsou.“ — K žádosti starších landkočí zakázáno, aby sousedé nejednali *sedláků* k forování a židé nechovali více koní dle řádu a regimentu landkočovského.⁵⁴⁾ — Do ležení fůry se čtyřmi koňmi a vozem pro artilerii landkočí neradi posílali k rozkazu obce. Obyčejně vozy i koně potratili. A Valchář s Křištofem „se spráhli“ teprve, když jim 14. Octobris 1621 trestem *v kruhu* pohroženo. Za to jim dáno na 4 koně 12 kop na týden a přidány 3 korce ovsa.⁵⁵⁾ — *Kárníci* přivázeli sůl, korec po 3 kopách 15 gr., a ve městě na čtvrtce se prodávala.⁵⁶⁾

Z jiných živnostníkův občasně se objevují *prachaři* (pro neopatrné zacházení s prachem jeden 1619 šatlavou a černou kládou opatřen), *rukavičník* (r. 1621 dával z obec. domku 1 kop gr. č.), *ladýři* (dohazovači), *barvíři pláten a běličí*, *sanytrník*, který od roku 1621 při městě sanytr měl páliť a na hrad pražský dodávati z poručení JMKr. Také *muzikáři* v Kouřimi na čas měli svůj regiment.

Lazebníka, bradýře nalézáme v obou městech. V Kouřimi o hojení sebe učinil r. 1621 Jakub Vozábal, koželuh, s Pavlem Dašerem, lazebníkem, smlouvu, že za práci a hojení zaplatí mu 18 kop. Že pak Pavel lazebník odešel do Poděbrad a Vozábala na zdraví zanedbal, bylo mu přestati na 6 kopách 30 groších.⁵⁷⁾ — Tamže dostal Albrecht, lazebník r. 1559 za hojení rány sirotčímu po tři neděle 4 *tolary*. — Když z Kolína odcházel r. 1595 Marek Künther, *řemesla lazebnického* a soused milý, do své vlasti, dali mu páni list fedrovní, chválou oplývající, pod pečeti městskou.⁵⁸⁾ Dále se připomíná Jan bradýř (1590), Albrecht lazebník v lázních obecních (1606) a Melichar Šisler, který žádá r. 1620, aby *dne nedělního* mohl lidem řemeslem svým sloužiti. Dovoleno, aby v ranní kázání posloužil, ale ne v *kázání velké*, však aby *pálenýho dne nedělního* nedával pod přísným trestáním.⁵⁹⁾

Farář opočenský Ondřej Věžský vymáhá před soudem lounským neodvedený sobě desátek ze vsi Zbrašina.

Z archivu lounského podává FR. ŠTĚDRÝ.

(Dokončení).

Jan Hrnčíř po učiněné povinnosti na † svědčil: To pamatuji neb sem kostelníkem a sem tu z mladosti že dokud sou hospodáři na těch statcích byli a které nyní sám pán náš drží, že jsou vždycky farářům do Vopočna dávali desátky. Nyní pán přikázal, abychom nedávali. Jiného nevím. Dal mi dva bílá od chůze.

⁵³⁾ E 25. — ⁵⁴⁾ E 25. — ⁵⁵⁾ E 25. — ⁵⁶⁾ E 25. — ⁵⁷⁾ Manual práva rycht. od r. 1617. — ⁵⁸⁾ Kopíř 1595. — ⁵⁹⁾ E 25.

Mikuláš Gubrnát z Jimlína učiniv přísahu podle práva a z. z. na + svědčil: Toho sem povědom, co sem tu v Jimlíně, že se desátky dávaly ze Zbrašína do Vopočna. Víc nevím. Dáno mi od chůze dva bílá (sic).

Jan Jaroslav z Jimlína: Sem toho povědom od mnoha let, že se dával desátek ze Brašína a tomu sedláku že sou vždycky říkali Jindra. Jiného nevím. Dáno mi od chůze dva bílá.

Blažej Šafář z Jimlína

Sem tu páni milí od 50 let, vždycky pamatuji, že sou takové desátky vyplňovali každému faráři, co jich bylo. Dány mi dva groše bílá.

Martin Bečvář z Vopočna:

Já pomním kněz *Václav*, potom kněz *Matouš*, potom kněz *Martin*, potom kněz *Šimon*, potom kněz jako tu nyněcky je, sou vždycky desátek dávali, co já pomním. Někteří nedávali. Dávali naň právo z Vopočna. Musili předce dávat. Nic víc. Dal mi kněz dva bílá.

Šimon Sedzkoně z Vopočna:

Toho sem od mladosti povědom, že pamatuji, že se takoví desátkové ze Brašína dávali. Nic víc. Dáno mi dva bílá.

Protestaci

Pan Hanuš Hruška z Března na Selmicích a Brodci na místě poddaného svého Jindřicha jinak Jindry Koubovic ze vsi Brašína odeslal toto ohlášení proti knězi Vondřejovi k ouřadu za p. purgmistra Floriana Rokycanského na místě Jana Šiffle z Voseršteina ouřad purgmistrovský držícího v outerý po sv. Havle l. 1592 (20. října).

Slovútné Opatrnosti p. purgmistře a páni radní m. Luna!

Jakož jsou svědkové a jiná instrumenta právní dnes dvě neděle na místě a k ruce Jindřicha jinak Jindry Koubovic ze vsi Zbrašína poddaného mého před Vašimi Opatrnosti (!) proti nepořádnému obstavuňku kněze Ondřeje Věžského, jimž jest téhož Jindřicha obstavil, publikování, kterýchžto svědkův a instrument já vejpisův sem požádal a k tomu mi dovoleno jest. Ale že písař přísežnej doma není, těch vejpisův sem nedostal. I abych v ničemž pořadu práva nepominul a také v té při co impugnovati nemám. Nebo kněze Ondřeje průvodové jsou od práva zdvižení za příčinou tou, že jest je nečasné zřídil. Protož toho ohlášení na místě a k ruce téhož Jindřicha jinak Jindry poddaného svého k právu činím, že v času právním dolíčení té pře k právu přednésti nepominu. Dobrodiní právní na místě a k ruce poddaného svého již nadepsaného ohražuji a škody opovídám.

H a n u š H r u š k a z Března na Brodci a Selmicích.

Hanuš Hruška z Března na Brodci a Selmicích odeslal toto dolíčení na místě Jindřicha jinak Jindry Koubovic ze vsi Brašína poddaného svého proti knězi Ondřejovi k ouřadu za p. purgmistra Urbana Rezlera z Lišic v outerý po památce Všech Svatých l. P. 1592 (3. listopadu).

Slovútné Opatrnosti p. purgmistře a p. radní m. Luna!

Jakož jest kněz Ondřej ve čtvrtek den slavné památky Vstoupení Syna Božího na nebe l. P. pominulého 1591 (23. května) obstavil Jindřicha jinak Jindru Koubovic ze vsi Zbrašína poddaného mého pro nějaký domnělý desátek z též vsi Zbrašína, kterémužto obstavuňku já sem na místě a k ruce poddaného svého odpor vložil a jej podle příčin, že nepořádněj jest a od práva že zdvižen bejti má, sem nařekl a to proto, že jest tyž kněz Ondřej pořadu práva a zřízení zemského pochybil a to v tom, že jest vlastním a křtěnejm jmenem obstaveného do obstavuňku

zapsati nedal; nebo maje poddaného mého Jindřichem křtěnejm jmenem zapsati dáti, i dal psáti Jindrou. A sám sobě dal titul kněz Ondřej z Vopočna obstavujíc pro grunt Cvišlikovský, ješto von z Vopočna nikdy se netytuloval a já také žádného gruntu v též vsi Zbrašíně Cvišlikovského nemám. A tak na ten odpor vida týž kněz Ondřej, že pořadu práva pochybil, z divnejmi kudrlinky a důtkami mý obrany štrafoval a sebe (zapomenuv na ono propovědění: *laus propria sordet*) honosil, ješto kdyby se téhož kněze nepořádného, jenž žádné vrchnosti, k níž by náležitě náležel, nemá, život a chování a k tomu něco více vypsati mělo. Ale že na tom zlepšení pře nezáleží a také stud toho na ten čas psáti brání, toho pomjím. A poněvadž sem na místě a k ruce Jindřicha jinak Jindry Koubovic ze vsi Zbrašína svého k provozování svých obran, proč ten obstavuňk od práva jakožto nepořádný zdvižen bejtí má, připuštěn k těm, poněvadž kněze Ondřeje průvod všechen od práva zdvižen jest za příčinou tou, že jest jej po vyjití času právním a od práva uloženým (jejž sám ujal) vedl, nemaje vedle svého ohlášení předešle co impugnovati, přistupuji a svůj průvod, co sem jim provedl, doličuji takto:

Předně a nejprve ukazují svědky svejmi podle práva a zřízení zemského zapsanejmi, že týž obstavený ne Jindrou, ale Jindřichem křtěn jest, o čemž svědčí Matouš Koubovic, Kliment Červenka oba ze vsi Zbrašína. Kterýmižto svědky podle regule právní dosti činím odporu svému, jenž v sobě takto zní: *In ore duorum stet omne verbum*, a právo pod literou B. 65. vyměřuje, že v jedné každé při dosti jest na dvou svědčích dobře zachovalých. A když se to kdykoliv při právě kterém zdejší přitrefilo, že původ v žalobě aneb v obstavuňku jména vlastního anebo příjmi obviněného nechybil, tehdy takové obtížnosti aneb žaloby od práva zdvihány bejvaly. Jakož pak i toho příklad se stal při právě tomto jeden i druhý. První mezi Zuzannou Julianou Václavem a Jiříkem nebožtíka Václava Vytlačila syny a dcerami s jedné a Václavem Ladařovic z strany druhé . . .

Druhý mezi Annou Studilkou s jedné a Kateřinou Slukovou s strany druhé . . .

Kterýžto výpovědi Vašich Opatrností i právem vrchním stvrzeny jsou.

Uvádí i příklad z města Čáslavě mezi Sixtem Oškanem s jedné a Janem Hradišským . . .

Nápodobný nález m. Brodu Českého mezi Matějem Mydlářem s jedné a Mariannou Bříškovou jinak Prunarovou z strany druhé . . .

Dáleji prokazují i to Jiříkem Hlavatejm Janem Ondrovic Petrem Krejsou a Klimentem Červenkou svědky svejmi ze vsi Zbrašína žádného statku Cvišlikovského (jakž pro něj kněz Ondřej obstavil) není a jakživi že o takovém jménu neslyšeli a tak že jest pro nejistou věc obstavuňk týž kněz Ondřej učinil. I z té příčiny jakožto nepořádný ten obstavuňk při právě svého místa míti nemá. Nebo práva a zřízení zemské o tom patrně vyměřují S. 1. a právo městský L. XVIII., že má každý obstavovati pro věc jistou a kde toho není, tehdy obstavuňk na zmatek se učiní, jako i tento na zmatek učiněn jest. Prokazují i dáleji těmito svědky na místě a konec poddaného svého, že p. Jan Arnošt z Štokova osoba stavu rytířského v týž vsi Zbrašíně drží dva statky Viktorýnovský a Vackovský, pro něž jest kněz Ondřej rovně jako i pro těch sedm statkův, kteréž já sám držím, neměl poddaného mého obstavovati. Ale k osobě jeho, jestli jest jemu čím povinen, ano i ke mně domlouvati se měl. Nebo poddací

lidé nemají se pro panský věci obstavovati. A tak i z té příčiny ten obstavuňk s pořadem práva se nesrovnává.

Naposledy ukázal sem i to zápisem desk zemských z kvaternu menšího zápisného télného jehož actum l. 1584 ve čtvrtek o suchých dnech letničních L. 12., že dobré paměti paní Eva Štampachova z Reychu a na Srbči paní matka má vlastní mne jest Hanušem do tohož zápisu vepsati dala, ano i tím jmenem Hanuš že od pánův ouředníkův pražských menších desk zemských k svědomí poháněn jsem byl, kteréhožto půhonu jest actum v pondělí po neděli Invocavit l. 1591. A tak poněvadž vlastní paní matka má mne tím jmenem tytulovala a zapisovala, i já také jeho proti týmuž knězi vedouc při na místě poddaného svého požívati a se podpisovati mohu. A tak v tom odporu a rozepři proti týmuž knězi Ondřejovi, jenž se do obstavuňku napsati dal z Vopočna a potom v rozepři píše se Věžskej a tak pletichář se pletichá, že sám neví, co mu se chce. A protož z těch všechných právních příčin již předložených na místě a k ruce Jindřicha Koubovic ze vsi Zbrašína poddaného svého ten obstavuňk pravím bejtí všecken nepořádněj a od práva že zdvižen býti má. Načež výpovědi od Vašich Opatrností spravedlivé s vjhradou práva vrchního na místě téhož Jindřicha Koubovic poddaného svého žádám. Dobrodiní právní sobě ohražují a škody opovídám.

Hanuš Hruška z Března na Selmicích a Brodci.

Ortel.

Jakož jest kněz Ondřej ze vsi Vopočna obstavil Bohem a právem poddaného ur. p. H. H. z B. na B. a S. Jindru Koubovic z Brašína a to pro nedopomožení jemu po ohradním psaní ur. a štat. ryt. p. Šebestiana z Vřesovic a z Doubravské Hory na Touchovicích desátku na některých gruntech z též vsi Zbrašína tak jakž týž stavuňk jehož Actum ve čtvrtek den Božího vstoupení l. 1591 v sobě šře obsahuje a zavírá.

Proti kterémužto stavuňku ur. p. H. H. z B. na B. a S. právě jej býti nepořádný příčiny předložil. Předně že jest týž kněz Ondřej pořadu práva a zřízení zemského pochybil a v témž stavuňku kněz Ondřej z Vopočna, čímž nikdá nebyl a není, se podložil a toho že ničímž aby se odtud psáti měl neukáže.

Druhé že jest obstavil Jindru Koubovic z Brašína a maje ho jmenem jeho vlastním křtěným Jindřichem jmenovati a dáti zapsati, toho neučinil.

Třetí že jest do stavuňku ani ohradního psaní osob zejména, co mu která dlužna, nedostavil a takový stavuňk pro grundy a ne pro osoby jest učinil.

Čtvrté že v témž stavuňku stojí psáno grunt Viktorýnovský a Vackovský, kterýchžto gruntův v držení jest p. Jan Arnošt z Štokova a tak že jest týž kněz Ondřej neměl poddaného jeho pro grundy a osobu stavu rytířského, ani také pro mnoho osob a grundy rozdílné jedním založením práva obstavovati, skrze což jest se pokuty zmatku dopustil. Toho také že ne nenejde (!), aby jaký grunt Cvilíškovský tu v Brašíně, pro nějž obstavil, býti měl. A když tak čeho v půhonu anebo v stavuňku pomine, že se pokuty zmatku dopouští a takový stavuňk jakožto nepořádný má minouti a zdvižen býti:

Tomu na odpor kněz Ondřej předložil, že sou příčiny téhož p. Hanuše Hrušky jalové, neplatné a nepodstatné a s nim že o žádné rody činiti nemá než o desátek zadržalý a to že jest také všem okolním vě-

domé a známé, že poddaný téhož p. H. H. Jindra Koubovic se jmenuje, což také že ukázati chce. Tolikéž že v témž stavuňku každý grunt, na kterým co zadržáno jest, zejména a vejslovně doloženo. Gruntové také, kteréž p. Jan Arnošt z Štokova drží, že p. Hanušovi Hruškovi náležejí a z nich takové desátky jakoby jiných poddaných vycházeti mají. O věc také jednu, nerozdilnou a sebe se dolýkající že jest mohl pro mnohé obstaviti a tu že jest se žádného nepořádku nedopustil. A p. Hanuš že se nemá na čem zastavovati. Pokládaje takové příčiny jeho jalové, neplatné, kteréž žádné platnosti nésti nemají.

Na to zase p. H. H. z Bř. za odpověď dal, že jsou ty obrany kněze Ondřeje neprávne a nedůvodné, kterýchžto ani žádným punktem nepřemáhá a neporáží a takový stavuňk že má jakožto nepořádný minouti a zdvižen býti. A takové příčiny, kteréž jsou proti těmž stavuňku předloženy že sou z podstaty práva. Což když k tomu přijde, že je na místě Jindřicha poddaného svého provéstí a prokázati chce.

Na to obojí strana svědky a průvody své vedli a ku právu předložili, i také v tom za právní opatření žádali.

Tu my purgistr a konšelé m. Luna stavuňku kněze Ondřeje příčin proti tomu ur. p. H. H. z B. na S. a Br. též odpovědi druhé strany, svědkův, průvodův i dalšího stran předložení a té pře líčení bedlivě a s pilností pováživše na to za právo pravíme:

Poněvadž stavuňkové vedle zřízení zemského beze všech omylův světlí a patrní býti mají:

Kněz pak Ondřej ne jednoho nepořádku v stavuňku svém, jak v jmenu křtěném Jindřich tak i gruntu řečeném Cvilíškovským, kterýž tak do stavuňku položil a zapsati dal, jest pochybil, i také pro panské grunty a věci cizí, jichž oni v držení jsou, téhož Jindřicha poddaného jest obstavil, toho se proti právu dopustiti nemaje, též také podle pochlučení svého že takové příčiny p. Hanuše Hrušky jsou nepodstatné tyž kněz Ondřej na schválení práva ničímž jest nepřemohl, nýbrž svědky své a průvody teprva po zavitém času vedl a ku právu skládal, o kteréž také pro odpor strany i přišel: z těch příčin takový stavuňk od kněze Ondřeje učiněný jakožto nepořádný se zdvihá podle práva.

Stalo se ve středu po neděli postní Letare, jinak 31. martii l. P. 1593.

Po přečtení ortele

p. Hanuš Hruška z spravedlivého ortele děkuje a žádá za vejpis. Kněz Ondřej bere jej sobě na rozmyšlení a žádá též vejpisu.

Krátké poznamenání hodnověrných pamětných věcí král. věnného města Melníka nad Labem, to jest Notatia Historica reg. dotalis Civitatis Melnicensis ad Albim.

Sepsáno od Jana Josefa Albrechta, tehdejšího písaře radního v témž král. věnném městě, neméně přísežního procuratora při vyšších Instancích v království Českém leta Páně 1771 dne 2. června.

Vydává Fr. Teplý.

(Dokončení.)

Kapitola osmá.

O počátku téhož jak město M. Její císařské, královské milosti věnné slaviti počalo!

Za času Ratislava, hraběte melnického l. P. 1276 za panování slavné paměti krále Jana Luxenburského (!) město M. králům českým postaupeno bylo, aby tady svou starost v něčemž na radost uvedsti mohli a městských též dvoře muských prací zbaveni byli —, jak se zřejmě podnvrhuje v pamětní knize téhož kr. m. M. in formalibus: Ratislaus comes de Melník vixit amo 1276 sub rege Ioanne Luxenburgis, deinde Melnikam reginis Bohemiae cesit, ut se delectarent ac veluti iure suo taedia urbis et aulae ponerent.¹⁾ Následovně v letu Páně 1281, jak Hájek fol. 256 vypisuje, královna česká Kunigundis v zámku tak řečeném na Bezdězích od maršála brandeburského Ottona spolu s králem svým synem malým — Václavem jako u vězení přechována jsauce, od nedávno zmíněného hejtmána naddotčeného zámku Bezděz dovolení vzala, aby pro vyrazení své mysle na dva dny do svého města Mel. odjedsti mohla. Jaké nápotom svobody Čeští králové a královny tornuto král. věn. m. M. nejmilostivěji udělili, to vše in libro privilegiorum téhož města nalézt se může.²⁾

Léta P. 1537 Melník rodu Gutenstejnskému připadl a to sice na Albrechta G. hraběte, nejvyššího minciře v král. Českém, kterýžto svůj zámek M. panu Křištofovi z Wartenbergu za 4500 kop. míš. zastavil. Na kontraktu podepsáni jsou: p. Jarolím [Gutenstein?] pěstoun, hrabě Adam [Šlik] Loketský, Lev z Rožmitálu.

L. P. 1687 dne 3. ledna JCM. král. Leopold prodala panství M. spolu s zámekem, jenž někdy králům českým přináležel, p. Heřmanovi Jakubovi sv. římské říše hraběti z Černínu se vším právem a příslušenstvím za summu trhovou 250 millia zl. rejnských, tak jak kontrakt obšírně poukazuje.

L. P. 1604 byl k městu M. koupen statek dolení Přivory s přínáležejícími vesnicemi totižto: *Tuhan*, *Libiše*, *Všetaty*, *Nedomice* a *Ovčáry*, co tak v těch nadřečených vesnicích ku statku náleželo od pana Jiřího Vančury z Řehnic a na Studenci za summu 28.500 k. míš., což na penězích činí 35.250 zl., jak následovní z desk zemských vzatý výtah kontraktu patrně na jevo klade:

— — „Vermäg eines in dem rosenfarbnen Gedenk-Quatern ab ao. 1604 eodem ao. am Donnerstag nach dem Fest S^{ae} Annae sub. lit. N. 10 — intabulierten Commisial Kauf und resp. Verkaufs-Contrakts haben

¹⁾ Kronikář místo Přemysla Otakara II. píše Jana Lucemburského.

²⁾ Vzácná privilegia melnická nacházejí se buď in originali nebo ve zvláštním svazku úhrnečně opsána v archivě městském. Viz Jaromira Čelakovského: Privilegia královských měst venkovských díl I., II. na četných místech.

die vorsichtigen: Bürgermeister, Geschworne dann Gemaind' Älteste im Nahmen und anstadt der ganzen Gemainde der Stadt M. ob der Elbe zur Handen nur gemeldeter Stadt von dem nun wail. (titul) H. Georg Wančura v. Ř. auf Studenecz das den minderjährigen H. H. Söhnen zugehörig geweste Gut Unter-Prívor benanntlich: den Rittersitz gleichen Nahmens mit dabei befindlichem Hof, hiezu gehörigen Feldern, Wiesen, Braühaus, Mühlen, zwey Wein und anderen Obst und Hopfen Gärten, Hutweyden, Elbeflusz, auch da befindl. Bach, zusammt den dahin gehörigen Dörfern, namentlich: das ganze Dorf Unter-Prívor mit dem dasigen Wirthshaus vel Krčma, das ganze Dorf Tuháň mit Krčma daselbst, das Dorf Libiš soviel allda zu diesem Gut gehörig sammt einer Krčma, das Dorf Wšelatý (w. h. g. auch Krčma), das D. Nedomicz (w. h. g. auch Krčma) das D. Wowčár (w. h. g. auch Krčma) etc. etc. (Kontrakt příliš rozvláčný vyplňuje 28 stran.)

L. 1771 z jara velká dražota obilí panovala v Čechách. Z horských krajín mnoho lidu hladem k Melníku a do okolí na žebrotu přicházelo, jakož také tovaryši a mnohý mistři žebrotou své vyživení vyhledávali. Korec žita stál až 14 a 16 zlatejch.

V témž létu 1771, 16. července odpoledního času okolo hodiny třetí velká bouřka povstala, že hrom do lisu tak řečeného vrchotského neb hrabecí schafgotschowského, za labskau branau po třikráte udeřil a v hořejším pokoji dvě díry způsobil a olovo při okně rozpustil, na laubí se vedral a tam celý trám po straně rozrazil tak, že mnoho rozptýlených tříštěk k spatření a sřový zápach k cítění byl. Vide lib. Memor. Civit. Dot. Melník f. 264. Tenkrátě taky panovaly na M. shnilá zimnice a horká nemoc a zemřeli mezi mnoho lidem: 24. Septembris p. Šebastian Chlumecký, obecní rádní a 28. Octobris p. rádní Jan Pavel Pásek, 72 let starý, v kryptě ve věži v chrámu P. sv. Petra a Pavla pochován jsa.

Kapitola devátá obsahuje varia či jinší všelijaké zprávy.

L. P. 1771, 9. máje byl nový kříž před zdejší městskou branau posvěcen a vyzdvížen skrze zdejšího pana patera superiora Kapucínův Krescentiusa.

1772, 21. máje vyšel oheň v Liehmanovském dvoře pod městem. Shořela stodola a maštale, bylo založeno. Item 29. máje zemřela paní Teresie vdova Cebiška, jenž tu kapucínskému hospitium svůj dům postoupila. Na to byla dne 31. máje při Kapucínském chrámu u velkém shromáždění lidí pohřbena. 8. Septembris mladší rychtář Jiří Čumpelík zemřel, 29. Novembris p. Václav Šebesta JCM. rychtář. Pochovali ho do krypty u sv. Petra a Pavla.

1773 dne 26. ledna vyšel oheň v domě p. Vojtěcha Sterera na laubí v české ulici, na to 3. února zase ve vodní věži okolo hodiny 5té večer. takový ale šťastně udušen byl. Dne 28. měsíce máje e. ai. do kostela Nejsvětější Trojice Boží následní nápis na stěnu vepsán byl.

Když tak léta 1765 — 1. června měsíce
u vigílii nejsvětější trojice
v tomto královském městě Melníce
hrozný oheň vyšel,
z čehož obyvatelům velký zármutek pošel:
opatruj nás dále nejsvětější Trojice,
by jsme neštěstí ohně nezkusili více. A.

V témž kostele na straně na zdi nachází se nápis: Tento náklad způsobila ostaralá Paní Alžběta Markova, měštka města Mělníka nad Labem 1606.

Na jinší straně téhož chrámu jsou na zdi psána slova: Na den proměněný Pána Krystusa připomíná se . . . (nečitelně) též Biskupa Sixta . . . gest tato figura namalovaná nákladem Lidmily manželky Sixta 1606.

Item toho roku 18. dne měsíce června povstal popoledního času okolo 4té hodiny veliký vítr s náramným deštěm, kterýžto vítr při kapli sv. Rocha za Labskau branau střechu s několika trámy strhl, neméně kříž na věži sv. Lidmily na pražském předměstí shodil, mnoho šindelů z rádního domu odtrhnul, střechu na škole odňal a tam vseckny okna roztlaukl.

L. 1613 dne 28. června v pátek po sv. Janu Křtiteli mezi hodi-
nou 21 a 22 na celém orloji strhlo se z dopuštění Božího velké krupo-
bití a obyvatelům města M. na vinicích, chmelnicích, zahradách a obilí
přenaramnau škodu způsobilo, kterážto škoda dne 15. Julii 1613 skrze
rytíře pana Zikmunda Belvice z Nostwey (sic!) na Beřkovicích, Střemech
a Bechlyni, hejtmanu krajského z Boleslavi a pana Kašpara Uglera
z Kranecperku, měštnína nového města pražského, zhlédnuta, vyšetřena
a vypověděna byla.

L. 1627 dne 8. dubna Václav Medvěd, městský radní na své vi-
nici „šafranici“ náhle zhasnul, 56 let stár.

V Létu P. 1646, 29. máje a na to roku 1650 dne 8. Februarii
z připuštění Božího skaženo jest bylo město M. skrze nešťastný oheň.
Přes 40 domů šosovních — mimo toho, co od nepřátelů Švejdův i jiným
spůsobem zbořeno a rozmetáno bylo — shořelo tak, že někteří obyvatelé
po předešlém ohni přibytků svých pro nedostatek a chudobu ještě ne-
dostavěli, po druhém (1650, 18. II.) vyšlém požáru málo kteří sta-
věti počali, nýbrž jenom v sklepích a co tak sobě slamau, prkny a něco
šindelem přikryti mohli, ostávali a bydleli. Tak poznamenal tehdejší cí-
s. král. p. rychtář Ondřej Stříbrský na památku. L. P. 1680 na M. byl mor.

R. 1773, 1. prosince zemřel rádní Damian Herkules, 18. listopadu
(rok?) Hynek Dohnal, 1798, 16. máje Vincenc Hollauer, purkmistr. Také
r. 1774 od 21. do 24. dubna velicí mrazové melnickým révám a ovoci
velikau škodu způsobili.

Na věži melnické velké nejmenší zvon skrze nenadálé neštěstí se
rozpukl, takže víc žádného k zvonění hlasu neměl, pročez s velkým ná-
kladem v Praze zvonař p. Jiří Achner jej přelil. Má 10 centů tíže a byl
dne 10. Novembu l. P. 1761 ten den před sv. Martinem se vši opatr-
ností u přítomnosti vel. pána děkana Norberta Bartla, vzáctného Magi-
stratu a mnoha množství obecního lidu při zvuku trub a bubnů na věž
vytažen a na své předešlé místo zavěšen. Nápis má ten zvon následující:

Vt Me Fata Inopinata LetaLlter eX toto Laesere,
Ita gratiVDo et beneVoLentla eX asse eXtrVXere:
Agatha virgo potens, Laurenti victima Christi
a taelro nostras igne favete domos.

L. P. 1775 dne 25. měsíce února primas František Antonin Leizner
umřel. Byl 29 let městským syndikusem. Pohřben 28. eiusdem do krypty
ze strany zámku.

Nota : Ves Skuhrov byla od obce kr. v. m. Melníka kaupena od p. Zdislava Zvířetického z Wartenberku v l. P. 1541 dle desk zemských v černém tržním quaternu de ao. 1541 a 1542 sub lit. A. Nápotomně ves taková po nepokojných válkách a zemském pozdvižení slavné paměti císaři Ferdinandiusovi I. v l. 1547 postaupena jest, která nápotomně zase od hned řečené císařské Mlti. městu zdejšímu v l. 1561 nejmilostivěji vrácena. Konečně však prostředkem slavné auctorisované komisi panu z Turby, skutečné dvorské radě, r. 1729 prodána byla.

(Na zvláštním lístku poznamenáno :) Nad sacristii 1120, na věži od kamena tesáno 988, v kostele v klenutí, také zvenčí z kamena tesáno 1286. —

Nedaleko od města jest vejpis na mlýně mezi nejhořejšími okny :

SeM se posLeDnlho Vnora (roz) pVstlLá WLtaWa rozLlLa,

a jinší od p. Jiřinského sestavený :

Mlt sChLVss FebrVarII Die Wahre WasserstreCke. (1683).

Duchovenstvo vyzdviženého augustinianského kláštera šopeckého : Pater Blasius Marek, prior, Eugenius Weint, superior, Adalbertus Bundigon, Henricus Reinelt, Inocentius Hlaváč, Matheus Chotěbořský, Stanislaus Leman, P. Gregorius, Possidius Tomassi, Frates (laici) Barnabas Michalovský, Didacus Štastný.

Na věži tamnějšího klášterního chrámu P. na zvonu se nachází nápis :

Anno MDCXIII fusa est campana ad honorem Dei omnipot. B. M. V. et S. Laur. Nicolai et Angeli Gabrielis; Pontificatus Pauli V, regnante Mathea II. etc. Provincialatus P. M. Gio. Baptistae Kriselly, Prioratus M. Gabrielis Caribdii ex monte Ulmi sum tib. [sumptibus] Monast. St. Laur. ord. Erem. S. Angus. sub civita (sic !) Melník ad Albim. Na druhé straně :

Jindřich Senomatský z Sternštattu v městě Slaném slil mne.

L. P. 1784 krutá zima, až lidé po cestách mrzli a domácí hovada lesní ptactvo hynulo. Na to velká povodeň.

L. 1799 dne 24. září ve 3 hodiny s půlnoci vyšel strašlivý oheň v M. na pražském předměstí v domě pekaře Jana Dvořáka, který celý ten dům se vším náradím a s velkým množstvím sáhového dříví a štípek [rozštípaného dříví] ztravil. Týž oheň prudce se dostal na věž nad branau pražskou, která hned vedle toho domu stojí. Krov s starožitnejma hodinami českými a 2 cimbalu i s jinou ozdobou ku nenahraditelné škodě docela ve zkázu přišel. V domě Josefa Berdicha, u zlatého beránka nazvaném, maštale, chlívky a sejkky odešly, u vdovy Kateřiny Černé celý nábytek, který dšlem v sklepě dšlem v té věži v komoře uchráněný měla, v popel se obrátil. Při té nešťastné příhodě tři osoby, totiž jedna měšťánka Terezie vdova Munzarova, řeznický tovaryš Václav Šarapatka, na nějž štít od věže spadl, městského sládka Kastnera 11letý synek bidně o živobytí přišli. Že pak při tom ohni větru nebylo, nemohly se plameny dále rozšířiti a byly šťastně udušeny.

L. P. 1798, 26. prosince Antonin Zahradník, rádní, 65letý umřel, r. 1799, 3tího července Pavel Antonin Aust, rádní, před tím několik let primas Melníka ve věku 62 let item umřel.

(Na deskách připsáno jinou rukou) : L. 1813 dne 7. Decembris vyšel oheň na Melnice ve dřevěné ulici z vojenských maštal. Více neshořelo, než p. France Šebesty dům Nro. 43. střecha byla stržena.

L. 1806 dne 15. srpna opět vzešel v koňské ulici na tři strany v kasárnách a v maštalcích přenáramně velikej voheň o 1 $\frac{1}{2}$ hodině odpoledne, však ale nic více neshofelo, jen ty samý kasárny a maštale. Střecha p. Antonina Stercra Nro. 93 byla stržena. Velikému vynasnažení zdejšího a okolního obyvatelstva — sjeloť se 15 střikaček, mezi nimi také staroměstská pražská a brandejská — bylo co děkovat, že se oheň, jenž od vojska samého položen býti měl, dále nerozšířil. Oddělení jízdeckého pluku Rosenbergova brzy na to město opustilo.

Náhrobníky v kostele a na hřbitově.

1). Letha 1599 we czwtrotek den pamětnj Božjho Stánj dokonal žiwot Pan Jann Zázwor: w Kristu odpoczjwage oczekáwá z mrtwých Stánj.

2). Consultissimo viro d. Melchiori Schultz annos nato XLIV., qui plurimis ob urbem perpeisis laboribus ab acatholicis graviter vulneratus, vitam finivit anno salutis 1632 die Julii 25. Na okrajku toho náhrobníku: In obitu suo nonest contristatus nec confesus est coram inimicis. Eccles. 10. Na spodku spatřuje se pod jakýmsi štítem verš:

Et honestis Matronae Anna Consortis suae simulque
Filiae Ludmillae quas Dominus prius a malis
eripiens ad Coelestem evocavit Patriam.
Posuerunt eorum bene memores Haeredes —
Hoc Monumentum.

3). Blízko při zdích zámku: TV ge poCHoWaná † paní MagDaLena GlrZInCka.

4). Na zdi pod chorem se čte na okrajku náhrobku: Letha 1621 na den trzi králů 6. Januarii slowutné poctivosti Pan Jan Husa, městštinín Rádní města Melníka nad Labem z tohoto plačtívého Audolí do Nebeské radosti w jisté Naději powolan v letech 66., jehožto tělo tuto pohřbeno. Na zhlaví kamene: hodie mihi, cras tibi. Na štítě v pravo zřítí lze znak: husu,³⁾ dole veršování:

Wim, že žiwot tento zdejší,
gest bíd, strastí negplnegší:
smrt pak, že gest prostrzedek můg,
wimť ga Kryste, gsem slauha twůg,

neb w Tebe, zde gsa, gsem wěrzil
w powinnostech wěrně těžil;
proczež gist gsem, že pro smrt Twau
přišel gsem w radost nebeskau.

5). Tamtéž pod chorem při znaku Lilie a růže nápis:

Tu odpočívá pan Martin Průšek z Průšova,⁴⁾ J. M. C. vejběřčí podsudního v kraji slánském, hejtman panství zámku melnického, maje let věku svého 59 sobě a Anně manželce své a dědicům svým tofo místo pohřební k budoucí a křesťanské památce jest spůsobiti dal. Jemuž i všem v něm odpočívajícím Pán Bůh rač dáti lehké odpočívání a veselé z mrtvých vzkříšení se všemi vyvolenými Božími. Amen. (Rok?)

6). Na jiném kameni napsáno:

Eccles. 14. kap.: Wšeliké tielo hyne gako rauch a tráwa uwadne, neb ge stará smlauva, že každý má umrzítí gak se děje při kwítí na pěkném poli: Gedno padá a giné naroste, tak při lidech ge, že gedni mrzau a giní se na swiet rodí. Při samém okraji pak: Letha 1596 slowutná panní Dorota Biltuská sausedka starožitná města Melníka w autery po neděli Oculi žiwot svůg w Pánu dokonala a tuto wedle wnůczátek swých odpoczíwá.

³⁾ Že by Husa měl právo šlechtického přídomeku, nikde jsem nanalezl.

⁴⁾ Martin Průšek z Průšova nobilisován r. 1611, 18. Augustí.

7). U dveří, kdež se ze zámku ke kostelu chodí, nacházel se (nyní pak nikoli) v pravu mramorový náhrobník, na němž vytesaná byla podobá ženy v kroji starodávném, majíc rozevřeny ruce nad 9ti dětmi. Koléin vinul se nápis :

Letha Panie MDCVIII w sobotu przed památkau seslání Ducha sw. pan bůh raczil powolati z tohoto swěta poctiwau panni Annu manzelku pana Waczlawa Nedwěda, kteráž tuto s dewěti dítkami swými w pánu odpocziwá :

s Janein, Adamem, Wáczlawem, Jiržíkem, Bohuslawem, Katerzinau, Dorotheu, Ewau, Lucí.

Ušetřz twář Twau hospodine nad námi, spasena uczin nás w milosrdenství Twém. Amen.

Rukopisný sborník Evermonda Jiřího Košetického.

Podává Dr. Ant. Podlaha.

(Pokračování.)

5. *De tribus sacris Lohelianis.* (Str. 284a—286b.)

Opis listiny ze dne 19. října 1629 tohoto znění: „Ego Fr. Casparus a Questembergh, monasteriorum Strahoviensis et Siloënsis ordinis canonici Praemonst. in Bohemia abbas et ejusdem candidissimae religionis per eandem Boëmiam, Moraviam, Austriam, Silesiam, Poloniam. Franconiam visitator et vicarius generalis. sacrae caesareae regiaeque Mtis consiliarius, notum facio et attestor praesentibus omni meliore modo et formâ, quibus fieri convenit et oportet, illustris^{mum} et rever^{num} Principem Joannem Lohelium archiepiscopum Pragensem, dum viveret, mille talleros contulisse monasterio meo Strahoviensi hac conditione, ut qualibet septimana in perpetuum in sacello divae Ursulae, quod Ecclesiae nostrae Strahoviensi contiguum est, fiant tres Missae, una de sanctis^{mo} Nomine Jesu, altera de B^a Virgine Maria; tertia pro defunctis cum commemoratione sui. Sic vivens extremum rogabat. Etsi aegre annuerim et nullam admittere foundationem jam ante concluseram (dum vereor, ne iram Dei, si negligent successores, adgravent super locum), tamen tanti et tam bene de hoc monasterio et Ordine nostro meriti Patris et novi quasi fundatoris reverentia occultis modis urgente me Deo (difficultate prius commemoratâ) fidem meam, qua homines possumus, interposui. Pecuniam hanc, quod vilissima illius temporis moneta circumferretur, ego in Monasterii mei commodum et conscientia non ficta converti. Ne vero S^{mi} Pri^s nostri beatissimae memoriae D. Joannis Lohelii archiepi. Pragensis desiderium neglexisse arguar: mille talleros jam ante annos in probatissima moneta communitati minoris civitatis Pragensis in censum reemptitium contuleram. Censum hunc Venerabili conventui monasterii mei Strahoviensis in vicem mille tallerorum, quos supra commemoravi, resigno, his tamen, si voluerint, pro se et successoribus suis conditionibus :

1mo Ut dictas tres Missas singulis septimanis in sacello B. Ursulae celebrent: unam de Sanctissimo nomine Jesu, alteram de B. V. Maria, tertiam pro Defunctis. Quamque annuente, ut confido, magno quondam Patre nostro. inde Archi-Epo D. Lohelio, dispensare velim, ut duas ad

minus missas celebrent, unam de Sanctis^{mo} nomine Jesu, alteram de Beatissima V. Maria, cum collecta de Defuncto; ubi tamen suffecerint, pietatis affectu commoniti, gloriosi Patris nostri desiderio satisfaciant, cohortor.

2do Census hos annuos ne convertant, nisi in adornandum sive augendum bibliothecam; aut certe si augere bibliothecam abnuerent, in quam alias ex integro praedicti census, et non aliorum converti debent, si tamen abundant et nolint plures codices coëmi, tunc in templi et altarium decorem transferant, nec ulla interpretatione de iis in corporis commoda aut desideria disponant.

3° Casu, quo missas has celebrare negligerent, aut a causis celebrare non possent, tunc in conscientia obligatos decerno hos, qui jam sunt et successores eorum in perpetuum, ut dictos census simpliciter et directe in eleemosynas pauperum et necessitates patientium dispensent, nec ullo modo in animae suae perniciem aliter praesumant.

4to Quod si capitale reddi a senatu et communitate minoris civitatis Pragensis contingeret, mox iterum illud in censum alicui conferant, assecuratione apud tabulas Regni super certo dominio acceptâ, aut civitati alicui bene constitutae et opulentae in censum redimibilem aut perpetuum annumerent.

5to Si autem, quod absit (prout sunt res mortalium) casu aliquo aut infortunio, capitale aut census conventui (sine tamen consensu et noxa) perirent, obligationis etiam vinculum dissolvi ratio ipsa dictat, nec ex tunc ad dictas missas celebrandas ex obligatione tenebuntur.

6° Census hos perpetuos possidebit conventus Strahoviensis, et dispensabit in usus, ut praescriptum, P. Prior cum scitu et consilio duorum ex senioribus Patribus, nemine quicquam invertente. Sic decrevimus ego Abbas monasterii praefati Strahoviensis Casparus a Questembergh, qui supra, et conventuales monasterii ejusdem. Ut vero hujus conventionis et firmi ac perpetui inter me Abbatem et Venerab. Conventum meum consensus testimonium posteris relinquatur, litteras has manuumstrarum subscriptione firmavimus et Abbatis ac Conventus sigilli impressione communivimus. Precamur Deum, ut benedictione sua decreta stabiliat, et nos in vitae coelestis haereditatem per merita Dni et Salvatoris nostri Jesu Christi misericordissimus admittat. Datum Pragae in meo monasterio Strahoviensi 19. Octobris Anno 1629.

Fr. Casparus a Questenberg,
Abbas ~~et~~ supra.
P. Henricus Kerres, Prior.
P. Franciscus Weliczky, Senior.
P. Henricus Hulsman.
P. Jacobus Keller.
P. Nicolaus Plucerus.

P. Norbertus Amelunxen.
P. Jacobus Rinda.
F. Joannes Rochleder.
F. Michaël Vogt.
F. Dionysius.
F. Alexius ~~Pereccelsius~~.

6. *Transcriptum Sacras Scti Norberti Reliquias concernens, quae Anno 1657 Praemonstrati, Capitulo Generali congregato, Ecclesiae Praemonstratensi ritu solenni sunt illatae.* (Str. 287a—288b.) Ex Originali ipso, quod tunc, eodem scilicet Anno 1657 Praemonstrati in sala Capitulari, sub toto Capitulo Generali, pendulum a Pre Francisco Freisleben Ordinis nostri professo Plagensi (cui cum praelatis nostrae provinciae reliquorum nomine missis, Vincentino scilicet et Siloënsi, intererat) allatum et communicatum.

Reliquiae Norbertinae Praemonstrato datae.

Nos infra scripti testamur religiosa fide, quod anno christiano *millesimo sexcentesimo trigesimo* propter ingruentem hostilem Saxoniae exercitum coacti fuerimus reliquias Smi Patris nostri Norberti in visceribus terrae (ne ad manus hostium devenirent) cautius abscondere. Annuente ergo Rmo Dno Casparo a Questenberg piae memoriae Abbate nostro conclusimus praedictas sacras reliquias infra rotam, per quam datur cibus ad conventum (erat tunc atrium angustum et tenebrosum ante rotam culinae, inter duo cellaria, ubi nunc refectorium est hiemale) profundius sepelire: procurata sic e quercu tumba crassior, relictis fratribus una nocte in quiete, sepulchrum per ligonem et necessaria instrumenta fodimus, cooperante tunc temporis Pre Priore et Suppriori in notis duobus Patribus Thobia et Anselmo, ultimis duobus nunc in Domino defunctis, cum debita reverentia exuvias sanctissimi Patris nostri Norberti in syndone composuimus et in praedicta fortiori tumba sepelivimus.

Manserunt sic sacrata ossa tredecim annis in visceribus terrae. Deinde postquam paululum respirationem sensimus a Saxonibus et Svecis, et defuncto Questenbergio Rmus Dnus Crispinus cum Rmo Dno Norberto, Doxanensi praeposito tunc temporis, et Nicolao nunc successore, qui easdem absconderant reliquias, iterum exemerunt, quae licet integrae, attamen aliquantulum humidae, cum sacro cerebro inventae fuerunt, et sic facile sacratum cerebrum, quod fuit olim instar pilae vel globi coagulatum, lubricum de craneo paulatim per gulam vel rictum tolli potuit, quod Rmus Dominus Crispinus reverenter composuit et in aëre siccavit; antequam autem totaliter concretum et siccatum esset, puro cultro in binas partes, pro magnis duobus Sacri Ordinis patronis divisit. Mansit sic usque ad mortem Dni Crispini (propter injuriam temporum); quia vero interea saepius Praga concussa ab hostibus, ut jam hic et illic necesse fuerit sacrum corpus tueri, utpote in subitanea ultima irruptione Königsmarkii alte in summo altari sacra pignora delituere. Tumba quidem vera cedrina cum quibusdam suppositis aliis reliquiis de societate s. Ursulae postea ad manus hostium devenit: quam tumbam tandem (cum et ipsis hostibus suspectae impositae reliquiae fuissent) per intercessionem illmi et excellentissimi principis Julii ducis Saxoniae de Lavenburg inviolatam recepimus. Post transitum vero Rmi Dni suffraganei (Dni Crispini) ex hac lacrymarum valle in requiem aeviternam, cum sic invenerim sacrum cerebrum in syndone et parvis crumenis divisum relictum, unam partem pro Rmo et Amplmo Dno Dno Augustino Le Scellier, generali nostro charissimo in ecclesiae Praemonstratensis majorem novam benedictionem: alteram vero partem pro consolatione Antverpiensium Rmo dno dno Norberto moderno abbati, ubi Smus Pr. Norbertus Tanchelinum haeresiarcham superavit, in plena charitate destinavi. Ita est, et non aliter. Signatum.

Fr. Norbertus Abbas Strahoviensis,
Vic.-Generalis, cum parapho et sigillo.

Fr. Richardus Liebholdt,
Prior Strahoviensis cum parapho et altero sigillo.
(Pokračování.)

Další 3 listiny týkající se děkanství Karlšteinského.*)

Podává Jan Křt. Roškot, děkan Karlšteinský.

I.

Confirmatio

Ernesti Archiepiscopi Pragensis Instrumenti foundationis Augustissimi Imperatoris Rom. Caroli IV.

In Nomine Domini Amen. Ernestus Dei et Apostolicae sedis gratia Sanctae Pragensis Ecclesiae Archiepiscopus ad perpetuam rei memoriam universis, ad quos praesentes pervenerint Salutem in eo, qui est omnium vera salus. Inter alias sollicitudines ex officii pastoralis debito nostris humeris incumbentes ad illa praecipue vigilanti studio aciem mentis nostrae, sicuti tenemur, convertimus atque praecipuum detestamus affectum, quae divinum cultum respiciunt ejusdemque pariunt incrementa. Sane pro parte Serenissimi Principis et Domini nostri Domini Caroli IV., divina favente clementia Rom. Imperatoris semper Augusti et Boemiae Regis quaedam litera Majestatis suae veris sigillata sigillis in filis sericeis pendentibus sana et integra non vitiata, non cancellata, non appolita nec in aliqua sua parte corrupta, sed omni prorsus vitio et suspicione carens, nobis fuit praesentata et exhibita, cujus tenor de verbo ad verbum dinoscitur esse talis: In nomine Sanctae et Individuae Trinitatis feliciter Amen. Carolus IV. divina favente Clementia Romanorum Imperator semper Augustus et Boemiae Rex ad perpetuam rei memoriam. Sanctissimum Dominicae passionis mysterium. . . . (reliqua vide in instrumento foundationis). Fuimus itaque ex parte praefati Domini nostri Imperatoris cum instantia requisiti, ut foundationem et donationem capellarum praedictarum ac ordinationes et dispositiones suas praedictas ac omnia et singula in literis supra scriptis contenta approbaremus, ratificaremus et confirmaremus, prout ad Nostrum officium spectare dinoscitur. Nos itaque devotionem ipsius Domini Nostri Imperatoris, quam ad sanctam Pragensem Ecclesiam ac ipsius ministros gerit, intra nos pensantes perpensius ipsumque in devotione et promotione et hujus eo amplius solidare volentes et firmare maxime cum dispositiones et ordinationes praedictae redundant in divini cultus augmentum, foundationem et donationem Capellarum praedictarum nec non dispositionem et ordinationem Decani et Canonicorum in capellis praedictis ac omnia et singula in litera praedicta contenta quoad omnes ejus clausulas et puncta tenore praesentium approbamus, autorizamus, ratificamus et auctoritate Nostra ordinaria et ex certa scientia confirmamus, statuantes, ut quemadmodum Dominus noster Imperator ordinavit et disposuit, praedictae praebendae sint et esse debeant sacerdotales nullusque in ipsarum aliqua possit institui nisi in sacerdotio constitutus et ut tam Decanus quam caeteri quatuor canonici sacerdotes praedicti, qui sunt et fuerint pro tempore, seu aliquis vel aliqui eorumdem nullum aliud penitus beneficium ecclesiasticum quantumlibet simplex aut modicum, cum decanatu vel praebenda hujusmodi nullo modo audeat obtinere, et in decanatu et praebendis ipsis continuam absque fraude jugiter mansionem, residentiam teneantur facere corporalem

*) Viz „Sborník Histor. kroužku“ roč. III. seš. 3.

et personalem. Quod si quis aliud beneficium obtinens ad unum ex istis se passus fuerit vel forte procuraverit praesentari et cum effectu institui, is eodem primo beneficio sit et esse debeat privatus.

Sique aliquis decanatum vel praebendam aliquam obtinens de praedictis aliam acceptaverit, seu ad illa vel quodcumque beneficium ecclesiasticum etiamsi minimi valoris seu quantumcumque simplex existet se praesentari permiserit; insuper et quicumque ipsorum a decanatu seu aliquarum praebendarum ipsarum se absentare praesumpserit, his casibus et eorum quolibet absque alio quocumque iudicio seu sententia decanatu seu praebenda, quam obtinuit eo ipso sit privatus, statutum nostrum hujusmodi non solum ad decanatum et praebendas jam erectas verum etiam ad creandas ibi de novo ex certa nostra scientia extendentes et prorogantes.

Ut autem praedictus decanus, cui cura et labor prae aliis amplior in praemissis incumbet, uberiores etiam, sicut decet, consolationem recipiat, Capellam Castri in Mendico de consensu praedicti Domini nostri Imperatoris et ad ipsius petitionem, ad quem jus patronatus capellae ejusdem pertinere dinoscitur, cum omnibus fructibus, redditibus et proventibus ipsius decano eidem et decanatu suo tenore praesentium incorporamus, annectimus perpetuo et unimus ita, quod cessante vel decedente rectore dictae capellae, qui nunc est decanus praedictus, qui est et qui fuerit pro tempore reservata prius et deputata per eum congrua portione pro presbytero ipsi capellae deservituro, prout scribitur, fructus, redditus et proventus ipsius capellae possideat, et in usus suos accipiat. provisurus tamen, ut per aliquem idoneum presbyterum in capella castri praedicti perpetuis temporibus missa quotidie celebretur. Presbytero etiam, qui missam in eadem capella legerit et ad hoc per decanum fuerit deputatus, offertorium altaris ipsius, quantumque fuerit, et quinque sexagena grossorum Praagensium annui census de redditibus ipsius capellae deputamus praesentibus et applicamus; porro pro singulari excellentia et condigna reverentia sanctorum insigniorum passionis dominicae statuimus et ordinavimus, ut in altari insigniorum ipsorum Capellae majoris nulli alii praeterquam Archiepiscopis et Episcopis, executionem officii pontificalis habentibus, ullo unquam tempore liceat missarum solemnias celebrare. Omnibus et singulis sub incriminatione maledictionis aeternae districte inhibemus, ne quis praemissa vel praemissorum aliqua in totum vel in parte audeat infringere vel eis ausu temerario contraire.

Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Patronorum nostrorum Viti, Venceslai atque Adalberti se noverit incursum.

In quorum testimonium praesentes literas fieri et sigillorum nostrorum appensione jussimus roborari.

Datum Praegae anno Domini 1357 die prima mensis octobris.

Nos vero Przednogius Decanus, Plichta scholasticus, totumque Capitulum Ecclesiae Praegensis erectioni, foundationi et unctioni supra dictis damus praesentibus nostrum benevolum consensum pariter et assensum. In quorum testimonium sigillum Capituli nostri praedicti duximus apprimendum.²⁾ _____

²⁾ Str. Pamětní knihy 20—23.

I.

Potvrzení

nadaci listiny Karla IV., císaře římského, o založení děkanství, kapitoly a kaplí na hradě Karlšteinské, vydané Arnoštem, arcibiskupem pražským, a kapitolou Pražského kostela.

Ve jménu Páně amen. Arnošt z milosti Boží a Apostolské Stolicе arcibiskup svatého kostela Pražského na věčnou památku všem, jimž do ruky přijde tato listina, vzkazuje pozdravení v tom, jenž jest všech pravá spása. Mezi jinými starostmi pastýřského úřadu valně na bedra naše doléhajícími s bedlivou snahou pozornost naši myslí, jak jsme povinni, k tomu obrácíme a zvláštní snahu osvědčujeme v těch věcech, jež týkají se úcty Boží a plodí její rozmnožení. Se strany totiž nejjasnějšího knížete a pána našeho pána Karla IV., z milosti Boží císaře římského, vždy rozmnožitele říše a krále Českého, byla nám předložena listina, pravou pečeti zapečetěná na hedvábných nitích visící, celá a zachovalá, neporušená, nevtělená, nezrušená a v nižádné části nepokažená. nýbrž vši vady a všeho poškození prostá předložena a podána, jejíž znění jest od slova k slovu takovéto: Ve jménu svatě a nerozdílné Trojice šťastně amen. Karel IV. z milosti Boží římský císař, vždy rozmnožitel říše a král český, na věčnou památku. Nejsvětější tajemství utrpení Páně. . . (ostatní viz v listině nadaci.³⁾) I byli jsme se strany řečeného pána našeho císaře snažně žádání, aby chom nadaci a darování řečených kaplí a nařízení jeho a opatření dotčená a všechny a jednotlivé věci obsažené v listině výše zmíněné schválili a potvrdili, pokud to patří v obor naší pravomoci. My tedy žádost samého císaře pána našeho, kterou svatě církvi Pražské a jejím služebníkům předkládá, u sebe bedlivě uvažující a jej samého v této žádosti a snaze ještě více posilniti a utvrditi chtíce, zvláště když nařízení ta a opatření k rozmnožení úcty Boží směřují, nadaci tu a darování kaplí řečených, jakož i opatření a nařízení děkana a kanovníků v řečených kaplich a vše a jednotlivé v řečené listině obsažené se všemi klausulemi a body tímto listem schvalujeme a potvrzujeme i svou řádnou pravomocí i s dobrým vědomím, stanovíme, že jak náš císař pán nařídil a poručil, dotčené prebendy jsou a mají býti jen pro kněze a nikdo jiný v ně nemá uveden býti leč v řádu kněžském postavený a že jak děkan, tak i ostatní čtyři knězi, kanovníci řečení, kteří jsou a přistě budou, ani jeden z nich žádné obročí církevní, jakkolivěk jednoduché a skrovné, s děkanstvím anebo prebendou nižádným způsobem obdržeti a užívali nesmí a zavázání jsou v děkanství a prebendách osobně a tělesně beze klamu a ustavičně přebývati a zůstávati. Kdyby někdo, maje obročí jiné, pro jedno z těchto obročí dal se presentovati a v ně skutečně uvésti, ten tímto skutkem samým je zbaven onoho prvního obročí.

A kdyby někdo, jsa v držení děkanství nebo některého obročí ze zmíněných, jiné přijal neb svolil, aby k němu nebo k jakémukoli obročí církevnímu, byť sebe menší váhy bylo aneb jakkoli jednoduché, byl presentován; mimo to kdokoli by z nich opovážil

³⁾ Viz též „Sborník“ III. seš. 3.

se z děkanství nebo z některého obročí toho vzdáliti se: ten v těchto případech a v každém z nich beze všeho jiného soudu a rozsudku budiž zbaven děkanství neb obročí zmíněného, jež obdržel. Nařízení toto naše nejen na děkanství a obročí již zřízená, nýbrž i na obročí, jež znova založena budou, rozšiřujeme a prodlužujeme.

Aby však řečený děkan, jemuž duchovní správa a práce mnohem větší připadá, hojnější, jak se sluší, bral útěchu, proto kapli lřradu v Žebráce se svolením řečeného císaře pána a na jeho prosbu jakožto patrona oné kaple se všemi požitky, příjmy a důchody jejími tomuto děkanu a děkanství moci tohoto listu přidělujeme, na věky připojujeme a s ním sjednocujeme tak, aby po odstoupení anebo smrti správce dotyčné kaple, jenž nyní jest, zmíněný děkan, jenž jest aneb příště bude, dříve vyhradil a přidělil příslušnou částku nebo podíl knězi při kapli přísluhujícímu, jak je psáno, a pak užiteků, příjmů a důchodů z dotčené kaple užíval a na své potřeby dostával, avšak o to se postaral, aby se od způsobilého kněze v kapli dotčeného hradu po věčné časy sloužila mše sv. každodenně. Knězi také, který by mši sv. v této kapli sloužil a k tomu děkanem byl ustanoven, oběť s oltáře samého, ať je jakákolivěk, a pět kop grošův pražských ročního příjmu z důchodů dotčené kaple tímto listem přidělujeme a připojujeme. Dále na zvláštní oslavu a důstojnou poctu nástrojů umučení Páně ustanovili a nařídili jsme, aby na oltáři kaple nástrojů těchto v kapli větší nikomu jinému než arcibiskupům a biskupům, majícím právo biskupských odznaků, v jakékoli době dovoleno bylo sloužiti mši sv. Všem pak a jednotlivým pod trestem věčného zlořečení přísně zapovídáme, aby nikdo neopovážil se něco z předeslaného buď docela aneb částečně rušiti anebo nerozvážlivou opovážlivostí proti tomu jednati.

Kdyby však někdo to učiniti se opovážil, v hněv všemohoucího Boha a svatých patronův našich Víta, Václava a Vojtěcha zajisté upadne. Na svědectví toho přítomnou listinu jsme sepsali a přítisklennou pečeti naší potvrditi nařídili.

Dáno v Praze leta Páně 1357 dne 1. měsíce října.

My pak Přednogi⁴⁾ děkan, Plichta školastik a celá kapitola kostela Pražského ke zřízení, nadání a vysvěcení přítomným listem svůj blahosklonný souhlas a svolení dáváme. Na potvrzení toho pečeť naší kapitoly dali jsme přitisknouti.

II.

Confirmatio

Suae Majestatis Ferdinandi Primi Romanorum Imperatoris et Hungariae et Bohemiae Regis.

Ferdinandus divina favente Clementia Romanorum rex (sic!) semper Augustus ac Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae rex, Infans Hispanorum, Archidux Austriae, Marchio Moraviae, Lucemburgensis ac Silesiae Dux et Marchio Lusatiae notum facimus

⁴⁾ V nadací listině císaře Karla IV. ze dne 25. března 1357 děkan kapitoli jmenuje se Přesko.

praesentibus, quod constitutus in praesentia nostra Venerabilis Cyprianus Luticensis, decanus in Karlstein, fidelis noster dilectus nos petiit, qualiter omnes et singulas literas, indulta, privilegia, libertates, immunitates et jura universa praedecessoribus suis Decanis et Canonicis in Karlstein a felicis memoriae antecessoribus nostris Romanorum Imperatoribus et Regibus Bohemiae concessas gratiosius approbare, ratificare et confirmare dignaremur.

Quare nos vestigiis praedecessorum nostrorum inhaerentes, ut quae pro animarum salute sanctissimis Ecclesiis pio donata sunt affectu protectionis nostrae foveamus auxilio, et veterum sanctas innovantes memorias etiam partem cum piis capiamus donatoribus, condignis itaque precibus supradicti Decani in Karlstein assentientes omnes illorum literas, gratias, indulta, privilegia, libertates, immunitates et jura universa praesentibus confirmamus, ratificamus et approbamus, ac si praesentibus essent de verbo ad verbum insertae, signanter vero binas literas Caroli quarti Romanorum Imperatoris ac Bohemiae Regis, primi fundatoris Sacellorum Divae Virginis Mariae et divi Nicolai in Arce Karlstein, Arnesti Archiepiscopi Ecclesiae Pragensis ac Joannis Ducis Carinthiae, Comitis in Tirol, Wladislai et Ludovici Regum habere volumus pro expressis, decernantes ac praesenti Nostro Regio Edicto firmissime constituentes, ut praenominatus Decanus et Canonici in Karlstein amodo et deinceps futuris perpetuis temporibus omnibus et singulis literis, gratiis, libertatibus, privilegiis et juribus universis, ipsis per praedecessores nostros concessis in omnibus et per omnia absque omni impedimento fruantur et gaudeant.

Mandamus itaque omnibus Subditis nostris in Regno Bohemiae ac seriose praecipimus singulis Officialibus cujuscumque status, gradus conditionisve existant, fidelibus nostris dilectis, ne praedictum Decanum et Canonicos aut subditos eorum in quoquam impedialis, molestetis aut perturbetis neque aliis impedire, molestare aut perturbare permittalis, sed eos nostro nomine Regio defendatis et protegalis sub indignatione nostra gravissima. In quorum fidem et robur praesentes literas fieri et Sigilli Nostri Majoris appensione jussimus communiri.

Datum in Arce Nostra Pragensi die vigesima tertia mensis Augusti, Anno a Christo Salvatore nostro Millesimo quingentesimo trigesimo septimo, regnorum autem Nostrorum Romanorum septimo, aliorum vero omnium undecimo.

Ferdinandus.

Ziabka.

Ego Antonius Schilling de Gruenkleberg Reverendissimi ac Illustrissimi Domini Domini Ernesti Cardinalis de Harrach Archiepiscopi Pragensis Consiliarius et Cancellarius, Imperiali auctoritate Comes palatinus, praesens diploma cum vero suo Originali contuli, illud plane illaesum, in membrana scriptum, sigillo cereo ex filis sericis partim rubris et partim albis pendente impressis literis Ferdinandus Rom. et Bohemiae Rex munilum, a tergo vero hanc inscriptionem: Ferdinandi Rom. et Bohemiae Regis Confirmatio omnium privilegiorum Decani et Canonicorum in Karlstein. Anno Millesimo quingentesimo trigesimo septimo haec sunt peracta, reperi praesentemque copiam cum Originali de verbo ad

verbum concordare, manus meae propriae subscriptione et soliti Palatinatus mei Sigilli appressionem attestor.

Actum Pragae tertia die Januarii Anno Millesimo sexcentesimo vigesimo octavo.

Antonius Schilling de Gruenkleberg

Comes palatinus.

Quod praesens Copia supra scriptae Confirmationis cum sua mihi Notario publico jurato exhibita, in membrana exarata et per supra nominatum Comitem palatinum postea vidimatione, apud quam quidem sigillum quondam pendulum amplius non reperitur, vestigia autem ejusdem cernuntur, praeterea etiam juxta alias mihi exhibitas praefati Comitum Palatini ordinationes etiam hanc manu illius propria conroboratam esse inveni, in omnibus et singulis de verbo ad verbum concordet et correspondeat, id ego praemissa fidei collatione hac manus meae subscriptione et appresso Sigillo, quo in similibus occasionibus utor, attestor vi officii requisitus.

Pragae die 16. mensis Julii anni 1736.

Sig.

Venceslaus Maxmilianus Lochovský

autoritate pontificia Caesarea et Imperiali nec non regia Bohemiae Notarius Publicus sicut et Almae Caesareae Regiaeque Universitatis Carolo-Ferdinandae Pragensis Syndicus juratus.⁵⁾

II.

Potvrzení

Jeho Veličenstva Ferdinanda I., římského císaře, uherského a českého krále.

Ferdinand z milosti Boží římský král,⁶⁾ vždy rozmnožitel říše, král uherský, český, dalmatský, chorvátský, infant španělský, arcikníže rakouský, markrabě moravský, lucemburský a slezský vévoda a markrabě lužický, věděli dáváme tímto listem, že před nás předstoupiv ctihodný Cyprian Lutický, děkan Karlšteinský, věrný náš milý, žádal nás, abychom všechny listiny vůbec a zvlášť, propůjčení, privileje, svobody, immunity a veškerá práva jeho předchůdcům děkanům a kanovníkům na Karlštejně od našich blahé paměti předkův římských císařův a králův českých jim udělené milostivě schváliti a potvrditi ráčili.

Proto my držice se šlepějí svých předkův, abychom, co pro spásu duší posvátným chrámům darováno bylo zbožnou myslí, svou pomocí podporovali a obnovujeme památky starých, měli také podíl na zásluhách zbožných dárců, proto slušným prosbám výše řečeného děkana na Karlštejně vyhovujice všechny jejich listiny, milosti, obdarování, privileje, svobody, immunity a všechna práva přítomným listem potvrzujeme a schvalujeme, tak jakoby do přítomného listu byly od slova k slovu vepsány, zvlášť pak dvě listiny Karla IV. římského císaře a krále českého, prvního zakladatele kapli blahoslavené Panny Marie a svatého Mikuláše na hradě Karlštejně.

⁵⁾ Pamětní kniha str. 24—26. — ⁶⁾ Tak v Pamětní knize.

Arnošta, arcibiskupa kostela pražského, a Jana, vévody korutanského, hraběte tyrolského, Vladislava a Ludvika králův chceme míti vytknuté, ustanovující a přítomným našim královským nařízením co nejprísněji prikazující, aby výše řečený děkan a kanovníci na Karlšteíně od nvnějška a potom po věčné budoucí časy všech a jednotlivých listů, milostí, svobod, výsad a všech práv jim od našich předkův udělených ve všem všudy beze všech závad užívali a z nich se těšili.

Poroučíme tedy všem poddaným našim v království Českém a prísně nařizujeme jednotlivým úředníkům, ať jakéhokoli stavu, stupně nebo povolání jsou, věrným našim milým, abyste dotčenému děkanu a kanovníkům anebo jejich poddaným žádných závad, obtíží a příkoří nečinili, aniž jiným závary, obliže a příkoří činiti dopouštěli, nýbrž je ve jménu našem královském bránili a hájili pod uvarováním naší největší nemilosti.

Na ověření a potvrzení toho přítomnou listinu dali jsme sepsali a nařídili jsme, aby přivěšením Naši větší pečeti všestranně byla utvrzena.

Dáno na hradě Našem Pražském dne 23. měsíce srpna, roku od Krista Spasitele našeho tisícího pětistého třicátého sedmého a našich kralovství římského sedmého, ostatních pak všech jedenáctého.

Ferdinand.

Ziabka.

Já Antonín Schilling z Gruenklebergu, nejdůstojnějšího a nejjasnějšího Pána, pana Arnošta kardinála z Harrachu, arcibiskupa pražského, rada a kancléř, z moci císařské purkrabí, jsem přítomnou listinu s pravým originálem srovnal a jej docela neporušený, na pergameně psaný, opatřený pečeti voskovou, visící na hedvábných nitích dílem červených dílem bílých s podpisem vytlačeným „Ferdinand římský a český a uherský král“, v zadu pak tento nápis: „Ferdinanda římského a českého krále potvrzení všech privilegií děkana a kanovníků na Karlšteíně.“ Roku tisícího pětistého třicátého sedmého toto stalo se, jsem našel, a že přítomný opis s originálem od slova k slovu souhlasí, podpisem vlastnoručním a přivěšením své obvyklé pečeti purkrabské dosvědčuji.

Stalo se v Praze dne 3. ledna roku tisícího šestistého dvacátého osmého.

Antonín Schilling z Gruenklebergu,
purkrabí.

Že přítomný opis výše psaného potvrzení mně, notáři veřejnému přísěnému předložen, na pergameně psán a výše řečeným purkrabím vidimován jest, při kteréž vidimaci pečeť visící se více nenalezá, avšak stopy její se spatřují, mimo to také dle jiných mně předložených vidimací dotčeného purkrabí, tuto od něho vlastnoručně potvrzenou jsem našel a že v celku i v jednotlivostech slovo za slovem se srovnává a souhlasí, to já po vykonaném věrném srovnání podpisem vlastnoručním a přitisknutím pečeti, již při takových příležitostech užívám, dosvědčuji moci úřadu k tomu jsa dožádán.

V Praze dne 16. měsíce července roku 1736.

Václav Maxmilian Lochovský,
z moci papežské, císařské a královské české veřejný
notář, jakož i císařské a královské university Karlo-
Ferdinandovy pražské přísěný syndikus.

III.

Potvrzení

Jeho Veličenstva Rudolfa II. římského císaře a českého a uherského krále (česky).⁷⁾

My Rudolf druhý z Boží milosti volený římský císař, po vsecky časy rozmnožitel říše, a uherský, český, dalmatský, chorvatský král, arcikníže rakouské, markrabě moravské, lucemburské a slezské kníže a lužické markrabě, oznamujeme tímto listem všem, že jsme od velebného pána Pavla Pistoria z Lučka, písem svatých doktora, děkana Karlšteinského, věrného našeho milého poníženě prošení, abychom jemu konfirmaci v latinském jazyku. někdy knězi Ciprianovi Lutickému na onen čas děkanu karlšteinskému, slavné a svaté paměti císaře Ferdinanda, pana děda našeho nejmilejšího, všech privilegií a nadání děkanu a kanovníkům na též děkanství Karlšteinské danou, jejíž datum na hradě Pražském tříměsítmého dne měsíce Augusta jinak srpna leta tisícého pětistého třicátého sedmého potvrditi ráčili.

K jehožto Pavla Pistoria prosbě ponížené naklonění jsouce a vidouce takovou konfirmaci neboli list celý a neporušený býti, s dobrým rozmyslem, našim jistým vědomím, s radou věrných našich milých mocí královskou v Čechách takový list jsme schválili, obnovili, a tímto listem jakožto král český, vědomě ve všem jeho znění, položení a punktích a klausulech a artikulích jako by tu v tento náš list slovo od slova vepsán byl, schvalujem, obnovujem a potvrzujem. Chtíc tomu konečně, aby též Pavel Pistorius při tom při všem, od každého člověka, pokudž toho až posavád v užívání byl, bez naší, budoucích našich králův Českých a jiných všech lidí všelijaké překážky a odporosti [zachován byl.]⁸⁾ Prikazujice všem obyvatelům a poddaným našim ze všech stavů království Našeho Českého, nynějším i budoucím, věrným milým, abyste vejš psaného Pavla Pistoria při tomto schválení, obnovení a potvrzení našem bez všelijakých zmatkův a odporostí nyní i na časy budoucí zachovali, žádných jemu v tom překážek nečiníce, ani komu jinému činiti dopouštějice, pod uvarováním hněvu a nemilosti Naší císařské, dědicův a budoucích Našich králův Českých.

Tomu na svědomí pečeť naši císařskou k tomuto listu přivěsiti jsme rozkázati ráčili. Dán na hradě našem Pražském v pondělí po památce sv. Václava, dědice Českého leta Božího šestnáctistého druhého a království Našich římského dvacátého sedmého, uherského třicátého prvního a českého dvacátého osmého.

Rudolf.

Zdenko A. Popel z Lobkowicz.

S. R. Boemiae Cancellarius.

Henricus de Pisvitz,

Vicecancellarius.

Ad mandatum Suae Caes. Majestatis proprium Jan Wenzl.

Ego Antonius Schilling de Gruenkleberg Reverendissimi ac Illustrissimi Principis Domini Domini Ernesti Cardinalis de Harrach Archiepiscopi Pragensis conciliarius et Cancellarius, Imperiali auctoritate comes palatinus attestor hasce praesentes me manibus meis contrectasse, vidisse, in pergamina conscriptas cum origina-

⁷⁾ Str. Pamětní knihy 27.—30. — ⁸⁾ Schází sloveso v Pamětní knize a má býti bezpochyby zachován byl.

libus collationatas, a Serenissimo sanctae recordationis Rudolpho II. Romanorum Imperatore, Hungariae et Boemiae Rege, Anno Domini millesimo sexcentesimo secundo, die lunae post festum Sti. Venceslai emanatas et tam in membrana quam scriptura integras, salvas, illaesas et omni prorsus macula et suspicione carentes, sigillo cereo ex filis sericis partim nigris et partim flavis pendente munitas, praesentemque copiam cum originalibus de verbo ad verbum concordare reperisse. In quorum fidem majorem hasce propriae meae manus subscriptione et Palatinatus mei sigilli appressionem munivi.

Actum Praegae tertia die Januarii anno millesimo sexcentesimo vigesimo octavo.

Antonius Schilling de Gruenkleberg

Comes Palatinus. ⁹⁾

Že přítomný vejpis s tou mě nižepsanému, veřejnému a přisežnému Notariusovi předloženou, na pergamentu psanou a od nahoře jmenovaného comitis Palatini učiněnou vidimaci v začátku jmenované od Jeho císařské a královské milosti Rudolfa toho jména druhého, nejmilostivěji udělené Confirmaci všech privilegií a nadání královské kaple Karlšteinské, při kteréžto sice již nyní žádná více visící pečeť se nevynachází, ale toliko vestigia aneb znamení od ní se spatřuje, však ale dle mně předložených jinších jeho Comitiss Palatini Vidimati a v nich se nacházejících podpisův, tuto nahoře psanou, po bedlivé ode mne combinati jednou, a sice touž jeho rukou podepsanou jsem vynalezl, ve všem a v jednom každém slovo od slova se srovnává a corresponduje, to po bedlivém collationirování podpisem ruky své vlastní a přitisknutou pečeti, kterou v podobných potřebách používám, potvrzuji vi officii requisitus. Praegae die 16. Julii 1736.

Sig.

Václav Maxmilian Lochovský,

autoritate pontificia, Caesarea et Imperiali nec non regia Bohemiae Notarius Publicus, jako i císařské a král. Universitatis Carlo-Ferdinandské Pražské Syndicus juratus.

Šlechtická jména ve farních matrikách švihovských.

Sděluje Fr. Zeman.

(Dokončení.)

R. 1727 dne 2. nar. a 3. máje pokřtěna jest Františka Augusta Marie, dcera Karla Kristofa z *Harnachu*, pána na Malinci, a matky Josefy Františky roz. Loubské z Lub. Kmotrou byla Františka Augusta z Törringu, roz. hraběnka z Hauben, pí. na Pořčici; svědkem Josef Henigar ze Seeberka, pán na Horčicích.

R. 1729 dne 7. máje nar. a 10. pokřtěn jest Maxmilian Josef Jan Nep. František Antonín, syn týchž rodičů. Kmotrem byl Maxmilian hrabě z Törringu a Jettenbachu, rytíř sv. Jiří a obhájce neposkvrněného Početí

⁹⁾ Zajisté neuměl valně česky, že českou listinu Rudolfovu potvrdil latinsky.

P. Marie etc., pán na Poříčí. Svědky: 1. Josef Henigar rytíř ze Seeberka, pán na Hordčích; 2. Maxmiliána hraběnka z Klenového z Janovic.

R. 1731 dne 19. března nar. a 20. pokřtěna Maria Josefa Johanna, dcera týchž rodičů. Kmotrou byla Barbora, dcera † Michala Veselého, sládky z Malince; svědkem Jiří Loučka, žebrák ze Kbela.

R. 1727 dne 15. června Františka Augusta Marie, dcera Karla Kristofa z Harnachu, byla kmotrou při křtu Anny, dcery Vojtěcha Nováka, domkáře z Malince.

Taž byla kmotrou při křtu Františky, dcery Adama Strejce, pastýře, 1. března 1729, při křtu Kateřiny 3. listopadu 1734, při křtu Josefy Strejcové 9. ledna 1736; při křtu Marie Františky, dcery Vojtěcha Veselého, domkáře z Malince, 4. srpna 1729; svědkyní křtu Františka Josefa, syna Václava Pavla, zahradníka v Malinci, 12. března 1729.

Maria Josefa, dcera Karla Kristofa z Harnachu, byla kmotrou při křtu Marie Josefy Strejcové 6. října 1732, při křtu Marie Kaprové 27. května 1736, při křtu Marie Josefy, dcery Matěje Strejce, podruha, 17. listopadu 1738, při křtu Anny, dcery Jana Houby, chalupníka, 15. ledna 1743, při křtu Marie, dcery Šimona Čiháka, 10. března 1749; svědkyní křtu Vavřince, syna Adama Strejce, pastýře, 8. srpna 1750, Prokopa Maxmiliána Möslera z Malince 8. září 1750 a Eleonory Selnerové z Mečkova 15. února 1751.

Anna Josefa Františka, dcera téhož pána, byla kmotrou při křtu Anny, dcery Václava Pavla, zahradníka, 23. září 1731, při křtu Františky Voršily, dcery Bartoloměje Sládečka, domkáře, 21. října 1732 a při křtu Františky Novákové 15. prosince 1733.

Pf. Josefa Františka Harnochová roz. Loubská z Lub, paní na Malinci, byla kmotrou při křtu Františky Anny, dcery Josefa Čiháka, domkáře, 29. února 1728 a při křtu Josefa, syna Vojtěcha Veselého, domkáře, 17. března 1728.

Maxmilian Josef, syn Karla Kristofa z Harnochu, byl kmotrem Ondřeji, synu Adama Strejce, pastýře, 26. listopadu 1730, Josefu Sládečkovi, synu domkáře z Malince, 30. října 1735, Ondřeji, synu Jana Holého, sedláka, 20. listopadu 1735, Josefu Prokopovi, synu Adama Strejce, 5. července 1738, Matěji, synu téhož otce, 4. února 1741; Václavu Maxmilianovi, synu Františka Hrušky, souseda a krejčího ze Švihova, 27. září 1739; svědkem křtu Karla Möslera 30. června 1748 a Prokopa Maxmiliána Möslera, syna správce z Malince, 8. září 1750.

R. 1732 dne 24. ledna nar. a 29. pokřtěn jest Maxmilian Václav Kašpar Arnošt Jan Nep., syn barona Ferd. Jos. *Tunkla z Brníčka a Zábřehu*, obyvatele švihovského, a matky Eleonory Amalie roz. Wallisové z Karighmainu. Kmotrem byl hrabě Maxmilian Josef Törring z Jettenbachu, pán na Poříčí. Svědky: 1. Václav hrabě z Klenového, pán statku Petrovického; 2. baron Václav ze Seeberka, pán na Daslavě(?); 3. Kašpar Pentenrieder z Adelshausenu, pán statku Lužanského; 4. Františka Augusta Törringová roz. hraběnka z Hauben, pf. statku Poříčského; 5. Anna Marie hraběnka Michnová z Vacinova, roz. baronka z Újezda, pf. na Votíně.

R. 1727 dne 3. dubna Ferd. Zdeněk Tunkl z Brníčka a Zábřehu byl kmotrem při křtu Josefa Ferd. Jana Jiřího Houby ze Švihova. Svědkyní byla sl. Markéta Schwigerova ze Švihova.

R. 1750 dne 4. června byl též kmotrem při křtu Ferdinanda, syna Víta Šlajse, polního mistra v Malinci; 28. října 1749 kmotrem při křtu

Simona, syna Jana Hofmanna, ševce ze Kbela; 23. dubna 1748 svědkem křtu Marie Františky Šlajsové z Malince.

Eleonora baronka Tunklová z Brníčka roz. Wallisova, pí. na Mečkově, byla kmotrou při křtu Anny Eleonory Hofmannové 17. listopadu 1744, při křtu Marie Eleonory Hofmannové 9. prosince 1746, při křtu Kateřiny Hofmannové ze Kbela 8. května 1753, při křtu Eleonory Františky, dcery otce N. a matky Anny (kteří přišli z Opálky a ve žních u barona Tunkla pracovali) 23. srpna 1748; kmotrou při křtu Eleonory, dcery Ondřeje Selnera z Mečkova, 15. února 1751.

Prokop Tunkl byl kmotrem při křtu Prokopa Maxmiliána, syna Antonína Möslera, správce v Malinci, 8. září 1750 a při křtu Prokopa Möslera 10. září 1753.

R. 1736 dne 14. června nar. a 15. pokřtěn jest Václav Jan Nep. Maxmilian, syn Jana Bernarda *Rozhovského z Krucemburka*, pána na Malinci, a matky Josefy Františky roz. baronky z Lub. Kmotrem byl ml. pán Maxmilian z Harnochu, zastupuje Václava hraběte z Klenového, pána na Petrovicích. Svědky byli: 1. Ferdinand Tunkl svob. baron z Brníčka, pán na Mečkově; 2. Ignacia pí. Kašpara rytíře z Pentenriedera pána na statku Lužanském.

R. 1738 dne 27. ledna pokřtěna jest (26. nar.) Maria Eleonora Sofia, dcera týchž rodičů. Kmotrou byla Eleonora Tunklová roz. Wallisova t. č. pí. na Mečkově; svědkyní Sofia Rozhovská t. č. pí. na Loučové.

R. 1740 dne 4. června nar. a 6. pokřtěna Anna Ludmila Sofia Ignacia, dcera týchž rodičů. Kmotrou byla sl. Maria Anna, dcera Václava hrab. z Klenového, pána na Petrovicích, t. č. král. krajského předního hejtmána v kraji Plzeňském. Svědky: 1. Sofia, vdova po † Františku Rozhovském, bývalém pánu na Loučové; 2. Ignacia, choť rytíře Kašpara Pentenriedera, pána na Lužanech; 3. Ferd. Zdenko Tunkl svob. p. z Brníčka, pán na Mečkově.

R. 1741 dne 16. srpna nar. a pokřtěna Maria Sofia Ludmila Maxmiliána Johanna Nep. Rozhovská, dcera týchž rodičů. Kmotrou byla Sofia, vdova po † Františku Rozhovském, býv. pánu na Loučové. Svědky: 1. Ludmila, dcera Josefa Morella z Letin, bydlící v Příbrami; 2. mladý p. Maxmilian z Harnochu, syn po † Karlu z Harnochu, býv. pánu na Malinci.

R. 1744 dne 15. prosince nar. a 16. pokřtěn Václav Rudolf Ferdinand Josef Jan Nep. Rozhovský, syn týchž rodičů. Kmotrem byl Václav hrabě z Klenového, pán na Vel. Petrovicích a Malesicích, v kraji Plzeňském krajský hejtmán. Svědky: 1. Maxmilian z Harnachu, budoucí pán na Malinci; 2. Eleonora Tunklová z Brníčka a Zábřehu roz. hraběnka z Wallisu, pí. na Mečkově.

Bernard Jan Rozhovský z Krucemburka, pán na Malinci, byl kmotrem Janu Bernardu, synu Václava Pavla, zahradníka v Malinci, 11. prosince 1735.

Josefa Františka Rozhovská roz. z Lub, t. č. pí. na Malinci, a baron Ferd. Josef Tunkl z Mečkova byli svědky křtu Marie Josefy, dcery Matěje Strejce, podruha v Malinci, 17. listopadu 1738.

Františka Antonia, dcera Jana Jiřího hraběte z *Hauben*, pána na Poříčí, byla kmotrou při křtu Františky Antonie Alžběty Moniky, dcery Melichara Kuše, obyvatele švihovského, 17. června 1717 a při křtu Markéty Moniky Františky Alžběty Kušovy 10. července 1719.

Kašpar Leopold *Pergler z Perglesu*, pán na Vogelsangu, byl kmotrem při křtu Leopolda Jana, syna Josefa Ant. Baiera ze Švihova, 16. listopadu 1722.

Sl. Ludmila Apollonia *Štampochova z Kranichšteina* byla kmotrou Anně Marii, dceři Pavla Holého, sedláka v Malinci. Svědkem byl Erdman Julius Štampoch bydlící v Malinci 25. července 1724.

Erdman Štampoch byl svědkem křtu Anny Marie, dcery Jana Schertzera, sládka v Malinci, 10. října 1724.

Maxmilian *Schwigerová* (Švykerová) roz. Henigarova ze Seeberka, chof Theodora Schwigera, druhdy vojenského hejtmana, nyní obyvatele švihovského, byla svědkyní křtu Daniela Josefa, syna Tomáše Rádl, podruha ve Švihově, 12. srpna 1725; svědkyní křtu Jana Nep. Pavla, syna Jana Kristofa Frimla, druhdy quaestora na panství Poříčském, nyní občana švihovského, 26. října 1725; svědkyní křtu Františky Zuchovské ze Švihova 2. dubna 1730; svědkyní křtu Anny Heldové ze Švihova 14. února 1731.

Markéta, dcera Theodora Schwikera, byla kmotrou při křtu Anny Marie, dcery Vavřince Houby, kočího, 28. března 1726; při křtu Lucie Markéty, dcery Tomáše Šilingra ze Švihova, 13. prosince 1726; při křtu Anny Barbory Markéty Houbové 29. listopadu 1730; svědkyní křtu Ignáce Jakuba, syna Václava Jindry, sluhy v zámku Švihovském, 1. srpna 1728; svědkyní křtu Václava, syna † Václava Tomana, kočího ze vsi Dolejší Krušec, 13. prosince 1728.

R. 1733 dne 16. října pokřtěna jest Marie Anna Barbora, dcera Matěje Heldy, krejčího ve Švihově, a matky Markéty po † Theodoru Schwigerovi (oddaných téhož r. 1733).

R. 1745 dne 7. ledna nar. a 10. pokřtěna jest Maria Josefa Silvia Anna Dominika, dcera Josefa Angelo barona z *Říčan*, t. č. pána na Malinci, a matky Františky roz. Harnochové. Kmotrou byla Silvia hraběnka z Klenového roz. baronka z Vřesovic, pí. na Malesicích a Vel. Petrovicích. Svědky: 1. Václav hrabě z Klenového, kraje Plzeňského krajský hejtman, pán na Vel. Petrovicích a Malesicích; 2. Eleonora baronka Tunklová z Brníčka, pí. na Mečkově; 3. Maxmilian rytíř z Harnachu, budoucí dědičný pán na Malinci.

Pí. Františka Augusta svob. paní z Říčan roz. Harnochova, t. č. poručnice na Malinci, byla kmotrou při křtu Marie Františky, dcery Víta Šlajse, polního mistra v Malinci, 23. dubna 1748; svědkyní křtu Ferdinanda Šlajse 4. června 1750; svědkyní křtu Karla, syna Antonína Möslera, správce na statku Malineckém, 30. června 1748; svědkyní křtu Eleonory, dcery otce N. t. č. v Mečkově (příslého z Opálky), 23. srpna 1748.

Panna Mariandl Říčanka z města Švihova byla svědkyní křtu Jana Ignáce, syna Václava Zdrahala, mladšího rychtáře ve Švihově, 15. března 1760.

Christian *de Bitt*, praporečník při c. k. pluku Harrachovském při kompagnii barona Truckenmüllera, byl kmotrem při křtu Josefa, syna Vojtěcha Mariana a Veroniky roz. Voráčkové ze Švihova, 7. září 1746.

Karel *Bořek* rytíř ze *Zábědovic* byl kmotrem Karlu, synu Ant. Möslera, správce na statku Malineckém 30. června 1748.

Pí. Františka Langmandlová z Adraminu ve Švihově byla svědkyní křtu Bartoloměje, syna Jiřího Poláka, radního ze Švihova, 22. srpna 1751.

R. 1753 dne 7. ledna nar. a 8. pokřtěn jest Jan Jakub Václav, syn rytíře Josefa Jáchima *Langmandla z Adraminu* a matky Františky.

Kmotrem byl vladyka Jan Jakub Smíšek t. č. hrab. Prokopa Vojtěcha Černínovského panství Chudenického zřízený vrchní (Oberamtmann).

R. 1762 dne 24. října nar. a 25. pokřtěn jest Josef Václav Antonín, syn týchž rodičů.

Pí. Maria Ester Klaudia *Stephanová roz. z Dominigu* byla kmotrou při křtu Marie Ester Klaudie, dcery Antonína Pejřka, kantora švihovského, a matky Barbory 7. srpna 1757. Dítě křtil Václav Stehlik z Čenkova a Treustettu, kurát oubočský. Svědkem křtu byl Jan Vilém Stephan t. č. inspektor hraběcích panství Clarovských z Aldringen.

Hrabě Leopold *Buquoy*, velitel pluku paduanského, byl kmotrem při křtu Karla Vel. Jana, syna Františka Reimpergera, chirurga pluku koburského. Svědkem byl Karel de Belluotti, major pluku koburského 6. března 1772.

Antonia de *Frankenbusch*, choť hejtmána pluku koburského, byla kmotrou Antonii Magdaleně Kateřině Šintlerové ze Švihova 28. května 1773.

Prokop *Henigar* svob. baron z *Eberka*, probošt jindřichohradecký, zastoupen Dominikem Cibulkou, farářem ve výslužbě, byl kmotrem Alžbětě Anně Prokopii, dceři Ant. Grimma, purkrabího ve Švihově, 29. května 1791 a kmotrem Františce Aloisii Grimmové 26. dubna 1793.

Klement baron *von Freden*, komoří a nadporučík knížete z Triehru, byl kmotrem při křtu Jana Klimenta, syna Jindřicha Petichera, korporála vacant Wengheim pluku č. 35 (24. října 1798).

Rodičům Janu Františku *Loosovi z Losimfeldtu*,¹⁾ chirurgovi v Červ. Poříčí, a Anně roz. Maršáلكové z Benešova, narodily se tyto děti:

1. Václav Jan Ev. 27. prosince 1785, 2. Josef Kalasanský Václav 4. prosince 1787, 3. Staněka Kateřina Františka de Paula 17. října 1789, 4. František de Paula Alois Peregrinus 15. listopadu 1791, 5. Františka de Paula Josefa 6. února 1794 † 23. září 1797, 6. Maria Anna 13. února 1796 † 17. února 1796, 7. Peregrinus Vojtěch 27. července 1797 † 20. února 1798, 8. František Josef 31. března 1799, 9. Leopold 7. dubna 1801, 10. Josef Antonín 29. prosince 1809.

R. 1836 dne 26. září nar. a 27. pokřtěn Josef Václav, syn Leopolda Loose z Losimfeldtu v Poříčí a Filipiny roz. Čampelikové z Jičína.

Josef z *Edlenbachu*, purkrabí v Poříčí, byl kmotrem při křtu Antonína Josefa Františka, syna Antonína Mölzera, direktora panství v Poříčí, 1. ledna 1809.

Antonín Felix *Stehlik z Čenkova a Treustettu*, důchodenský písař (kancelářský) v Poříčí, byl kmotrem při křtu Marie Josefy Teresie, dcery Václava Wohlmanna, vrchnostenského důchodního v Poříčí, a Josefy roz. Mölzerové z Poříčí (30. června 1813).

Týž byl kmotrem při křtu Františky Wohlmannovy 30. března 1815, Josefy 21. prosince 1816, jako právní aktuár při křtu Augusty Teresie 6. ledna 1819 a při křtu Jana Nep. Antonína Wohlmannova 5. února 1820.

Týž jako direktor v Poříčí byl kmotrem Josefu Antonínu, synu Josefa Konráda, důchodního, 2. listopadu 1845, Karlu Antonínu, synu Antonína Niewelta, důchodního, a Alžběty roz. Krammerové z Roupova č. 1., 27. ledna 1851; Antonínu 9. ledna 1853 a (jako pensionovaný správce z Prahy) Emanuelu Nieweltovi 6. října 1854.

¹⁾ Tak psáti jest dle výnosu c. k. místodrž. v Praze ze dne 16. listopadu 1894 č. 83126.

Františka Stelískova z Čenkova a Treustettu, dcera direktora v Poříčí, byla kmotrou Marii Františce, dceři Josefa Burky, kancelářského v Poříčí, a Antonie roz. Zwickerové ze Švihova, 13. července 1849.

R. 1831 dne 14. října nar. a pokřtěna Anna, dcera Františka Caelestina rytíře z *Freyenfelsu* z panství Muttersdorfského, t. č. sladovnického chasníka v Poříčí, a Teresie roz. Beinkostnerové z Brůdku (Viertl), panství Koutského.

Alois *Libocký z Holdenbergu*, důchodní v Poříčí, byl kmotrem při křtu Aloise, syna Ant. Nováka, chirurga v Poříčí (24. srpna 1835).

R. 1838 dne 28. dubna narozen a Josefou Smetanovou, bábou z Klatov, pokřtěn jest (a hned zemřel) Václav, syn Jana šlechtice z *Baurů a Adelsbachu*, rytmistra c. k. VI. dragonského pluku hraběte z Fiquelmontu, a Alžběty, dcery Ignáce šlechtice z Helly, lékárníka z Prahy.

Tyž Jan šl. z Baurů a Adelsbachu, rytmistr, a Elise z Baurů, choť jeho, byli kmotry při křtu Jana, syna Františka Novotného, strážmistra c. k. VI. dragonského pluku hraběte z Fiquelmontu, 30. března 1838.

Jan šl. z Baurů a Adelsbachu a Vilemína svob. paní z Graenzensteina, choť rytmistra, byli kmotry při křtu Jana Nep., syna Františka Novotného, strážmistra, 3. listopadu 1839.

Pokřtění osob židovských.

„R. 1721 dne 22. máje. Já Pater Jan Václav Curtius, farář švihovský, okřtil jsem 5 osob židovských: Löbla Samuela z Kolína města, s manželkou Rebekou, s dvěma syny: Abrahamem, Jakubem a s dcerou Annou.

Löblovi jest dáno jméno na křtu sv. Maximilianus Augustinus. Jeho na rukou držel vys. uroz. p. Maximilian sv. římské říše hrabě z Törringu, pán na Poříčí a Roupově. Při něm stáli: uroz. a statečný rytíř p. Vilím Příchovský z Příchovic, pán na Lužanech, Skočicích a Vlčí, a vys. uroz. sl. Maximiliana roz. hraběnka z Klenového.

Abrahamovi, staršímu synu, dáno jméno na křtu sv. Jan Josef; jeho na rukou držel uroz. a st. rytíř p. Vilím Příchovský z Příchovic, pán na Lužanech, Skočicích a Vlčí. Při něm stáli: vys. uroz. p. Václav Vilím Hýserle svob. pán z Chodův a vys. uroz. sl. Maxmiliana roz. hraběnka z Klenového.

Jakubovi, mladšímu synu, dáno jméno na křtu sv. Jan Nep. a Václav; jehožto na rukou držel vys. uroz. p. Václav Vilím Hýserle svob. pán z Chodův, a při něm stáli: uroz. a st. rytíř p. Vilím Příchovský z Příchovic, pán na Lužanech, Skočicích a Vlčí, a uroz. p. Anna Lidmila Kousková roz. sl. Henigarka z Eberka.

Manželce Rebece dáno jméno na křtu sv. Františka. Jižto na rukou držela vys. uroz. p. Františka hraběnka z Törringu, roz. hraběnka z Hauben, paní na Poříčí a Roupově. Při ní stáli: vys. uroz. sl. Maxmiliana roz. hraběnka z Klenového a uroz. a st. rytíř p. Vilím Příchovský, pán jak svrchu psáno.

Dceři Anně dáno jméno na křtu sv. Maxmiliana Barbora. Jižto na rukou držela vys. uroz. sl. Maxmiliana roz. hraběnka z Klenového. Při ní stáli: uroz. p. Anna Lidmila Kousková roz. sl. Henigarka z Eberka a vys. uroz. p. Václav Vilím Hýserle svob. pán z Chodův.

Bůh všemohoucí rač jim dáti v té samospasitelné víře setrvati!“ —

„R. 1732 dne 7. prosince. Já Václav Tampl, farář švihovský, pokřtil jsem syna Samuele Löbla žida z města Švihova, jemuž dáno jest jméno: Norbert Josef Karel Ladislav Václav Jan. Jej na rukou držel Norbert, syn p. Maxmiliana hraběte z Törringu, pána na Poříčí a Roupově. Při něm stál Josef, syn p. Maxmiliana z Törringu a j.“

„R. 1732 dne 23. prosince. Já Václav Tampl, farář švihovský, okřtil jsem Samuele Löbla, rozeného žida z města Švihova, jemuž dáno jest jméno: Maxmilian Josef. Jeho na rukou držel p. Maxmilian Josef hrabě z Törringu, pán na Poříčí a Roupově. Při něm stáli: 1. pí. Františka Augusta hraběnka z Törringu roz. hrab. z Hauben, paní na Poříčí a Roupově; 2. sl. Maxmiliana roz. hraběnka z Klenového.“

„R. 1733 dne 3. listopadu. Já Václav Tampl, farář švihovský, okřtil jsem katechumeny ze židovské nevěry narozené, totiž: Heřmana Davida s manželkou Günel a dcerou Chage.

Heřmanovi dáno jest jméno Maxmilian. Jeho na rukou držel místo p. Maxmiliana hrab. z Törringu a Jettenbachu, pána na Poříčí a Roupově, p. František Ignác Agarrant (?) t. č. praefekt mladých pánů hrabat tamtéž.

Manželce dáno jest jméno Marie Františka. Ji na rukou držela místo pí Františky hraběnky Törringové roz. hrab. z Hauben, paní na Poříčí atd., Alžběta, choť p. Kašpara Pentze z Poříčí.

Dceři pak dáno jest jméno Alžběta. Ji na rukou držela pí. Eleonora Tunklová roz. Wallisova z Karighmainu.

Svědkové: 1. p. Norbert Jan Nep. ml. hrabě z Törringu a Jettenbachu z Poříčí; 2. p. Jos. František ml. hrabě z Törringu atd. 3. p. Ferdinand Jos. Tunkl z Brníčka a Zábřehu, ze statku Mečkovského.“

R. 1734 dne 20. března. Ant. Frant. Vodňanský, farář vřeskovický, okřtil dceru z otce Jana Josefa Novicziatha, roz. žida z obce Dobrušky, a matky Johanny, jižto dáno jest jméno Josefa Marie. Ji na rukou držela pí. Josefa Františka Harnochová vdova, roz. Loubská, paní na Malinci. Svědky byli: 1. Anna Marie, manželka Šimona Hofmana, krčmáře ze Kbela; 2. Matěj, syn Jana Volžanského, krčmáře z Měčína.

R. 1740 dne 24. června pokřtěna jest od Václava Prokopa Tampla, faráře švihovského, dcera narozená z otce židovského jménem Marka Löbla z města Švihova, kteréžto na křtu sv. dáno bylo jméno: Voršila Františka Maxmiliana Karolina. Kmotrou jí byla pí. hraběnka Františka Augusta z Törringu roz. hraběnka z Hauben, pí. na panství Poříčském. Roupova, Borov, Měčína a Kbelském. Svědkové: 1. sl. Karolina hraběnka z Törringu a Jettenbachu; 2. p. Karel Öser t. č. inspektor na panství Poříčském.

C) Z matriky zemřelých.

R. 1714 dne 14. června † pí. Eva Lidmila *Henigarová* z Mečkova u věku 60 let a pochována u všech svatých ve Kbele.

R. 1718 dne 11. srpna † Maria Anna Josefa Johanna Antonia, dcera Františka Jos. Henigara ze Seeberka, pána na Mečkově, u věku 6 neděl; pochována v kostele všech svatých ve Kbele.

R. 1718 dne 10. října † Jaroslav Jan Theobald Jiljí, syn (pohrobek) Jana Karla Wagnera, druhdy velitele jízdy u pluku vévody Würtberského, a Alžběty roz. Sedlecké z Újezdce, stár 40 dnů. Pochován u sv. Václava ve Švihově.

R. 1721 dne 10. října † Marie Kateřina, dcera Jana Václava Sedleckého z Újezdce, obyvatele švihovského. stará 2 léta; pochována na hřbitově sv. Václava ve Švihově.

R. 1722 dne 29. září † p. *František Josef Henigar ze Seeberka*, pán na Mečkově, u věku 29 let; pochován v kostele všech svatých ve Kbele.

R. 1722 dne 2. prosince † Anna Alžběta Barbora Františka Felicianá, dcera Karla Václava Josefa Kfellerera ze Zakšova, pána na Malinci, stará $\frac{1}{4}$ roku; pochována v kostele všech svatých ve Kbele.

R. 1722 dne 31. prosince † p. *František Jindřich Henigar ze Seeberka*, býv. pán na Mečkově, maje věku 80 let a 4 měsíce; pochován v kostele všech svatých ve Kbele 2. ledna 1723.

R. 1723 dne 18. ledna † Johanna Antonia Anna Maria, dcera po † Františku Jos. Henigarovi ze Seeberka, pánu na Mečkově, stará 3 dni, a pochována v kostele všech svatých ve Kbele.

R. 1728 dne 2. září † Jan Antonín Ondřej, syn Jana Václava Sedleckého z Újezdce, stár 1 rok a 48 neděl; pochován jest na hřbitově sv. Václava ve Švihově.

R. 1729 dne 11. března † Antonín Ferdinand Josef Jan Nep. Matouš, syn Karla Jana Antonína Kouska ze Sobětiček, obyvatele švihovského, stár 3 neděle; pochován v kostele sv. Václava ve Švihově.

R. 1729 dne 18. října † Jan Antonín Josef Patrik, syn Jana Václava Sedleckého z Újezdce, stár 31 neděl; pochován jest na hřbitově sv. Václava ve Švihově.

R. 1731 dne 23. února † Theodor Schwiker, vojenský hejtman, manžel Maxmiliany Františky roz. Henigarové ze Seeberka, u věku 52 let a pochován jest v kostele sv. Václava ve Švihově.

R. 1731 dne 9. června † *Karel Křištof z Harnochu*, pán na Malinci, u věku 41 let a pochován v kostele sv. Václava ve Švihově.

R. 1732 dne 14. května † v Malinci Jan Josef, syn Jiřího Josefa z Cedevic, obyvatele všerubského, stár 13 neděl; pochován jest na hřbitově všech svatých ve Kbele.

R. 1732 dne 27. května † Maxmilian Václav Kašpar Arnošt Jan Nep., syn Ferdinanda Jos. Tunkla z Brníčka a Zábřehu, obyvatele švihovského, stár 18 neděl; pochován v kostele sv. Václava ve Švihově.

R. 1744 dne 15. prosince † *Josefa Františka Rozhovská z Kruceburka* roz. baronka *Loubská z Lub*, paní na Malinci, stará 44 léta; pochována při filiálním chrámu P. všech svatých ve Kbele.

R. 1745 dne 6. dubna † rytíř *Jan Václav Sedlecký z Újezdce*, jenž jsa na komissi, pod Křimicemi na lukách šlakem poražen jest; pochován ve chrámu P. sv. Václava ve Švihově blíže kobky na levé straně. Stár byl 65 let.

R. 1752 dne 10. března † rytíř *Jan Bernard Rozhovský z Kruceburka* v Malinci, stár 60 let; pochován jest při kostele všech svatých ve Kbele.

R. 1752 dne 28. března † baron *Ferdinand Jos. Tunkl z Brníčka a Zábřehu* v Mečkově, stár 60 let; pochován při chrámu všech sv. ve Kbele.

R. 1755 dne 9. března narozena a hned umřela dceruška Josefa Langmandla z Adraminu: pochována jest při farním chrámu P. sv. Václava ve Švihově.

R. 1757 dne 4. listopadu † Jan, synáček Jos. Langmandla, a pochován při chrámu P. sv. Václava.

R. 1762 dne 20. června † *Josef Antonín Stehlík šlechtic z Čenkova a Treustettu*, zedník ve Švihově, 82 léta starý, 13. března 1680 v Plzni narozený.

R. 1764 dne 7. května † sl. Mariana Říčanka u věku 60 let a pochována jest v kostele sv. Václava ve Švihově.

R. 1767 dne 6. února † pí. *Anna z Říčan* u věku 70 let a pochována jest na hřbitově sv. Václava ve Švihově.

R. 1767 dne 25. dubna † sl. Barbora z Říčan u věku 50 let a pochována jako předešlá.

R. 1772 dne 25. ledna † Františka Josefa, choť Josefa Langmandla, u věku 60 let a pochována na farním hřbitově ve Švihově.

R. 1778 dne 10. února † *Josef Joachim Langmandl rytíř z Adraminu* u věku 60 let a pochován jako předešlá.

R. 1824 dne 19. února pochován jest v kostele sv. Václava ve Švihově *Zdenko, syn Eugena hraběte Černína z Chudenic* (ve Vídni 22. srpna 1823 narozený a tamtéž 5. února 1824 zemřelý).

R. 1828 dne 10. dubna † Jan František *Loos von Losimfeldt*, chirurg v Poříčí, stár 69 let a pochován jest ve Vřeskovících.

R. 1841 dne 11. srpna † v Poříčí Marie, dcera Josefa Tobiáše šlechtice z *Hohendorfu*, c. k. pensiovaného majora v Budějovicích, a Barbory roz. Stehlíkové z Čenkova a Treustettu, stará 17 let; pochována ve Vřeskovících.

R. 1853 dne 29. března † v Poříčí Emanuela, dcera Antonína *Stehlíka rytíře z Čenkova a Treustettu*, a Františky roz. Mölzerové z Poříčí, u věku 17 let a pochována jest ve Vřeskovících.

Svatý Tomáš Aquinas a M. Jan Viklif o řeholích.

Napsal Dr. Ant. Lenz, probošt královské kapitoly Vyšehradské.

(Pokračování.)

Kapitola 3.

Zdali smí býti řeholník v kolleji mistrů světských? (An religiosus possit esse de collegio saecularium magistrorum?)

Neprátelé řeholi snaží se ve své zlobě dovoditi, že nemají míti mniši účastenství s laiky v těch věcech, které se týkají studií, aby je. nemohouce jich ze škol naprosto vyloučiti. aspoň částečně ve studiích omezili. Oni tvrdí totiž:

a) že nemohou býti v jednom sboru lidé různého povolání (dispar professio), tak se však věci mají s řeholníky i laiky.

b) Jest prý podle sv. Augustina nenáležito, aby jeden a týž člověk náležel sboru řeholnímu a světskému, a proto prý nemá býti řeholník členem kollegia světského.

c) Jest prý také o to postaráno zákonem, aby jeden a týž člověk nebyl členem dvou sborů světských, a protož prý ještě méně smí býti řeholník v kolleji mistrů světských.

d) Kdož jsou členy některé kolleje, jsou také povinni zachovávatí stanovy téže kolleje: řeholníci však nejsou s to, by šetřili těch věcí, které se týkají kolleje mistrů a scholarů, nemohouce se vázati stanovami, k nimžto se laikové zavazují, ani přísahati, co

jiní přísahají, aniž zachovají, co jiní zachovávají, ježto nejsou svéprávní. ale pod moci jiných postavení, a odtud jde, že nemohou náležeti ke sboru mistrů světských.

e) Odpůrci řeholí jdou ve své zlobě ještě dále, tvrdíce, že skrze mnichy povstávají různice a pohoršení, a proto se prý musí jejich společnosti vystříhati mistři světští podle toho, co dí apoštol: „Prosím pak vás, bratři, abyste se hleděli těch, kteří čini různice a pohoršení na odpor učení, kterému jste se vy naučili, a varujte se jich“¹⁾

f) Také prý jsou řeholníci v ustavičné prázdni (otiose vivunt), a proto se prý mají světští mistři jich stříci, neboť prý dí apoštol:²⁾ „Přikazujeme pak vám, bratři, abyste se oddělovali od každého bratra, který se chová nepořádně“, t. j. nenáležitě, zaháleje a vše- tečně do cizích věcí se míchaje a nepokoj děláje.

g) K těmto dvěma příhanám přidávají ještě třetí, tvrdíce, že řeholníci přivádějí nebezpečství, které nastávají ve dnech nejposlednějších, jakož dí apoštol:³⁾ „Toto pak věz, že v posledních dnech nastanou časové nebezpečí, budou lidé sami sebe milující, lakomí, hrdí, pyšní, rouhavi, nepokojní, majíce sice tvářnost pobožnosti, ale moc její zapírajíce. A těch se varuj!“

h) Nejsouce odpůrci tito spokojeni ani infamii, kterouž na mnichy vrhají, usilují také vyprázdniti (evacuare) autoritu papežovu, tvrdíce, že nemohou býti světští mistři ani autoritou papežovou připuzeni, aby přijali mezi sebe řeholníky, jelikož prý podle pořadu občanského práva nikdo nesmí nucen býti, aby stal se členem některého sboru, jelikož se prý utvrzuje společnost vůli svobodnou. Tou příčinou nemohou býti světští mistři ani autoritou papežovou nuceni, aby do sboru svého přijali klášterníky.

Mimo to apoštolská autorita neobsahuje do sebe těch věcí, které nepřislusejí apoštolské kathedře. K ní však nepřislouží societa zákovstva, alebrž udělování obročí, přisluhování svátostmi, a proto nemohou býti mistři nuceni přijmouti mnihy mezi sebe. Dále jest služebníkům církve dána sice moc, ale ku vzdělání, nikoli však k boření; avšak kollej, která by se skládala z mistrů laiků a řeholníků, sloužila by k bourání a nikoliv ku vzdělávání, a proto nemá ani papež té moci, aby připuditi směl mistry laiky, by ve svou kollej přijali také řeholníky.

Sv. Tomáš odmítá přede vším troufalost nepřátel řeholí, kterou napadají autoritu apoštolskou, a praví, že jejich mínění je křivé, poněvadž deroguje autoritě církevní a jednotě⁴⁾ a že odporuje lásce křesťanské;⁵⁾ neboť, kdo zakazuje, aby měli světští účast ve studiích řeholníků, neb opačně, kdo zapovídá, aby řeholníci byli v kollejích mistrů světských, ten ruší lásku a jest původce svárů. Ruší také obecné vzdělání, neboť, kde je valnější počet zákovstva, tam se vyrovnávají a doplňují vědomosti, ježto, čehož jeden neví, může věděti druhý.

Domněnka o nepřipustnosti řeholníků do sboru mistrů odporuje také apoštolskému učení.⁶⁾

¹⁾ Řím. 16, 17. — ²⁾ Thess. 3, 6. — ³⁾ Tim. 3, 1 seq. — ⁴⁾ Řím. 12, 5. — ⁵⁾ Přisl. 18, 24. — ⁶⁾ I. R. 4, 10.

Domněnka těchto nepřátel řeholí jest také frivolní, jelikož důvody, na nichžto spoléhá, nemají žádné váhy (*nullius momenti*) a dávají na jevo nevědomost těch, jichž se týče, buď vylhanou neb skutečnou. Neboť *societa* jest sjednání lidí k účelu jednomu a podle rozdílnosti toho, čehož má býti dosaženo, jsou spolky rozdílné. Rozeznává se přede všim spolek veřejný a spolek soukromý, spolek dočasný a spolek pro vždy zřízený, a podle tohoto rozlišení lze odpověděti k námitkám nepřátel řeholí.

Ad a) Lidé rozdílného povolání nemohou býti v jednom sboru (spolku), pokud se liší od sebe, na př. kdyby se laikové a klerikové sloučili ke konání toho, což sluší pouze klerikům. Povinnost však „vyučovati“ jest laikům a klerikům společná, a proto nic není na závadě, aby byli k tomuto účelu v koleji jedné.

Ad b) Některé věci jsou laikovi a klerikovi společné, jiné však nikoliv. A proto může býti spolek laikální k vykonávání těch věcí, které se týkají pouze laiků, anebo spolek výhradně kleriků ke konání těch věcí, které směřují toliko k účelům náboženským. Avšak jsou věci klerikům neméně nežli laikům společné a v těch se spojují v jeden spolek, jimiž se laikové neliší od klerikův. Avšak učit se a vyučovati jest věc oběma společná; a proto nemá toho býti, aby *kollegium studii* se považovalo buď za sbor mnichů neb laiků pouze, alebrž za *societum*, kteráž obé v sobě zahrnuje.

Ad c) Co však nepřátelé řeholí tvrdí, že nikdo nesmí býti členem dvou kolejí, jest důvod jejich planý, a to za trojí příčinou: Předně *kollegium studii* jest veřejné a proto může býti dobře jeho členem, kdož náleží ke spolku soukromému. Za druhé *kollegium studijni* jest dočasné a nikoliv pro vždy, neboť nedruží se k němu zákovstvo, aby v něm na vždy setrvalo, proč by tedy nesměl řeholník býti jeho členem? Za třetí se praví dobře, že nemůže nikdo býti členem dvou kolejí církevních, že nemůže býti kanovníkem při dvou kostelích, leč s dispensací. Avšak *kollegium studijni* není kolejí církevní, a proto nic nevádí, aby mohl řeholník býti i členem řehole své i sboru studijního.

Ad d) Pravda jest, že nesmějí řeholníci býti členy koleje světské bez vyššího svolení a že s jejich přivolením pouze mohou skládati přísahu. Avšak zase jisto jest, že nemají býti ve stálé stanovy, ježto by se ve sjednocování členů jeho ve spolky nesrovnávaly se všemi. Texty *Pisma*, jež proti řeholníkům ze sv. Pavla⁷⁾ uvádějí, týkají se kacířů, kteří sváděli lid s víry, a nikoliv řeholníků.

Ad e) f) g) Ku přiřkanám, které vrhají na řeholníky nepřátelé jejich, praví sv. Tomáš, že kdyby i pravda bylo, z čeho odpůrci stíhají řeholníky, že by jen tehdaž mohli býti po právu z koleje vyloučeni, když by byli z přečinů svých usvědčeni. To však by bylo možno buď dobrovolným přiznáním neb na základě soudního nálezu, buďto soudu světského neb církevního. Nemohou tedy býti řeholníci vyloučeni z koleje universitních na základě pouhého podezřívání, leč jen když byli soudem odsouzeni, byvše shledáni vinnými.

Ad h) Co tvrdí odpůrci řeholí, že koleje světské nemohou se ani autoritou apoštolskou přiměti, aby řeholníka přijaly za člena

⁷⁾ Řim. 12, 17.

téze kolleje, v tom deroguji Stolicí apoštolské a dopouštějí se netoliko zločinu, ale i hæresie. Mimo to praví, že nikdo nemůže přinucen býti, aby proti své vůli náležel k nějakému spolku, tak že se nemůže žádná kollej světská, byť i tou nejvyšší autoritou, přiměti, aby členy do sboru přijala proti své vůli, má sice místo ve sborech soukromých, nikoli však ve veřejných.

Nepravdu vyslovují také odpůrci řeholí, že by nenáleželo autoritě apoštolské o této věci rozhodovati, neboť autoritou apoštolskou se spravuje církev všechna, tedy jí sluší také rozhodovati u věcech generálního studia. Může tedy tatáž autorita přinutiti světské členy, aby přijali do svého sboru řeholníka.

Kapitola 4.

Jest dovoleno řeholníkovi kázati a zpovídati, nemá-li sobě přidělenou správu duší? (An liceat religioso prædicare et confessiones audire, si curam non habent animarum?)

Neprátele řeholí snaží se netoliko zameziti vyučování mnichů na školách vysokých, ale oni se zasazují o věci daleko nebezpečnější, usilujíce zabrániti jim kázati a zpovídati. Sv. Tomáš takto dí: „Non solum autem impedire conantur, ne religiosi fructum in Ecclesia faciant per doctrinam, veritatem scripturæ aliis exponendo, sed quod perniciosius est, eos a prædicationibus et confessionibus audiendis amovere conantur, ut nec fructum in populo faciant in exhortatione virtutum et exstirpatione vitiorum. in quo etiam persecutores Ecclesiæ sanctæ se esse ostendunt.“ Tou měrou se snaží nepřátelé tito zabrániti mnichům, aby na universitách hlásali pravdu Pisma sv. výklady svými a tou cestou byli církvi k užitku, ale oni chtějí je také vyloučiti z úřadu kazatelského a ze zpovědnice, což ovšem je zkázonosnější, aby nemohli lidu býti ku prospěchu vykořehováním hříchův a nabádáním ku ctnostnému životu a tím dávají na jevo, že jsou odpůrci netoliko řeholníkův, ale také církve svaté.

K účelu svému tvrdí tito odpůrci:

1. Jiné prý je povolání řeholníkovu, jiné klerikovo. Klerikové pasou ovečky, mnich však se pase. (Alia est causa monachi, alia clerici, ego, scilicet monachus, pascor.) Mnichové mají poddání býti a nikoliv učiti neb kázati. Mnichové a jini řeholníci, kteří všichni jsou zahrnuti pod jménem mnichů, nemají tedy kázati. Sv. Bernard praví prý:⁸⁾ „Prædicare monachis non convenit, novitio non expedit, non misso non licet.“

2. Tvrdí odpůrci, že těm, kdož pasou lid Boží slovem Páně, jest jej také opatrovati potřebami pozemskými. Toho však mniši, jsouce vázání slibem chudoby, učiniti nemohou, pročež nemohou také lid pásti kázáním slova Božího.

3. Jenom biskupové, kněží a diakoni jsou pastýři, jenom oni tedy jsou ke kázání slova Božího povoláni.

4. V Písmě sv. čteme: „Kterak budou kázati, nebudou-li poslání?“⁹⁾ Avšak nečteme tam, leč jen že bylo posláno 12 apoštolův¹⁰⁾ a 72 učeníkův:¹¹⁾ Apoštolé však byli forma biskupův, v 72

⁸⁾ Super Cant. — ⁹⁾ Řím. 16, 18. — ¹⁰⁾ Luk. 9. — ¹¹⁾ Luk. 10.

učenících forma kněží druhého řádu, a ti jsou kněží na farách působící. „Ergo religiosi, qui nec episcopi sunt, nec presbyteri parochiales, nec archidiaconi. prædicare non debent.“

5. Jestliže by kázal řeholník, činil by tak, maje poslání nebo bez poslání. Kdyby kázal, nemaje poslání, byl by pseudoapoštol. kdyby kázal, maje poslání, směl by také přijímati poplatky (procuraciones exhibere), avšak toho při řeholníkovi nesmí býti. proto nesmí také kázati.

6. Biskupové mají zajisté hojnější autoritu kázati nežli mniši, kteří nemají správy duchovní. avšak biskupové nejsou oprávněni kázati v cizí diecési, leč by byli ordinariem povoláni. Proto nesmějí mniši, kteří nejsou v držení diecése ani fary, kázati. leč by byli pozváni.

7. Kazatel není oprávněn stavěti na cizím základě. avšak řeholníci nemají správy duchovní, nesmějí tedy kázati, ale spíše klášti základ u pohanů.

Tou měrou však, jako není dovoleno mnichům kázati, není také v moci jejich zpovídati. neboť

a) kanony svaté zakazují mnichům zpovídati. „Interdicimus“¹²⁾ praví: „Interdicimus abbatibus et monachis publicas poenitentias dare, infirmos visitare et unctiones facere.“ Z toho prý jde na jevo, že mnichům a řeholníkům vůbec není dovoleno zpovídati.

b) Na sněmě Lateránském IV. jest ustanoveno, že mají veřící obojího pohlaví, když byli dospěli, aspoň jednou v roce svému nařízenému knězi (proprio sacerdote) se zpovídati, tak že nelze, aby je mohli jinačí kněží absolvovati platně. pročez není řeholníkům dovoleno zpovídati.

c) Máme se netoliko varovati hříchův, ale i příležitosti k nim. avšak jestliže by volno bylo zpověď vykonati u kněze. jenž není vlastní (proprius). mohli by mnozí šalebně tvrditi o sobě, že zpověď vykonali, a tak přijímati velebnou svátost nehodně. Nesmí tedy býti, aby řeholníci zpovíдали.

d) Tomu sluší rozhřešovati, komu náleží napravovati, avšak napravovati nenáleží mnichům, ale kněžím, tedy nesmí mniši kajcníky absolvovati.

e) Kdyby mniši, nemajíce sobě vykázaných provincií, směli rozhřešovati, pak by měli větší moc nežli biskupové, arcibiskupové, primati a patriarchové, kteří zajisté nejsou universální správce církve, proto nemají ani mnichové moci všude absolvovati.

f) Odpůrci řeholi snaží se dovoditi, že prý mnichové nesmějí ani s povolením biskupů kázati a zpovídati, neboť odevzdali prý duchovní správu farářům, a tudíž prý biskupům správa tato nenáleží; nemají tedy, co by odevzdali řeholníkům. a proto nesmějí mniši ani s dovolením biskupovým ani kázati ani zpovídati.

g) Jako jsou biskupové podřízeni arcibiskupům, tak jsou také kněží podřízeni biskupům, avšak arcibiskup nesmí se vtírat do správy, jež přísluší biskupovi. leč by byl snad v této správě liknavý: a tak prý ani biskupové nemohou ničehož činiti ve správě lidu farářů podřízeného. leč s jeho souhlasem, anebo byl-li by farář liknavý neb vadný.

¹²⁾ 16 q. 1 cap.

h) Kněží parochialní jsou ženichové církvi částečných sobě svěřených. Jestliže by tedy i se svolením biskupovým jiní v osadě kázali neb zpovídali, měla by církev, již se týče, více ženichů, což by bylo proti všemu řádu; nesmí tedy řeholník, ani když by byl poslán od biskupa, beze svolení farářova kázati nebo zpovídati.

i) Mniši prý nesmí kázati ani zpovídati ani výsadou apoštolské Stolice, neboť prý nesmí autorita ničehož stanoviti proti stanovám ssv. Otcův, *ant by prý jinak bloudil papež*.

k) Ani papež ani kterýkoliv smrtelník nesmí prý ničeho na svatovládě měniti nebo ji rušiti, jelikož nebyla žádnému přelátovi dána moc k rušení, ale ku vzdělání, avšak k řádu hierarchickému náleží, aby mniši vzdělávali sebe a nikoliv jiné. Proto nesluší, aby mniši kázali nebo zpovídali.

l) Odpůrci řeholí praví na konec, že nemají mniši ani žádati, by směli kázati neb zpovídati, neboť by prý taková žádost páchla ctižádostivostí.

(Pokračování.)

Mikšovicova kronika Lounská.

Část 7. (r. 1598.)

T. l. v pondělí po památce na nebevzetí Panny Marie byla veliká povodeň u Prahy, u Litoměřic i jinde. V Praze půldruhého lokte nad Bradáčem byla. Kteréžto povodně pamětníci tak veliké v pražskejch městech, též aby takovou jako tato škodu učiniti měla, nepamatují. U Zbraslavě vopatu pobrala do 20 kop mandel pšenice. U Roudnice jeden rybář chytil stůh celý. Bylo v něm 12 kop žita a 6 kop ječmena. U Litoměřic a tu jinde znamenitý škody podělala. V Hoře huti zatopila, domy v celosti, mlejny brala 17. d. m. srpna.

T. l. po sv. Agapitu v středu 19. dne měsíce srpna Jakub Kvičalka z Biliny, Kateřiny Mikšovy manžel, dán byl z rady do Brošky, protože s ní Kateřinou manželkou svou nemanželsky nakládal a s ní se bil.

T. l. v sobotu po sv. Agapitu 22. d. m. srpna v obojí radě odňali pan purgmistr a páni ves Chraberce od záduší Chodžovského a připojili jej (sic!) k záduší Ranskému za kněze Briekého Plzeňského.

T. l. u vigílii sv. Bartoloměje v neděli večer *Jan Krása*, švec nebezpečně *vystřelil z ručnice* v světnici své a nechal u sebe náký krabice, v který bylo asi 2 libry prachu. Skočila jiskra do toho prachu, zapálil se, až vokno vyrazil. Dán potom do vězení 23. srpna.

T. l. v pátek po pam. sv. Bartoloměje *Urban Rezler* z Lišic měštěnin m. Luna *dal* deset kop miš. *pokuty*, že jest s Pavlem jirchářem ve čtvrtek před sv. Jakubem v domě svým *hral*. A vyhrál na něm půl pátý kopy. Vypili tehdy t. d. u něho domácího starýho vína vošm konví 28. d. m. srpna.

T. d. a l. p. purgmistr a páni v radě *ráčili dáti léta Václavovi*, kterému 17 leth je jakž se z poznamenání z register křtiných nadchází po Velikém Vitovi sladovníku zůstalém synu s tím napomenutím, aby ještě nespíchal, nýbrž paní matky své poslouchal, ni se spravoval, a pod správou její zůstával, že k outratě má dosti času t. d. m.

T. l. v pondělí po 15. ned. po sv. Trojici tesaři vsichni, kteří se vynadítí mohli, vopravovali planýr 31. d. m. srpna.

T. d. a l. po 18. hod. strhl se veliký vítr, k tomu mračna byla shůry. Ale však děkuje P. Bohu beze škody při městě hnuly se předce dolů. Však pod Hoblikem od větru a kroup na vinicích, na zahradách, na štěpích, na chmelnicích znamenitá *škoda se stala*. Vítr tyčky polámal, ovoce naklátil, Václavovi Nosidlovi, p. prima-sovi pres novej na dile a Janovi Tučkovi svisle vobořil.

T. l. v středu po sv. Jilji 2. d. m. září k žádosti urozené paní Kateřiny Adrcký (recte Oudrcké) z Doupova na Libčovsi a Nehasicích podle práva a zřízení zemského podán k útrpnému právu náký *Matěj Novák*, Srb zloděj, potom na zejtrí okolo 18 hodin vyveden a *houžvi strestán*. Byl veden k vejvodu náký *Matěj*.

T. l. a d. přivezli sem do vězení z Libčovsi poddaní nade-psané paní Kateřiny Audrcké z Doupova nákou *ženu*, která jsouc shledána a uznána, že jest obtěžkána a sama druhá ta když to *zlátátko porodila, zamordovala jej*. (!) Kteréžto nalezeno jest v ná-kým hnoji.

T. l. v neděli 16. po sv. Trojici 6. d. m. září před první hodinou na noc Balcar zámečník v domečku, kterej jest mu od ouředníkův najat u Zatecký brány vohřívaje sobě večerí v komině zapálil.

T. l. ve čtvrtek po pam. narození P. Marie tj. dne 10. m. září náký nádenník, kterej ovoce v zahradě Jana Šerýho hlídá, přjmím Mládenec, člověk starej, ten chtěje sršně v náký topoli u mostku, který jest pod Mělci pod Tomášovým polem blízko sto-jící vypáliti, ten mostek zapálil, a ten hořic celou noc, všecek shořel.

T. l. v neděli po památce narození Panny Marie, jenž jest 13. d. m. září náký pacholek, *kterej v pivovářích pomáhal* člověk letitej a již prošedivělej přjmím *Hroznej* hlídaje jablek Černejch Janovi sousedu Lounskému z židovské ulice v Toužetině v noci na pondělí pod kůlní ve dvoře jednoho sedláka v Toužetině přjmím Mamony *se uvázal* a potom od nákyho pacholka služebného od-praven.

T. l. v outerej po pam. povýšení sv. kříže, jenž jest 15. d. t. m. září nákej *mládenec ze školy sv. Jindřicha* z Nového města pražského okolo 18 neb 19 leth staří jsa s druhejm mladenečkem *do Žatce v poselství odeslán*, roznemohl se za městem a navrátil se zpátkem zase do špitále nemocnej byvši přijat umřel a v ne-špořích t. d. sám šestý pochován.

T. l. ve čtvrtek po pam. sv. Lidmily jenž jest 17. d. m. září stala se smlouva v domě Petra Hradeckého, pisaře městského mezi p. Urbanem Rezlerem z Lišic původem s jedné a pannou Annou Hubkovnou z Černčic pohnanou z strany druhé o nátek: v přítomnosti Jana Lisýho z Rožova Šimona Peřiny, Izaiáše Dub-skýho a Petra Hradeckýho.

T. l. a dne [v pátek po pam. sv. Lidmily, 18. září] před ve-čerem a potom v noci na sobotu umřelo dvi dítek Janovi Krásovi ševci a u Jana Tučky po 6. hod. na sobotu Maruše děvka slu-žebná umřela; též potom ještě jinejch dvi umřelo a tak v sobotu na zejtrí pět jich pochováno.

T. l. v neděli u vigilii sv. Matouše a evangelisty Páně 21. září *umřela Kateřina schovanice Mikuláše Vopozdila* řezníka panna asi ve 13 neb 14 letech a potom na zejtrí po nešpoře u sv. Petra pochována.

T. l. v outerý po sv. Matouši 22. září *umřel Vavřinec syn Matouše Vokurky* a potom v středu na zejtrí po nešpoře u sv. Petra pochován a t. d. středního 9 jich umřelo.

T. l. a d. v noci na středu vidiny na obloze nebeské sloupy bílý a světlý a potom znamení na způsob hrobův na západ slunce a to vše od první hodiny až do čtvrtý stalo [se]. (Div na nebi.)

T. l. v středu 23. sept. po pam. sv. Matouše ap. a evangelisty Páně v noci po sídmý hodině na čtvrtek umřel v Lenešicích kněz Jeroným Ronovský správce církevní v též vsi a potom v pátek 24. [recte 25.] září při nešpoře u sv. Petra pochován.

T. l. ve čtvrtek po pam. sv. Matouše ap. a evang. Páně 24. září umřel Tomáš, syn Daniele Raka sladovníka a potom na zejtrí v pátek 25. září po 14. hod. u sv. Petra pochován. A t. d. 5 jich umřelo.

T. l. a d. v noci na pátek umřela dcerka Kateřina Janovi Bakalářovic, též Janovi Šerýmu Jan pachole služebné tolikéž té noci. Potom na zejtrí v pátek u sv. Petra schovali jich 9 ¹⁾

T. d. a l. [v outerý po pam. sv. Michala archangela, jenž jest 29. d. m. září] naprechlo na horách sněhu až bílo a potom i na zejtrí tak že studený vítr z něho šel a sousedé v světnicích topiti musili i při městě místy sníh pršel.

T. l. v outerý po ochtabu sv. Václava, jenž je 6. d. m. října *Jan Světišek* člověk dosti věkem seslej a *Tomáš syn* jeho z uvážení obojí raddy *vypovědini od města* aby s šíří zděli města tři mil prázdní byli a to proto, že jsou Strachotovi Kocorovskému t. č. rychtáři městskému na vinici jeho, kterou na Mělcích měl času nočního hrušky rytířsky trásli, při čemž s jistotou postižení byli a potom k tomu také i sami se přiznali. Tomáš syn nadepsaného Jana mnohokrát na cizích gruntech pod zapovědi, kteráž mu učiněna byla, postižen i také skrze některé své přečinění sedm mil zdáli a šíří města tohoto Luna prázen býti, ale skrze přimluvu některých pánů na žádost a snažnou prosbu jeho dopřino mu toho, aby 3 mil toliko města prázen byl; což oba ujali a z toho p. purgmistru. pánům poděkovali.

T. d. a l. [jenž jest 6. d. m. října] umřel kněz Brikcí Plzeňský správce církevní ve vsi Raný a potom na zejtrí v též vsi pochován.

T. l. v pondělí ochtab sv. Václava 5. d. m. října dány leta v radě *Janovi Říhovic*, (poněvadž se z poznamenání nacházela, kterež podal, že jest mu 19 leth) s tím napomenutím, aby dobrým hospodářem byl.

T. l. v outerý [po sv. Diviši] starej Světišek na přimluvu a snažnou žádost některých sousedů přijal na milost. Dovoleno mu, aby zase při městě byl, však aby žádných gruntův neměl a jich aby všech prázen byl, však na den choditi mu dovoleno.

T. d. a l. ve vsi Lipenci v noci na středu zvonilo něco zvonnem jedním, od kterého byli ve dne provaz odtrhli.

¹⁾ A odtud dále uvádí kronikář, kolik jich kterého dne zemřelo a bylo pohřbeno, někdy 20—27.

T. d. a l. *stěhoval se od nás z Loun kněz Jiřík Klička Klatovský.* kterej toho času půl leta za *místoděkana* zde zůstával. Vezli ho obecními koňmi do Prahy, kterých mu na snažnou žádost jeho zapůjčili a dostal se odtud do nějakýho městečka Veselího na zboží p. Petra z Rožmberka.

V sobotu po pam. sv. Havla l. P. 1598 od času sv. Bartoloměje ap. Páně až do této nadepsané soboty však i ji pojma do tohoto poznamenání vše leta nadepsaného devadesátého osmého umřelo jich zde v městě Luna na velkém i malém předměstí mladejch, prostředních i také starejch lidí obojího pohlaví tři sta a sedm osob.

T. l. v pondělí po sv. Havle 19. d. m. října sněhu naprchlo, až všudy bilo bylo.

T. l. v pondělí po sv. Havle jenž jest 19. d. m. října, *přivezli* Václav Červenka pan primas starších obecních a Jan Mikšovic též z prostředku starších obecních (jsouce do Kadaně 18. t. m. vyslání) ctihodného kněze Jeremiáše Denharta Skytorýnského pana děkana.

T. d. a l. páni ouředníci lovili rybník Podkovu. Byly v něm drobný kapříky.

T. l. v sobotu po pam. sv. Lukáše evg. Páně 24. d. m. října *umřel Jan Michlen*, prokurator mezi 13. a 14. hodinou a potom na zejtrí po nešpoře sv. Matky Boží pochován. (Ten v kruhu seděl u kostela).

T. l. v outerý ráno po 14 hodině po sv. Voršile *p. děkana přijímali* (27. října).

T. l. ve čtvrtek po pam. sv. Šimona a Judy 29. d. t. m. *schováno jest 27 osob.*

T. l. ve čtvrtek po Všech Svatých 5. t. m. listopadu po 9. hod. umřela poctivá matrána Anna Jana Strejce Piseckého z Třeb-ska manželka, jednoho měštěna a spoluradního tehdaž úřad purgmistrovský držícího v 55 letech, potom po nešpoře u Matky Boží pochována a t. d. jich všech 19 schovali.

T. l. v středu d. pam. sv. Martina rytíře mezi 22. a 23. hod. *umřela Kateřina pastorkyně Václava Chrudimského* a 12. d. m. listopadu po nešpoře u sv. Petra pochována a t. d. středního 11 *jich schovali.*

T. l. ve čtvrtek přede dnem po sv. Martinu rytíři 12. d. m. listopadu *nákej horák* s čeládkou svou hnal vepře *ve vsi Hrádku.* Něco mu je rozehnalo tak, že se všichni ti *vepři* sem i tam do vesnic do Rany, do Tejnice a do Mnichova i jinam *rozběhli.* A *jeden* skočil dolů *z skály, srazil hlavu.* Však potom všechny zasy kromě toho, kterej hlavu srazil, shledali, od kterýhožto zhouření týchž vepřův ten horák jeden zděsivši v neděli 15. t. m. v Raně umřel. jehož sou i tam schovali.

Item v těch čtyrech nedělích od nadepsané soboty po sv. Havle až do této soboty po sv. Martině vše leta nadepsaného XCVIII. do kteréhožto poznamenání i tuto pojma umřelo zde v m. Luna na velkém i malém předměstí obojího pohlaví mladých i prostředních i starých lidí *tři sta a tři osoby.*

T. l. v podělí po Obětování P. Marie 23. d. m. listopadu p. děkan náš jel do Kadaně. Jeli s ním z obojí rady volení Lukáš

Mydlář z konšelův a Jan Mikšovic ze starších obecních a na zejtrí t. j. 24. t. m. maje veselí tam pojimal sobě za manželku pannu Lidmilu. A potom s ní ve středu d. pam. sv. panny Kateřiny t. j. 25. d. m. listopadu před večerem domů přijel. (Pokračování.)

Drobné zprávy a posudky.

Dvě směny, jedna Jošta z Rožmberka s farářem v Českém Krumlově r. 1537 a druhá Anny Rožmberské z Roggendorfu, vdovy po panu Joštovi, jménem panského špitálu krumlovského s klášterem Vyšebrodským leta 1550 učiněná. Sděluje Hynek Gross.

1. Jošt z Rožmberka činí směnu s farářem krumlovským Janem a vyказuje farářům krumlovským na místě desátku snopového, jehož na Kvítkové dvoře od starodávna požívali, plat na lidech poddaných ve vsi Dubovém.

Na Krumlově dne 17. října 1537.

Opis na papíře.

My Jošt z Rožmberga etc., jménem svým i také jménem pana Petra, bratra našeho, dědicův a budoucích našich vyznáváme tímto listem obecně přede všemi, kdež čten, nebo člouce slyšán bude. Jakož jest důstojný kněz *Jan, farář náš v městě Krumlově*, děkan Bechyňský i jeho předkové, též faráři Krumlovští měli *desátek snopový na Kvítkové dvoře¹⁾ za zámek naším Krumlovem* na některých dědinách, kterýžto desátek vždycky jest vytykán byl podle starodávni zvyklosti od šafáře našeho tudíž v Kvítkové dvoře. I znamenajíce my v tom práci a těžkost, kteráž jest jse v svozování toho desátku snopového jmenovanému knězi faráři našemu Krumlovskému i jiným předkům jeho, též farářům Krumlovským v minulých časech dala, i také prohlédajíce na to, aby ten užitek témuž knězi faráři, nynějšímu i jiným budoucím farářům a tomu kostelu v městě našem Krumlově jinde okázán, tak opatřen byl, aby s menší prací a snadněji vycházeti mohl, tuto jsme s jmenovaným knězem Janem, nynějším farářem Krumlovským vo ten snopový desátek na Kvítkové dvoře směnu a smlůvu učinili a tímto listem mocně, jakožto ředitel a správce domu našeho Rožmberského činíme, že jemu, i všem jeho budoucím farářům Krumlovským a tomu kostelu Krumlovskému dáváme a zstupujem lidí našich dědičných, kteréž máme ve vsi *Dubovém²⁾* s platy dědinami, kůry, lesy, s mlýnem i se všemi grunty a loukami, což k těm lidem a gruntům jich i k mlýnu v Dubovém přísluší, i se vsi zvuolí, nic sobě ani dědicům a budoucím našim na těch lidech a gruntech jich nepozuostavujíce kromě vrchnosti a panství, kteréž nám a dědicům a budoucím našim jakožto podacím a vrchním pánnóm téhož kněze faráře Krumlovského i jiných osob duchovních lidech (!) přináleží. Kteréžto platy takto se od již psaných lidí v Dubovém a na český groš dávají a platí: jmenovitě *Petr, rychtář*, při sv. Jiří dvaceti

¹⁾ Kvítkův dvůr, Kvítkov nebo Starý dvůr je nyní knížecí dvůr Favoritský (Favoritenhof). Desátek ten z pole patřícího ke dvoru Kvítkovu darovali kostelu sv. Víta Petr z Rožmberka s manželkou svou Kateřinou dne 7. září 1347. Latinskou listinu tu publikoval Ad. Böhm v Notizenblattu z r. 1853 na str. 417. Zmínky o Kvítkové dvoře viz: Václava Březana Regesta výsad daných městu Č. Krumlovu za panství Rožmberského, poznámkami a doplňky opatřil Hynek Gross. V Praze 1902, str. 8, 12.

²⁾ Též Dubová něm. Stubau na Krumlovsku. August Sedláček: Historická část úplného slovníku místopisného král. Českého str. 178.

grošuv a při svatém Havle dvaceti pět grošuv, *Urban* při svatém Jiří dvaceti grošuv a při sv. Havle 25 grošuv, *Stroplar* při svatém Jiří dvaceti grošuv a při svatém Havle dvaceti pět grošuv, *Winkelpauer* při svatém Jiří dvaceti grošuv a při svatém Havle dvaceti pět grošuv, *Matuš*, mlynář při svatém Jiří deset grošuv a při sv. Havle též deset grošuv a dvě slepici. Kteréhožto všeho platu ročního učiní summa tři kopy grošuv a dvaceti grošuv vše českých a dvě slepici.

Chtíce tomu konečně, aby často psaný kněz Jan, farář Krumlovský, nynější i jeho budoucí již jmenované lidi ve vsi Duhovém i s tím již psaným platem, s mlýnem, s lesy, s dědinami, s lukami, s grunty, i s tím se vším, což k těm lidem a k jich dvorům a gruntům i k mlýnu přísluší, místo toho desátku snopového na Kvítkovém dvoře jměli, drželi a jich jakožto svého vlastního a dědičného statku se vši zvuolí svobodně, dědičně a věčně užívali, kromě té vrchnosti a panství, kteréž jsme sobě a dědicům i budoucím našim pozůstavili tak, jakž napřed dotčeno a vysloveno jest, bez naší, dědicův a budoucích našich i jiných všech lidí všelijaké překážky.

Tomu na svědomí pečeť naši vlastní větší k tomuto listu jsme přivěsiti rozkázali. A pro lepší toho jistotu i také, že jest se tato směna a smlúva s vuolí a vědomím svrchupsaného kněze Jana, nynějšího faráře Krumlovského dobrovolně stala, nébrž že jesti to od nás vděčně a s děkováním přijal, také jest pečeť, kteréž k úřadu svému děkanskému užívá, k tomuto listu přivěsiti dal. A pro lepší toho vědomost prosili jsme obojí urozených vladyk pana *Jana Milbocha z Milbochu* a pana *Václava Chřepického z Modliškovic*, že jsou také pečeti své podle našich přivěsiti dali k tomuto listu na svědomí, sobě však bez škody.

Dán na Krumlově, leta od narození syna Božieho tisícího pětistého třicátého sedmého, tu středu po svatém Havle.

L. S.

L. S.

L. S.

L. S.

Knížecí archiv Krumlovský.

I

3 P

15 a

Přidáváme jednu kvitanci faráře krumlovského, že přijal částku peněz za takový desátek po jeho zarměnění zmíněnou listinou: Já kněz Vavřinec, arcipřítel kraje Bechyňského, děkan a farář krumlovský, přiznávám se, že sem dnes dato listu tohoto přijal od Václava, písaře důchodního panství Krumlovského XV kop miš., kteréž mně se dávají podlé smlúvy se panem Jeho mti učiněné za desátek od Kvítkového dvoru faře náležitě. Actum v pátek den sv. Havla leta XVcXIV^o (Kníž. arch. Kruml. l. 3 P 15 c).

2. Anna Rožmberská z Roggendorfu, vdova po Joštovi z Rožmberka, jakožto správkyňe špitálu Krumlovského učinila směnu s klásterem Vyšebrodským, kterou postoupila opatu Janovi dvora kmecího ve vsi Žďáře, na němž sedí Vávra, a opat jí dvora klásterského Malotína, blíže Krumlova ležícího, odstoupil.

Na Krumlově dne 26. března 1550.

Orig. na pergameně.

Leta Božieho tisícího pětistého padesátého milostivého, v středu po slavném hodu blahoslavené Panně Marii Zvěstování stala se jest smlúva dobrovolná, celá a dokonalá mezi urozenú panie, panie *Annú Rožmberskú z Rogendorfu* a na Krumlově, pozůstalú vdovú po nebožtíkovi panu *Joštovi z Rožmberka*, jakožto *správci* na ten čas *špitálu Krumlovského*

s jedné a duostojným v Božie otcem, knězem *Janem, opatem* a vším konventem kláštera blahoslavené Panny Marie v *Vyšebrodě* z strany druhé a to taková: Kdež jest Její mti panie Anna Rožmberská k špitalu Krumlovskému ráčila držeti *ve vsi Žďáře*³⁾ jeden dvuor kmetci, na kterýmž nyní sedí *Vávra*, a platil témuž špitalu každého roku při sv. Jiří dvadeti a pět grošuv českých Pražských a při sv. Havle tolikéž a k tomu jednu v rok při sv. Havle sedm slepic, i všickni potomkové jeho na tom dvoře platiti jsou byli povinni, a kněz Jan, opat s konventem kláštera Vyšebrodského drželi jsou *dvuor Malotín*,⁴⁾ z kteréhožto dvoru témuž klášteru ten člověk, který na tom gruntu sedí, i se všemi potomky svými byli jsou povinni platiti každého roku při sv. Jiří jednu kopu grošuv českých pražských a při sv. Havle tolikéž. I poněvadž ten dvuor ve *Žďáře příležitější jest k klášteru Vyšebrodskému a dvuor Malotín příležitější jest špitalu Krumlovskému*, učinili jsou freymark a *směnu* takovú, že již dotčený kněz opat a všecken konvent kláštera Vyšebrodského sstoupili jsou toho dvoru *Maletínu* napřed jmenovaného panie Anně Rožmberské z Rogendorfu tak, aby již po tento den ten dvuor i s tím člověkem, kterýž na tom dvoru sedí, s platem z téhož dvoru, s dědinami, lukami, pastvami, pastvištěmi, s lesy, s chrastmi, chrastinami, s rybníčky, potokem i s sevším, což v těch mezích a hranicích k tomu dvoru přísluší, se vši zvolí, s plným panstvím dědičně příslušel k špitalu Krumlovskému. A proti tomu zase napřed psaná panie Anna Rožmberská ráčila jest sstúpiti toho dvoru ve *Žďáře* výš dotčeného, na kterémž nyní sedí *Vávra*, knězi Janovi opatu a všemu konventu kláštera Vyšebrodského tak, aby již s tím člověkem s platem, s dědinami, lukami, pastvami, pastvištěmi, s lesy, puokudž jací k tomu dvoru jsou, chrastmi, chrastinami i s se vším, což v těch mezích a hranicích k tomu dvoru přísluší, se vši zvolí, s plným panstvím dědičně příslušel k klášteru Vyšebrodskému. A kdež se nachází na *dvoru Malotínském*, kteréhož jest kněz opat s konventem Její mti panie Anně Rožmberské z Rogendorfu k špitalu Krumlovskému postoupil, více platu peněžitého ročního vo šedesáte tři grošuv českých Pražských i s těmi slepicemi počítajíc, více nežli na tom dvoru ve *Žďáře*, kterého jest panie Anna Rožmberská z Rogendorfu k klášteru Vyšebrodskému postúpiti ráčila, itáž panie Anna Rožmberská i se všemi budoucími svými správci téhož špitalu, má a povinna jest těch šedesáte a tři groše českých každého roku vydávati rozdílně při sv. Jiří třideti a puoldruhého grošuv a při sv. Havle tolikéž a to tak dlúho, dokudž by častopsaná panie Anna Rožmberská, anebo budoucí její, správcové špitala Krumlovského takového platu na svobodných dědinách knězi opatovi a konventu kláštera Vyšebrodského neukázali a dědičně nestoupili, aneb těch šedesáte tři groše platu ročního témuž knězi opatovi kláštera častojmenovaného nynějším neb budoucím hotovými penězi, zač by slušně stál a v tomto kraji platil, nessuli a nesplatili. A když se od Její mti panie aneb budoucích Její mti správcuv špitalu Krumlovského platu ročního výš dotčeného šedesáti a tři grošuv českých klášteru Vyšebrodskému stoupí, aneb penězi hotovými, jakž nahoře psáno jest, sespe. aneb splatí, tehdy kněz opat Vyšebrodský s konventem nynějším, jich budoucí jsou a budou Její mti panie aneb budoucí správce špitalu Krumlovského z takového

³⁾ Žďár, Žár u Kaplice. Palacký: Popis král. Českého str. 311. — ⁴⁾ Malotín samota u Č. Krumlova (Molebauer). Regesta listin o Malotíně viz Václava Březana Regesta výsad daných městu Č. Krumlovu za panství Rožmberského, poznámkami a doplňky opatřil H. Gross, str. 7—8.

platu ročního těch šedesáti a tří grošův českých listem pod pečeti svými, že jsou dosti za to přijali, propustiti a listem dostatečným Její mti panie i všecky správce špitalu častopsaného opatřiti.

A tak již potom ten duor Malotín k špitalu Krumlovskému a duor ve Žďáře k klášteru Vyšebrodskému s platy i se všemi příslušnostmi podle tohoto freymarku a směny zuostati a příslušetí mají na časy budoucí a věčné. A to jsou sobě obě strany věrně a pravě křesťansky i za své budoucí zdržeti slíbili bez přerušení všelikterakého. Toho všeho na potvrzení Její mti panie, i také kněz opat a konvent kláštera Vyšebrodského pečeti své vlastní dali jsou k tomuto listu přivěsiti, a jedné každé straně dán jest takového freimarku a směny jeden list v jednostajná slova napsaný a tak upečetěný. Stalo se na Krumlově leta a dne, jakž se na před píše.

Při originale visely tři pečeti. První pečť je zničena, u druhé ulomen kus na kraji bez porušení legendy, třetí pečť je úplně zachovalá.

Kniž. archiv Krumlovský
I 3 Sß No. 1 h.

Na rubu stojí: Freimark vo Malotín 1550.

Něm. regest v Notizenblattu z r. 1853, str. 453.

Archivu Českého XIX. díl obsahuje opisy z register komorního soudu 1—475. Obsah jejich bude vítán všem, kdo se podrobnými dějinami obírají, protože sahají až do r. 1519 a lecco mají, co bychom v deskách zemských marně hledali. Od str. 476—651 jest výtah knížek tří nálezů soudu zemského a komorního. První knížka nebo rukopis nalézá se v archivě českého musea a pochází asi z r. 1528—30. Druhý rukopis náleží pozůstalosti P. Gelasia Dobnera a jest opisem Tadeáše Peithnera, kterýžto sepsán byl 18. května 1540. Třetí rukopis nalezen byl v Strahovské knihovně. Jest zařazen sign. Čes. II. A. 6. a byl dokončen 1535. Z těchto tří rukopisů sestavil prof. Dr. J. Čelakovský nálezy soudu zemského v XXXI hlavách. Těšili jsme se velice, že sbírka tato rozmuoží Emlerovy Pozůstatky desk zemských, ale při bližším srovnávání shledali jsme, že jen poměrně málo jest nálezů, jimiž se sbírka Emlerova doplňuje, nehledě ovšem k nevydaným ještě kvaternům od r. 1500—1541 trhovým, zápisným a památným. O těch vím z úst zvěčnělého prof. Emlera, že jich měl nasbíráno na 6 svazků podobných těm, které byl vydal r. 1870 a 1872. Dle mého náhledu byly by nálezy, které ve sbírce Emlerově jsou, mohly vynechány býti, poněvadž neposkytují žádného obohacení známosti našich v deskách pohořelých, jsouce pouhými nálezy, kdež krátce vytčena jest osoba, o které se jedná, kdežto sbírky, kterých Emler užil, mají stručné soudní líčení, v němž se nám i jiné osoby a místa objevují, jež v deskách marně hledáme. Nově objeveného kvaternu, pátého Ondřejova, kterého Emler neznal, asi nebylo. Pochybnost o tom má svou příčinu ve dvou důvodech, a to: první místo XVI. 29. str. 583 spočívá nejspíš na omylu; neboť sign. L. III. hodí se výborně do čtvrté knihy Ondřejovy svým datováním 1492 v sobotu po sv. Vítě, tedy 16. června, viz Emler II. str. 452. Druhé místo str. 604 č. III. Zvod, který se prodluh děje, jest také k dědictví. O tom v posledních Ondřejových L. II. ve při mezi Ondráčkem nepatří do páté, nýbrž do čtvrté knihy (poslední) Ondráčkovy, jak se každý může přesvědčiti u Emlera II. str. 452., kdež týž nález celý dle rukopisu c. k. dvorské knihovny Vídeňské č. 3483 fol. 56 dle kodexu Talmberského str. 171, Brněnského 228 u samého Všeherda otisknuto jest. První jest tudíž arci chybou opisovače, druhý nález jest poslední, totiž čtvrté knize Ondřejově. Mimo to i kdyby tomu tak bylo, byla by kniha pátá toliko pro trhy a co s tím souviselo na 10 dní trvajici pořizena; neboť poslední nám známý zápis IV. knihy Ondřejovy stal se 1493 28. února a první zápis knihy Viktorýna ze Všeherd jest z 11. března 1493, což sotva s pravdou ob stojí. Jinak ovšem tu i tam některý nález má svou stránku kvaternu, kdežto Emler z rukopisů jemu po ruce jsoucích neznal a tím se ovšem Emlerova sbírka podstatně doplňuje. Nemusely tudíž ony nálezy, jež již jsou v „Pozůstatcích“ otisknuty, zde opět se tisknouti

Fr. Štědrý.

Obsah ročníku III.:

- Fr. J. Čechetka*: Kolínské a kouřimské paměti cechovní z konce XVI. a počátkem XVII. stol. Str. 50, 94, 140, 207.
- Hynek Gross*: Závět bývalého úředníka rožmberského a měšťana krumlovského. Jana Ritschauera z r. 1462. Str. 160.
- Dr. M. Kovár*: František X. Ekert. Str. 176.
- Dr. Fr. Krásl*: Některé zprávy o Zbiroze a okolí. Str. 1, 65, 129, 193.
- Dr. Fr. X. Kryštůfek*: Sesazení Václava IV. s království římského a papež Bonifacius IX. Str. 37.
- Dr. Ant. Kubíček*: Dva staré breviáře olomucké. Str. 18, 86.
- Dr. Ant. Lenž*: Sv. Tomáš Aquinas a M. Jan Viklíř o řeholích. Str. 110, 154, 243.
- Mikšovicova kronika Lounská*. Str. 57, 121, 248.
- Fr. V. Peřinka*: Protestantismus a katoličtí apologeté na Moravě v XVI. a XVII. věku. Str. 7.
- Dr. Ant. Podlaha*: Z dějin katolické reformace v Čechách v letech 1668—1703. Str. 26, 77, 135, 201.
— Rukopisný sborník Evermonda Jiřího Košetického. Str. 45, 106, 178, 224.
- Jan Křt. Roškot*: Nadaci listina císaře a krále Karla IV. o založení kapitoly a děkanství na hradě Karlštejně. Str. 164.
— Další 3 listiny týkající se děkanství Karlšteinského. Str. 227.
- Fr. Štědrý*: Farář opočenský Ondřej Věžský vymáhá před soudem lounským neodvedený sobě desátek ze vsi Zbrašína. Str. 30, 100, 183, 214.
- Fr. Teplý*: Krátké poznamenání hodnověrných věcí král. věnného města Mělníka n. L. Str. 115, 149, 219.
- Jos. Vávra*: Arcikníže Karel Josef, kníže-biskup vratislavský. Str. 73, 145.
- Fr. Zeman*: Šlechtická jména ve farních matrikách svihovských. Str. 119, 179, 235.

Drobné zprávy:

- Jos. V. Bouchal*: Missionáři ze řad světského duchovenstva v diecési Litoměřické od r. 1766 až do r. 1781. Str. 187.
— Biskupové Kindermann a Hurdálek v Třebenicích. Str. 189.
- Hynek Gross*: Smlouva kaplana Linharta s měšťanem a soukeníkem v Čes. Krumlově Ondř. Šlemářem. Str. 125.
— Ku snaze Oldřicha z Rožmberka o povýšení fary v Č. Krumlově na probošství a pak o uvedení mnichů do téže fary. Str. 188.
— Dvě směny, jedna Jošta z Rožmberka s farářem v Čes. Krumlově r. 1537 a druhá Anny Rožmberské z Roggendorfu, vdovy po panu Joštovi, jménem panského špitálu krumlovského s klášterem Vyšebrodským leta 1550 učiněná.
- Dr. M. Kovár*: Klášter bl. Anežky v Praze. Str. 123.
- Dr. Ant. Podlaha*: Václav Vojtěch Čapek. Str. 60.
— K poddanským poměrům. Str. 60.
— K dějinám censury v Čechách. Str. 61.
— K bouřím studentským v Praze. Str. 61.
- Fr. Teplý*: Nepřátelská epitaphia o Waldsteinovi. Str. 62.
— Zlomek prastarého kázání. Str. 62.
- Posudky*: Str. 64, 126, 189, 255.